ROMAN

Gerard Reve

AKŞAMLAR

KIRMIZIKEDİ

Gerard Reve

ROMAN

AKŞAMLAR

Bir Kış Hikâyesi

KIRMIZIKEDİ

Gerard Reve

Hollandalı yazar Gerard Reve 14 Aralık 1923'te Amsterdam'da doğdu, 8 Nisan 2006'da öldü. Ustalıklı yazım stili ve sinik mizahıyla ünlendi. Eşcinsellik ve sadizm gibi konuları ele aldığı kitaplarıyla ülkesinde tartışmalara sebep oldu.

Baltık-Rus mültecisi bir ailenin çocuğu olarak kendini tanıtsa da Hollandalı bir gazetecinin oğluydu. 1945-1947 yılları arasında Amsterdam'da güzel sanatlar bölümünde okudu ardından *Het Paroll* gazetesinde çalışmaya başladı. İlk kitabı *Akşamlar*'ı (1947) Simon van het Reve mahlasıyla yayımladı. Başkarakteri, sinik ve gayesiz Frits van Egters'in on gün boyunca akşamlarının nasıl geçtiğini anlatan kitap savaş sonrası Hollanda edebiyatının en iyi örneği kabul edilir. Mektup üslubuyla roman diye tanımladığı bir teknikle –mektup, hikâye, kurgu ve kurgu dışının bir birleşimi– yazdığı *Op weg naar het einde* (1963) kitabında hem eşcinselliğini hem de Katolikliğe geçişini irdeledi. Kitaplarından bazıları filme uyarlandı. P.C. Hooft Ödülü (1968) gibi pek çok prestijli ödül kazandı.

Erhan Gürer

Erhan Gürer, 1969 yılında Niğde'nin Ulukışla ilçesine bağlı Darboğaz kasabasında doğdu. Genç yaşta Hollanda'ya gitti. Leiden, Utrecht ve Boğaziçi Üniversitelerinde Türkoloji ve tarih okudu. Leiden Üniversitesi tarafından hazırlanan ilk bilimsel Hollandaca-Türkçe sözlük üzerinde çalıştı. Hollanda Ekonomi Bakanlığı'nda birçok görevde bulundu. Çeşitli roman çevirilerinin yanı sıra değişik Hollanda ve Türk dergilerinde şiir çevirileri yaptı. Çevirileri: *Karaltılar*, Bernlef; *Max Havelaar*, Multatuli; *Boy*, Wytske Versteeg; *Bıçak Altında*, Arnold van de Laar; *Yıldız Gözlemcisi*, Beatrijs Oerlemans; *Aptal Bakire*, Ida Simons; *Ben'in Gemisi*, Pieter Koolwijk; *Hollandalı Bakire*, Marente De Moor; *Savaşın Son Kışı*, Jan Terlouw.

KIRMIZIKEDİ

Kırmızı Kedi Yayınevi: 898
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 94

Özgün adı: *De Avonden*

Akşamlar / Bir Kış Hikâyesi
Gerard Reve
Çeviren: Erhan Gürer

© Erven Gerard Reve, 1946
(De Bezige Bij, Amsterdam tarafından yayımlanmıştır.)
© Kırmızı Kedi Yayınevi, 2017

Yayın Yönetmeni: Enis Batur

Editör: Merve Çay
Kapak Tasarımı: Cüneyt Çomoğlu
Grafik: Yasemin Çatal

Nederlands Letterenfonds dutch foundation for literature
Kırmızı Kedi Yayınevi bu kitabın çevirisinin gerçekleşmesindeki yardımları için Hollanda Edebiyat Fonu'na teşekkürü borç bilir.

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Kırmızı Kedi'de Birinci Basım: Mart 2018, İstanbul
ISBN: 978-605-298-256-3
Kırmızı Kedi Sertifika No: 13252

Baskı: Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok Kat:2
34310 Haramidere/İSTANBUL
Tel: 0212 412 17 77 Sertifika No: 12027

Kırmızı Kedi Yayınevi
kirmizikedi@kirmizikedi.com / www.kirmizikedi.com
www.facebook.com/kirmizikedikitap / twitter.com/krmzkedikitap
kirmizikediedebiyat.blogspot.com.tr
Ömer Avni Mah. Emektar Sok. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL

Gerard Reve

AKŞAMLAR

Bir Kış Hikâyesi

Çeviren: Erhan Gürer

ROMAN

KIRMIZIKEDİ

I

Yirmi iki Aralık 1946 sabahının erken saatlerinde, kentimizde, Schilderskade 66 numaralı evin ikinci katında, hikâyemizin kahramanı Frits van Egters uyandığında hava henüz karanlıktı. Çiviye asılı fosforlu kol saatine baktı. "Altıya çeyrek var," diye mırıldandı, "Henüz gece." Yüzünü ovdu. "Ne berbat bir rüya," diye düşündü. "Neydi konusu?" Yavaş yavaş içeriğini hatırlayabildi. Salonun misafirlerle dolu olduğunu görmüştü rüyasında. "Hafta sonu hava güzel olacak," demişti biri. Aynı anda, melon şapkalı bir adam girmişti içeri. Onunla kimse ilgilenmemiş, kimse selamlaşmamıştı ama Frits dikkatle incelemişti adamı. Birden büyük bir gürültüyle yere yuvarlanmıştı misafir.

"Bu kadar mıydı?" diye düşündü. "Başka ne oldu? Hiçbir şey, sanırım." Tekrar uykuya daldı. Rüya, kaldığı yerden devam etti. Adam, melon şapkası yüzüne bastırılmış şekilde odanın köşesinde, alçak masanın üzerinde duran siyah tabutta yatıyordu. "O masayı tanımıyorum," diye düşündü, "Ödünç alınmış olabilir mi?" Tabutun içine göz atıp, "Her halükârda yarın da başımıza bela bu," dedi yüksek sesle. "O

kadar da emin olmazdım," dedi kel kafalı, kırmızı yüzlü ve gözlüklü bir adam, "Cenazeyi bugün öğleyin saat ikide halledebileceğime bahse var mısınız?"

Tekrar uyandı. Altıyı yirmi geçiyordu. "Uykumu almışım," dedi kendi kendine, "Onun için bu kadar erken uyanıyorum. Daha bir saatten fazla sürem var."

Yavaş yavaş uykuya daldı ve üçüncü kez salona girdi. Kimse yoktu. Tabuta yürüdü, içine baktı, "Ölmüş ve çürümeye başlamış," diye düşündü. Birden, cesedin üzeri tabutun ağzına kadar yığılmış değişik marangoz aletleriyle dolmuştu: çekiçler, büyük matkaplar, testereler, su terazileri, marangoz rendeleri, çivi dolu torbalar ve penseler. Sadece ölünün sağ eli dışarı çıkıyordu.

"Tek bir kişi yok," diye düşündü, "koca evde kimse yok; ne yapacağım? Müzik iyi gelir." Tabutun üzerinden radyoya eğildi ama o an, mavimsi bir renge dönüşmüş, parmak uçları uzun, beyaz tırnaklı elin yavaş yavaş kalkışını gördü. İrkildi. "Hareket etmemem gerekiyor," diye düşündü, "yoksa gerçeğe dönüşür." El, yavaş yavaş tekrar indi.

Uyandığında bunaltı geldi. "Yediye on var," diye mırıldandı, dikkatle saatine bakarak. "Ne berbat şeyler görüyorum rüyamda." Dönüp yeniden uykuya daldı.

Kalın, yeşil perdelerin arasından geçerek tekrar odaya girdi. Misafirler yine oradaydılar. Kırmızı yüzlü adam karşıladı onu, gülümsedi ve "Halledemedik. Pazartesi sabah saat ona kaldı. O zamana kadar tabutu çalışma odasına bırakacağız," dedi. "Çalışma odası mı?" diye düşündü Frits, "Çalışma odası? Evimizde mi? Ha, yan oda demek istiyor." Altı kişi tabutu omuzladılar. Kapıyı açmak için önden gitti. "Anahtar kapıda," diye düşündü, "iyi ki."

Tabut, aşırı ağırdı ve taşıyıcılar yavaş yavaş, uygun adımlarla yürüyorlardı. Birden tabutun dibinin çöküp bel vermeye başladığını gördü. "Kırılacak," diye düşündü, "Korkunç. Dıştan bozulmamış henüz ama içi cıvık, sarı bir lapaya dönüşmüş cesedin. Yere düşüp püre gibi dağılacak."

Koridorun yarısını geçtiklerinde tabutun dibi o kadar bel vermişti ki bir çatlak oluşmuştu. Onu ürküten aynı el, yavaş yavaş dışarı çıktı. Azar azar bütün bir kol gözüktü. Parmaklar, etrafı yoklayıp taşıyıcılardan birinin boynuna gitti. "Eğer bağırırsam her şey yere düşer," diye düşündü Frits. Tabutun dibinin giderek bel verişini, elin giderek taşıyıcının boğazına yaklaşmasını izledi. "Bir şey yapamıyorum," diye düşündü, "Bir şey yapamıyorum."

Dördüncü kez uyandı, yatağında doğruldu. Yedi buçuğu beş geçiyordu. Yatak odası çok soğuktu. Beş dakika oturduktan sonra kalkıp ışığı yaktı, buz çiçekleri camların alt kısımlarını kaplamıştı. Titreyerek klozete yürüdü.

"Akşamları yatağa gitmeden önce biraz dolaşmalıyım," diye düşündü, mutfakta elini yüzünü yıkarken, "böylece daha derin uyurum." Sabun parmaklarından kaçtı ve uzunca bir süre el yordamıyla musluğun altındaki karanlıkta onu bulmaya çalıştı. "Güzel başladık," diye mırıldandı.

"Bugün pazar," diye düşündü birden, "beklenmedik kısmet." Sonra kendi kendine, "Çok erken kalktım, aptallık ettim," dedi. "Hayır," diye düşündü, "bu sayede kayıp bir gün olmayacak; bir seferlik de saat on birde kalkmamış olayım." Yüzünü kurularken şarkı mırıldanmaya başladı, yatak odasına girdi, giyinip kapının hemen yanında, yarısı yatağın üzerinde asılı duran küçük aynanın karşısında saçını taradı. "Sabahın körü," diye düşündü, "henüz içeri giremem. Sürmeli kapılar açık."

Küçük yazı masasına geçti, kibrit kutusu büyüklüğünde beyaz mermerden bir tavşancığı eline alıp sandalyenin arkalığına hafifçe vurdu. Sonra onu aldığı kâğıt yığınının üzerine geri koydu. Ürperdi, kalktı, tekrar mutfağa girdi, ekmek kabından iki yuvarlak ekmek aldı; ilkini birkaç ısırışta ağzına tıkıştırırken ikincisini paltosunu giymek üzere koridora geçerken dişlerinin arasına sıkıştırdı.

"Harika, diriltici bir sabah yürüyüşü," diye mırıldandı. Merdiveni inmeye başladı, kapılarının önünden geçerken alt komşularının evindeki köpek kesik kesik havladı. Sokak kapısını yavaşça çekip kapattı ve buz tutmuş kanalı, ortası hariç her tarafı koyu bir buz katmanıyla kaplı ırmağa kadar takip etti. Çok rüzgâr esmiyordu. Ortalık henüz tam aydınlanmamıştı ama sokak lambaları sönmüştü. Çatı oluklarına martılar dizilmişti. Küçük bir top yapana dek yoğurduğu yuvarlak ekmeğin son parçasını buzun üzerine fırlattı, kuşların onlarcası aşağı indi. Onu gagasıyla almaya çalışan ilk kuş ıskaladı. Ekmek parçası hareketlendi, buzdaki küçük bir deliğe yuvarlandı ve bir sonraki martı onu gagalayamadan battı.

Kilisenin çanı bir kez çaldı. "Erken bir gün, iyi değerlendirilmiş bir gün olacak," diye düşündü, sağa dönüp ırmak kıyısını takip ederken. "Hava soğuk ve vakit erken, dışarıda kimseler yok henüz ama ben dışarıdayım."

Büyük köprüyü geçti, istasyonun güney bölgesini dolandı ve viyadüğün altından geçerek geri yürüdü. "Sabah erken yürüyüşe çıkmak mükemmel bir şey," dedi kendi kendine. "Dışarı çıkmış oluyorsun, kendini dinç hissediyorsun ve keyfin yerine geliyor. Kayıp ve boşa harcanmış bir pazar olmayacak."

Tekrar koridora girdiğinde mutfaktan su şarkıları geliyordu. Oturma odasında annesini kahvaltı masasını hazırlamakla meşgulken buldu. "Erken kalkmışsın," dedi Frits. "Babanı bir şeyler dürttü," dedi annesi. "Bugün erken kalkıp çok çalışmak istiyordu." Frits, dikkatle annesine baktı. Annesinin yüzü ifadesizdi.

Babası üstünde fanilası ve pantolonuyla mutfaktan geldi; pantolon askıları yere değiyordu. Yüzü nemliydi hâlâ.

"Günaydın baba," dedi Frits. Bu kelimeleri telaffuz etmek için, şimdi ayaklarına kadar düşmüş bir taşı, soluk borusundan yukarı itmek zorundaymış hissine kapıldı. "Günaydın oğlum," diye cevapladı babası. Masaya geçtiler.

"Dikkat etmem lazım," diye düşündü, "Dikkatle gözlemlemem lazım." Yemeğe başladığı ilk andan itibaren gözlerini babasından ayırmadı. "Ses çıkarmadan çiğniyor," diye düşündü, "ama ağzı sürekli açılıyor." Ensesine baktı ve içinde öfkenin yükseldiğini hissetti. "Yedi siğil," dedi kendi kendine, "Neden onları hiç aldırmadı? Yani neden hiç olmazsa kurtulmadı o şeylerden?"

Annesi çay koydu. İçerken hafifçe höpürdetti. Babası fincanını ancak yarıya kadar ağzına yaklaştırdı; başını öne uzattı, dudaklarını büzdü ve sesli sesli içti. "Sobaya baktın mı yavrum?" diye sordu. "Evet," diye cevapladı Frits'in annesi, "çıtırdamaya başladı bile."

Kahvaltıyı bitirdikten sonra babası arka odada giyindi, derin bir iç çekişten sonra elinde bir kitapla sobanın başındaki sandalyeye oturdu. Frits, babasının oturuşunu izledi. "O derin iç çekiş neden?" diye düşündü, "Körüklemek neden?" Siyah, arkaya taranmış, yer yer soluk saçlı başına, cansız gülümseyen ağzının dolgun dudaklarına ve yavaş yavaş,

ihtiyatla yokladıktan sonra sayfaları çeviren kısa, dolgun parmaklı kahverengi ellerine baktı.

Kendisi divanda, pencereye yakın oturuyordu. Biraz eğilerek radyoyu açıp istasyonları dolaştı. "Bach sonatı," diye mırıldandı, ellerini boynunun arkasında kenetledi, arkaya yaslandı ve dinlemeye başladı. Babası pipo içiyor ve mavi dumanı yavaş yavaş, ince çizgiler çizerek üflüyordu.

"Frits," diye seslendi annesi mutfaktan, "çatı katının anahtarını nereye koydun?" "Bende değildi ki," diye cevapladı annesi içeri girince. "Kimdeydi o zaman?" diye sordu annesi. "Bende değildi orası kesin," diye cevapladı. "Dün kömür almaya gitmedin mi?" diye ekledi annesi. "Dün kömür almaya giden sen değil miydin?" "Hayır," dedi Frits, "Kömür almaya gitmedim. Belki de yukarı çıktığında anahtarı masanın üstünde bıraktın." Frits yerinden kalkıp mutfağa girdi. Annesi onu takip etti. "Pencere pervazında olmadıklarından emin misin?" diye sordu Frits, perdeleri kaldırıp pervazı baştan sona yoklayarak.

"Anahtarları alan sendin," dedi annesi. "Bulunması lazım, yoksa soba sönecek. Anahtarları dün sen aldın, en son sen kömür almaya gittin."

Annesine, onun kurumuş yüzüne, beyaz saçlarına, ağzı ve çenesinin etrafındaki hafif kıllanmaya, sürekli hareket eden kollarına baktı. "Sen yardımcımız ol," diye düşündü. "Ses fazla yüksek: İmdada kim gelecek?" Babası çoraplı ayaklarıyla mutfağa girdi. Elinde, işaretparmağını sayfaların arasına soktuğu kitap vardı. "Yine ne var?" diye sordu. "Sakin olun biraz." "Çocuk olma," dedi Frits'in annesi. "Gürültü yapan kim?" "Tanrı aşkına," dedi babası, "Hırlaşmanın, çıkışmanın ne gereği var şimdi?" Döndü, başını eğip koridora girdi.

"Git bak bakalım, anahtar üzerinde mi duruyor," dedi annesi. Frits çatı katındaki sandık odalarına kadar merdiveni çıktı, bir telle ikinci bir anahtarın takılmış olduğu anahtarı kilidin üzerinde buldu, kapıyı açtı ve taşkömürü dolu bir kâğıt torbayla aşağı indi. Aşağı indiğinde anahtarları şıngırdatarak pencere pervazına fırlattı. "Kömür getirmemişsindir herhalde," dedi oturma odasından gelen annesi. "Getirdim," dedi. "Al, bir torba." "Böyle yapmayacaktın," dedi annesi. "Çatıda torbadan kömür kovasına boşaltmalısın, yoksa toz buraya geliyor."

Tam oturma odasına girerlerken babası keman ve çembalo füğü çalan radyo müziğinin sesini kısıyordu. "Vırıltıdan başka bir şey değil," dedi, "biraz sükûnet ve sakinlik lütfen." Yarıda bıraktığı iç çekişiyle sandalyesine çöktü, kitabını açıp okumaya devam etti. Frits şömine rafının üzerindeki saate baktı. Onu yirmi geçiyordu. "Sabah ilerliyor," diye düşündü. "Diğer pazarlar yatakta yatıyor olacaktım, vakit kaybı yok sayılır." Yatak odasına gitti, raftan tek tek kitap çıkardı, sayfalarını çevirdi ve yine tek tek yerlerine koydu. "Burası çok soğuk," diye mırıldandı, oturma odasına döndü, raftan bir gazete aldı ve pencerenin yanına oturdu. Sokaktan asık, gergin suratlı insanlar geçiyordu. Gökyüzü, tek ton kirli-sarıydı. Divanda oturmuş dışarıda olanları izliyordu. Gazeteyi okumadan elinde tuttuğu iki saat içinde değişik istikametlerde dört asker, çocuk arabalarıyla iki kadın, erkeğin çocuklarını taşıdığı genç bir çift, bisikletinin arkasına kız almış bir erkek ve iki beyefendinin refakatinde bir grup çocuk geçti. Evine girmek istemeyen köpeğini tatlılıkla ve tehditle içeri sokmaya çalışan bir komşusunu gördü. "Burada oturup yerimden kalkmayacağım ve hiçbir şey yapmayacağım," diye

düşündü. "Günün yarısı geçti." Saat on ikiyi çeyrek geçiyordu.

Anne babası montlarını giydiler. "Kapı çalarsa açarsın," dedi annesi, "Biz biraz dolaşacağız." Bunun üzerine pencereden dışarı bakıp ekledi: "Acele etsek iyi olur; kar yağacak gibi. Hadi çabuk bey. Birazdan görüşürüz. Gidecek olursan kapıyı kilitlemeyi unutma, tamam mı?"

"Gidecek olursan kapıyı kilitlemeyi unutma, tamam mı?" diye tekrarladı Frits birkaç kez içinden. Anne babası yavaş yavaş merdiveni indikten ve dış kapının çarpılarak kapatılışını duyduktan sonra radyoyu açtı. O an sunucu saati bildiriyordu: On iki buçuğa altı dakika var. Cebinden oval, nikel bir tütün kutusu çıkardı, bir sigara sardı, radyo frekanslarının ışıldayan göstergesinde dolaştı ama bir şey bulamadı; buna sevindi. Radyoyu tekrar kapattı, koridordan yazı masası tamamen sayfalar ve açık kitaplarla kaplı yan odaya geçti, tahta bir tütün kavanozunu açtı, parmaklarının ucuyla bir miktar tütün çıkardı, kendi kutusuna koydu ve doldurduğu kutusunu cebine indirdi.

Oturma odasına giderken koridordaki büyük aynanın karşısında durdu, ağzını önce sola, sonra sağa büzdü, ardından üstdudağını yukarı, altdudağını aşağı çekti ve tersyüz etti. Bunun üzerine yandan yüzüne baktı, mutfaktan küçük, yuvarlak bir tıraş aynası aldı, aynayı başının yanında tutup iki aynayla başını tepeden, arkadan ve yandan tamamen inceledi. Sonra koridorun ışığını kapatıp yan odanın kapısını açtı. "Gün ışığında," dedi sessizce. Tekrar başının tamamını inceledikten sonra saçını tarayıp ışığı yeniden yaktı. "Gün ışığıyla ampulün birlikte etkisine bir bakalım," dedi kendi kendine. "Şalgamı andırıyor," dedi yüksek sesle, "ancak zekâyı açığa vuran tarafı da var."

İçini çekti, tıraş aynasını tekrar mutfak penceresinin koluna astı ve oturma odasına girdi. Saat neredeyse birdi. Divana oturdu. "Yarısı geçti," diye düşündü, "öğle vakti bir saat önce başladı. Geri getirilmesi mümkün olmayan değerli bir zamanı heba ettim." Radyoyu açtı ama daha lambaları ısınmadan tekrar kapattı, yerinden kalktı, kayar kapıyı çekip arka odaya girdi. Uzun tül perdeyi kenara itip yüzünü camlardan birine bastırdı. Alnı bir yağ lekesi bıraktı camda. Tekrar bastırıp aşağı baktı.

Sağ komşularının bahçesinde bir pomeranya köpeği ormangülünün altına ihtiyacını yapıyordu. Bir çamaşır ipine havalansın diye üç mont asılmıştı. Altındaki beton patikada ak saçlı bir adam odun kesiyordu. Arada bir, balta darbesiyle birlikte bir kıymık havada uçuyordu.

İki cam arasındaki kirişe köpek dişlerini geçirdi, diliyle camı yaladı ve mutfağa yürüdü. Köşede duran kâğıt torbanın içinden bir avuç yakmalık odun aldı, mutfak masasına bıraktı ve ses çıkarmadan pencereleri açtı. Odun kesen adam baltayı her vurduğunda Frits bir odun parçasını bahçenin değişik noktalarına; çakılların, süs kayalarının veya çitin üzerine fırlatıyordu. Her seferinde adam daha da güçlü vuruyordu ve böylece çok ses çıkarıyordu. Dördüncü vuruştan sonra adam odun parçasını yerden alırken uzun süre dikkatle inceledi. Frits beton patikanın sol ucuna bir parça daha fırlattı, sonra pencereyi kapatıp of çekti. "Boş saatler," diye mırıldandı, dönerken.

Tam koridora girdiğinde anne babasının merdivenden gelen seslerini duydu. "Yine şeker mi yedin?" diye sordu annesi içeri girerken. "Aman aman, daha fazla dayanamayacağım," diye ekledi, hızla mantosunu askıya asıp tuvalete

daldı. Babası yavaş yavaş, ağır nefes alarak oturma odasına yürüdü ve kapıyı çevik, güçlü bir hareketle açtı. Saat bir buçuktu.

"Bir şeyler yiyelim mi şimdi?" diye sordu annesi, "Çay, kahve yapayım mı?" "Fark etmez," dedi babası. "Sert bir soğuk var dışarıda," diye devam etti, "Gerçek bir Middenweg rüzgârı esiyor." "Doğu rüzgârı demek istiyorsun herhalde, doğu rüzgârı," dedi Frits. "Konudan bihaber olanların anlamadığı adlandırmalar kullanma." "Ne istersiniz?" diye sordu annesi yeniden, "Çay mı, kahve mi? Sabahtan kalma kahve var biraz." "Çay, çay ver o zaman," dedi Frits. "Kahve," dedi babası neredeyse aynı anda. "Kahve yapayım o zaman, tamam mı Frits?" diye karar kıldı annesi, "İçersin, değil mi?" "Sıcak, sütsüz bir kahve ver," dedi Frits. "Hayır," dedi annesi, "sade kahve veremem."

Bu arada masayı hazırlamış, ekmek kesiyordu. "Kim salamura ringa istiyor?" diye sordu. "Ben kesinlikle istemiyorum," dedi Frits. "Sen ister misin bey?" "Yok, pek canım istemiyor," diye cevapladı babası. "Üç gündür mutfaktaki tabakta bekliyorlar," dedi Frits kendi kendine, "Yemyeşil oldular. Kıyılmış soğan bile karardı."

"Yine atacağım o balıkları," dedi, "sonra neden hiç salamura ringa almıyorum diye şikâyet edeceksiniz. Alınca da kimse el sürmeyecek ve nihayet çöp kutusunu boylayacaklar."

"Peki, getir o zaman," dedi Frits. Masaya geçtiler. "Tuhaf bir durum," dedi babası, "Balıkları ne kadar kötü temizliyorlar." "Evet," dedi annesi, "Alacağını biliyorlar." "Temiz bıçak var mı?" diye sordu Frits, ringasını parçalara ayırıp yedikten sonra, "Reçel almak istiyordum." "Kendin al temiz

bıçağı," diye cevapladı annesi. "Günün üçte ikisi bitti," diye düşündü Frits, "ve bütün gün kötü bir tat kalacak ağzımda."

Yemekten sonra kısa bir süre oturdular. "Şöyle rahat rahat bir sigara içelim," dedi Frits. Tam sigara saracakken babası tabakasından bir puro sundu. "Nefis görünüyor," dedi Frits puroyu alırken.

"Bana bir sigara sar," dedi annesi. İnce bir sigara sarıp annesine uzattı. Annesi sigarayı beşte bir oranında dudaklarının arasına aldı. İşaretparmağıyla başparmağı arasına sıkıştırdığı sigarasını sürekli kısa çekişlerle içiyor, sonra hemen ağzından çekiyor ve duman ağzının tamamına yayılmadan dışarı üflüyordu.

"Çok acemi ve gülünç içiyorsun," dedi Frits. "İlk olarak ucunu dudaklarının kuru, dış kısmında tutacaksın. Sonra ağzının bir köşesine götürecek, sürekli çıkarmayacaksın. Çıkarmak istediğinde ise işaretparmağınla ortaparmağının arasına alacaksın." "Şaka olsun diye söylemiş gibi yap," diye düşündü ve yüzüne bir gülümseme ifadesi yerleştirerek tiz bir sesle ekledi: "Böyle," dedi ve ağzından sigarayı almaya çalıştı; ancak sigara üstdudağına yapışmıştı.

"Ay!" diye bağırdı. "Ay!" "Kesin artık," dedi babası büyük bir duman üfleyerek. "Öğrenmesi gerekiyor ama," dedi Frits. Annesi sigarayı söndürüp kül tablasının oluğuna bıraktı.

Annesi masayı toplarken babası divana oturdu, ayakkabılarını çıkarmak için yeniden doğruldu, kısa bir süre önüne bakarak oturdu ve kitaplığa yürüdü. Varmadan ayağı kaydı, sol bacağı havaya fırladı ama dengesini tekrar kazandı. "Aman!" diye bağırdı annesi, "Hay!" "Bir şey yok," dedi Frits, "öyle bağırma hemen."

Babası raftan bir kitap çekti, tekrar divana oturdu ve serbest eliyle saçlarını karıştırdı. "Şükürler olsun, soba," dedi annesi. Ateşe bakıp, "İyi yanıyor. Siz ikiniz, unutmayın çaydanlık böyle tam ortasında duracak," dedi. Hafifçe açık durması için alüminyum çaydanlığın doldurma kapağının üzerine nasıl oturtulması gerektiğini gösterdi. "Yoksa hepsi bir saat içinde yanar," dedi. Mutfağa gitti.

Frits saate baktı. "Her şey bitti," diye düşündü, "her şey berbat oldu. Üçü on geçiyor. Ama akşam çok şeyi kurtarabilir hâlâ." Babası sağ eliyle divanla duvar arasını yokladı. "Ne arıyorsun?" diye sordu Frits. "Evet," diye cevapladı babası, "bir şey arıyorum." "Arkaya bir şey mi düştü?" diye sordu Frits. "Çakmak," diye cevapladı babası. Annesi içeri girdi. "Bir şey mi kaybettin?" diye sordu. "Evet," diye cevapladı babası, "evet." "Baban neyini kaybetti?" diye sordu Frits'e. "Çakmağını," diye cevapladı Frits. "Araya düşmüş."

"Kaldır o tembel poponu," dedi annesi ve babası kalktıktan sonra divanı duvardan çekti. Sert bir nesne düştü yere. Frits eğildi, eliyle yokladı bakır aleti bulup babasına uzattı. Çakmağı almak için uzanmış babası tekrar divana yatmaya yeltendi. "Önce geri itelim," dedi annesi. Frits mobilyayı özenle duvara itti. Babası kendini divana attı, sönmüş purosunu tekrar yakıp uzandı.

Frits pencereye yakın bir sandalyeye oturup buz tutmuş kanalın üzerinde badi badi yürüyen ördeklere baktı. Şömine rafından aldığı demiryolu dergisini karıştırdı. Annesi sobanın yanında beyaz yünden bir şeyler örüyordu. "İbreler hızlı bir saat gibi tıklıyorlar," diye düşündü. Böylece üç çeyrek saat geçmişti. Divanın yanında radyoya yakın bir sandalyeye oturup babasına baktı. "Uyuyor," dedi kendi kendine ve radyoyu açtı.

Birden mutfakta çaydanlık ötmeye başladı. "Sussun, lütfen sussun," diye düşündü, "Tanrı aşkına dursun." Annesi mutfağa koştu; kısa bir süre sonra ötme durdu. Annesi çayla içeri girdi. "Şimdi dinleyeceğiniz eser Couperin'in 'La Favorite'i," dedi spiker. Müzik çalmaya başlayınca annesi, "Keman değil o, değil mi? Ama piyano da değil. Kesin çembalo. Çembalo mu?" dedi annesi. "Nefis bir enstrüman, öyle değil mi?" dedi Frits. "Gazı kapatmayı unuttum," dedi birden, "sen kapatabilir misin?" Mutfağa gidip valfi kapattı. Döndüğünde radyo kapatılmıştı. Babası yarı oturur şekilde bir kolunun üzerine yaslamıştı başını. Saat dördü on iki geçiyordu.

Kapı çalındı. Frits açmaya gitti. "Kim var orada?" diye bağırdı. Cevap gelmedi. "Allah belanızı versin, kim var orada?" diye bağırdı. "Kimse, iyi bir dayak yiyecek," dedi yüksek sesle. "Ha, sen misin?" dedi siyah saçlı ve gözlüklü bir genç sahanlığı dolanınca. "Merhaba," dedi Frits, anında kaybolan bir gülümsemeyle. "Daha da beteri olabilirdi," diye düşündü. Misafir ince bir yapıya sahipti ve kemikli, kırmızı yüzü sivilcelerle doluydu.

"Aman efendim, sayın van Egters," dedi, "Nasılsınız?" "Teşekkür ederim, sayın van Egters," diye cevapladı Frits, "Ya siz?" Sonra birlikte içeri girdiler. "İna sonra mı gelecek?" diye sordu Frits'in annesi selamlaşma faslı bitince. "Mesele şu ki anneciğim," dedi genç gülümseyerek, "İna kendini iyi hissetmiyor. Dolayısıyla ben sadece yemeğe gelmeyeceğimizi bildirmek için size uğramış bulunuyorum." Başını salladı. "Biraz kelleşmiş," diye düşündü Frits.

"Tüh," dedi annesi, "Nesi var?" "Valla, pek iyi değil," dedi genç. "Joop, eğer beklersen, yemekten biraz vereyim, götürür müsün?" diye sordu. Mutfağa gitti.

"Nasıl durumlar?" diye sordu Joop. "Nasıl olsun?" diye düşündü Frits. Bir an sessizlik oldu. "Joop ayrı bir eve geçeli," diye devam etti hafif bir tonla, "onunla çok iyi anlaşıyoruz baba." Joop gülümsedi. Babası radyoyu açıp bir vals buldu. Tempo tutarak elini sağ dizkapağına hafifçe vuruyordu.

Annesi çay doldurdu. "Kurabiye al," dedi Joop'a. "Biz yedik." Karanlık çöküyordu. Frits ışığı yaktı. Bu, radyonun hoparlöründe bir cızırtıya sebep oldu. "Ben Beender, orkestra eşliğinde 'Buz Üstünde'yi söyleyecek," dedi spiker. Babası radyoyu kapattı.

"Bizim tuvalet tıkandı," dedi Joop Frits'e. "Hadi ya!" dedi Frits, "Tamamen mi dondu yoksa yarı dondu da mı tıkandı? Yarı donduysa bir şeyler yapılabilir." "Bana ne," diye düşündü, "Beni neden ilgilendiriyor ki?" "Evet, öyle olmuş olmalı," dedi Joop. "Sende ince ve eğilebilen ama dayanıklı bir şey var mı?" Frits koridora girip yüklükte bir oltanın baş ucunu bulana dek aradı. "İşine yarar mı?" diye sordu içeri girerken. "Hayır," diye cevapladı Joop, "Yazık olur. İyi bir oltanın sapı." Frits sapı geri götürdü. "O kadar da değil," dedi içinden. "Neden böyle düşünüyorum?" diye düşündü. "Böyle aldırışsız olma hakkına sahip miyim?"

Annesi tencereyle oturma odasına girdi. "Dinle," dedi Joop'a, "İçinde soslu et var. Elma püresini de kavanoza koydum, orada, hindibayla patateslerin arasında. Gazetelere sarıp şunun içine koyarsam" –bir alışveriş filesini gösterdi– "dökülmez ve soğumaz." Joop montunu giyip öksürdü. "Bayağı kelleşmişsin," dedi Frits. Joop'un kafasının ön bölgesinde her iki tarafa, alnının yukarısına doğru epey ilerlemiş olan saç sınırını inceledi. "Bakıyorum da, bunu belli bir zafer edasıyla söylemekten keyif alıyorsun," dedi Joop.

Çantadaki tencereyi dikkatle dengede tutarak gitti. "Selamlarımı ilet, iyi günler," dedi annesi.

"Bunu da hallettik," dedi Frits kendi kendine. "Bu ne yoğunluk böyle, zil bir türlü kesilmiyor." Babası sobaya doğru yürüdü, doldurma kapağının mandalını tutup gürültüyle çekip açtı. "Dökecek," dedi Frits içinden, "ve tek yapabildiğim izlemek. Neden izlemeden edemiyorum?" Babası piposunu birkaç defa sertçe soba ağzının kenarına vurup boşalttı; kömürleşmiş tütünün bir kısmı doldurma kapağıyla sobanın arasından yere döküldü. Sonrasında kapağı çarparak kapattı.

Annesi masayı hazırlayıp yemekleri getirdi. "Birkaç sert patates kalmış olabilir," dedi masaya geçtiklerinde, "yapacak bir şey yok. Daha iyisini yiyecek bir yer bulursanız buyurun." "Ben sertine rastlamadım," dedi Frits. "Sosu abartma," dedi annesi. "Göle çevirme. Daha fazlasını yapabilirim ama çok sulu oluyor." "Sos nefis," dedi Frits, "gerçekten çok güzel. Aslında fazlasına ihtiyaç yok, çünkü çok yağlı." "En iyi sos," diye düşündü, "gerçekten harika." "Baba, tadı nasıl, takdirini alabilecek kadar iyi mi?" diye kibar bir tonla, başını eğik tutarak sordu. "Hiç de fena değil, kabul etmem lazım," diye cevapladı babası.

Yemekten sonra babası annesinin öğlen örgü ördüğü yere, sobanın yanına oturdu. Frits montunu giymeye gidip tekrar odaya döndü. "Nereye gidiyorsun?" diye sordu masayı toplayan annesi. "Evde kalsana, daha hoş." "İçime huzursuzluk geldi," dedi Frits, "çıkmam lazım. Sanırım bu kez Jaap Elderer veya Louis'e uğrayacağım." Kutusunda tütün ve sigara kâğıdı bulunduğundan emin oldu, montunun cebine sokup dışarı çıktı.

Dışarısı oldukça soğuktu. Kuvvetli bir güneydoğu rüzgârı esiyordu. Gökyüzünde tek bir yıldız yoktu. Irmağa varınca sola dönüp granit kıyı şeridinden ilerledi. Kalın, taş korkuluklu bir köprüden geçti, karşı kıyıyı takip etti, geniş, kalabalık bir sokaktan devam etti ve başında antrepoların bulunduğu, kanal boyu uzanan bir sokağa girdi. Camının önünde dövme demirli bir kafes bulunan yetmiş bir numaralı kapının yedi basamaklı, damtaşından merdivenini çıktı ve zilini çaldı. İpli zil önce mat sesler çıkardı, ancak ondan sonra zil tokmağından iki net, keskin ton duyuldu. Yarım dakika bekledi, tekrar çaldı ve taş merdiveni tekrar indi. "Akşamın başarılı geçme şansı oldukça azaldı," dedi alçak sesle. "Zor zamanlar."

Aynı yolu geri yürüdü. Eve yaklaştığında ırmak kenarında yüksek, geniş bir evin revakına girip zile bastı. Kapı açılınca yukarı seslendi: "Egters, kendileri." Yukarıda biri öne eğilmiş aşağı bakıyordu. "Tekrar ediyorum: Egters, van," diye seslendi Frits. "Peki o zaman, neden olmasın," diye seslendi yukarıdaki kişi, "hiç yoktan iyidir." Frits yukarı çıktığında onu ince, sarışın, arkaya taranmış saçıyla çok uzun ve yapılı bir genç bekliyordu. Ceketsizdi ve süveterini ters, kravatsız giymişti.

"Sıkıldığım için geldim," dedi Frits. "Çok yoğun bir gündü, insanın arada bir çıkması gerekiyor. Yoğun işlerinin, derslerinin, araştırma çalışmalarının ortasında rahatsız ettiğim için özür dilerim. Neyle meşgulsün?"

Camının önünde kalın perdeleri olmayan bir odaya girdiler. Geniş değildi ama dar da değildi. Köşede büyük model bir petrol lambası yanıyordu. Sol duvara bir masa, diğer duvara ise kapalı bir çekyat dayalıydı ve ortada iki sandalye duruyordu.

"Fotoğrafçılık," dedi genç ve masadan bir kitap aldı. "Renklere Karşı Hassas Filmle Deneyler," diye okudu Frits. "İlerliyor musun Louis?" diye sordu. "Bazen ilerlediğimi düşünüyorum," diye cevapladı genç, bir ekmek kırıntısını duvara fırlatarak. "Kedi git," dedi ve kucağına atlayan beyaz lekeli bir siyah kedinin kafasını tokatladı. Hayvan telaşla yere atladı ve pencerenin yanında duran Frits'in yeni oturduğu sandalyenin altına girdi. "Öğrenmeye başladılar," dedi diğeri. "Buranın kedisinin siyah olduğunu düşünüyordum Louis," dedi Frits. "Daha çok var," dedi Louis. "Hem de çok." "Ne kadar?" "Beş, sanırım," dedi Louis. "Öyle ortalıkta mı dolaşıyorlar?" diye sordu Frits. "Başka kimse oturmuyor mu?"

"Hayır," dedi Louis. "Kade atölyesinde olduğunda karısı kendisine ve kedilere yemek getiriyor. Kendi odaları var. Bir deste resmi pislediklerinden beridir kedilerin atölyeye girmeleri yasak." "Anladım," dedi Frits.

"Odaya girdiğinde," diye devam etti Louis, "bir masanın üzerinde birlikte kibar kibar otururlar." "Sobanı kıs biraz," dedi Frits, "sarı yanıyor zaman zaman."

Louis brülörün ayarını düşürürken Frits camlardaki çiçeklere bakıyor ve çift demetli, kuş tüyü şekilli buz kristallerini inceliyordu.

"Kusura bakma," dedi Louis ayağa kalkıp masasına geçtikten sonra, "şu notları tamamlayayım, sonra emrinize amadeyim."

"Evet," dedi Frits, ama anlamamıştı. Gözleri buz çiçeklerinin şekillerini takip etmiş ve işaretparmağını figürlere her bastırışında erimeden dolayı delikler oluşmuştu. "Çok zaman olmuş," diye düşündü ve yana dönüp kitabının

üzerine eğilmiş Louis'e baktı. Bileğinde geniş, gri kayışlı büyük, yatay bir saat vardı. Dudaklarının arasında bir kurşunkalem sallanıyordu.

"On iki, on üç yaşındaydım," diye düşündü Frits. "Balkondaydık. Kimler vardı? Louis, Frans, Jaap, Bep ve birkaç kişi daha; isimlerini hatırlamıyorum." Gözlerini kapattı. "Hatırlıyorum," diye düşündü. "Dördüncü katta, balkonun kenarında ileri geri yürüyorlardı, Louis ve Frans. Kenarı elimden fazla geniş değildi. Diğerleri gülüp duruyorlardı. Nasıl gülebiliyorlardı?" Gözlerini açtı, Louis'e bakıp tekrar kapattı. "Bu kadar cesaret," diye düşündü, "ne nimet. Yoksa tehlikenin farkında olmamak mı demek lazımdı? Belki de. Midem bulanmış, gözlerimin arkasına ağrı girmişti; ben öyleydim. Ve kuyruksokumumun alt kısmı gıdıklanmıştı. Korkmuştum, hep korkak oldum. Öyle." İçini çekti. "Louis gibi olmayı istedim hep; veya Frans gibi," diye iç geçirdi. "Ve onlara bakmayı ve mutsuz olmayı."

"Bir zarf bulmam lazım," dediğini duydu Louis'in. Genç adam dosyaları karıştırıp sayfaların arasında dikkatini çeken bir şey buldu, çünkü dikkatle okumaya başlamıştı.

"Evet," diye düşündü Frits. "Sonra o saksı. Dördüncü kattan birinin tepesine bırakmak ve son anda, 'Dikkat!' diye bağırmak. Son anda kenara çekilebilmeleri için. Hiç kaza olmuyordu. Nasıl mümkündü? Açıklayamıyorum." Sadece saatinin tıklamasının duyulduğu sessizliği dinledi. "Veya yürüyüş yolunda," dedi içinden. "Dört kişi, bizimle aynı güce sahip altı kişiyle kavgaya girerdik. Kaçarlardı. İçlerinden birini mutlaka yakalar, götürür bir direğe bağlar ve orada yalnız bırakırdık, sonra karanlık basardı. Louis umursamazdı."

Birden kâğıt hışırtıları duydu. Louis bitirmişti; sandalyesini ona çevirip, "Evet, sayın Egters." "Sağlık durumunuzu sormama müsaade eder misiniz?" dedi Frits. "Alışıldığı gibi," diye cevapladı Louis, "alışıldığı gibi." "Zerre kadar şüphe yok ki," dedi Frits, "sağlam bir vücuda sahip değilsiniz. Kan hastalıklarının sıkça rastlandığı bir aileden geldiğiniz bariz. Rica etsem, semptomları bir kez daha tekrarlar mısınız benim için?" "Nasıl böyle konuşabiliyorum?" diye düşündü, "Neden engel olamıyorum?" "Semptomlar belli," dedi Louis. "Baş ağrısı hiç kesilmiyor mu?" diye sordu Frits. "Kesilmiyor," dedi Louis, "Sizi bu konuda hayal kırıklığına uğrattığım için af buyurun." "Çalışmaya, okumaya veya yazmaya başlar başlamaz bütün gücüyle geri geliyor, öyle değil mi?" diye sordu Frits. "Şimdi de mi?" "Kesinlikle, şimdi de," dedi Louis.

"Demek bir helak olma, sabit bir düşüş söz konusu, öyle diyebilir miyiz?" diye sordu Frits, "Ve sabırla sonunun gelmesini bekliyorsun."

"Valla uzun vadede biraz can sıkıcı olmuyor değil," diye cevapladı Louis, yavaş yavaş alnının derisini kasarak. "Yıllarca sürüp hiçbir şey değişmeyince, bir noktadan sonra" – burada sesi birden başka bir tona büründü– "sonun o kadar da kötü olamayacağı düşüncesine kapılıyorsunuz. Sonunda, anlayacağın, tereddüde düşüyor insan."

Frits, Louis'in parıltısı sönmüş gözlerinin bulunduğu başını inceledi. "Bir süre sıcak suda bekletilmiş gibiler," diye düşündü. Isı yükselmişti. Kedi ikinci defa Louis'in kucağına atladı ve Louis tekrar bir tokat attı. "Umursamazca vuruyormuş gibi yapıyor," diye düşündü Frits, "ama bu kez çalışılmış bir hareket. Tam parmak boğumlarıyla başına vuruyor." Hayvan hemen fırlamadı. Louis hız alıp daha kuvvetli

vurdu. Kedi sıçrarken çığlık attı. "Anne der gibi," dedi Frits. Güldüler.

"Kedilerden hoşlanır mısın?" diye sordu Louis. "Sen?" diye sordu Frits. "Sen?" "Hayır," dedi Frits, "Ruhu olmayan hayvanlar, bana sorarsan." "Valla," dedi Louis, "birinin bu hayvanları evine almasını anlamıyorum."

Tokat yiyen kedi çekyatın altına, kapıya yakın bir yere girmişti. Perdenin altından sadece kuyruğu ve birkaç bıyığı görünüyordu. "Hayvanları seviniz ve kuşları koruyunuz," dedi Louis kıkırdayarak ve ekledi: "Bir köpeği anlarım." "Sadık sadık bakan bir köpeği," dedi Frits, sırıtıp yüzünü gerince esnemek zorunda kaldı.

"Sana Bloemendaal'da geçen manyak köpek hikâyesini anlatmış mıydım hiç?" diye sordu. "Hayır," dedi Louis öne eğilerek. "Bloemendaal'da bir ev," dedi Frits. "Büyük bir ev, bir konak. Konakta yaşlı bir adam oturuyormuş. Tek başına. Bir gün komşuları demişler ki: Onu çoktandır görmedik. Anlayacağın herkes bir şeyler eklemiş. Evin etrafını dolanmışlar. Ses yok. Her yeri kapalı, içeri girememişler."

"Hayır, tabii," dedi Louis.

"Polisi çağırmışlar," diye devam etti Frits. "İki dedektif gelmiş, camı kırıp kilidi açmışlar ve usulca içeri girmişler. Ses yok. Tamamen sessiz, çıt yok. Kalın, yumuşak bir yolluğun üzerinden geçip içeri girmişler. Bir merdivenin başına gelmişler. İlk iki basamağında yaşlı adamın başı duruyor ve onlara bakıyormuş. Ödleri kopmuş ve silahlarını çekmişler, başı inceleyip merdiveni çıkmışlar." Frits kısa bir süre bekledi. "Evet, devam et," dedi Louis.

"Merdivenin üst kısmına yakın," diye devam etti Frits, "Bir kol, sahanlıkta ise yarım bir ayak bulmuşlar. İki farklı

yerde de başka parçalar bulmuşlar. Daha da temkinli bir şekilde devam etmişler ve üst katı aramışlar. Ve sonunda korkunç bir ses duymuşlar, sanki biri insanları parçalara ayırıyormuş gibi. Küçük bir yatak odasına girmişler. Yerde, yatağın yanında, yırtılmış geceliklerin arasında resmi tamamlayan şey duruyormuş. Ve köşede çok büyük, siyah bir köpek oturuyormuş. Nasıl buldun?"

"Çok güzel bir hikâye," dedi Louis yavaşça, "dehşet bir şey." "Adam hastalanmış," diye devam etti Frits, "kadın hizmetçi bir haftalığına tatile ayrılmış olmalı. Adam da o hafta hastalanmış. Araştırmada, otopside çıkmış ortaya. Ölünce köpek yiyecek bir şey bulamamış; bütün dolaplar kapalıymış. Başka ne yapabilirdi ki, öyle değil mi?"

"Nefis bir hikâye," dedi Louis. Konuşurken kurşunkalemini önce dik tutarak, sonra iki parmağıyla başparmağının arasından kaydırarak, sonra takla attırarak masanın üstünde döndürüyordu. "Olağanüstü bir şey, tıpkı doktor ve iki çocuğun hikâyesi gibi." "Nasıldı hikâye?" diye sordu Frits.

"Mükemmel bir hikâye," dedi Louis, "Ve öyle gerçekçi ki, hiç uydurma hikâyelere benzemiyor. Bir babanın bir oğlu varmış, küçük bir çocuğu; onu zaman zaman başından tutup havaya kaldırırmış. Birinde yine kaldırınca birden – tık!– çocuğun boynu kırılmış. Ölmüş. Doktor çağırmışlar ve doktor sormuş; Çocuk ölmüş, nasıl oldu? Bilmiyorum demiş baba, oynaşıyorduk. Ama yanlış bir hareket yapmış olmalısınız demiş doktor. Hayır, hiçbir şey yapmadık, sadece havaya kaldırdım, –böyle– demiş baba ve çocuğun kız kardeşini kaldırmış, göstermek için, aynı yaşta, onu da başından. Tık! Onun da boynu kırılmış. Nasıl olduğunu anlamışlar en azından. İyiydi değil mi?" Güldüler.

"Sahi, atölye nasıl bir yer?" diye sordu Frits. "Konuşmayı sürdürmeliyiz," diye düşündü, "konuşma kesilmemeli bir daha." Kalkıp koridorda yürüdüler. Mutfağa varmadan sağdaki son kapıdan girip dört duvarı da dayalı resimlerle dolu geniş bir odaya vardılar. Ortada beş dosya destesi duruyordu. "O ne?" dedi içinden ve üzerinde küçük bir panonun durduğu şömine rafına doğru yürüdü. "Çok ilginç," diye düşündü. Resim pencerenin önünde oturan yaşlı bir kadını canlandırıyordu, oturma odasından görülen haliyle. "Felç," diye mırıldandı. Çarpık ağzı sarkıyordu ve altdudağı dışarı fırlamış, dili iyice sarkmıştı.

Camdaki üçgen deliğe baktı. "Ne kadar net, ne kadar özenli," diye düşündü. "İnanılmaz."

"Geliyor musun?" diye sordu Louis. Kapı mandalını tutuyordu. "Çabuk geç," dedi, "yoksa o hayvanlardan biri içeri fırlayacak." Koridorda yürürken başka bir kapıyı açtı. Birazcık daha küçük bir odada, bir masanın üzerinde kuyrukları ön patilerine sarılı dört kedi dimdik oturuyorlardı. Şömine rafının üzerinde abajursuz bir gece lambası yanıyordu. Işığı kapatsana, sırf onları sinir etmek için," dedi Frits. Louis düğmeyi kaldırdı. Karanlıkta sekiz yeşil göz birbirine baktı. Soba kapağının mika camından zayıf kırmızı bir ışık sızıyordu. "Soba yanıyor," dedi Frits. "Tabii ki," dedi Louis, "yoksa üşürler."

Louis'in odasına döndüklerinde Louis çekyatı çekti. "Ben uyuyacağım," dedi, soyundu ve iç çamaşırıyla yatağına girdi. Frits pencere pervazından yeşil bir vazo aldı, açık ağzını kulağına tuttu, tırnaklarıyla sır kaplamasını tıkladı ve oturdu. Saatine baktı. Dokuzu çeyrek geçiyordu. "Akşamın yarısı gitti," diye düşündü.

Birkaç dakika sessizlikten sonra Louis, "Gitsen iyi olur," dedi. "Özür dilerim," dedi Frits. "Gidiyoruz." "Işıkları kapat," dedi Louis, elini uzatarak. "Sayın Egters, çok memnun oldum."

"Duygulara kapılmadan bakacak olursak," dedi Frits kendi kendine dışarı çıktıktan sonra, "diyebiliriz ki: Yarım akşamımız daha var. Ama bu olayların bir çarpıtılışı olurdu. Akşam heba oldu, yapacak bir şey yok."

Eve döndüğünde babası masanın yanında bir sandalyede okuyordu. "Haber var mı?" diye sordu İngilizce. "Hayır, yok," diye cevapladı Frits. Odaya ağır bir pipo tütünü dumanı çökmüştü. Soba başında bir sandalyenin arkalığına annesinin giysileri asılıydı. "Evet," dedi içinden, "eve döndük." Babası kıpırdamadan önüne bakıyordu. Sağ elini küçük bir kitabın üzerine yaymıştı. Yavaş yavaş bakışlarını Frits'e çevirdi. "Ne olur bir şey söylemesin," diye düşündü Frits. Arka odadan arada bir boğuk bir iç çekiş geliyordu. "Boğuk ve anlaşılmaz," dedi Frits içinden, "duyulacak kadar sesli değil. Duyamıyorum." Ayakkabılarını ve çoraplarını çıkardı, sobanın arkasına bıraktı ve ayak parmaklarının üzerinde odadan dışarı çıktı. Mutfakta dişlerini fırçaladı. Oturma odasından patırtılar geliyordu; kısa bir süre sonra ışıklar kapandı. Yatak odasındaki okuma lambasının açılıp kapanışını duydu. "Haftalardır bu kadar erken yatağa gitmedim," diye düşündü. "Tanrı bizim çobanımızdır," dedi yüksek sesle, gülme tuttu ve öksürmek zorunda kaldı.

Tıraş aynasında, buğulanmaması için nefesini tutarak dişlerini inceledi. Sonra yatak odasına girdi, hafif aralık duran pencereyi kapattı, kalın perdeleri çekti ve soyundu. İç çamaşırını da çıkardı ve aynayı duvardan alıp masa ayağına

dayadıktan sonra kendi çıplaklığını inceledi. Masa lambasını yukarı eğip abajurunu bir çeyrek yukarı çevirerek ışıklandırmayı değiştirdi. Bu gözlemden sonra arkaya doğru birkaç adım atarak bütün vücudunu görecek şekilde aynayı yerleştirdi.

Sonra aynayı eline alıp koridora çıktı. Titriyordu. Ses çıkarmadan ışık düğmesini açıp merdiven kapısının mandalına baktı. "Kapalı," diye mırıldandı, büyük aynayı çivisinden kaldırıp kapıya dayadı.

Geri geri yürüdü, sonra tekrar öne doğru, her gidiş gelişinde aynayı hafif farklı pozisyona getirdi. Bütün endamını gördükten sonra karnını içine çekti ve küçük aynayı önce yandan, sonra arkadan vücudunun tamamını görecek şekilde sol eliyle tuttu. Bunun üzerine büyük aynayı tekrar yerine astı, ışığı kapatıp yatak odasına döndü. "Fiyasko," diye mırıldandı alçak sesle, "tam bir fiyasko. Bu kadar olabilir. Tamamen heba olmuş bir gün. Şükür." Son kelimeyi telaffuz ederken tekrar kapıya astığı küçük aynada dudaklarının hareketlerini takip etti. İç çamaşırını giydikten sonra yatağa girdi ve hemen uykuya daldı.

Bir orman yolunda yürüyordu. "Ah salak kafam, çıkmadan önce ayakkabılarımı giymedim," dedi her iki yanında onunla birlikte yürüyen hanımefendilere. Yalınayaktı ve dar orman yolundaki küçük dallar ve sivri taşlar dikkatli yürümesini zorunlu kılıyordu. "Harika bir yaz," dedi hanımefendilerden biri. "O daha belli değil," diye cevapladı, "yaz olduğu yani. Kayın ağacına bakın." Çevresindeki ağaçların yeşil yaprakları olmasına rağmen kahverengi ve sarı sonbahar renklerine bürünmüş kalın bir kayın ağacını gösterdi. "Nasıl olur?" diye düşündü, "Bunu nasıl açıklarız?"

Kısa süre sonra kalabalık bir şehir semtindeydiler ve yüksek bir apartman dairesinin merdivenini çıkıyorlardı. Yukarıda siyah elbiseli, beyaz saçlı bir hanımefendi tarafından karşılandılar. Çay konurken kendisini orada bulunanlara tanıtıyordu. İki yaşlı hanımefendinin elini sıktıktan sonra bir divanın yanına gitti. Divanın üzerinde arkalarına yaslanmış üç genç oturuyordu. İkisi siyah smokin giymişti; üçüncüsünün üzerinde ise gri bir tulum vardı. Yanlarına yaklaşınca siyah smokinli gençlerin kireç veya alçı gibi sütbeyazı başlarının olduğunu gördü; yüzleri kımıldamıyordu ve gözleri ifadesizce tavana bakıyordu. Elleri de aynı, divan kumaşında tanecikli izler bırakan madensel bileşime sahipti.

"Bulgu yok," diye düşündü ve yavaş yavaş kaldırdıkları ellerini sıktı. Her seferinde kolları birer ahşap kütüğü gibi geri düştü. Gövdeleri hareket etmiyordu.

Birden üçüncü kişinin önünde durmuştu. "Sekiz yaşlarında bir çocuğun yapısına sahip," diye düşündü, "ama başı neden böyle korkunç görünüyor?" Başı neredeyse gövdesinin büyüklüğündeydi ve tepesi dümdüzdü. Bu da beyazdı; aynı kireç içerikli maddeden oluşmuştu. "Boynu iğrenç," diye düşündü. Başı, bir süpürgenin hortumu gibi ince boynunun üzerinde sallanmaya başladı. Şiş ve dışarı fırlamış gözleri birbirinden bağımsız farklı yönlere doğru gidiyorlardı. Frits elini uzatınca yaratık sağ kolunu kaldırmıştı. Ucunda elleri yoktu, siyah bir ıstakoz makası vardı. "Yardım edin!" diye düşündü Frits, "İmdada kim yetişecek? Ne yapacağım?" Ter içinde uyandı. "Bir çarpışma mı duydum?" diye düşündü. "Hayır, bir şey değil," dedi içinden. Kalkıp mutfağa su içmeye gitti. Saat bir buçuktu. Sessizliği dinlemek için bir an durdu, sonra hemen yorganı üzerine çekti. Kısa bir süre sonra yeniden uykuya daldı.

II

Ertesi gün öğleyin dört buçukta çalıştığı ofisten çıkıp eve kadar bisiklet sürdü. Hava dönmüştü; bulut örtüleri sabit bir seyirle gökyüzünden geçiyorlardı, zaman zaman birkaç damla yağmur dökülüyor ve güneyden hafif, ılık bir rüzgâr esiyordu. Yoğun trafikte yavaş yavaş, başı hafif yana eğik bir şekilde bisiklet sürüyordu.

"Arabalardan birinin şoförü bir hata yaparsa," diye düşündü, "ve ben altında kalırsam, haber evi acıya boğar, büyük gürültü kopar. Bir anne baba bulunmadığını farz edersek genel aile için üzücü bir haber mahiyetini alır. Fakat bir aile de yoksa kim umursar? Kim?" Göğsüne bir ağrı girdi ve gözlerinin nemlendiğini hissetti. Arkasına baktı. "Arka lamba yanıyor," dedi içinden. Alacakaranlık çöküyordu.

"Birazdan eve döndüğümde bugün bir şeyler yaşayıp yaşamadığımı soracak babam," diye düşündü. Bu sırada evlerinin yakınındaki geniş alışveriş caddesine girmişti. Bir dizi yaya telaşlı telaşlı kaldırımlarda yürüyordu.

"Benim gibi evlerine gidiyorlar," diye düşündü. "Sabah gidip akşam işlerinden evlerine dönüyorlar. Bir sabah kimse

işe gitmese. Aileden birine işyerlerini aramalarını, gribe yakalandıklarını söylemelerini isteseler." "Hayır," diye düşündü, "hepsi grip olmaz, şüphe uyandırır. Dört çeşit hastalık uydursalar ve bunları biraz akıllıca paylaşsalar aralarında. Evlerinde, gecelikleri üzerlerinde sobanın başında kitap okuyabilirler. Ekmek arası karides yiyebilirler. Akşam et, patates ve kuzu gevreği; pirinç pudingi, üzerine meyve suyu. Annem üç gündür neden bir spor kulübüne yazılmadığımı sormadı," dedi içinden. "İstisnai bir durum."

Evlerinin önünde çocuklar kanaldaki buzun kalınlığını test etmekle meşguldüler. Kanalın kıyısında duran bir kız, iki ayağıyla birden buzda tepinen küçük erkek kardeşinin elinden tutuyordu. Sonunda elini bıraktı ve çocuk birkaç adım kanalın ortasına doğru yürüdü. Bisikletinden inen Frits bisikletini bir elinde taşıyıp onlara doğru yürüdü. Çocuk hemen kenara çekildi. "Yapmasanız iyi olur," dedi Frits, "Buz çabuk çözülür." "Ama o kadar çabuk çözülmez," dedi kız. "Sırf en aptal sözlere dahi cevap yetiştirmiş olmak için cevap veriyor," diye düşündü. Çocuk tekrar buzun üzerine atladı.

Frits kapıyı açtı, bisikletini merdivenden yukarı taşıdı ve tekerlerinin üzerinde sandık odasına bıraktı. O an yan odanın kapısı açıldı ve siyah yün gecelik giymiş babası koridora girdi. "Tünaydın," dedi Frits. "Ee, yeni bir şey yaşadın mı?" Gülümsemesinin kırışığı belirmişti yüzünde. "Hayır, sayılmaz," diye cevapladı Frits. "Ne dedin?" diye sordu babası başını öne uzatarak. "Olağan şeyler," dedi Frits. "Ne?" diye sordu babası. "Her zamanki durum," dedi Frits yüksek sesle, neredeyse bağırarak. Babası sustu ve önden koridoru geçmeye başladı. Frits hemen yan odaya girip gaz sobasını kapattı; sonra babasının arkasından oturma odasına gitti.

Annesi masanın başında çorap yamamakla meşguldü. Annesini selamladı, divana geçip radyoyu açtı. Tango müziği çalıyordu.

"Gaz sobasını kapattın mı?" diye sordu. "Hayır, sanırım kapatmadım," diye cevapladı babası, yavaş yavaş yerinden kalkarak. Frits boğazında yutkunmasını engelleyen bir avuç kuru un varmış gibi hissediyordu kendini. "Ben kapattım," dedi, ilk kelimeler kısık sesle çıktı. "Her işinizi yaparız. Hizmetinizdeyiz. Randevuyla evinize servis yapılır." Yüzünü kırıştırarak neşeli bir ifade verdi. Odaya bir sessizlik çöktü.

"Havadan mı bilmiyorum," diye ekledi, "ama çok formda hissediyorum kendimi." "Ne zaman bir spor kulübüne yazılacaksın?" diye sordu annesi. "Bir mektup yazıp yazılmak istediğimi bildirdim," diye cevapladı. Babası kalkıp terlikleriyle odadan dışarı çıktı.

"Bugün o baban bir gulden altmış sentlik pulu çöpe attı," dedi annesi. "Nasıl?" diye sordu Frits. "Allah bilir," dedi. "Çöp kutusunda beş onluğunu bulabildim ancak. Adam aklını kaybetti sanki. Sanırım aklını da çöpe attı." Kalkıp mutfağa gitti.

Frits bir konuşmanın başladığı radyoyu kapatıp sigara sardı. Çakmağın boş olduğunu fark etti; mutfakta doldurmaya gitti. Hazneye doğru miktarı doldurmaya uğraşırken annesi, "Görüyor musun, yeni takımını nasıl eskitiyor? Ütü çizgisi kalmamış; ellerini pantolonuna siliyor anlaşılan," dedi.

"Tam tatam tam, tam ta tam," diye şarkı söyledi Frits içinden, "Kötü gidiyor ama işler yolunda." Çakmağının vidasını kapattı, damlayan benzinin uçmaması için üfledi ve oturma odasına gitti. Babası dönmüştü; piposunun vidasını açtı, top yapıp kömür kovasına fırlattığı gazete parçalarıyla

metal duman çubuğunu temizledi. Sonucu inceledi, çubuğu elbisesinin koluna sildi. "Madem giysisine silecek, neden süveterine silmiyor?" diye düşündü Frits, "Koyu renk." Babasının ceketinin kolundan çıkmış mavi yün koluna baktı.

Masa hazırlandıktan sonra annesi bir kap berlam balığıyla içeri girdi. "Tek tük kılçık kalmış olabilir," dedi, "ama çoğunu aldım." Patates, rendelenmiş çiğ kereviz kökü, hindiba ve pembe puding. Yemekten sonra Frits ellerini ve ağzını yıkadı, bir parça diş macunu yedi. "Berlam balığına karşı patentli madde," diye mırıldandı. Saat altıyı çeyrek geçiyordu.

"Hava nasıl?" diye sordu annesi. "Normal," dedi Frits, "pek soğuk değil." "Eğer o kadar soğuksa," dedi, "evden çıkmak istemem; akşam babanla Haarlem'de Annetje'ye uğramak istiyorduk." "Doğru," dedi Frits, "sabah söylemiştin." "Dışarısı nasıl?" diye sordu annesi, "Rüzgâr soğuk mu?" "Rüzgâr var ama soğuk değil," dedi Frits. "Soğuktan kastın nedir?" diye sordu annesi, "Islak soğuk mu?" "Nemli bir hava var," dedi Frits, "aslında rüzgâr bunaltıcı."

"Gidelim," dedi babası. "O zaman başıma bir örtü alırım," dedi annesi, "baş ağrısı yapacak kadar soğuk olursa da geri döneriz. Saat on buçuk, on bire kalmaz geliriz." Babası montlarını almaya gitti.

Anne babası gittikten sonra kitaplığın önüne geçip bir gazete destesine uzandı. Saatin tıklamasını ve üst komşularının seslerini dinledi. Birden gözleri bir gazetenin üst kısmına odaklandı ve tarihini okudu. "Tabii ya" dedi, "Bugünün."

Kol saatini, duvar saatine göre ayarladı ve giyinmeye gitti. "Mavi gömlek, takımla iyi uydu," dedi aynanın karşısında kravatını bağlarken. "Dış görünüşümüzü ihmal etmemeliyiz." Oturma odasındaki masaya kırmızı kurşunkalemle

yazılmış bir not bıraktı: "Lise yirminci yıl dönümünü kutluyor. Oraya gidiyorum, eğlenmek için." "Hiçbir şey vazgeçirmez bizi," dedi yüksek sesle. "Gitmemek çocuksu olur. İnsan çetin sınavlarıyla yüzleşmeli. Önce Joop'a bir uğrayalım."

Dışarı çıktığında aynı yumuşak, ılık rüzgâr esiyordu. Önce, geçen gece yürüdüğü yolu yürüdü, beş dakika sonra sola saptı ve bir parkın yanından geçerek üzerinde tahta köprünün asılı olduğu kanala kadar gitti. Burada iki ayrı parçadan oluşan, boyası soyulmuş eski kapılı, eğik duran bir evin zilini çaldı. İkinci katta sürgülü bir pencere açıldı ve pencere boşluğunda Joop'un yüzü belirdi. "Görülmeye değer bir şey," diye seslendi Frits, "O kafayı rahatlıkla pencere pervazına koyabilirsin, süs olsun diye, bir sardunyadan daha iyidir." "Yakala!" diye bağırdı Joop. Frits anahtar destesini yakaladı, dış kapıyı açtı, iç kapının mandalını çevirdi ve dik, kıvrılan bir merdivenden yukarı çıktı. Joop önden gitti ve oturma odasına geçtiler.

Üç tane çok büyük sürme pencerenin bulunduğu geniş bir odaydı. Kalın perdeler cam yüzeyini tamamen kaplayacak büyüklükte değildiler. Tavan griye boyanmış kalın kirişlerle destekleniyordu. Duvarlarda afişler asılıydı; ahşap bir saksıda salon ıhlamuru ve her pencerenin önünde bir koltuk vardı. Tavanın şömine rafı üzerindeki kısmında karanlık bir leke vardı, lekenin altında bir kova dikkatini çekti Frits'in.

Arka odalardan birinden yüzü kızarmış genç bir kadın girdi içeri. "Selam İna," dedi Frits, "bugün olduğunu neredeyse unutuyordum." Büyük bir aynaya gidip elbisesini fırçalamaya başladı. "Oturun, sayın Egters," dedi Joop. Çekmeceden bir kutu sigara çıkarıp Frits'e sundu.

"Bayağı kelleşmişsin," dedi Frits. Joop cevap vermedi. "Dinle, Joop," diye başladı tekrar, "Kırıcı olmak istemem

ama başın bayağı kelleşmiş. Çok geçmez iki elin parmaklarıyla sayabilecek kadar saç telin kalır." Joop gülümsedi, ağzını büzerek. "Ben çabuk kelleşmem," dedi. "Bakıyorum da çok sabırsızsın." İşaret ve ortaparmaklarıyla saç sınırlarının derin girintilerini yokladı. "Korkarım dediğim gibi olacak," dedi Frits. "Sabahları tarağındaki telleri sayıyor musun? Her gün daha fazla olduğunu göreceksin. Yavaş yavaş. Şayet ben kel olacağımı bilseydim, dehşete düşerdim. Daha fazla yaşamak istemezdim. Yanlış anlama sakın, cesaretini kırmaya çalışmıyorum."

"Yine seninle mi uğraşıyor?" diye sordu İna, iç eteğini düzelterek.

"Senin konuya pek alakalı olmadığını görüyorum," dedi Frits, "Çünkü öyle bir korkun yok. Kadınların pek sık kelleşmedikleri doğru. Yine de" –bir kitabı karıştıran Joop'a döndü– "dinliyor musun? Yine de başında en fazla yirmi saç teli kalmış yaşlı bir kadın tanıdım. Pul kafa derlerdi ona, çünkü derisi pul pul dökülüyordu. Kötü astar boyası gibi."

"Tek sebebi, ne söyleyeceğimi bilemeyişim," diye düşündü. "Daha da ileri gideceğim. Durdurulamaz artık."

"Ee, nasılsın bakalım?" diye sordu Joop. Frits sustu. "Başka haber yok mu?" "Yok," dedi Frits. "Yalnız ofisten bir arkadaş trende birinin gazetesini yaktıklarını anlattı." "Ne?" diye sordu İna. "Dinle," dedi Frits, "Bir adam tren kompartımanında gazetesini okuyormuş. Gazeteyi iyice açmış. Karşısında oturan adam altına kibrit tutmuş. Arkadaş anlattığında gözümde net olarak canlandırmıştım. Önce biraz duman, sonra birden kocaman bir alev. Tasavvur et: Gazete okuyan adam gazeteyi bir çırpıda buruşturmuş. Ödü kopmuş." "Ya," dedi Joop.

"Kellik konusu açılmışken," diye devam etti Frits, "Can sıkıcı bir şey. Çok yaygın. Son zamanlarda moda oldu." İna çay koydu. "Çaya vaktimiz var mı?" diye sordu Joop. Bir sessizlik oldu. "Saçsızlıkla mücadele etmenin birçok yolu var," dedi Frits. "Ama çoğu fayda etmiyor. Yine de oluşan boşluğu gizlemek için birçok yöntem mevcut." "Aman, yine çenen düştü," dedi İna.

"Ne dersin," diye sordu Joop, "bir taksi çağıramaz mıyız? Frits, kaba bir adam olmasaydın, bir taksi çağırırdın bize." "Canın cehenneme," dedi Frits, "paraya yazık." "Öyle değil mi?" diye sürdürdü Joop, "Çok para kazanmıyor musun?" "Aklımdan bile geçirmem," dedi Frits.

"O zaman kellik üzerine bir şeyler daha söyle," dedi Joop. "Yok, başka bir şey bilmiyorum," dedi Frits, sonra, "Eşlerinin kel olup olmaması kadınlar için önemli midir İna?" diye sordu. "Bilmiyorum," diye cevapladı, "o durumdaki kadınlara sormak lazım."

Frits sigarasını, yanan ucu yukarıyı gösterir şekilde tutan abisine baktı. "Seninle ben çok iyi anlaşırız," dedi. Yüzünde bir an yarım bir gülümseme beliren Joop susup sigarasına baktı.

"İlginç," dedi nihayet. "Çok kötü olduğuna inanmaya başladım." "Hayır, o değil," dedi Frits. "Reçel kavanozunu hatırlıyor musun?" "Hayır," diye cevapladı Joop. "Hatırlamıyor musun?" diye sordu Frits, "Deniz hayvanlarını kavanoza, mavi ispirtoya koyduğumu? On dört yıl önceydi, sanırım." "Yine hakkında yeni şeyler öğreneceğim desene?" dedi İna Joop'a. "Peki, anlat o zaman," dedi Joop.

"O zamanlar Cementwijk'te oturuyorduk," dedi Frits. "Deniz hayvanları dolu kavanozumu ikinci kattan dışarı

atmıştın, sokakta patlamıştı. Bir manavın karşısında oturuyorduk. Kavanoz paramparça olmuş, sokakta leke oluşturmuştu." "İspirtoda deniz hayvanları mı dedin?" diye sordu Joop. "Hiç hatırlamıyorum."

"Zandvoort'tan getirmiştim," diye sürdürdü Frits. "Hani bir Alman vardı? Bizde kalan ve midesi bozulan? Elektrikli bir şeyin üzerinde ekmek kızartmıştı." "Evet. Evet, hatırladım," dedi Joop.

"İşte o Alman," diye ekledi, "Hayatında hiç açık deniz görmemiş." Annem denize gitmesini ve benim ona eşlik etmemi önermişti. Sonbahar başlarıydı. Bir çarşamba akşamıydı, çünkü öğleyin serbesttim ve cumartesi değildi. Batan güneşe bakmış ve yarıya kadar açtığı ağzındaki altın dişleri güneşte ışıldamıştı. Ayrıca birkaç gün süreyle fırtına olmuş ve kumsal her türlü şeyle dolmuştu. O bakadursun, ben denizyıldızı ve yengeç aramış, beremin içine doldurmuştum. Çok ilgiyle incelemişti."

"Nasıl oluyor da bu tür şeyleri aklında tutabiliyorsun?" diye sordu İna. "Bu bir yetenek," diye cevapladı Frits. "O ıvır zıvırı beremden çıkarmamıştım. Eve gidecekken tramvay durağına yakın şık bir dükkâna girmiştik. Dört sentlik çikolata parçaları, her tatta ama cebe sığmayan büyük –o kadar kalın ve büyük– tabletler de vardı. Elli senttiler. Elli sent olanlardan satın alacak diye çok korkmuştum ama bir şey söylemeye cesaret edememiştim."

"Hangisini aldı peki?" diye sordu Joop. "Büyüğünü," dedi Frits. "Adedi elli sentlik iki tablet. Bir tanesini bana vermişti, ambalaj kâğıdını açıp yaldızlı kâğıdın birazını yırtmıştı. Dişlerimle bir parçasını koparmıştım ama hoşuma gitmemişti. Tuhaf, değil mi?"

"Kavanoz hikâyesini anlatıyordun," dedi Joop. "Ha," dedi Frits, "eve dönünce bir reçel kavanozuna, mavi ispirtoya koymuştum onları, çünkü babam alkolle aynı olduğunu söylemişti. İspirto birkaç gün geçmeden kızıllaşmıştı. Hayvanların kanından dolayı kızıllaştığını sanmıştım. Her gün ışığa tutuyordum."

İna tekrar çay koymuştu. "Peki neden kavanozu sokağa fırlatıp parçalamıştım?" diye sordu Joop. "İşte mesele de bu ya," diye cevapladı Frits. "İyi bir başlangıç yapmam lazım," diye düşündü.

"Sanırım olayları biraz çarpıtıyorsun," dedi Joop. "Reçel kavanozuyla ilgili bir hikâye biliyorum ben. Duvarda patlayan. Ama fırlatan sendin."

"Hay hay efendim," diye cevapladı Frits, "evet, o bendim. Ama sokakta patlayan başka bir reçel kavanozuydu. Aynı dönemde olmuştu. Pamuktan bir yatağa, kurutulmuş keçenin üzerine tatlı su midyeleri koymuştum. Akşamları odanda biri olduğunda yatağımda bana sataşırdınız. Çünkü sekiz buçukta yatardım. Yatağımı sallardınız. O akşam Eli'yle birlikte sallamıştınız ve ben midye kavanozunu alıp Eli'nin kafasını ıskalayarak duvara fırlatmıştım; duvarı hedeflemiştim ama yine de ödü patlamıştı. Onu isabet aldığımı sanmıştı. Ama kesinlikle öyle değildi."

"Ufak çocuk ıstırapları," dedi Joop. "Vakit gelmedi mi?" "Hayır," dedi İna, "henüz değil." "Ufaktan ne anladığına bağlı," diye ekledi Frits. "Kitaplarımı paramparça edişinizi hatırlıyor musun? Jozef Pijp ve sen? Hava tabancasıyla? Bütün sırt ciltleri paramparça olmuştu. Aslında o kadar da eski bir olay değil." "Evet," dedi Joop gülümseyerek. "Hadi çıkıyoruz."

"Hava idare eder," dedi Frits dışarı çıktıklarında. İna aralarına ve kollarına girmişti. "Sen önden gidip," dedi Joop parkı geçtikten sonra, "taksi olup olmadığına baksan olur mu?"

"Doğruyu söylemek gerekirse," diye düşündü Frits, "beklemeliydim. Olacak olan olur." Ağır ağır yürüyerek tam o an durak yerine giren taksiye el salladı. "Şimdi ikiye aldı," dedi araba kalktıktan sonra, "tekrar gaza bastı, biraz daha, bıraktı, debriyaja bastı, üçe aldı; İna, on dört gün sonra sürücü kursuna başlayacağımı biliyorsun, değil mi?" "Hadi ya!" dedi.

Fazla trafik yoktu ve araba hafif bir vızıltıyla asfaltın üzerinde gidiyordu. Çeyrek saat içinde iki büyük kanatlı, yüksek bir binanın girişine gelmişlerdi. "Artık geri dönüş yok," diye düşündü Frits. "Kayıtsız, gerekirse neşeli bir yüz takınacağız."

Şoföre parasını ödedikten sonra karanlık bir avludan geçip girişe doğru yürüdüler. Yürürken Frits bir an durdu, gözlerini yukarı dikip güney kanadın binanın gövdesiyle buluştuğu yerde yükselen kısa, dörtgen kuleye baktı. "Biraz erken geldik galiba," dedi İna. Kısa bir koridordan geçip büyük bir hole girdiler. "Geldik," dedi Frits içinden. Derin bir nefes aldı. İki ayrı masada giriş biletleri satılıyordu. İna ve Joop'un bulunduğu masanın önündeki yığılmanın kendisini diğer masaya itmesine izin verdi ve tek kişilik bir bilet aldı. Merdivende, bilet kontrolünün yapıldığı yerde tekrar karşılaştılar ve üzerinde "Berendgymnasium, 1926-1946" yazılı bir pankartın yanından yukarı çıkıp aşağıdakinden daha küçük bir hole, salonun girişine geldiler. "Yaklaşıyor," diye düşündü Frits. Montlarını koridora astılar. Frits oyalandı, lavaboya uğradı, çıktığında İna ve Joop'un kalabalığın arasında kayboluşlarını gördü. "Eksi bir," dedi, sakına sakına etrafına bakınarak.

Birden birinin, "Frits!" diye bağırdığını ve sesin geldiği yere baktığında aynı karga sesin onu çağırdığını duydu: "Van Egters!" Briyantinli, siyah saçı ortanın biraz yanından ayrılmış küçük, tıknaz bir genç adam ona yaklaştı: "Vay canına!" dedi, "Demek sen de geldin ha?" Frits'in omzuna vurup kolunu neredeyse aşağıya uzatmaya zorlayarak elini sıktı. "Adeta eğilmeye zorluyor beni," diye düşündü Frits. "Tabii ki," diye cevapladı, "Demek sen de yaşıyorsun; uzun zaman oldu." Bunun üzerine sustular. Genç adam, küçük gözlerini yarıya kadar kısıp ellerini ovuşturdu. Siyah bir smokini vardı, papyon takmış ve uca doğru birden sivrilen ayakkabılar giymişti. "Şimdi soracak," diye düşündü Frits, "hazır olayım." Onu dikkatle gözlemlemeye devam ediyordu.

Genç adam ağzını hareket ettirmeye başlar başlamaz Frits, "Henk, son zamanlarda nasılsın bakalım?" dedi. Bunu öyle aceleyle ve vurguyla söylemişti ki tükürük damlalarını sıçratmıştı ağzından. "Nemli konuşuyorsun," dedi genç adam kıkırdayıp elinin sırtını silerek. "Ben de sana aynısını soracaktım. Ayaküstü anlatacak kısa konular değil bunlar. Diyebiliriz ki, tuhaf yakışıksız şeyler. Sen kesin tuhaf kelimelerinden birini kullanırdın, van Egters; Tanrım, nasıl da güldürmüştü o fok bizi. Yaşlı bir fok."

"Bir halt karıştırdığın yoktur herhalde, değil mi?" diye sordu Frits alelacele, Henk susunca. "Kesin öğrencilikten emekli olmuşsundur. Sırf görünmüş olmak için arada bir derslere uğruyorsundur, sonra da gel keyfim gel." "Sulu," diye düşündü, "Son derece sulu." "Öyle değil mi?" diye sordu.

Diğeri kahkahayı bastı. "Haklısın, Egters," dedi, "Ama ben kayıtlıyım. Kurallar gereği tıp okuyorum. Tanrım, ne kadar zor bir bölümmüş."

"Saygı duyduğum ender fakültelerden biridir," dedi Frits. "Eğer saygı duyduğun bir şey varsa tabii," dedi genç adam ve elini yarı iterek hafifçe göğsüne vurdu. "Acelem yok," dedi genç adam. "Aşırı zorlamıyorsundur," dedi Frits, "bu konuda endişem yok."

Kalabalıkla birlikte salonun girişine yaklaştılar. "Biraz iş yapıyorum," dedi genç adam. "Geçen hafta Brüksel'deydim. Tanrım, ne eğlendik. Tam sana göre bir yer." "Para getiriyor mu bari?" diye sordu Frits. "Bazen," diye cevapladı diğeri, "Ama piyasa dalgalı. İş hayatı o kadar basit değil, sayın Egters." Bu sözleri söylerken elini havaya kaldırdı, sağa sola sallayıp göz kırptı. "Peki, sen ne yapıyorsun?" diye sordu hemen. "İnsanlar neden sabırsız, sen anlıyor musun?" diye sordu Frits. "Belki durumu kurtarabilirim," diye düşündü. "Hey Frits," diye ısrar etti diğeri, "şu an ne iş yapıyorsun bakalım?" "İyi bir fırsatın gelmesini bekliyorum," diye cevapladı Frits. "Şu an bir ofiste çalışıyorum." Konukların ısrarcı hareketlerine karşı direndi, sola kaydı ve genç çocuğun kendisinden uzaklaşışını izledi. "Sonra görüşürüz," dedi arkadaşı. "Buraya kadar gerçekten de her şey beklediğim gibi," diye mırıldandı Frits, "Hadi bakalım."

Salonun içine itildi. Çıplak duvarlı uzun, yüksek bir mekândı. Tavanı, kubbeyi andıran bir kemere doğru yükseliyordu. Büyük lamba avizelerinin her biri üç camdan balon taşıyordu. Sahnenin üzerindeki duvara Yunanca harflerle stilize duvar resimleri çizilmişti. Bütün salonda sarı, ahşap sandalyelerin parkede gıcırdayışı yankılanıyordu.

Salon henüz dolmamıştı. Girişteki yığılma hızla azalıyordu. Ama Frits salonun arkasında duvara yaslanmaya devam etti, bir an etrafına bakınıp yavaş yavaş sandalyelerin

arasındaki yoldan geçti. İnce, beyaz saçlı bir adamın kendisine yaklaştığını görür görmez sözde kararlı bir tavırla boş sıralardan birine girdi. "Vogel," diye düşündü. "Neden saklanıyorum?" Adam geçtikten sonra yavaş yavaş geri, çıkışa doğru yürüdü.

"Egters, neden başıboş koyun gibi gezinip duruyorsun?" diye sordu yanı başında bir ses. Döndüğünde zayıf genç bir adam elini sıktı. Frits gülümsedi ve onun çukur, koyu mavi gözlü, yakışıklı, hafif bronzlaşmış yüzüne baktı. "Diş macunu alırken markasına baksaydın," diye düşündü. "Başıboş mu?" diye cevapladı, "Başıboş gezinmiyorum. Senin için nahoş bir durum ortaya çıkabilir bu akşam, ne dersin Wim?" Genç adam kısa bir süre gözünü ondan ayırmadı ve hemen umursamazca cevapladı: "Neden? Çok hoş olabilir." "Uzun zamandır görüşmedik," diye ekledi. "Nasılsın bakalım?" "Ben iyiyim," dedi Frits. Bunun üzerine sustular. Frits yere bakıyordu. "Görüşürüz," dedi genç adam ve gitti.

"Neye giriştiğimi bilmeliydim," diye düşündü Frits. Girişler kapandı ve herkes yerine ilerledi. Çabucak, tamamen boş olan en arka sıralardan birine geçti.

Kalabalık sessizleşti ve piyano kuvvetli birkaç nota girdi. "Okul şarkısı," diye düşündü, "başlıyor." Birkaç yüksek perdeden akorttan sonra piyanist melodiyi girdi. Herkes ayağa kalktı ve şarkıyı söylemeye başladı. "'Sumus,'" diye düşündü, "Oraya kadarını biliyorum. Gerisi nasıldı peki? Anlamıyorum. Özensiz bir telaffuz."

Gözlüklü bir genç adam kürsüye çıktı. Boynunda kırmızı şeritli bir madalyon taşıyordu. "Hepinize içtenlikle hoş geldiniz diyorum," dedi güçsüz bir sesle. "Sözü şimdi anma toplantısını açmak üzere okul müdürümüze bırakıyorum.

Bunun üzerine etli, dolgun yüzlü bir adam kürsünün arkasına geçti. "Ağzı her zamankinden daha sarkık," diye düşündü Frits. "Taraksız idare edebilir." Her cümleden sonra bir sağa bir sola yatan büyük, kel kafayı dinliyor, seyrediyordu. Sözleri çok iyi duyulmasına ve anlaşılmasına rağmen kafası almıyordu. Pencerelere, tavana, kapılara ve önündeki sandalyenin oturacak yerine bakıp başparmağını ağzına soktu.

Müdürden sonra kalın, gri saçlı bir adam kürsüye çıktı. Ağır, siyah bir gözlük takmıştı ve mat, genizden gelen sesiyle konuşuyordu. "Şişt! Şişt!" sesleri geldi. İki konuşmacının da bitirmesiyle on beş dakika geçmiş oldu. Program, parlak kostümlü eski bir Hollanda oyunuyla başladı.

Bunun üzerine madalyonlu genç adam tekrar kürsünün arkasına geçip ekledi: "Şimdi sırada tek perdelik bir Yunan oyunu var. Oyun, Mısır'da kazılan bir papirüsün üzerinde bulundu. Birkaç bölüme özellikle dikkatinizi çekmek istiyorum." Bir sayfadan okumaya başladı. "Anladıysam Arap olayım," diye düşündü Frits. "Program kitapçığı almayı unuttum; tutumlu bir davranış, en azından." Oyun başladı. Frits öne doğru eğilip yere baktı. "Anladığım tek bir kelime yok," diye düşündü. "Yine de alkışlıyorum." Bittikten sonra herkes gibi yüksek sesle ve uzun süre alkışladı. Ara verilmişti. Herkes limonata satılan koridora koştu. Frits ilk ulaşanlardandı. Elinde bir şişeyle kalabalıktan çekilip merdiven tırabzanlarına yaslandı. Hol hızla doldu ve her yerde sohbet eden gruplar oluştu.

Kamışla limonata içerek üst kattaki koridora girdi, kapılara baktı, arada bir durdu ve geri yürüdü. Holde Joop ve İna, özenle ütülenmiş mavi takımlı, şişman bir adamla konuşuyorlardı. Frits yanaklarını ısırdı, yaklaştı, elini uzattı

ve "Merhaba sayın Wening," dedi. Hitap edilen kişi şaşkın şaşkın baktı, uzatılan eli hemen tutup yüzüne düşünceli bir ifade yerleştirdi.

"Frits van Egters, Joop van Egters'in küçük kardeşi," dedi Frits. "Başarısız olan." "Ya," diye cevapladı adam, dolgun, kırmızı yüzünde bir gülümsemeyle. "Evet," diyerek tekrar İna ve Joop'a döndü, "az evvel de söylediğim gibi; iki veya on yıl önce ayrılmışlar hiç fark etmiyor; tuhaf değil mi? Birini tanıyorsanız, hiç değişmez. İna, İna kalır; ancak ne zaman olduğunu hatırlamıyorum. Bitirme sınavınızı ne zaman yapmıştınız?" "Otuz sekizde," dedi Joop. "İkiniz de mi?" diye sordu adam. "Aynı sınıftaydık," diye cevapladı Joop. "Gerçek, saf bir aşk," dedi adam. Şişman vücuduyla öne doğru yaylanıp kaşlarını kaldırınca parlayan alnı kırıştı ve yağlı, kaygan sarı saçları bir an kıpırdadı. "Evet evet," dedi nefesini yarıda tutarak. Sağ elini, tam kaldırmadan hareket ettiriyordu.

"Okuldan ayrıldığınızı duymuştuk," dedi İna. "Öyle mi?" diye sordu adam, "Kim söyledi?" "Birinden duyduk," dedi İna. "Söylemeliyim ki, böyle bir şeyi ilk kez sizden işitiyorum," dedi sesinde eğlenceli bir tonla. "Hayır," diye devam etti alçak sesle, "hayatın küçük hayal kırıklıkları, yapacak bir şey yok; ben buradan hiç ayrılamayacağım."

Frits hâlâ yanında duruyordu. Sesini dinliyor, gözlerinin şaşkın kımıltısını seyrediyor, kollarının beceriksiz hareketlerini takip ediyordu. Usulca geri çekilmeye başladı, yavaş yavaş döndü ve sessizce sıvıştı. Birden az kalsın kelebek gözlük takmış, hafif kel kafalı, genç bir çocuğa çarpacaktı. Uzun, sırık yapılıydı ve ince, ikiye ayrılmış bıyığı vardı. "Nasılsınız?" diye sordu Frits, "Kasper Sterringa, memnun oldum."

Bekledi ve kusursuz smokinini inceledi. "Vay sen misin?" dedi diğeri. Frits elini uzattı. Diğeri elini uzatır uzatmaz hemen sıktı. "Yol üstünde kaldık," dedi. "Söyleyecek başka bir şey bulamadım mı?" diye düşündü; "Bekle, o fotoğraf hikâyesini anlatabilirim." "Mayısta, Hermespaviljoen'daki o akşamda sen de yok muydun?" diye sordu kelebek gözlük. "Seni gördüğümü sanmıştım ama sen beni görmemiştin." "Hayır, imkânsız," dedi Frits, "orada değildim." "Bir soru geldi aklıma," diye düşündü. "Sal Jachthandelaar'dan haber aldın mı hiç?" diye sordu. "Hayır," dedi kelebek gözlük. "Ölmüş olmalı o zaman," dedi Frits. "Hayır hayır, aldım demek istedim," diye düzeltti diğeri, "İsviçre'ye geldi ve oradan İngiltere'ye geçti. Ailesi ölmüş. Orada pilot oldu." "Hayret," dedi Frits. "Son yıllarda Valkenburg'daydı," diye devam etti diğeri, "ama birkaç aydır görmedim."

"Bunu duyduğuma çok memnun oldum," dedi Frits. "Gerçekten, çok memnun oldum." "Yeni bir soru," diye düşündü.

"Şu an ne iş yapıyorsun bakalım?" diye sordu kelebek gözlük. "Duyduğuma göre sen noter oluyormuşsun," dedi Frits. "Evet, noter adayıyım," dedi diğeri. "Master diplomamı almam gerekiyor hâlâ, yoksa yarım kalmış olur. Sen ne iş yapıyorsun bakalım?" Frits derin bir nefes aldı, ağzını açtı, tekrar kapattı, tekrar açtı ve sabit bir tonla, "Ofisteyim. Fiş kutusundan kart çıkarıyorum. Çıkardıktan sonra kartı tekrar içine koyuyorum. Bu kadar," dedi. Ağzını kapattı, sol gözkapağını biraz sıktı ve yere baktı.

"Sen hâlâ aynı deli adamsın," dedi diğeri gülümseyerek. "Seni bir türlü çözemiyorum. Hâlâ tuhaf hikâyeler anlatıyor musun? Hep sapık hikâyelerin olurdu." "Bir tek o fotoğraf

hikâyesini hatırlıyorum," dedi Frits kayıtsızca. Yer fayanslarını saydı. "Ee?" diye sordu diğeri. "Ha evet," dedi Frits, "Bir okulda sınıf fotoğrafı çektireceklermiş ama fakir bir çocuğu kötü giysileri var diye fotoğraf karesine almayacaklarmış. Kadın öğretmenleri demiş ki: Bak Pietje, fotoğraf çekildikten yıllarca sonra diyecekler ki: Şu Wim, şimdi banka müdürü. Ve şu Klaasje, noter. Babası da noterdi. Ve şu Eduard, şimdi doktor. Ve şu Joop, şimdi rahip. Anladın mı, Pietje? Fotoğrafçı geldiğinde kenara çekileceksin. Anladın mı? Evet, Pietje de öyle yapmış ve fotoğraf çekilmiş. Birkaç gün sonra resim gelmiş. Kim fotoğraf siparişi vermek istiyor, diye sormuş kadın öğretmen. Çoğu sipariş vermiş. Pietje de." "Aslında eski ve sulu bir hikâye," diye düşündü. "Kadın öğretmen şaşırmış," diye devam etti. "Sormuş: Pietje, sen neden fotoğraf istiyorsun, sen fotoğrafta yoksun ki? Biliyorum öğretmenim demiş. Peki, neden fotoğraf istiyorsun o zaman, diye sormuş. Saklamak için demiş. Böylece büyüdüğümde derim ki: Şu Wim, müdür oldu. Ve şu Klaasje, noter oldu. Ve şu Eduard, doktor oldu. Ve şu öğretmenim, genç yaşta veremden öldü."

Kelebek gözlük yüksek sesle güldü. Ağzını açınca çenelerinin arasında tükürük ağları oluştu. Bir kadın ona işaret edince aceleyle Frits'in elini sıkarak kayboldu. Frits merdivenden daha az kalabalık olan alt kata indi. "Tanrım, Tafelmaker değil mi o?" diye düşündü, "Bir bu eksikti. Şimdi tam olduk." Genç bir adam ona doğru geliyordu. Lacivert, büyük bir takım giymişti. "Çuval gibi," diye düşündü Frits. Alnında sivilceler vardı; burnu ince ve beyazdı, yanaklarında ise doğal olmayan, Kaliforniya elmasını andıran bir allık vardı. Kahverengi saçları uzun, dalgalı sıralar halinde

düzleştirilmiş ve briyantin sürülmüştü. "Spagetti kafa," diye düşündü Frits. "Selam Frits!" dedi genç, omzuna sert bir yumruk indirerek; önünde durdu ve "Vay, yaşlı fok." "Hadi bakalım," diye düşündü Frits. "Sırtını kamburlaştırabiliyor musun hâlâ?" diye sordu. Diğeri döndü, hafif öne eğildi ve birkaç kez kürekkemiklerini hareket ettirerek birini öyle bir konuma getirdi ki giysilerinin altında yüksek, sivri bir çıkıntı oluştu. "Ha, Ba, Bariba," diye şarkı söylüyordu, bir ayağını yere vurarak, "Ha, Ba, Bariba." "Çok iyi," dedi Frits. Diğeri aniden uzaklaşıverdi. "İyi değerlendirilmiş bir akşam," diye düşündü Frits. "İyi değerlendirilmiş vakit."

Joop ve İna'yı montlarıyla merdiveni inerken gördü ve durdurdu. "Erken kaçıyorsunuz?" diye sordu. "Saat daha dokuz buçuk." "Evet," diye cevapladı Joop gülümseyerek, "vaktinde yatağa gidemeyiz yoksa." "Neredeyse saat sekizde yatağa gideceksiniz," dedi Frits. "Teslim olursanız daha da kötüleşir." "On saat uykuya ihtiyacım var," dedi Joop. "İşte program." Yürümeye devam edip binayı terk ettiler.

Ara sona ermişti. Aynı yerine oturdu salon tekrar dolarken etrafına bakındı. Program, üç bölümden oluşan bir konserle devam etti. Konser bitince saat ona on vardı. Sıradaki parça Schubert'in Impromptü'sü idi. Yavaş yavaş, kırılgan, içe işleyen bir müzik yükseldi.

"Yirmi üç yaşındayım," diye düşündü. "Yirmi üç yaşında. İlk yılım, otuz yedideydi, otuz altıda mıydı yoksa?" Gevşekçe sol kulağını tutuyordu. "İkinci yılım," diye fısıldadı. Piyanist, ihtiyatla, uzun aralarla tuşları vurduğu ağır bir bölüme geçti.

"Evet," dedi Frits içinden, "Sonra üçüncü yılım." Öne eğilip elini gözlerinin önüne getirdi. "Dördüncü yılım,

dördüncü," diye düşündü, "Nasıldı? Nasıl bir şeydi?" Her şeyi anlamak mümkün müdür? Neden o zaman bir mektup yollamadılar?" Sürekli yarı kısık tuttuğu gözlerini tamamen kapattı. Müzik, yüksek sesli ve hızlı bir bölüme geçti. "Yine de tam hatırlayabilmeli ve neden böyle olduğunu bilmeliyim," dedi kendi kendine. "Çaba sarf ettikten sonra her şey anlaşılabilir."

Müzik durmuştu. Yerinden kalktı, alkış bitmeden salondan çıktı, koşarak merdivenden indi, montunu üstüne geçirip dışarıya attı kendini. Bir an durunca kemanların akort edilişini duydu. Yere tükürüp uzun adımlarla eve yürüdü.

Evde hiç ışık yanmıyordu. Bina cephesine baktı. "İnsani bir konutun ne demek olduğunu bilmiyor kimse," dedi alçak sesle. Yavaş yavaş merdiveni çıkıp koridora girdi. Her yer karanlıktı. "Evdeler," diye düşündü; ışık yaktı ve anne babasının montlarının askıya asılmış olduğunu gördü. Dişlerini fırçaladı ve yatak odasındaki yatağın üzerine oturdu. Sonra kitaplığının en alt raflarının önündeki perdeyi araladı, raf dolusu kitap ve mavi, yeşil, turuncu, gri defterlere baktı. Uzun bir süre bakmaya devam etti.

"Bu ıvır zıvırdan kurtulmam lazım," dedi alçak sesle. "Evden atmam, kaybetmem lazım. Tek bir iz bırakmadan." "Hangi deli, çılgın böyle bir yere gider ki?" diye düşündü. "Ben," dedi yüksek sesle. "Ben, Frits van Egters." Titredi. "Bir insanın kaç saat uykuya ihtiyacı vardır?" diye düşündü. "En fazla sekiz saat. Altı, belli bir süre sonra yetersiz ama istisnai durumlarda yeterli."

Kahverengi ciltli ince, gevşek bir kitap çıkardı rafın arasından, açıp okudu: "Bu sözdizimini derlerken her zamankinden farklı bir sınıflandırma kullandım. Bunu, Graning-Kok'un ikinci çeviri alıştırmaları kitabını göz önünde

tutarak yaptım. Çevirebilmek için öğrencilerin en kısa zamanda accusativus cum infinitivo, gerundium, gerundivum ve ablativus absolutus'a alışmaları tavsiye edilir. Bu yüzden çeviri alıştırmaları kitabını takiben elinizdeki sözdiziminde de cümle yapıları kitabın başında ele alınmıştır. Diğerlerine gelince, kısa tutmaya çalıştığıma dikkatinizi çekerim. Nihayet bu önsözde desteğini benden esirgemeyen ve anmadan geçemeyeceğim..."

Frits kitabı ortadan ayırmaya çalıştı ama pes etti. "Neden ısrar etmiyorum?" diye düşündü, dikkatlice cildi ısırıp kitabı rafa geri koydu.

Masa lambasını ışık tavana dağılacak şekilde eğdi ve kapının yanındaki aynada saçına baktı. Parmaklarıyla ayırdı ve soluk kafa derisini inceledi. Sonra masasının üzerindeki şişeden bir yudum balık yağı aldı, soyundu ve hemen uykuya daldı.

Bir müzik sesi duyduğunu sandı ancak sesler tam anlaşılır hale gelmek üzereyken rüzgâr şiddetlendi ve bütün sesleri uçurdu. Bundan hemen sonra ırmak boyunca yürüdü.

Elinde, kâğıda sarılı bir çiçek buketi vardı. Suyun üzerinden ona doğru yavaş yavaş büyük, beyaz bir kuğu yüzüyordu. Hayvan güçlükle ancak epey hızlı bir şekilde dik rıhtım duvarını tırmanıp ona doğru yürümeye başladı. Parklarda görülen sıradan bir kuğuydu. Ancak patilerinde kadın ayakkabıları vardı, ama bu hayvanı tedirgin etmiyordu.

Frits bir şey söylemek istedi ama sesi kesilmişti. Yine de korkmuyordu. Hayvan iyice yaklaştı, boynunu gerdi, buketin kâğıdını gagasıyla yırttı ve çiçekleri gagalamaya başladı. Güçlü, beyaz krizantemlerdi. Her gagalama yeni hasarlar açıyordu. Beyaz taçyaprakları ırmağa savruluyordu. Suyun üzerinde yükseldiklerinde bir kar fırtınası oluşturuyorlardı.

Bazen kuş bütün çiçeği sapından koparıp tükürüyordu. Çok geçmeden buket çiçeksiz kaldı. Frits buketi yere attı.

Sonra kuşun kafası ona iyice yaklaştı. Önce kafası giderek daha büyük bir hal aldı, sonra sadece gözü. Göz büyüyor ve giderek ona yaklaşıyordu. Göz açıp kapayıncaya dek kendi kafası kadar olmuştu. Gözün içine bakmış ve tamamen sakinleşmişti. Karşı koymazsa bunun onun sonu olacağını biliyordu ama direnmek istemiyordu. Hayvan onu öldürecekti ama şimdi içinde kendini görecek kadar büyük göze baktığında bir tatminkârlık hissediyordu; umurunda değildi.

Uyandı, döndü ve rüyayı hatırlamaya çalıştı ama başaramadı. Sadece, içinde bir kuğu olduğunu hatırladı, tekrar uyudu ve o gece bir daha rüya görmedi.

III

Salı günü öğlen saat on ikide çalışına saatleri arasındaki üç çeyrek saat içinde ofisi terk etti, acele acele birkaç dar sokaktan geçip büyük bir meydanda bulunan "Arı Kovanı" mağazasına girdi. Asansörle ikinci kata çıktı, kitap bölümünde gezindi, bir alt kata inip tekrar üst kata çıktı. Sanat eserleri bölümünde metal bir bardağı eline aldı. "Gümüş değil," diye düşündü, "Ucuz paslanmaz metal. Belki de krom kaplamalı bakır." Çevirdi, altında fiyatı belirtilmişti: On sekiz florin yetmiş beş sent. Kulpunu inceledi. "Kötü kalaylanmış demirden, lehimlenmiş," diye düşündü. Bir satıcı kadının yaklaştığını görünce bardağı yerine koydu ve yürümeye devam etti.

Yeşil kadifeden bir masada kulpsuz küçük bir bardak gördü. "Neredeyse bir vazo," diye düşündü, "Çünkü kenarı çok fazla dışarı sapmış. İçecek bardağı olduğu kesin değil. Eline aldı ve altına bakınca dokuz buçuk florin olduğunu gördü. Metalin üzeri lekelerle doluydu. "Zamanımın yirmi dakikası geçmiş," diye düşündü ve mağazayı terk etti. Güneş, bir an bulutların arasından görünmüştü; soğuk değildi.

Meydanı çaprazlama geçip dar bir sokağa girdi. Döner kapıdan "Presentenhuis" adlı büyük, tek katlı bir dükkâna girdi. Acele acele tezgâhların arasından geçti; ev eşyaları, oyuncaklar; oradan kürk bölümüne ilerledi ve en sonunda yeşil, süslü, kıvrımlı bir tezgâhın üzerinde parıldayan eşyalar gördü. Metal çay süzgeçleri, mektup açacakları, çay kaşıkları ve bardaklar. "Aynı şeyler," diye mırıldandı ve bardaklardan birini eline aldı. "Aynı kulp," diye düşündü. Fiyatı sekiz buçuk florindi. Yanında, fiyatı on bir florin olan daha yüksek ve ince bir bardak duruyordu. Altı dakikadır içerideydi; hızlıca dışarı sıvıştı. İki dar sokaktan geçti, geniş bir caddeye çıktı ve birden bisiklet malzemeleri dükkânının vitrininde bir alüminyum tabak ve aynı metalden bir bardak yığını gördü. İlkinin adedi bir florin yirmi sent, bardakların adedi ise bir florin on sentti. Dükkânda ikisinden de birer örneğe bakmak istediğini söyledi, eliyle yokladı, iyi parlatılmış ve saf alüminyumdan, kalın materyalden olduğunu gördü. Satın alıp evrak çantasına koydu.

On dakikası kalmıştı. Kanal boyu yavaş yavaş yürüdü, pis bir sokakta ilerledi, bir sandviç dükkânına girip tezgâhtara, "Üç tablet lütfen," dedi. İkisi de tezgâhın yanında duruyorlardı. "Altmış sentlik mi, kırk sentlik mi?" diye sordu adam. "İki altmışlık, bir de kırklık," dedi Frits. Adam birkaç kez dikkatlice etrafına bakındı, bir kutuyu açtı, istenilenleri çıkarıp Frits'in çantasına koydu.

Öğle arası bittiğinde ofisine döndü ve çalışma masasına oturdu. "Bak, Pim," dedi pencere yanında bir masada oturan otuz yaşlarında bir kadına, "bak, nasıl iyi ve ucuza aldım." Ona bardağı ve tabağı gösterip fiyatını söyledi. "Bir arkadaşın oğluna," dedi. "Senin pratik biri olduğunu

bilmiyordum," diye cevapladı kadın. "İki yaşına basacak," dedi Frits, "bundan iyi hediye olmaz. Bardağa dikine iki çikolata tabletini koyacağım. Güzel, ince bir hediye kâğıdına saracağım ve renkli bir sicim bağlayacağım. Bunu da sana getirdim." Kırk sentlik tableti kadının masasına koydu. "Çok kibarsınız," dedi kadın.

Öğleyin eve geldiğinde kimse yoktu. Tezgâhtaki kutudan birkaç kurabiye yedi, bir parça reçel aldı, aynı kaşıkla kavanozdan bir parça yağ çıkardı, sonra da eline bir miktar çikolata parçacığı döktü. Bunu yedikten sonra radyoyu açtı. "Üç-dört yaşında çocuk, başka bir deyişle," dedi bir kadın sesi. Radyoyu kapattı, mutfağa gitti, etli tencereyi ocağa koydu ve yağ tabakası eriyene dek bekledi. Sonra birkaç kuru kepekli ekmek dilimini buharlaşan sosa tek tek batırarak yedi. Sonra tencereyi kapalı olarak eski yerine, ocağın arkasına koydu.

Kısa süre geçtikten sonra, saat beş buçukta annesi eve geldi ve yemeği ateşe koydu. "Kim bilir yine nerelerde geziniyordur," dedi Frits'e. "Sabah dokuz buçukta çarşıya gitti, nereye gideceğini söylemeden." "Kendiliğinden ortaya çıkar," dedi Frits, "Sıkıntı etmeyelim ve saatinde yiyelim."

Saat altıda annesi yemekleri masaya koydu. Son anda babası eve döndü. Bezelye çorbası, et, patates ve alabaş vardı. Hepsi tam tabaklarını doldurmuşlardı ki ışıklar kesildi. "Kibrit nerede?" diye sordu annesi. "Bende kibrit var," dedi babası ve bir tanesini yaktı. Gözlerini aleve dikti ve tamamen yandıktan sonra çöpü tabağının kenarına bıraktı. Tekrar karanlık olmuştu. "Böyle oturmaya devam edersek ışıklar çok geçmeden gelir," dedi Frits'in annesi. "Cüceler öyle yapıyormuş." "Ne yapmam lazım?" diye sordu babası

ayağa kalkarken. "Bana bir jeton ver." "Gaz jetonu değil, gaz lambası değil çünkü," dedi annesi, "Işık jetonu, bir florin alıyor." Sandalyesiyle birlikte dönerek, babasının yaktığı ikinci kibritin ışığında büfenin üzerindeki bir kutunun içinden büyük, parıldayan bir jeton alıp ona uzattı. Zifiri karanlıkta, ikinci kibrit söndükten sonra babası dikkatlice, sendeleyerek koridora girdi. Yan odaya girişini duydular ama sonra sesi kesildi. Frits gözlerini açık tutup ellerini bacaklarının arasına kenetledi.

Babası geri geldi. "Sayacı buldum," dedi, "Ama jeton nereye atılacaktı?" "Üst sağa, demirden bir dili kaldıracaksın ve jetonu atarken sağ düğmeyi çevireceksin," dedi Frits. Babası açık bıraktığı salonun kapısına çarparak tekrar çıktı. Nihayet mekaniğin tık sesini ve jetonun düşüşünü duydular. Işık yandı. "İşte entelektüel diye buna derler," dedi annesi.

Pudinglerini yedikten sonra Frits, "Bugün doğum günü olan Jaap'ın küçük Hansje'si için çok uygun fiyata bir şey aldım; iki yaşına basacak." Kalkıp çantasından tabakla bardağı çıkardı.

"O tabletleri nereden buldun?" diye sordu annesi. "Satın aldım," diye cevapladı. "Çok güzel," dedi, her iki eşyayı da eline alarak. "Pahalı da değil," dedi Frits ve fiyatlarını söyledi. "Leke ve pislikleri aşındırmam lazım," dedi Frits. "Aşındırma," dedi annesi, "Zarar verebilirsin ama güzelleştiremezsin. Birazdan bana ver, sabun suyuna sokayım, göreceksin ne kadar güzel olacak."

"Güzel, değil mi?" dedi babasına, "Jaap'ın küçük Hans'ı için bardak ve tabak, iki yaşına basacak."

"Küçük bir tabak," diye cevapladı babası, "Kimin için?" "Hansje için, Jaap'ın küçük çocuğu!" dedi annesi yüksek

sesle. "Yüksek sesle konuşman lazım," dedi Frits'e, "Adam duvar gibi sağır." "İki yaşına geldi mi?" dedi babası, "Hayret."

"Önce paket yapacağım," dedi Frits ve mutfak dolabından hediye kâğıdı almaya gitti. Büyük, sarı bir kâğıt parçasıyla döndü. "Yine de bir aşındırıversem iyi olacak," dedi. "Beni dinle," diye cevapladı annesi, "bana ver, sabun suyuna sokayım."

Frits tabak ve bardağı mutfağa götürdü, üzerine aşındırıcı serpti, kısa bir süre damlayan musluğa tuttu ve bir bulaşık beziyle her iki eşyayı da aşındırdı. Durularken, çiziklerle dolu mat bir renk almışlardı. "Lanet olsun!" dedi, kuruladı ve içeri getirdi.

"Gördün mü?" dedi annesi, "Şimdi her şeyi berbat ettin. Kimseyi dinlemeyen bir baş belasısın da ondan." "O kadar da değil," dedi Frits, "harika bir parıltıya sahip hâlâ."

Bardağı tabağın üzerine yerleştirdi, her iki tarafına da birer tablet çikolata koydu, sonra bardağın içine bir elma sıkıştırıp hediyeyi sardı. "Ben de bir şey vermek istemiştim," dedi annesi. "Bekle, bir torbaya birkaç şeker parçası koyayım." Frits'e turuncu bir bonbon torbası içinde bir avuç dolusu beyaz şeker parçası verdi; Frits torbayı montunun cebine soktu.

Kuru sokak ışıldıyordu. "Sanki taşların arasında cam parçacıkları varmış gibi," diye düşündü. Pazar akşamki yolu yürüyüp kanal başındaki antrepoların yanından geçti. Yetmiş bir numaralı evin kapısı ilk çalınışta açıldı. Merdivenin üst kısmında bir kadının karaltısını ayırt etti. "Joosje, tebrikler!" diye seslendi yukarıya. "Teşekkür ederim, Frits," diye seslendi, Frits merdivenin yarısını çıkınca. Askının yanında Joosje'nin elini sıktı. Koridorun sonunda zayıf bir ışık

yanıyordu. Frits tavana bakınca, "Merdivenin üzerindeki patladı ama yeterince aydınlık," dedi.

Joosje'nin peşinden içeri girdi. Halısız, çıplak duvarlı bir koridordan geçtiler, yerde duran, yüksek bir lambanın ışığında, bir salamandra sobasının etrafında dört sandalyenin yerleştirilmiş olduğu geniş bir odaya girdiler. Yaşlı bir kadın örgü örüyordu. "Jaap yok mu?" diye sordu, onu selamladıktan sonra. "Bir toplantısı var, sonra da birlikte yemeğe çıkacaklardı, sanırım," diye cevapladı Joosje.

Oturdu, hediyeyi masaya koyup Joosje'ye şömine rafının üzerinde gördüğü makası uzattı.

"Oo," dedi paketi açınca, "Harika bir şey, çok kibarsın. Ayrıca bir de çikolata!" "Bir de elma," dedi Frits. "Ufaklık için harika değil mi?" dedi yaşlı kadın. "Üşüyor musunuz?" diye sordu Frits'e, "Sobaya yaklaşın biraz." "Sadece ayaklarım üşüyor," dedi Frits.

"Bugün verilen hediyeleri göstereyim," dedi Joosje. Köşede duran bir masanın üzerindeki eşyaları almak üzere kalktı. Açık sarı saçları arkadan yukarı doğru, pembe, tombul yüzüne kadar kırpılmıştı. Yuvarlak, dışarı fırlamış karnından dolayı elbise eteğinin ön kısmı arka kısmına göre daha yüksek duruyordu. Hediyeleri Frits'e gösterdi: tahta bir lokomotif, bir yük kamyonu, iç çamaşırlar, nakışlı bir önlük ve bir boyama kitabı. "Kitap, Stien teyzesinin hediyesi," dedi. Yaşlı kadın, "Şimdi pek bir şey ifade etmez tabii," dedi. Frits kitabı karıştırdı, resimlerine baktı: bir inek, bir at, bir domuz, tavus kuşları, bir köpek ve bir hindi. Tekrar yerine koydu.

"Böyle bir hindiden bir şey anlamaz," dedi, "Kafasının çevresi ve tepesi kırmızı et parçacıklarıyla dolu gülünç bir kuş. Doğum gününü kutlayan beyefendi yatağına mı gitti?"

"Uyuyor bile," dedi Joosje. "Jaap çok mu geç döner?" diye sordu. "Bilmem," diye cevapladı Joosje.

"Kesin sarhoş olana dek içer," dedi Frits gülümseyerek. "Jaap içmez ki, içmez değil mi?" diye sordu yaşlı kadın. "Bedavaya olursa hayır diyemez," dedi Joosje. "Asla, Jaap içmez," dedi kadın.

"Uzun süredir içki içmedim," dedi Frits. "Ne kadar süredir?" diye sordu sobanın alt kapağını yana doğru çeken Joosje. "En az dört haftadır," dedi.

"İçki bütün kötülüklerin anasıdır," dedi yaşlı kadın. Elinde katlanmış bir gazete tutuyordu. "Sağlığa çok zararı var, vücudu tahrip eder."

"Aslına bakılırsa," dedi Frits, "Doğru değil. Sürekli içmek iyi değil tabii ama birkaç ayda bir iyice sarhoş olmanın sağlığa faydalı olduğunu söylüyor modern tıpçılar. Modern bilim, zaman zaman vücut dengesinin bozulması, vücudun iyi bir zehirlenmesi gerektiğini söylüyor." "Evet, modern bilim," dedi kadın. "İçtiğimde," dedi Frits, "kendimi neşeli hissediyorum tabii. Ertesi gün akşamdan kalma durumu oluyor, yapacak bir şey yok. Ancak bir sonraki, üçüncü gün, kendimi çok iyi hissediyorum! Yeniden doğmuş gibi oluyorum."

Bir an susup kol saatine baktı. Saat sekize çeyrek vardı. Ellerini ovuşturup ayaklarıyla tepindi. "Galiba siz üşüyorsunuz," dedi kadın. "Soğuk mu burası?" diye sordu Joosje. "Hayır, sanırım değil," dedi Frits, "Ayaklarım sadece. Ayakkabılarım kauçuk tabanlı." "O kadar soğuk mu oluyor kauçuk?" diye sordu yaşlı kadın. "Ayaklarınız terliyorsa evet," dedi Frits, "O zaman her akşam ayakkabılarınızı sobanın arkasına, çoraplarınızı ise borunun üzerine koymanız gerekiyor. Aslında her akşam ayaklarınızı yıkamanız gerekiyor ama

çok zahmetli. Asıl yazları felaket. O zaman mutlaka yıkamanız gerekiyor, kokusu dayanılır gibi değil. Ayaklarımı aylarca sabahları sabuntaşı tozuyla pudraladığım oldu; biraz faydası oluyor, evet, oluyor," "Biraz sessiz olabilir misin?" dedi Joosje, "Hansje'yi duyuyorum. Hayır, değilmiş, sanırım."

"Kolay değilmiş," dedi yaşlı kadın, "Şükür benimkiler terlemiyor." "En rahatı yazları çorapsız açık sandaletler giymek," diye sürdürdü Frits, "O zaman hiçbir probleminiz kalmıyor." "Ayaklarınız çok mu soğuk şimdi?" diye sordu. "Eh, idare eder," diye cevapladı Frits, "O kadar büyük bir sorun değil, tekrar ısıtabiliyorum. Beslenmeyle de alakalı bir şey tabii."

"Öyle mi dersiniz?" diye sordu. Joosje kahve dolduruyordu. "Evet," dedi Frits, "Her gün balık yağı alırsanız –ben kısa bir süredir öyle yapıyorum– ayaklarınızın üşümesinden korkmanıza gerek kalmaz." "Stien teyze, kahvenizi bol sütlü alırsınız, değil mi?" diye sordu Joosje. "Evet evladım," diye cevapladı. "Doğrudur," dedi devam ederek, "her gün bir miktar zehir alıyoruzdur. Kahve ve çay bile yeterli zehre sahip; çok normal içecekler. Aslında onları da içmemek lazım ama yine de içiyorsunuz."

"Evet," dedi Frits, "doğal besinlere göre besleniyor olsaydık daha iyi olurdu. Ama bütün o yiyecekleri bir araya getirip hazırlamak da bir mesele. En iyisi diğerleri gibi yemek. Ancak vejetaryen besinlerin daha sağlıklı olduğuna kesin inanıyorum." Kol saatine baktı; sekizi çeyrek geçiyordu. "Aman tanrım, buradan nasıl kurtulacağım?" diye düşündü, sessiz derin bir nefes alarak. "Çok yemenin, gece geç vakit yemenin ve bol et yemenin zararlı olduğu kesin," dedi. "Öyle mi?" diye sordu Joosje.

"Amerika'yı ele alalım örneğin," dedi Stien teyze, "Hiçbir yerde Amerika'daki kadar kanser vakası görülmüyor." "Bunun sebebi," dedi Frits, "iyi pişirilmemiş yemek yemeleri; çok fazla içki içmeleri, ağır akşam yemeği ve kafeteryalarda sıcak sosis tüketmeleri ayrıca aşırı sos kullanmaları."

"Kanser sık görülen bir hastalık, öyle değil mi?" diye sordu Joosje. "Tipik bir yaşlılık hastalığı," diye cevapladı Frits. "Eskiden çok fazla insan kanserden ölmezdi ancak şimdi insanlar ortalama daha uzun yaşadıkları için, giderek daha fazla insan kansere yakalanıyor. Günümüzde insanlar en çok kanserden ölüyor." "Bunu bilmiyordum," dedi Joosje.

"Çok güzel bir hastalık," diye devam etti, "Hakkında çok ilginç şeyler okudum. Parazitik bir hücre. Yoktan ortaya çıkıveriyor ve hiç durmadan büyüyor. Sınır tanımıyor. Bir organdan diğerine sıçrıyor. İç organları delip geçiyor. Korkunç, çaresiz, muhteşem."

"Nasıl konuşabiliyorsunuz böyle?" dedi Stien teyze başını sallayarak. "Ve dayanılmaz ağrıları olan bir hastalık," dedi Frits, "Tarif edilemez. En muazzam hastalıklardan."

"Overland da yakalanmıştı," dedi Joosje. "Midesindeydi. Ama çok çabuk gelişti. Hastalık onu yakalamıştı ve ailesi neye yakalandığını biliyordu. Dört ay içinde öldü. Zavallı. Castricum'da, kamp yerindeki komşumuzdu. Kadın denizde boğuldu." "Kader," dedi Frits.

"Orasını bilmiyorum," dedi eline bir nakış işi alan Joosje, "Akşam tek başına yüzmeye gitmiş. Sonra kumsalda giysileri bulunmuş. Dört küçük çocuğu vardı; en büyükleri yedi yaşındaydı. Onlara annelerinin bir daha eve dönmeyeceğini, denizde kaldığını söylemişler. Ziyarete gelenler, sanırım Velzener'ler, en büyüklerinin küçük kardeşine söylediklerine

kulak şahidi olmuşlar. Demiş ki: Deniz demiş ki, sen gel bakalım, sen beş para etmez bir hanımefendisin. Deniz bir daha kurursa belki dönebilecek ama kurumazsa hiç dönmeyecek."

"Susun," dedi Joosje birden, "Hansje'nin sesi geliyor." Sürme kapının arasından çıkıp kollarında ağlayan bir çocukla geri döndü. Soluk, uykulu bir yüzü vardı. Oturdu ve onu yatıştırmaya çalıştı. Sonunda başardı.

"Ah, canım benim," dedi yaşlı kadın. Küçük çocuk meraklı meraklı ona baktı. "Uyuyamıyor musun?" diye sordu. Çocuğun gözlerinden yaşlar boşanmaya başladı. Joosje bezini yokladı, çıkardı ve ıslağını sobanın üzerindeki çaydanlığın üstüne astıktan sonra yenisini taktı.

Zil çaldı. "Kendin açsan daha iyi olur belki," dedi Frits. "Nasıl biri olduğunu, fırçayı hak edip etmediğini sen bilirsin. Joosje küçük çocuğu Stien teyzeye verip kapıyı açmaya kalktı. Kısa bir süre sonra ona çok benzeyen bir kadınla içeri girdi. Kısaca herkesin elini sıktı, Hansje'nin eliniyse avcunun içine aldı. "Bugün senin doğum günün. Evet! Biliyor musun?" dedi kadın. Sonra oturduğu yerden çantasını karıştırdı. Frits saatin dokuza on kaldığını tespit etti. Eski, dökük süslemelerin bulunduğu tavana baktı.

Misafir aradığı şeyi bulmuştu; paketini açıp Joosje'ye bir gümüş bardak uzattı. "Gerçek gümüş," dedi, "gerçek gümüş." "Harika bir şey," dedi Joosje ve incelemeye devam etti. "Gerçek gümüş, parlatmaktan anam ağladı," dedi misafir. "Frits bir baksın," diye ekledi, "o, anlar."

"Tabii, ki" dedi Frits, "gerçek gümüş." Kenarındaki ayar damgasını inceledi. Çok güzel, çok ağır. Güzel, aşırı güzel bir hediye. Bir yazı kazınması gerekirdi." "Ben de öyle dedim, demedim mi?" diye sordu misafir, "Öyle değil mi? Çok

geç akıl ettim, ama yaptıracağım." Joosje bardağı masaya koydu. Stien teyze eline alıp inceledi.

"En az dört kez biri seni benimle karıştırdı, anne," dedi Joosje. "Jaap, Leo dayıdaki o geceye katılan biriyle konuştuğunu anlattı. Ve o biri demiş ki: Eşinizle de tanıştım. Oysa ben kesinlikle orada bulunmamıştım. Sonra Jaap anlatmış ve seni benimle karıştırdığı ortaya çıkmış."

Misafir kızardı, ağzını bir miktar açıp, "Evet, tuhaf değil mi?" dedi. "Mosveld Hanım," dedi Frits, "Sizi ilk gördüğümde, birkaç yıl önce, sizi eşinizin kızı sanmıştım." "Ne gece ama?" diye düşündü, "Ne gece. Ne zaman sona erecek?"

"Kaç yıl önceydi?" diye sordu misafir, "Ne zamandı?" Alnını buruşturup öne doğru eğildi. "Tam bilmiyorum," dedi Frits, "altı ya da beş yıl olmuştur." "Hayır, dört yıl önceydi, Hilversum'daydı," dedi kadın çabucak, elini oynatarak, "yazlıktaydı, dört yıl önce olduğunu hatırlamıyor musun? Daha fazla değil."

Stien teyze, konuşanları başını sürekli bir o yana bir bu yana çevirerek dinlemişti. Küçük çocuk birden ağlamaya başladı. Joosje, çocuğun kucağındaki yerini değiştirdi biraz, kaldırıp başını okşadı ama ağlaması durmadı. "Frits Amca'ya bir gelsin bakalım," dedi Frits alaylı bir tonla. Joosje çocuğu ona verdi ama daha da yüksek sesle bağırmaya, ayaklarıyla tepinmeye başladı. Nemli elleriyle Frits'i geri itiyordu. Frits, Joosje'ye geri verdi. "Bak," dedi Stien teyze, "hediyen burada, ne kadar güzel bir bardak bak." Gümüş bardağı yüzüne yaklaştırdı. Çocuk parıldayan eşyaya ulaşmak için çırpındı, iki eliyle kavrayıp içme hareketleri yaptı.

"Ah, baksana," diye bağırdı Stien teyze, "susamış. Susadın mı, kuzucuğum benim? Evet, susamış kuzucuk." Joosje yerinden kalktı, örgüsünü sandalyenin oturma yerine

fırlatıp soba borusunun üzerinde bekleyen derin tavadan bardağa süt doldurdu. Çocuk oburca içiyordu. "Gördün mü, demek buymuş derdi," dedi Joosje'nin annesi. Frits, Joosje'nin örgüyü aldırmazca fırlatışını, millerden birinden üç ilmiğin boşanışını gördü. Dikkatlice geri itti, milleri iyice itip uçlarını bir yün yumağına sapladı.

Çocuk içtikten sonra tekrar ağlamaya başladı. "Aslında afacanın teki," dedi Frits. "Sinirleri yanlış gelişmiş. Fazla uzun yaşamaz." "Böyle kötü şeyler söyleme," dedi Joosje. "Başı da çarpık büyüyecek," diye devam etti Frits. "Çarpık gelişiyor, ışığa bakan bitki gibi, şuraya yazıyorum." "Konuşuyor işte," dedi Joosje'nin annesi.

Birden çocuk sustu ve annesinin göğsünün üzerinde uyuyakalmış gibiydi. Joosje usulca yatağa götürdü.

Döndüğünde tekrar kahve koydu. "Babam nasıl?" diye sordu Joosje. "Sıkı gribe yakalandı," diye cevapladı annesi. "Ben de yakalandım aslında ama yatağa düşen baban oldu. Ne oldu duydun mu? Baban çok üzgün. Dünya ansiklopedisinde iki resim yanlış basılmış. Evet, açıklayıcı yazıları değil, sıralamaları mantıklı değil. Sekiz bin adedi böyle basılmış. Şimdi mesele, kalan yirmi iki bin adedi de aynı basılacak, yoksa önce düzeltme mi yapılacak bilmiyorlar. Eğer düzeltme yapılırsa aynı baskıda farklılık olacak. Anna yeni yılın ilk cuma günü evlenecek, biliyorsun değil mi? Ancak ben eve gitsem iyi olacak, kendimi iyi hissetmiyorum."

Gitti ve bir süre kimse bir şey söylemedi. "Şimdi saat ona yirmi var," diye düşündü Frits, "Kol saatimin önde gitmesinden kaynaklanan zamanı çıkarırsak."

O an, alt kat kapının açılışını ve birinin merdiveni çıkışını duydular. "Jaap geldi," dedi Joosje. "Geri geldiğine sevindim,"

dedi Stien teyze, mavi şapkalı zayıf bir genç adam odaya girdiğinde. "Oo, kimler gelmiş," diye cevapladı. "Ben gideyim bari," dedi yaşlı kadın, "Sana bir şey olmamış en azından." Joosje onu merdivene kadar geçirirken Frits genç adamın elini sıktı: "Oğlundan dolayı tebrik ederim. Umarım hediye işinize yarar. Hediyelerin sergilendiği masayı işaret etti.

İçeri giren şahıs, şapka ve paltosunu bir sandalyenin üzerine koyduktan sonra Joosje'nin yerine oturdu. İnce, soluk bir ağzı, kemikleri çıkmış parmakları ve içine geçmiş şakağıyla ince bir kafatası vardı. Üst ve ön kafatasındaki hassas, açık sarı saçları o kadar incelmişlerdi ki mavi derisi görülebiliyordu. "Evet, Frits'çiğim," diye sordu gülümseyerek, "nasıl gidiyor? Bir sigara? Puro? Hayır demezsin, değil mi?" İçinde küçük purolar bulunan bir kutuyu tuttu. İkisi de birer tane yaktılar.

Joosje tekrar içeri girdi. "Jaap, Frits'in Hansje'ye hediyesini görmedin mi?" diye sordu. "Affet beni, hayır, nasıl oldu da unuttum, çok ayıp ettim," dedi Jaap, kahkahasına tam hâkim olamayarak, "Sayın van Egters, sizden beni affetmenizi rica ediyorum." Bu arada Joosje tabağı ona uzattı. "Baksana," dedi, "ayrıca bir bardak ve çikolata tabletleri, aman Tanrım." "Ve bir elma," dedi Frits. "Ve bir elma," diye ekledi Jaap.

"Allah kahretsin, bugün salı, değil mi?" diye sordu, hediye tekrar masaya konulduktan sonra. "Pazartesi hariç haftanın en berbat günü. Ama gerçekte cumartesi bugün, çünkü yarın Noel'in birinci günü."

"Bence cuma en keyifli gün," dedi Frits, "çünkü cumartesi günü beklentisi içinde oluyorsunuz." "Ben en çok perşembe gününden hoşlanırım," diye cevapladı Jaap, çünkü cuma günü beklentisi içinde oluyorsunuz."

"Böyle sonsuza kadar devam edebiliriz," dedi Frits. Titredi, ellerini ovuşturup ayaklarını hafifçe yere vurdu. "Sanırım hastalanacağım," dedi ve arkaya yaslandı. "Ben de birkaç gündür aynı şeyle uğraşıyorum," dedi Jaap. "Evden çıkmadın mı?" diye sordu Frits. "Çıkmadım," diye cevapladı Jaap, "Musluk hâlâ tıkalı. Her sabah yukarı su taşımak için bütün merdiveni çıkıyorum. Bu benim için yetiyor. Ayrıca dışarı çıkmaya gerek yok."

"Ofis bakması için doktor göndermiyor mu?" diye sordu Frits.

"Gönderiyor tabii," dedi Jaap, "Ama kendi muayenehanesi olan sıradan bir doktoru gönderiyor. Saatleri say yeterli: Önce sabahları hayır işi hastalarına bakıyor, sonra kendi semtine bakıyor. Bitirdikten sonra da evde bir şeyler yiyip özel hastalarına bakıyor. En erken saat üç buçukta uğrayabiliyor. Saat üçte yatağa girip güzel bir şeyler okuyorum. Saat üç buçukta araba kapısının çarpışını duyduğumda kim olduğunu biliyorum. İçeri girdiğinde ben uyuyor oluyorum ve Joosje beni uyandırıyor."

"Ne dedi peki?" "Bir defa uğradı," dedi Jaap, "Ne diyebilir ki? Ne kadar sağlıklı olursan ol, 'Kendimi iyi hissetmiyorum,' deyip yatakta yatmaya devam edince bir doktor, 'Üç gün sonra bir nasıl hissettiğine bir bakalım,' demekten başka ne yapabilir ki? Öyle değil mi?" Arkaya yaslanıp iki eliyle birden saçlarını okşadı.

"Kelliğin artmış," dedi Frits, "Aşırı kelleşiyorsun. Masaj yapıyor musun hâlâ? Geçenlerde sanırım masaj yaptığını söylemiştin."

"Parafin sürüyorum," dedi Jaap, "Mükemmel bir tedavi. Parafinle masaj yapıyorum." "Ne pis," dedi Frits, "her

masajdan sonra yıkaman gerekiyor." "Hayır, yıkamıyorum," diye cevapladı Jaap.

"Sık sık kendi kendime sorarım," dedi Frits, "Kelliğe sebep olan şey nedir diye. Sadece erkeklerde ortaya çıkıyor. Oysa vücudun diğer bölgelerindeki kıl büyümesi devam ediyor."

"Başımızdaki saç kökleri ölüyorlar," dedi Jaap. "Ne büyük bir bilgelik," dedi Frits, "Bunu ben de biliyorum. Şöyle demek gibi bir şey: Nem olmazsa yağmur da yağmaz. Bir seferinde kafatasımız büyüdüğünden ve derisinin iyice gerildiğinden kaynaklanıyor diye düşünmüştüm. Bundan dolayı kan tedariki engelleniyor. Sence olabilir mi?" Jaap bir şey söylemedi.

"Giderek hızlanıyor değil mi?" diye devam etti Frits. "Durdurmak imkânsız, değil mi?" "Bilgin olsun diye söylüyorum," dedi Jaap, sağ eliyle başını sıvazlayarak, "Dökülme iki ay kadar bir süredir durmuş bulunuyor. Bazı durumlarda çok azalıyor ancak bir yerde duruyor; ben öyle bir vakayım işte."

"Ama sonunda yine de kelleşeceksin, tıpkı diğerleri gibi," dedi Frits, "Kaçış yok. Yoksa," diye sürdürdü, "kalple ilgili bir şey olabilir mi, damarlarla? Senin kalp bayağı zayıftı, değil mi?"

"Açık söylemem gerekirse," diye cevapladı Jaap, "merdiveni çıkarken şuradan hi hi hi sesi geliyor." Sol göğsünü gösterip kısık, öten bir ses çıkardı. "Sen duymuyorsun tabii, ancak ben duyabiliyorum." "Aşırı tansiyon gibi bir şey mi?" diye sordu Frits. "Hayır," dedi Jaap, "o sende olan bir şey. Benim tansiyonum düşük." "Yüksek tansiyonun belirtileri nedir?" diye sordu Frits. Kol saatine bakınca saatin on sularında olduğunu gördü, kalktı ve volta atmaya başladı.

"Eğildiğinde başında baskı oluşuyor," dedi Jaap. "Evet, bende de ayrısı oluyor," dedi Frits. "Başını yana veya öne eğince bile ağrı yapıyor, her yerin tutuluyor. Değil mi?" "Evet," dedi Frits.

"Gözlerindeki baskıya dayanamıyorsun. Ağrı yapıyor. Pencereye fazla yakın oturduğunda ışık gözlerini ağrıtıyor."

"Hepsi var," dedi Frits. "Aferin sana, tebrik ederim," dedi Jaap imalı bir şekilde. "Birkaç yıl daha yaşarsın, hiç yoktan." Kıkırdadı. Joosje tekrar kahve koydu.

"Yine de bunlar hayatımızın birer zenginliği," dedi Jaap. "Hasta ve çarpık ruhlar. Bir tahta bacak, kauçuk uçlu sopalı bir kadın veya bir kambur gördüğümde günüm mutlu geçiyor."

İkisi de güldüler. "Veya o harika çıkıntılar," dedi Frits yavaşça, düşünceli bir tonla, "birinin başında veya kulağının arkasında kurşunkalem yerine öylesine bedavadan büyüyen o büyük, pembe patatesler." Sandalyesinin üzerinde sallanınca yer titredi. İkisi de bir an nefes nefese kalmışlardı. "Bir kamburun kamburunu okşadın mı hiç," dedi Jaap öksürerek, "Çıldırır."

"Bir de," dedi Frits, "köprüde bir tahta bacaklı adam var. Yere oturup bacağıyla yolunu tıkıyor. Neredeyse tökezliyorsun; o zaman bir şeyler vermek zorunda kalıyorsun."

"Körler de çok matrak oluyor," dedi Jaap, "Köpekle dolaşıyorlar." Gülmekten hıçkırdı. "Beni görmezlikten gel," dedi kahkaha atarak, "Köpeğim ve ben, beni görmezlikten gel, çünkü ben körüm." "Muhteşem bir şey," diye devam etti. "Ama en güzeli yangında yüzleri biçimsizleşmiş insanlar. Burunsuzlar ve kapaksız göz çukurlarındaki ıslak gözler. Muhteşem bir şey."

"Kesin şunu artık," dedi Joosje, "Saçmalamaya başladınız." Zil çaldı. "Bu saatte," dedi ve açmaya gitti. "Bir kişiden fazlasının sesi geliyor sanki," dedi Frits, koridordaki konuşmaları dinlerken.

Joosje misafirlerin önünden içeri girdi, dudaklarıyla küçük bir o harfi çizip tavana bakarak ve yüzünü asarak. Hemen ardından göbekleri öne çıkık otuz beş yaşlarında bir adamla kısa saçlı bir kadın içeri girdiler. Selamlaştıktan sonra oturdular. Jaap bir şey demedi.

"Sanırım hoş sohbetinizi yarıda böldük," diye sordu adam. Gözlüğüne rağmen oğlansı bir yüzü vardı; kumral saçlarını gelişigüzelce ortadan ayırmıştı. Kadın sürekli gülümsüyordu.

"Rahatsız etmiyoruz ya?" diye sordu adam. "Joosje, rahatsız etmiyoruz değil mi?" "Tabii ki hayır," dedi Joosje kızararak. "Dinle," dedi adam, "Ah, işler iyice karıştı." Yanında oturan Frits'e doğru eğildi. "İzin verirseniz önce bir ihmali telafi edeyim. Bendeniz Wortel. Arend Wortel." Frits sıcak, ağır elini sıktı. "Şimdi anladım," dedi, "İçkili." Hafif bir Hollanda cini kokusu aldı.

"Yeni evlenmiş," diye ekledi misafir, "bir kuzeni ziyaret etmiştik. Başka bir odaya geçecektik; genç hanımefendiye dedim ki: Size kolumu sunabilir miyim? Nezaket kuralları bunu gerektirir, öyle değil mi? Ne dese beğenirsiniz? Dedi ki: Desteğe mi ihtiyacınız var? Bu sefer ben kızmıştım. Ve anında herkes kızmıştı. Neden? O zaman dedim ki: Gitsek iyi olur. En iyisi gitmek. İşte o zaman düşündük ki: Gelmişken Jaap'a uğrayalım bari. Rahatsız etmiyoruz ya, Jaap? Olmazsa gideriz."

Jaap sustu. Adam etrafına bakındı, öksürdü ve Frits'e, "Senden bir aylığına yüz florin borç alabilir miyim? Dolgun

bir banka hesabına sahip değil misin?" Jaap gülmemek için kendini zor tutuyordu.

"Ne dersin," diye devam etti Wortel, "Basbayağı evden attılar. Uzun lafın kısası bu. Peki neden?" "O kızlardan birinin göğüslerini çimdiklemiş olmalısın," dedi Jaap. "Hayır, kesinlikle," dedi Wortel, "Sen gördün Nora, doğru yanı var mı?" "Hayır," dedi kadın tekdüze bir tonla, yüzündeki gülümsemeyi kaybetmeden.

"Rahatsız etmiyoruz ya?" diye sordu Jaap'a. Jaap sustu. "Saat kaç?" "On biri on geçiyor," dedi Frits.

"O zaman kalkalım," dedi Wortel. Eşine işaret eder etmez anında Joosje tarafından takip edilerek koridorda kayboldular. İçeride Jaap ve Frits, merdivenden inişlerini duyana kadar sustular. "Herkeste bir tuhaflık," dedi Jaap gülümseyerek. Frits kalkıp veda etti.

"En iyi sağlık dileklerimle," dedi Jaap. "Cumartesi akşam aynen devam ediyor, öyle varsayıyorum. Saat ondan önce bir uğrarım. Rahatsız etmiyorum ya?" Son sözleri söylerken göğsünü ve karnını dövüp boks hareketleri yaptı.

Frits dikkatlice yarı karanlık merdiveni indi. Aşağıya indiğinde Jaap'ın peşinden bağırışını duydu. "Rahatsız etmiyorum ya?" Sesi kahkahaya dönüştü.

"Geceler hâlâ buz gibi," dedi yüksek sesle, kaldırıma indikten sonra. Kanalın sonuna vardığında ırmağın tamamının buzla kaplı olduğunu gördü. Ayaklarını ısıtmak için hızlı adımlarla yürümeye başladı.

Oturma odasında ışık yanıyordu. Babası masaya geçmişti. Gözkapakları sanki iyice ovulmuşlar gibi kızarmıştı ve sağ yanağında pis bir leke vardı. Arada bir sümüğünü burnuna çekiyordu. "Bak," dedi babası, Frits tereddüt içinde odada

kalınca, "burada yazıyor." Önündeki masada açık duran siyah ciltli kitabı işaret etti. "Egters kontlarına tanınan haklar, 1348 yılına kadar gidiyor," diye okudu Frits. "Bunun ne alakası var şimdi?" diye düşündü. "Çok enteresan, inanılmaz enteresan," dedi, "yarın sabah bir okumam lazım." "Yeterli değil," diye düşündü. "Yarın etraflıca bir inceleyeyim," diye ekledi. Radyo açık kalmıştı, çünkü bir ses birden, "Kısa aramıza son vermiş bulunuyoruz. Şimdi Dr. Jazz Quickstep'i dinliyoruz," dedi.

Frits odayı terk etti. "Düşüncelerimi durdurmam lazım," diye tekrarladı sürekli içinden, dişlerini fırçalarken ve soyunurken. Yatağına atladı. "Şeker küpleri hâlâ montumun cebinde," diye düşündü. "Ama şimdi istirahat, mutlak istirahat." Kısa süre sonra uykuya daldı.

Bir bağırış sesiyle uyandı, sonra düşen bir şeyin sesini ve insan sesleri duydu. Yatağından fırlayıp oturma odasına koştu; orada ışığı açıp sürme kapıları açtı. Babası dimdik yatağında oturmuş, ağlayarak bir o yana bir bu yana dönen ve sürekli başını yastığa gömen annesine bakıyordu. Annesi bir kâğıt mendilin yarısını ağzına tıkıştırmış kısık çığlıklar atıyordu. "Yeni bir durum," diye düşündü Frits, "Su getireyim," dedi, büfeden bir bardak aldı ve göz açıp kapayıncaya kadar mutfaktan suyla geri döndü. Sürekli ısrarı üzerine annesi sudan küçük bir yudum aldı. "Sen git," dedi babası, "annen sinir..." "Kelimeyi bulamadı," diye düşündü Frits, kapıları kapattı ve tekrar yatağına gitti. "Bize güneş altında lütfedilen günlerimiz," dedi yüksek sesle karanlıkta. Yirmi dakika geçtikten sonra uykuya daldı.

"Taşradayız," dedi bir ses. Otlaklar arasında bir yolun kenarında duruyordu. Bir müddet yürüdükten sonra yüksek

demirden bir çiti ve beyaz çakıltaşlarından giriş yolu olan bir malikâneye geldi. Hemen karşısında, yolun diğer tarafında, kenarda büyük bir satranç tahtası duruyordu. "Her şeyi aşırı karmaşık hale getiriyorlar," diye düşündü, "ayrıca taşları da yok." Tahtanın çapraz çizgisi en az iki insan boyu kadardı.

"Buraya gel," diye seslendi bir bahçıvan. Frits, ağır çiti itip giriş yoluna girdi. "Bak," dedi adam, "değişik düzenlemeler yapıyoruz." Çiçek tarhlarını gösteriyordu. Duvar veya ağaç olmadığı için yeri sarmış, tırmanıcı çiçeklerle sınırlandırılmış çimen tarhları da vardı. Daha yakından inceleyince bunların çiçek değil, çocukların yular örerken kullandıkları makaraya gerilmiş, ustaca örülmüş yün iplikler olduğunu gördü. Korkmaya başlamıştı. Kaçmak istedi ancak çimen tarhlarından birinin renkli sınırlarından birine ayakları takıldı. Nihayet ayağını kurtarmıştı ki bu kez de tehlikenin yaklaştığını duyuyordu: Bir silindir gibi yavaş yavaş tıkırdayan, zangırdayan bir ses. Yola kaçtı ama korkunç şey onu takip etmişti. Arkasına baktığında hiçbir şey görmüyordu ama kısa süre de olsa yerinde durduğunda köşede belireceğini biliyordu. Koşarak küçük bir eve girdi ama bir kadın sesi, "Dur, neler oluyor?" dedi. "Sus, sus!" dedi Frits. Ancak ses gürültüyle devam ediyordu.

Sonra tehlikenin tıkırdayarak yoldan inip eve doğru yaklaştığını duydu. İçeri girdi ve son çare bir döner merdivenden koşarak kilere indi. Yarı tökezleyerek basamaklardan atladı ama onu takip eden şey, önce yavaş yavaş, sonra giderek daha hızlı ve daha sesli bir şekilde tıkırdayarak peşinden gelmeye başladı.

Kıvrılan merdivenden ne kadar hızlı inerse avantajını o kadar hızlı kaybediyordu. Sonra kilerin zeminini gördü. Tökezleyip düştü. Her şey karardı. "Rahatsız etmiyorum ya?" dedi bir ses.

Islak bir yüzle uyandı, sürekli gözlerini kısıyordu ve birkaç dakika süreyle dirseğinin üzerine yaslanarak yarı dik oturmaya devam etti, ta ki tekrar uzanmaya cesaret edene dek.

IV

Sabah sekize çeyrek kala uyanır uyanmaz, "Bugün Noel'in birinci günü," diye düşündü. Camlarda buz çiçekleri yoktu. "Don çözülmeye başlamış olabilir," dedi kendi kendine, döndü ve sekiz buçuğa kadar uyumaya devam etti. "Yarım saatten daha fazla uyumamam lazım," diye düşündü, yeniden uyandığında. Ancak tekrar uykuya daldı ve dokuzu yirmi geçe annesi kapıyı açıp, "Kalkmayacak mıydın? Ben yumurtaları haşlayacağım," dedikten sonra uyanabildi.

Hafifçe yerinde doğruldu ama sonra tekrar yatıp yorganı yüzünün üzerine çekti. Vücudunun uyku kokusunu koklayıp, "Bir başkası da benim gibi mi koklar kokumu acaba?" diye düşündü. Saat on buçuk oldu. "Artık kalkmam lazım," dedi kendi kendine. On biri beş geçe yorganı yavaşça üzerinden itti.

Yıkanıp tıraş olduktan sonra giysilerini kolunun altına alıp sıcak oturma odasında giyindi. Tabağında yumurta vardı. "Haşlamasaydın iyi olurdu," dedi annesine. "Ben kendim yapardım. Şimdi soğudu."

"Bu kadar uzun yatacağını bilmiyordum," dedi. Babası üzerinde paltosuyla içeri girdi; kolunun üzerinde ağır bir

mont vardı. "Geitenkooi'lara kahveye gidiyoruz," dedi annesi ve montunu giydi.

Anne babası çıktıktan sonra Frits tabaktaki soğumuş yumurtayı kesip dört dilim ekmek yedi. Masayı kaldırdıktan sonra uzun bir süre odada volta attı. Radyo hafif org müziği çalıyordu. On dakika geçtikten sonra cihazı kapatıp yan odaya yürüdü. "Dikkatsizlik, israf, aptallık," dedi yüksek ayarda yanan gaz sobasını kapatırken.

Dışarıda, karşı taraftaki bir çatı oluğundan kaldırıma su akıyordu. "Nasıl olur, daha kar yağmadı ki?" diye düşündü. "Çok uzun zaman oldu. Ona kazağı ödünç vermek istememiştim. Şimdi kazak Joop kokacak, dedim." Dişlerinin arasından ıslık çalıp düşündü: "Doğum günü partisinde, hatırlıyorum. O küçük, inatçı kız. Keşke bir taş olsaydım demişti, o zaman yaşamak zorunda kalmazdım. Herkesin ödü patlamıştı. Bir yerlerde okumuş veya duymuştu tabii."

Zil çaldı. "Allahım bize yardım et," diye mırıldandı ve açmaya gitti. "Frits van Egters evde mi?" diye sordu, telaffuz ederken tek bir kez kekeleyen ses. Gri şapkalı uzun bir adam merdiveni çıktı. Soluk, şiş bir yüzü vardı ve başı omuzlarının üzerinde değil önünde duruyor gibiydi. Daha yakından incelendiğinde sırtı ve omuzları normal çıkmasalardı bir kambur olurdu," diye düşündü Frits.

"Biraz vaktin var mı?" diye sordu misafir, heyecanlı bir şekilde ellerini oynatarak, "Seninle biraz konuşabilir miyim, Frits?" "Tabii ki, Lande," dedi Frits, "Evde yalnızım zaten, gir."

"Ciddi bir mesele için uğradım," dedi adam, şapkasını çıkarırken. Başının ortasında ince bir tutam saç kalmıştı. "Burada konuşabilir miyiz?" diye sordu, yan odada karşı karşıya oturduklarında. 'Tabii ki," dedi Frits, "Heyecanla

bekliyorum. Konuya gir lütfen. Vaktim çok ama önce konu nedir bilmem lazım."

"Evet," dedi misafir, "Bir keresinde dememiş miydin: Maurits suç eğilimli biri, dikkat et. Bunu söylemiştin, değil mi?" "Şey," dedi Frits, "Suç eğilimli. Suç eğilimli evet, söylemiş olabilirim."

"Sana," dedi Lande, bir pipo çıkarıp kurşunkalemle kül tablasına boşaltırken, "emin olmak için uğradım."

"Allah aşkına konuya girer misin?" dedi Frits, "Sen önce konu nedir kısaca anlatsana. Gazete haberinde olduğu gibi. Önce her şeyi kısaca özetle, sonra bütün hikâyeyi ayrıntılı şekilde anlat."

"Peki," dedi Lande, "Bir buçuk saat önce kapım çalındı. Eşim açtı. Dedi ki: Maurits geldi. Ben düşündüm: Pazar sabahı ne işi olabilir? Yanında ona ödünç verdiğim ve birkaç kez geri istediğim iki kitabı getirmişti. Sordum: Sadece kitapları getirmek için mi geldin? Dedi ki: Hayır, buralarda bir yere daha uğrayacaktım.

"Saçımı yıkamıştım, bu yüzden de biraz kuruyor, o zaman briyantin sürüyorum. Briyantin kutusunu –sen briyantin kullanıyor musun?–"

"Hayır," dedi Frits, "Devam et."

"Evet, kutuyu yumuşaması için sobanın üzerine koymuştum ve ikimiz de ona bakmıştık, briyantin üzerine konuşuyorduk. Birazını saçıma sürüp ellerimi yıkamak için mutfağa gitmiştim, çünkü ellerim yağlanmıştı.

Ellerimi yıkıyordum ki birden aklıma geldi: Şimdi musluğu açık bırakıp birden içeri dalmam gerekiyor. Ama yapmadım. Eşim çatı katındaydı. Ben ellerimi kurulayıp musluk kapanır kapanmaz hemen içeri girdim. Maurits sakar bir

şekilde odada duruyordu ve bir an eliyle montunun cebini, sağ cebini karıştırdığını düşündüm. Ve hemen: Lande, gitmem gerekiyor, acelem var, dedi. Gitmesinin üzerinden bir dakika geçmemişti ki arada bir ayırdığım paraları koyduğum büfenin üzerindeki kutuya baktım. Bir not defterinin altında birkaç gündür yüz florinlik iki banknot duruyordu."

"Birden kaybolmuşlardı," dedi Frits. "Peki, ne yaptın?"

"Önce eşime sordum, içinde olduğundan o da emindi. Cüzdanıma koymamıştım, bakmıştım. Sonra evine gittim. Evde yoktu. Ama babası evdeydi."

"Ne dedi peki?"

"Dedim ki: Duivenis, derhal sizinle konuşmam lazım. Ciddi bir mesele. Maurits'le ilgili. İçeri girip meseleyi anlatınca dedi ki: Kendisine sorayım, eğer yaptıysa söyler."

"Beni olanlardan haberdar etmeni çok övgüye değer buluyorum," dedi Frits. "Şimdi bekleyip göreceksin, değil mi?"

"Eğer yapmadığını söylerse," dedi Lande, "nasıl davranmalıyım sence? İnanayım mı? Bunu yapmış olabilir mi?"

"Evet," dedi Frits, "Bunu gayet tabii yapmış olabilir. Daha da fazlasını yapabilir. Hatta daha fazlasından haberim var."

"Neler, neler peki?" diye sordu Lande.

"Söyleyemem. Ama görüşünden vazgeçmemeni tavsiye ederim. O iki yüz florini aldı ve geri vermek zorunda. Eğer inkâr ederse polise başvurmakta hiç tereddüt etme."

Lande, montunun cebinden çıkardığı bir keseden piposunu doldurup yaktı. "Göreceğiz," dedi ve ayakta montunu düğmelemeye başladı. "Herkeste bir tuhaflık," dedi Frits gülümseyerek, "Sinirlerin yine yıpranacak. Çenendeki basınç nasıl oldu?"

"Birkaç gündür iyi gidiyordu. Konuşmamdan bir şeyler fark edebiliyor musun, Frits?" "Biraz ajite olmuş gibi," dedi Frits, "Ama telaffuz normal."

Diğeri kalkıp ayrıldı. "Beni haberdar edersen sevinirim," dedi Frits onu geçirirken.

Sohbet için açtığı sobayı tekrar kapatıp oturma odasında radyoyu açtı. Bir konuşmacı, evde çiçek soğanı yetiştiriciliği üzerine konuşma yapıyordu. Diğer dalgalarda da beğendiği bir şey bulamadı. Kısık ayarda bir İngiliz istasyonunda bıraktı. Hafif bir mızmız keman müziği duyuluyordu. Sobanın içine tükürüyor ve her tükürüğünün buharlaşmadan önce kömürün üzerinde birkaç saniye boyunca kahverengi bir kabarcık oluşturuşunu seyrediyordu. Tükürük çıkaramayınca ayak parmaklarının üzerinde dikilerek ateşe işedi ancak büyük bir püskürtüyle hazne ağzından çıkan ince kül bulutu ödünü patlattı. Divana oturup ayakkabılarına baktı. Bu şekilde on dakika oturdu. "Odadaki buharın pis bir kokusu var," diye düşündü.

Çok uzaklardan bir trenin pofurtusu geliyordu. "Zaman böyle geçip gidiyor," diye düşündü. Dişlerini sağ elinin sırtına geçirip derisini kaldırdı. Sonra çekmeceli dolabın yanında, köşede bir aynanın asılı durduğu arka odaya gitti.

"Makul bir ayna," dedi yüksek sesle. Saçını önce öne, sonra yukarı taradı, sonra da ikiye ayırdı. Mürekkepli bir kurşunkalemle üstdudağının üzerine ince bir bıyık çizdi. Islıkla Fransız milli marşını çaldı, sağ eliyle aynanın üzerine yağlı mühürler basıp tekrar radyoya yürüdü; bir Hollanda istasyonu haber bülteni sunuyordu. "Şimdi Koning Voetbal marşını dinleyeceksiniz," dedi sunucu.

"Şimdi yapmam gereken," diye düşündü düğmeyi çevirdikten sonra, "kapıyı sürgülemek, önce yerde yuvarlanmak,

bir süre ay! ay! diye bağırıp demir bir çubukla bütün camları kırmak. Alttaki ve üstteki komşular gelip kapıyı kırdıklarında ise bayılmak. Sonra da güzel güzel akıl hastanesine." "Tire-tip-tip-falderi," diye şarkı söyledi alçak sesle, "Tire-tip-tip-faldera."

Duvar kâğıdının üzerinden bir tespihböceği geçiyordu. Bir kibrit çöpü alıp o kadar yakınına sürttü ki alev aldığında kibritin ucunu böceğin karnına bastırabilecekti. Böcek buruşup yere düştü.

"Acı ancak hızlı bir infaz," dedi yüksek sesle. "Acıma yok. Yine de günah," diye ekledi işaretparmağını kaldırarak, "Canlı bir varlığı öldürdüm."

Birinin koridora girdiğini duydu. "Özel işkence odası burası mı?" diye sordu içeri giren Louis Spanjaard. "Basit yakmalar dairesi mi burası? Yoksa kendi kokun mu?"

"Denilebilir ki: Üstdudağının kokusu," dedi Frits, "Ama istersen anlatayım. Sobaya su döktüm."

"Demek öyle?" dedi Louis. Paltosuzdu ama bir deri yeleği vardı. "Ne yapıyorsun?" "Günahlarımın muhakemesini yapıyordum," dedi Frits. "Çok iyi," dedi Louis, "uygun bir gün." "Don çözülüyor mu?" diye sordu Frits. "Pek değil," dedi Louis.

"Küçükken," diye sordu Frits, "sen de acımasızca böcek öldürür müydün?" Louis cevap vermedi. "Ben ne yapardım biliyor musun? Büyük örümcekler, yani küçük vücutlu, upuzun ayaklı örümcekler –uzun-bacaklı derler– gördüğümde bacaklarını keser, ne yapacaklarına bakardım. Dışarıda kurbağaları canlı canlı toprağa gömerdim. Sen de yapar mıydın?" "Hatırlamıyorum," dedi Louis.

"Eve arı girdiğinde," diye devam etti Frits, "bir mutfak bıçağı alır cama konuncaya kadar kovalardım. Sonra

gövdesinin alt kısmını keserdim; itina gerektiren bir iştir. Kesilen kısımdaki iğne kalkıp inerdi. Tuhaf bir görüntüydü. Ön kısmı uçmaya devam ederdi biraz." Louis susuyordu.

"Biliyor musun?" dedi daha alçak bir sesle, "Küçük balıklar da yakaladığım olurdu; bir akvaryumda tutardım. Yeşil bir kaşığım vardı ve onunla akvaryumdan çıkarırdım. Kuru bir yere bırakır, sırf ben öyle istediğim için, bir balığın nasıl öldüğünü görmek için dikkatle bakardım. Ayrıca çok örümcek yaktım."

"Anladım, sayın Egters," dedi Louis. "Şimdi ne anlatacağım?" diye düşündü Frits. "Biz sinemaya gitmeyecek miydik, Louis?" diye sordu raftan sinema ilanlarının olduğu bir gazete alarak. "Princeps'te iyi bir film gösterimde. Saat kaç şimdi? Bir buçuğu beş geçiyor. İkiye çeyrek kala ve dörde çeyrek kala başlıyor. İkiye çeyrek kalaya yetişemeyiz. İstersen birlikte dörde çeyrek kalaya bilet almaya gidebiliriz. *Yedinci Perde*, çok kötü olamaz."

"Tramvayla gidiyoruz, değil mi?" diye sordu Louis, filmin adını yüksek sesle okuyarak. "Yürüyerek gidip tramvayla dönelim," dedi Frits. "Sonra yeniden aynı şekilde gidip gelelim, tasarruf etmiş oluruz."

"Akşam sizde yemek yeme imkânım var mıdır?" diye sordu Louis, çarşıya doğru giderlerken. "Tabii ki," dedi Frits.

Sinema kalabalıktı. Frits ön sıralardan iki bilet aldı; henüz tükenmemiş son mevkiden. "En azından bunu ucuz kapattık," dedi, biletleri cüzdanına koyarken. Sinema gişesine sırtlarını döner dönmez tramvayın yaklaştığını gördüler, durağa son anda yetiştiler ve hemen eve döndüler.

Frits'in anne babasıyla dış kapıda karşılaştılar. İçeri girdikten sonra Frits'in annesi birkaç dakika mutfakla oturma

odası arasında gidip geldikten sonra, "Frits, çatı katının anahtarlarını nereye koydun?" diye sordu. "Bende değildiler ki?" diye cevapladı. "Biz yokken kömür almaya çıkmadın mı?" "Hayır," dedi.

Annesi, peşinde Frits'le mutfakta pencere pervazına, masaya, tezgâha ve ocak rafına; oturma odasında ise şömine rafına ve kitaplığa baktı. Annesi sonra eli çenesinin altında şöminenin yanındaki bir sandalyeye oturdu. "Kimse odayı terk etmesin," dedi Frits. Divanda yanında oturan Louis hafif bir yumruk attı Frits'e. Babası pencerenin yanında kitap okuyordu.

"Sanırım biliyorum," dedi annesi birden. "Kömürün üzerindeki kömür kovasına koyduğuma eminim. Başka yere koymuş olamam. O zaman sobadalar. Kömür kovasının dibine düşmüşler mi, bir bakar mısın?"

Louis şiddetli burun çekişleriyle gülüyordu. Frits yarısı boşalmış kömür kovasına baktı. "Adalet, adıdır," dedi içinden, "Kudretlidir kolu." "Hayır," dedi, "içinde değiller." "Ne yapacağız şimdi?" diye sordu. "Şeker pekmezli çavdar ekmeği," diye cevapladı, "O zaman kendiliğinden çıkarlar ortaya."

"Soba birazdan sönecek," dedi annesi. "Tinteler'e gidip denemek için anahtar kutusunu ödünç alıp alamayacağımızı bir sorabilir misin?" Kısa süre sonra Louis'le birlikte çıkıp mavi, yuvarlak bir metal kutuyla geri döndüler. "Buyurunuz," dedi masaya koyarken. "Bizim çıkmamız lazım." Çıktılar. "Yollar kaygan," dedi Louis bir müddet yürüdükten sonra. "Dediğin gibi," dedi Frits. Sinemaya varana dek sustular.

"Tasavvur ettiğimle uzaktan yakından ilgisi yok," dedi Frits filmin ardından yavaş yavaş dışarı yürürken,

"Başkalarının zevkine güvenmemek gerektiğinin ispatı." "O kadar da kötü değildi," dedi Louis.

Tramvayda büyük, gri çizmeli, siyah giyinmiş bir adam oturuyordu. Başında melon şapka vardı ve göğsünün üzerine değişik şeyler takmıştı: madalyalar, rozetler, kurşundan sucuk pulları, ortası delik Belçika demir paraları ve değişik zincirler. "Don var millet, millet don var!" diye bağırıyordu tekdüze tonla. "Muhteşem bir don var; ne don var ama? Kaynar su yağıyor, millet, dikkat!" Bunun üzerine ağzından salya akıtarak güldü. Araçtaki herkes gülüp ona baktı. "Evet, millet, ben de bir-iki şey biliyorum," diye bağırdı gülümseyerek, Frits ve Louis tramvaydan inerken.

Frits'lerin evine geldiklerinde annesi, "Anahtarların hiçbiri uymadı; Hennie'den kömür ödünç aldım. Konut derneğinden yenisini istememiz cumayı bulur. Sobayı gece kapatacağım," dedi. "İçine düşmüşseler çoktan deforme olmuşlardır," dedi Frits.

"Akşam ne yapacaksın?" diye sordu Louis masaya geçtikten sonra. "Sanırım Walter Graafse'ye uğrayacağım," dedi Frits. "O patates suratlı çocuktan mı bahsediyorsun? O uydurukçu, patolojik yalancıdan?" "Evet, ondan bahsediyorum." "Kimden bahsediyorsunuz?" diye sordu babası. "Başka birinden," diye cevapladı Frits.

Yemekten sonra, sokakta birlikte yürürken, "Yemek çok güzeldi," dedi Louis, "Sizin evdeki mönüden hiçbir zaman şikâyetim olmadı zaten." Bir kavşakta, sokak saatinin yanında vedalaştılar.

Frits on dakika kalabalık bir mahallede dolaştı. Sonra dar sokakların arasından güney istikametinde yürüdü, ta ki kalın gövdeli ağaçlı bir kanala gelene dek. Dik, her iki tarafında

demir tırabzanlar bulunan yüksek bir merdiveni çıkıp zili çaldı. Bir köpek havladı, patırtılar duydu ve nihayet kahverengi giysili genç bir adam kapıyı açtı. Yüzüne düşen saçı geriye itip, "Sayın Frits, buyurun. Buyurun," dedi. Frits kısa, şişman yapıyı takip etti.

Uzun koridoru geçtikten sonra merdiveni çıkıp gaz sobasıyla ısıtılan odaya girdiler. Lamba, kablo, mıknatıs, transformatör, ölçüm cihazları ve bobin gibi elektrik malzemelerinin yığılmış olduğu dolap, masa ve tezgâhlarla doluydu oda. Odayı tavanda asılı çıplak ampul aydınlatıyordu.

Gaz sobasının başında iki kişi oturuyordu; tıpkı gömleği gibi üstten açık gri bir üniforma giymiş, ince bıyıklı genç bir adam ve kalın siyah saçlı bir kadın. "Albert," dedi Walter. "Sevgili ablamı takdim etmeme gerek yok." Sigara sundu. Kapıyı açınca bir köpek belirdi. "Hayvan dolaptan mı çıktı?" diye düşündü Frits. Orta büyüklükte beyaz benekli siyah bir köpekti. Hayvan anında Walter'ın yüzünü yalamak istedi ama, "Otur! Kes artık!" diye bağırınca acele acele masanın altına yattı. "Zor bir hayvan," dedi Walter, "Geçenlerde soğuması için pencere pervazına bıraktığımız yedi yüz gram zencefilli keki yedi. Bunun üzerine ön patilerini sobaya tuttum; büyük bir bağırış koptu! Ama kendisinin de ödü patladı." "Öyle değil mi, Foks?" dedi köpeği ön patilerinden yakalayarak, ancak hayvan yüksek sesle ağlamaya başladı ve Walter'dan sıyrılıp fırladı.

"Gel, neler aldığımı göstereyim," dedi Walter ve Frits'i ön odaya götürdü. Üniformalı genç adam onları takip etti. Walter ışıkları yaktığında Frits odanın ortasında sıra dışı biçimli bir piyano gördü; ince tuşlu, normal bir piyanodan daha az ve daha ufak tuşlara sahip küçük bir kuyruklu

piyano. Birkaçını tuşladı. Tonları gitar tellerinin tonları gibi tiz ve keskindi. "Klavsene benziyor, ya da her neyse adı," dedi. "Klavsen mi?" "Hayır," dedi Walter, "Değil. Müzayededede öyle dediler evet ama daha çok bir çembaloyu andırıyor. Bence çembalo ve modern piyano arasında bir enstrüman." "Sesi çok hoş," dedi Frits, "Ne kadar verdin?" "Yüz yirmi beş florin." "Pahalı değilmiş," dedi Frits.

Üniformalı genç adam enstrümanın önünde bir sandalyeye oturup hazır duran bir müzik kitabını açtı. İşaretparmağıyla tuşları saydı, birkaç ton mırıldandı ve çalmaya başladı. "Harika, çok hoş," diye fısıldadı Frits. "Neydi?" diye sordu sona erince. Nota kâğıdında başlık görmemişti. "Bach'ın bir partitası," diye cevapladı Albert. "Gitarla da çalabiliyorum, çünkü lavta aranjmanı da mevcut."

"Biraz aklınızı kullanın, Allah aşkına," dedi içeri giren Walter'ın ablası birden. Müzik kitabını alıp enstrümanı kapattı. "Güzel, açık kahverengi ahşaptan," diye düşündü Frits. "Yukarıda olanları biliyorsunuz." "Ama o bizim yardımımız olmadan da son nefesini verebilir, Klara," dedi Walter.

Şömineye geri döndüler. "Yukarıda neler oluyor?" diye sordu Frits. "Klara topal yürüyor," diye düşündü. "Üst komşumuzun karısı ölüm döşeğinde," dedi. "Gidip nasılmış bir sorayım, hem müziğin de misafirin düşüncesizliğinden dolayı olduğunu anlatırım. Yoksa çok ayıp." Topallayarak gitti ve Frits onun oldukça çabuk merdiveni çıktığını duydu. "Yukarıdaki kadının nesi var?" diye sordu. "Tamamen bitmiş, akciğer iltihabı ve verem," dedi Walter. "Ama acelesi yok gibi. Bir sigara daha ister misin?" "Hayır, teşekkür ederim," dedi Frits, izmaritini söndürerek. "Yeni, mühim keşifler yaptın mı bakalım?" Walter sustu.

"Hatırlıyor musun, Vos öğretmenin sınıfında, altıncı sınıfta bana, odanda, yoldan geçen arabaların kapılarını sökecek güçte bir mıknatıs yapacağını söylemiştin? Biliyor musun? O zaman inanmıştım buna?" "Evet, hatırlıyorum," dedi Walter.

"Aynı öğleyin evinde satranç oynadığımız o çocuğun adı neydi? Cementwijk'teydi," diye sordu Frits. "Hans Houting." "Evet, o," dedi Frits. "Hatırlıyor musun, bisikletin iç lastiğinin tamamını kumla doldurmuştu, bir sosis gibi? Geceleri işemek için merdivenden inerken yanımda taşırım demişti, bir çeşit sopa olarak." "Hatırlamıyorum," dedi Walter.

"Ben çok şeyi hatırlıyorum," dedi Frits. "Senin hasar verdiğin ancak henüz ölmemiş ve ayaklarıyla çırpınan sineklerle dolu kül tablan olurdu." "Sadece o zaman değil," dedi Albert aniden. Ancak hemen sustu. "Anne babandan haber aldın mı hiç?" diye sordu Frits. "Allah kahretsin," diye düşündü, "sorulacak soru mu?" "Hayır," dedi Walter kısaca, başını tek bir kez oynatarak.

Bunun üzerine kimse bir şey söylemedi. Üst kattan gelen hafif ayak seslerini dinlediler ve Klara'nın merdiveni usulca inişini duydular. "Bereket müziği duymamışlar," dedi, sandalyesini sobaya yaklaştırarak, "Arka odadaymışlar." "Kadın kaç yaşında?" diye sordu Frits. "Elli altı," dedi Klara. "Bilinci hâlâ yerinde. Çok alçak sesle konuşuyor. Bana çay veriyorlardı ki birden kızı bir şey diyor dedi. Yatağa gidip kulaklarını ağzına yaklaştırdılar. Zil çalıyor demiş. Doğruydu. Ve kimse duymamıştı."

"Evet," dedi Frits, "Ölenlerin kulakları son anlarına kadar keskindir. Ölüm mücadelesi verirlerken ne söylendiğine çok dikkat edilmeli, çünkü her şeyi duyuyorlar. Bir yerde

okumuştum. Hastanın agoniyi –bilimsel adı budur, çünkü kendi başına bir hastalık olarak kabul edilir– çok hafif atlatmasına dikkat edilmelidir. Temiz hava için pencereleri açmak ve hastanın yanından ayrılmamak gerekirmiş. Ayağındaki sorun nedir, Klara?" diye sordu Frits. "Kapı önündeki merdivenlerden düştüm," dedi, sol ayak bileğini tutarak, "Hâlâ şiş ama ağrısı geçti sayılır, yürürken dikkat edersem tabii."

"Her neyse, yukarıdakilerin pek aceleleri yok gibi," dedi Walter. "Üç gündür böyle; bir şey olacağını zannetmiyorum." "Dört gözle bekliyormuşsun gibi bir halin var," dedi Albert.

"Yukarıya taşınmak istiyorum," dedi Walter, "Burasından daha aydınlık. Ev sahibi kabul etti." "Bu akşam neden evde kalmadım ki?" diye düşündü Frits. Sandalyesinde doğruldu: "Ölmek için gerçekten doğru bir zaman," dedi. "Onun yerinde olsaydım don çözülmeden toprağın altına girerdim, mezarlık balçıkla dolmadan. Bir gün hepimiz öleceğiz." "Ama herkesin bir zamanı vardır," dedi Albert. "Bunun gerçeklik payının olduğuna inanıyorum," dedi saçını taramaya başlayan Klara.

"Dün Riembaan'da yürüyordum," dedi Albert. "Adamın biri tramvaya, lokomotif vagonun arka balkonuna atlamak istedi. O kadar aptalcaydı ki. Iskaladı ve altında kaldı. Olaylar nasıl gelişir bilirsin; çığlık atan kadınlar, etrafına toplanan insanlar. Allah'tan bir şey olmamıştı. Tramvay hemen durmuştu; henüz hız yapmamıştı. Tekerlerin altında kalmadan çekmişlerdi adamı; giysileri yırtılmış, kirlenmişti ve gözlüğü kırılmıştı. Eğik, camsız bir çerçeve duruyordu yüzünde. Çok tuhaf bir görüntüydü, çünkü yüzü darbe almamıştı, sadece birkaç şiş vardı o kadar. Her şeyi yerindeydi

adamın. Çıt çıkarmadan duruyordu, yüzü bembeyazdı ve konuşmuyordu. Sonra kondüktörün ona doğru gelişini gördüm. Karşısına geçip dedi ki: Ee, ne yapmaya çalışıyordun bakalım, söyler misin? Ve adamın suratına iki tokat indirdi, her iki yanağına birer tane. O an adam birden ağlamaya ve çok tuhaf bir sesle bağırmaya başladı: Tramvaya yetişmeye çalışıyordum!" Walter adamı tiz, ağlayan bir sesle taklit etti. Dördü de güldüler. "Tramvaya yetişmeye çalışıyordum!" diye taklit etti Albert tekrar.

"Ben de hep atlayarak iner binerim," dedi Walter. "Şans meselesi. Niyeti hayır olanın akıbeti de hayır olur meselesi. Wim Barneveld'i tanır mısın? Kocaman saçlı çocuğu?" "Hayır," dedi Frits. "Tanımıyor musun? Tanıdığını sanıyordum. Şimdi tamamen kel oldu, biliyor muydun? "Nasıl bilebilirim," dedi Frits. "Ha evet, haklısın. Dört ay kadar önce karşılaşmıştık, şimdi pilot. Altı yıldır görmemiştim onu. Bir yerde bira içmeye gitmiştik ve yüzünde tuhaf bir ifade var diye düşünüp durmuştum. Sonra pilot şapkasını çıkartmış ve kafasının tamamen kel olduğu anlaşılmıştı; o kadar keldi ki tek bir tel kalmamış olduğunu dahi fark etmemiştim. Kaşları ve kirpikleri de yoktu. Saç hastalığı varmış. Şapkası başındayken bir şeyler fark etmiştim zaten ama ne olduğunu çıkaramamıştım."

"Bunun ne alakası var şimdi?" diye sordu Klara. "Kayıtsızlıktan bahsetmiyor muyduk?" diye sordu Walter. "Barneveld bir süre Soesterberg'de bulunmuş. Veluwe'de tepelerin üzerinden uçmuşlar, öyle demişti bana. Koyaklarda alçak uçup tepelere yaklaşınca son anda yükseliyorlarmış. Kimi zamanlar kanatlarında çam dallarıyla döndükleri oluyormuş. Nijmegen'deki köprünün altından da uçmuşlar."

"Her halükârda dokuzu beş geçiyor," diye düşündü Frits. Üst katta yere bir şey düştü. "Sürekli bir şeyler düşürürler," dedi Walter, "Sersem insanlar." "Çok edepli insanlar," dedi Klara.

"Alttaki komşularımız," diye devam etti Walter, "Kırk dört kışına nasıl girdiklerini anlattılar. On iki torba kömürleri varmış. Yeter de artar diye iki soba yakmaya başlamışlar." Frits gülmeye başladı. "Ve ocak ayında hepsi bitmiş, yataktan çıkamamışlar; haftada bir kere kalkıyorlarmış, şeker pancarı kuponu veya benzer bir şey geldiğinde. Ama ölmemişler." "O zaman şimdi istediğin oluyor galiba," dedi Albert.

"Maalesef kalkmam lazım," dedi Frits, "Eve gitmeden önce uğramam gereken bir yer daha var." "Yolluk olarak bir sigara al," dedi Walter ve dudaklarının arasına bir tane sigara yerleştirdi. Köpek ikisiyle birlikte aşağı iniyordu ama Walter merdivenin yarısına geldiklerinde hayvanı boynundan tuttu, ayağını kuyruğunun ucuna yerleştirip büyük bir güçle bastırdı. Hayvan acıyla havladı; havlaması ulumaya dönüştü. Walter ayağını tekrar kaldırdı ve köpek acı acı kıvranarak yukarı koşarken merdiveni inmeye devam ettiler.

"Mutlaka bekliyorum," dedi Walter sokak kapısına geldiklerinde.

Frits yavaş yavaş kapının önündeki merdiveni indi. Sokak lambalarının ışığı kanaldaki buzda yansıyordu. Tepindi, yakasını sıkıca kapattı ve başı öne eğik yürümeye devam etti. Bir banka ofisinin dışarı sarkan saati dokuzu on sekiz geçeyi gösteriyordu. Eve geldiğinde babası divanda yatıyor, annesi ise masada gazete okuyordu. "Erken döndün," dedi annesi. "Evet," dedi, "dönüşte birine uğramak istemiştim ama evde değilmiş. Bakalım radyoda ne var?" "Az evvel çok

hoş bir radyo tiyatrosu vardı," dedi. "Öyle mi?" diye sordu Frits, "Ne üzerineydi?" "Şey, eski İngiltere, yok, eski İrlanda, lordlar ve toprak sahipleri üzerineydi."

Radyo ısınmıştı. "Şimdi Serseriler 'Sansasyon Numara Bir'le devam edecekler," dedi spiker. "Na na, nanana," dedi annesi parça başladığında, "İğrenç."

"Caz müziğini takip etmeye çalış," dedi Frits. Cihazın yakınında bir sandalyede oturuyordu. "O gürültüyü kapatır mısınız lütfen?" diye sordu babası yerinde doğrularak. "Hayır," dedi Frits, "eğer dinlersen tutarsız bir gürültü olmadığını duyacaksın. Orkestra ritmi veriyor, saksafon ise melodiyi ve taksimi çalıyor."

"Biraz kısık dinlenebilir," dedi babası ve radyonun düğmesini çevirdi. Ardından tekrar yattı. Frits düğmeyi tuttu, sadece hafif davul sesi duyulacak kadar, azar azar sağa çevirdi.

"Ben yatağa gidiyorum," dedi annesi birden. "Artık daha fazla oturamayacağım." Arka odaya geçip sertçe kapıyı çarptı. "O çarpış kazayla mıydı yoksa bilinçli miydi kesin değil," diye düşündü Frits. Babası yerinden kalktı, kitaplığın önünde gidip geldi, öksürdü ve çenesini eline alıp ağzını açtı ama bir şey söylemedi.

Frits valse başlayan radyoyu kapattı, usulca odadan çıktı, yan odaya girdi, gaz sobasını yakıp çalışma masasına geçti. Babasının oturma odasında volta atışını duyuyordu. Saat ondu. Gömleğinin düğmelerini çözdü, elini süveterinin altına soktu ve göğsünü yokladı. Sonra gömleğini ve atletini boynundan geçirdi, oturma pozisyonundan dolayı kıvrımlaşmış karnına baktı ve sağ serçeparmağını göbek deliğine soktu. Parmağını koklayıp mendiline sildi.

Kısa süre sonra oturma odasından gelen sürme kapının açılış ve lambanın kapatılış seslerini duydu. Mutfağa yürüdü ve tam dişlerini fırçalamak üzereyken oturma odasında sesler duydu. Koridora geçip kapının arkasında durdu. Annesi tempolu, yakınan bir sözcük yağmuruyla konuşuyordu. Annesinin konuşması bitince babasının sürekli homurdanışını duyuyordu Frits. Sonra sessizlik oluyor ancak çok geçmeden tekrar başlıyorlardı. Birden annesi yatağında doğrulmuş ve ağlamasını tutuyormuş gibi gelmişti, çünkü öncekine göre daha yüksek gelen sesini daha net duymaya başlamıştı. "Sen hiç," diyordu, "Sen hayatında hiç kendinden başka birini düşünmedin ve hiç sormadın–" Frits hemen mutfağa girdi. "Bir şey duymuyorum," dedi gözlerini kapatarak. "Bir şey duymuyorum. Hiçbir şey." Kapıyı kapatıp çabucak dişlerini fırçalamaya başladı. Sesler yükseldiğinde kendi kendine mırıldanıyordu. "Domdomdomdom!" diye şarkı söylüyordu, başında ağır bir uğultuyla.

Mutfak ışığını kapatıp ses çıkarmadan odasına girdi. "Yine ayakkabı ve çoraplarımı sobanın arkasına koymayı unuttum," diye düşündü, "Yarın o nemli şeyleri giyeceğim yine. Bir dakika, yarın Noel."

"Noel mesajına kulak verin," dedi yüksek sesle, "Kurtarıcımız doğdu. Golgotha'da öldü, cik cikcik ding dong." Yatağa girip yorganı üzerine çektiğinde düşündü: "Gece yarısı çanlar çalmalıydı, ne harika olurdu." Gözlerinin nemlendiğini hissetti, yorganı ısırıp uykuya daldı.

Saat üçte vücudunda ağır bir hisle ve aşırı sıkışmış bir halde uyandı. İhtiyacını giderdikten sonra ayaklarını birbirine sürterken uykuya daldı.

Rüyasında büyük bir mağazanın ikinci katındaydı. Dolaşırken giderek daha kuvvetli bir işeme isteği duydu. Tuvalete gitti ancak orada işçiler tuğla örmekle meşguldüler. Alt kattaki lavabonun önü, üzerinde "Arızalı" yazılı tahtalar tarafından kapatılmıştı. Asansörle üçüncü kata çıktı.

Burada, lavabo önünde beyaz giysili bir satıcı kadın tarafından durduruldu: "Burayı kullanamazsınız, kayıtlı olmanız gerekiyor."

Dördüncü katta tuvalet bulamamıştı bile. Yavaş yavaş beşinci, en yüksek katın merdivenini çıktı ve salonun bir köşesine doğru koştu ancak orada, gri bir kapının üzerinde "Acil Çıkış. Yalnız alarm çaldığında açılır. Mührün gereksiz yere kırılması cezai işlem gerektirir" yazılı yeşil, dörtgen bir levha asılıydı. Levhanın altındaki "Bay" kelimesinin üzerine boyayla çapraz bir çizgi çekilmişti.

Tekrar çabucak aşağı indikten sonra birden hoparlörlerden anons yapıldı: "Mağazamız kapanmıştır. İçeride bulunan müşteriler müdüriyete başvurup ceza ödemek zorundadırlar." Kat tamamen boşalmıştı ve personelden başkası dolaşmıyordu. Ev eşyaları bölümünde, üzerinde vazoların sergilendiği bir masanın yanında duruyordu. Birini eline aldı, bir paravanın arkasına geçti, küçük suyunu doldurup tekrar yerine koydu. Sıkışıklığı azalmamıştı. Hepsi dolana dek dikkatlice küçük ve büyük vazoları tek tek doldurdu. Dolduracak vazo kalmadığında daha fazla tutamadı ve yere yapmak zorunda kaldı. Bu şekilde küçük suyunu yaparak dikkatlice bölümden bölüme geçerek alt kata indi.

Son merdiveni inerken birden kol kola girmiş bir dizi kadın satıcı merdivenin başını tırabzandan tırabzana kapatmıştı. "Her şey açığa çıktı, saklanmam lazım," diye

düşündü, koşarak tekrar merdiveni çıktı ve peşinden gelen ve bağıran grubu geride bırakmayı başardı. Dördüncü katta bir hasır yığınının altına girdi ama, "Halı bölümüne iyi bakın," dendiğini duydu. Altında saklandığı şeyleri kenara atıp en üst kata fırladı. Küçük suyu bitmişti. Acil çıkış kapısını tekrar buldu, açtı ve bir balkona çıktı. Yangın merdiveni yoktu. Daha yakın bir yerden, "Yangın kapısının arkasına da bakın," diye bağırdıklarını duydu. Aşağıdan, tam altından bir tren geçiyordu. "Atlıyoruz," dedi, mesafe ve yüksekliği ölçtü, kendini aşağı bırakıp küt diye bir vagonun çatısına düştü.

Trenin içine tırmanmayı başardı ve boş bir kompartımana oturdu. Tren daire çizmeye ve korkutucu bir hız kazanmaya başladı. Lunaparkta aşırı hızlı dönen bir atraksiyonda olduğu gibi midesi bulanmaya başladı. Birden, gözlerinin içine bakan ve kenarı en az yarım metre genişliğinde siyah şapka giymiş birinin karşısında oturduğunu fark etti. "Bu bir köpek," diye düşündü. Varlık montunu açınca gerçekten de öyle olduğunu gördü. Karın derisinde yeleklerde olduğu gibi bir dizi sarı düğme vardı. Yüzüne bakınca köpek kafası bir domuzunkine dönüştü. "Haberim var," dedi canavar, "biliyorum. Beni aptal yerine koymana gerek yok." Konuşurken kafaya bir gaga yerleşti. Figür, yavaş yavaş üzerine eğildi. Uyandı.

Saat altı buçuktu. Yeniden küçük suyunu boşaltma isteği duydu ama yatağından kalkmadı. "Tekrar uykuya dalmamam lazım," diye düşündü, "hiçbir şekilde." Yastığı başının altından aldı. "Uyanık kalmak için yatışımı yeterince konforsuz hale getirmeliyim," dedi içinden.

"Değişik şeyler düşüneyim," diye aklından geçirdi. Bir okul arkadaşının anlattığı hikâyeyi hatırladı birden. On

yaşında bir erkek çocuk bahçede bankta öğle uykusuna yatmış olan babasının başını koparmıştı baltayla. Arkadaşında bulunan bir çocuk yetiştirme kitabında yazıyormuş.

Eylemin sebebi merakmış. Nefret veya cinayet çılgınlığı değil diye yazıyormuş Frits'in incelediğini hatırladığı kitapta; sebebi, çocuğun baş kopunca ne olacağını merak edişiymiş.

Sonra bir çocuğun süt fabrikasında krema santrifüjüne tırmanışını ve arkadaşının makineyi açıp çocuğun ani ölümüne sebep oluşunu anlatan birkaç hafta öncesine ait bir gazete haberini hatırladı. "Merkezkaç kuvvetiydi," diye düşündü, "Kanın pıhtılaşmasına sebep oluyor." Evin önündeki sokak lambalarının ışığının tavanda çizdiği figürleri inceledi.

Geçen yaz okuduğu bir haberin metnini neredeyse harfi harfine hatırlıyordu. Bir çiftçi, çırağından dirgeni aracın üzerinden kendisine atmasını istemiş. Çırak istediğini hemen yerine getirmeyince aracın kenarına tırmanan çiftçi tam dirgen ona doğru gelirken yükün üzerinden bakmış. Dirgenin dişleri gözlerini delmiş ve adam ölüp araçtan düşmüş.

Duvardaki saat yüksek sesle tıklıyordu. "Güneyde tuhaf kazalar oluyor," diye düşündü. Frits bir çiftlik arazisinde olan kazayı gazeteden okuduğunda annesi irkilmişti. İki çocuk bir balta ve odun kesme kütüğüyle oynuyorlarmış. "Elini kütüğün üzerine koysana," demiş biri diğerine ve diğeri de bunu yerine getirmiş. "Geri çeker," diye düşünmüş baltayı tutan çocuk. "Yapmaz," diye düşünmüş diğeri. İkisi de yanılmışlar. El sadece bir damarla kola bağlı olduğundan ampüte etmek zorunda kalmışlar.

Az kalsın uykuya dalıyordu ancak başını birkaç kez sertçe salladı. "Yeter ki uykuya dalmayalım," diye düşündü, "Yoksa o yaratık geri gelir."

Abisinin dokuz yaşındayken üç gece peş peşe aynı rüyadan sonra çığlık çığlığa uyanışını hatırladı. Bir maymun onu kovalıyor ve bir el arabasıyla kaldırımda ezmeye çalışıyormuş. Bir ev bloğunun etrafında gerçekleşen bir kovalamacaymış. Arayı biraz açtığında diğer taraftan her gece bir kurt geliyormuş. Sonra sona eriyormuş rüya. Üçüncü geceden sonra annesi doktora danışmıştı; doktor, Joop uyanır uyanmaz başını soğuk suya sokmalarını tavsiye etmişti. Ertesi gece yine bağırarak uyandığında babası Joop'un başını bir kova suyun içine itmiş ve rüya bir daha tekrar etmemişti.

Bunu muhakeme etmeyi bitirdiğinde saat yediyi on geçiyordu. Uykuya her dalışında sarsılıyor ve gözleri fal taşı gibi açılıyordu. Bu, yedi buçuğa sekiz kalaya dek aynı şekilde devam etti. "Şimdi oldukça güvende sayılırım," diye düşündü, "bir şey olursa uyandığımda aydınlık olacak." Uykuya daldı ve bir daha rüya görmedi.

V

Saat dokuzda, ortalık aydınlandığında uyandı. "İsa'nın ikinci günü doğdu," diye düşündü. "Açık, yağmursuz," dedi yüksek sesle, evlerin üzerindeki gökyüzüne baktıktan sonra, "Açık ve soğuk bir hava olacağı neredeyse kesin. Daha fazla yatmayayım." Dokuzu yirmi geçe kalktı.

Elini yüzünü yıkarken babası tamamen giyinik bir halde mutfağa girdi ve buharı ötmeye başlayan çaydanlığın başında beklemeye başladı. "Günaydın oğlum," dedi, Frits, "Günaydın," dedikten sonra. Boş, küçük bir tencereye üç yumurta koydu, ateşin üzerine yerleştirip çaydanlıktaki kaynamış suyu tencereye döktü. "Allah aşkına, ne yapıyorsun?" diye sordu pembe bir gecelikle içeri giren annesi, "Yumurta mı haşlıyorsun? Yumurtayı kaynar suya koyacağını bilmiyor musun? Böyle yumurta haşlanmaz ki. Şimdi birkaç dakika kaynamasını bekleyeceksin. Yoksa ne zaman kıvamına geldiğini bilemeyeceksin." "Beyaz yün süveterini giyer misin, Frits?" diye sordu. Sonra klozete gitti.

Kahvaltının başında konuşulmadı. "İyi başladık," diye düşündü Frits. Babası her ekmek dilimi alışında iç çekiyordu.

"Sanki kaldırıp indirmek ağır bir işmiş gibi," diye düşündü Frits. Annesi tabağına bakıp çay koydu. "Sence hava nasıl olacak, baba?" diye sordu Frits. "Pek kötü görünmüyor," diye cevapladı babası, dışarıya göz atarak.

Babasının soyulmuş yumurtayı yavaş yavaş ekmek diliminin üzerine dağıtışını ancak avcundaki yumurta kabuklarını nereye koyacağını bilemeyip beceriksiz, çaresiz hareketlerini görünce, "Bir şeyler yapmam lazım," diye düşündü Frits. "Neyi bekliyorsun?" diye sordu annesi. Kendi, soyulmamış yumurtasını ağzına aldı, dudaklarını kapatıp burnundan giderek daha yüksek ve hızlı, gıdaklama sesleri çıkarmaya başladı. Apaçık gözleriyle bir annesine bir babasına bakıp yumurtayı tabağına bıraktı. Annesi gülümsedi ancak babası güneşe bakan birinin yüzünü buruşturuşu gibi şaşkın şaşkın bakıyordu.

Kahvaltı bittikten sonra babası kalkıp koridora girdi. Frits babasının paltosunu askıdan alışını, yan odaya girişini ve çalışma masasındaki kâğıtları hışırdatışını duydu. Sonra tekrar koridora geçişini, usulca merdiven kapısını açıp kapatışını duydu. "Gitti," dedi. "Bırak Utrecht'te keyfine baksın," dedi annesi, "kimin umurunda." Son iki kelimeyi telaffuz ederken sesi kırıldı. "Burada bütün gün tek başıma oturma niyetinde değilim," dedi birden ağlayarak, "ben Lahey'e gidiyorum." "Engel olan yok," dedi Frits, "Tanrı yolunu açık edecektir. Haklısın."

Yutkundu, öksürdü, gözlüğünü çıkardı, gözlerini silip tekrar taktı. Sonra masayı toplayıp montunu giydi. "Montum şapkamla tuhaf mı duruyor?" diye sordu. "Tanrı yardımcımız olsun," diye düşündü Frits, "bu nasıl bir kombinasyon." "Hoş, sade bir kıyafet," dedi, "sana uyuyor. İç açıcı

ancak abartılı değil." Annesi deri el çantasını alıp koridora girdi. "Ne zaman dönersin?" diye sordu Frits. "Bilmiyorum," diye cevapladı kısık bir sesle, arkasına bakmadan.

"Şimdi ne yapacağız?" dedi yüksek sesle, annesi kapıyı çekip sokağın köşesinde kaybolduktan sonra. "Günümüzü iyi değerlendirelim. Hevesimizi kimse kıramaz. Hatta küçük ve büyük hayal kırıklıkları bizi daha da yüceltir." Duvara karşı durup başının hizasındaki duvar kâğıdına kurşunkalemle bir çizgi çizdi. "Bir metre yetmiş, en az," dedi. "Çok soğumaya başladı burası," diye düşünüp sobaya baktı. Ateş yanmıyordu ve sobanın metali elini koyacak kadar soğumuştu. "Boşaltmak gerekiyor," dedi, mutfaktan faraşı getirip içeriğini eliyle faraşın üzerine sıyırmaya başladı. Epey ilerledikten sonra kül ve közler o kadar ısındı ki devam edemez oldu. "Yine de tamamının boşaltılması gerekiyor," dedi, bir süt güğümü dolusu su getirip sobanın üstündeki bir delikten yavaş yavaş sobaya boşalttı. Buharlaşma şiddetlenince kısa bir süre bekleyip ses kesilene dek devam etti. Ekşi bir koku yükseldi. Buhar yükselen, siyah kömürleri çıkardıktan sonra sobanın alt kısmında, ızgaranın hemen üzerinde iki çapraz anahtar buldu; dilleri deforme olmuş ve milleri eriyerek kaynaşmıştı. Metal kaplaması kuru bir kabuk gibi soyuluyordu. Buluntuyu bir karton kutuya koyup kutuyu masaya bıraktı. Bunun üzerine sobayı yeniden yakıp yükleme kapağının açık ince deliklerinin arasından ateşe baktı. Küçük duman parçacıkları bulanık bir renge dönüşüp odaya yayıldılar. "Öyle görülüyor ki," dedi alçak sesle, radyoyu açıp pencereye yaklaşarak, "güneş kendini gösterecek." "Şimdi Johann Sebastian Bach'ın İkinci Noel günü için bir kantatını dinleyeceksiniz." Frits radyo

istasyonunu doğru ayarına getirdi, yatak odasına koştu, tütün kutusuyla geri dönüp divanın üzerinde oturarak çabucak bir sigara sardı; böylece enstrümanların akort edilişlerinin düzensiz sesleri sona erip orkestra şefi bagetini tıklattığı anda sigarasını yakacaktı. "Şimdi mutluyum," dedi yüksek sesle ve kıkırdadı.

Konser, keman ve trompet taksimiyle başladı. "Umarım kimse zili çalmaz," diye düşündü, öne doğru eğildi ve mika camın ardındaki alev ve kıvılcımlara baktı.

Kantattan sonra soprano, keman ve org eşliğinde üç şarkı söylendi. Sona erdikten sonra spiker, "Saat on ikiye çeyrek kalaya kadar Luna topluluğunu dinleyeceksiniz," dedi. Hafif sesli, yavaş bir vals müziği çalmaya başladı. Radyoyu kapattı, sobanın alt kısmındaki havalandırmayı kıstı ve gerindi: "Bir tur atacağım," dedi.

Dışarıda güneş ışıltısını kaybetmiş, gri bir kızıllığa dönüşmüştü. Derin nefes aldı, karnını içine çekip ırmak boyunca çarşıya doğru yürüdü. Bir süre sonra geniş bir sokağa girip her vitrine kısa bir göz atarak ilerledi. "Tramvaya binmeyeceğim," diye düşündü, "daha tasarruflu. Zaten bir yere gitmiyorum ki." Sağa sapıp geniş bir meydana çıktı. Tam karşıya geçmeye hazırlanırken bir adam ona yaklaştı, karşısına geçip, "Van Egters," dedi. "Vay," dedi Frits gülümseyerek, "sen hâlâ yaşıyorsun demek." İkisi de ellerini çıkarmamışlardı ceplerinden.

Adam, Frits'ten biraz kısaydı ve sol göz çukurunu, siyah bir kordonla başına sabitlenmiş siyah, oval bir çaputla kapatmıştı. Burnu küçüktü, ağzı ince, kısa dudaklıydı ve bütün yüzünün cildi sağlıksız bir solukluğa sahipti. İnce, kıvırcık sarı saçları vardı. Gri montu fazla kısa ve boldu.

"Sanırım eve gidiyorsun?" diye sordu Frits, "Benim çarşıya gitmem lazım." "Seninle karşılaştığım için seni suçlamıyorum demenin yumuşatılmış bir ifadesi," dedi diğeri. "Öyle diyebilirsin, Maurits," dedi Frits.

"Her halükârda bana kötü bir oyun oynadın, Egters," dedi adam. "Allah muhafaza! Sana ne yaptım?" diye sordu Frits. "Evet, Allah kahretsin, Lande ve kocakarısı kapımdalar."

Ayakta kıkırdayarak karşı karşıya duruyorlardı. "Gel bir fincan kahve içelim," dedi Maurits, "Biraz vaktin vardır herhalde?" "Şey, çok fazla uzun sürmezse," dedi Frits, "Öğleyin bir yere uğramam lazım." "Zonsteeg'de sakin bir yer biliyorum," dedi Maurits. Tıka basa dolu sokağı takip ettiler, iki kanalı geçip dar bir sokaktaki kafeye girdiler. Hafif bir radyo mırıltısı geliyordu. Sakin bir köşe seçip turuncu okuma lambalı masaya geçtiler. Frits kahve ısmarladı.

"Peki, hikâyenin aslı nedir?" diye sordu, "Neden çaldın o parayı? Geri aldı mı parasını?" "Evet abicim, lanet olsun, tabii ki geri aldı," dedi Maurits, "tabii sen yine ağzından kaçırdıktan sonra." "Neyse, onu sonra konuşuruz," dedi Frits, "O parayı neden çaldın sen onu anlat. Kendine hâkim olamadın, değil mi?" "Ben dibe vurdum," dedi Maurits kıkırdayarak, "Fena dibe vurdum." Arkasına yaslandı. "Meteliksiz kaldım. Çok para harcadım ve o kadar çok ödemem var ki." "Yasa dışı eylemlerinden ne haber?" diye sordu Frits, "Para getirmiyor mu artık?"

"Şaka yapıyorsun, çok düzgün yaşıyorum, haftalardır tek bir şey çalmadım," dedi Maurits, "Ayrıca çok ders çalışıyorum, gelecek yıl fakülteyi bitirmek istiyorum." "Peki, nasıl oldu da o parayı çalma ihtiyacı duydun?" diye sordu Frits, "Ortaya çıkacağı belli değil miydi?" "Amma dırdır,"

dedi diğeri, "Sen zırvalamasaydın bir sorun yoktu. Bir o kadının merdivende yaygara koparması kalmıştı. Ona, benim suça meyilli olduğumu, başka şeyler de bildiğini ve her şeyi yapabileceğimi söylediğini söyledi. Böyle konuşulmaz ki, kahretsin." "Ama ben böyle bir şey söylemedim ki," dedi Frits. "Yeme beni," dedi Maurits.

"Tam ne söylediğimi anlatayım sana," dedi Frits. "Zayıf anları olan biri olduğunu ve bunu anlayışla karşılamaları gerektiğini söyledim. Benim, 'Başka şeyler de biliyorum,' diyecek biri olmadığımı sen de biliyorsun. Ben böyle şeyler söyleyecek o çenesi düşüklerden değilim. Bunu veya şunu biliyorum derim veya hiçbir şey demem. Başka şeyler de biliyorum dediğimi uydurmuşlar. İnsanlar birilerinin aklını çelmeye çalışır hep, bunu bilmen lazım artık. Ortaya bir şey atıp tepkini ölçmeye çalışırlar."

"Her şeyi yapabileceğimi, dikkat etmeleri gerektiğini, suça eğilimli olduğumu söylemedin mi yani?" Höpürdeterek tükürüğünü yuttu.

"Saçma," dedi Frits, "İyice zırvalamışlar. Zayıf biri olduğunu ve mülkiyete karşı aşırı saygılı olmadığını söyledim. Suç eğilimli lafı kesinlikle geçmedi. O insanlar seni sinirlendirmeye çalışıyor. Her şeyi yapabilirler. Dedim ki: Bir insanın nelere muktedir olduğunu ancak Tanrı bilebilir, bizler bilemeyiz. Öyle değil mi? Her şey O'nun elinde." Güldüler.

"Ayrıca, niyetim sana zarar vermek olsaydı bunu kolayca yapabilirdim." Maurits iyice öne yaslanıp dudaklarını diş etlerini gösterene dek açtı. "Kanalda olanlardan bahsettim mi hiç? Veya telefondan? Bunlardan hiçbir zaman, kimseye bahsetmem." "Lanet olsun," dedi Maurits sağ elini masaya koyarak. "Kısa parmaklar, yenik tırnaklar," diye düşündü

Frits. "Çeneni kapatman lazım," dedi Maurits, "Çok fazla konuşuyorsun." "Hadi ama," dedi Frits, "ne söylediğimi biliyorum. Korkma. Ayrıca sana karşı sevgi ve saygım sonsuz." Maurits sırıttı.

"Bana neyi hatırlattı, biliyor musun?" dedi Frits birden, "Büyükbabamı, artık ölü, eski kafalı. Birinin ona bir şey anlattığını ve kimseye bir şey söylememeye söz vermesini istediğini anlatmıştı yavaş bir tonla. Adamın çoktan öldüğünü anlatmıştı. Sonra sormuştum ki: Söylediği şey neydi peki? Söyleyemem, söz verdim demişti."

Kıkırdadılar. Maurits iki kahve ısmarladı. "Sahi, benim hakkımda ne düşünüyorsun?" diye sordu, garson boş fincanları götürdükten sonra. "Bilirsin," dedi Frits. "Seni çok takdir ederim. İnanılmaz, keskin bir zekâya sahipsin ama ne yazık ki yanlış yere yönlenmiş durumda. Aşağılanma ve takdir edilmemeden kaynaklanıyor ve zamanla nefrete dönüşüyor. Kitaplarda yazdığı gibi."

"Yüzümü nasıl buluyorsun?" diye sordu Maurits. "Keskin bir yüz," dedi Frits. "Çerçevesiz ve üstü düz kesimli gözlük takarsan olağanüstü sert, etkili bir yüze sahip olursun. O gözün bunu biraz zorlaştırıyor tabii." Maurits sustu. "O Amerikalı yazarın kitabını biliyor musun, garajda çalışan tek gözlü adam vardı ya?" "Hayır," dedi Maurits, başını eline yaslayarak. "Boş bir göz çukuru vardı," dedi Frits, "İçinde bir şey yoktu. Sıvı çıkıyordu içinden. Buna rağmen bir kadın bulamadığına yanıp duruyordu. Ama kendisinden kaynaklanıyordu. Düzgün bir çaput bağlayacaktı, iyi yıkayacaktı, o kadar. İnsan ancak kendisini suçlayabilir."

"Saçımı nasıl buluyorsun?" diye sordu Maurits. "Köşelerden kelleşme başlamış," dedi Frits. "Tam tersi," dedi

Maurits, eliyle kalın ancak seyrek biten saçlarını tarayarak, "Masaj yaptırıyorum artık. Saçım sıklaşmaya başladı. Sıklaştığını fark ediyorum. Görmüyor musun?" "Ama yapışkan bir madde sürüyorsun, yağlı bir şey," dedi Frits, "aşırı zararlı bir madde. Sudan başka şey sürmeyeceksin saçına. Kanıtlanmış bir şey." "Gerçekten doğru mu söylediğin?" diye sordu Maurits. "Saçınla ne kadar uğraşırsan uğraş," diye devam etti Frits, "Yağlı, pis şeyler sürdüğünde bir işe yaramıyor. Gözenekleri tıkıyor, ciltte iltihap oluşturuyor."

"Gözlükle ilgili söylediklerini düşündüm de," dedi Maurits, "Ama beni kandırıp kandırmadığını bir türlü kestiremiyorum. Seni bir türlü çözemiyorum." "Herkesi kandırdığım olur bazen," dedi Frits, "ama o gözlük hikâyesinde ciddiyim." "Tekrar anlatır mısın lütfen?" diye sordu Maurits. "Çerçevesiz gözlük," dedi Frits, "Oval camlar. Yan parçaları cama sabitlenmiş ve her cam üstten düz kesimli; pırıl pırıl, haklı olduğumu göreceksin." Maurits sustu. "Kalkalım," dedi Frits. Hesabı ödedi. Geldikleri yolu tekrar geri yürüdüler.

"Garsonlar bok gibi para kazanıyor," dedi Frits, dar kaldırımda ilerlerken, "Günümüzde iyi bir iş." "Bir süre akşamları bir barda çalıştım," dedi Maurits. "De Clivia'da." "Gerçekten mi?" diye sordu Frits, "Bunu ilk kez duyuyorum. Ne zamandı?" "Sekiz gün öncesine kadar," dedi Maurits. "Çok geç saatlere kadar çalışılıyor, değil mi?" diye sordu Frits, "Ama iyi para kazandırıyor." "Evet, doğru," dedi Maurits, "Ama berbat. Bir akşam şişko, fitil gibi sarhoş bir adam oturuyordu. Nefesi daralmıştı, fark edebiliyordum. Dondurma ister misin diye sordum. Evet, başımın üzerine dedi. Herkes güldü. Ben hemen bir kâse doldurup ters şekilde başına koydum. Herkes gülmekten yıkıldı ama azarı işiten ben oldum."

"Peki şimdi paranı nasıl kazanıyorsun?" diye sordu Frits, "Küçük suçlardan mı?" "Sıktı ama şu suç muhabbeti," dedi Maurits. "Ama ayağına gelen fırsatlara da hayır demiyorsundur herhalde?" diye sordu Frits.

"Almak istersen evde güzel bir mont var," dedi Maurits, "Vaktin var mı?"

"Bir dakika," dedi Frits montunun cebini karıştırarak, "Şu şeker hâlâ duruyor." Turuncu kâğıt paketten eline birkaç kesme şeker döktü ve bir parçasını Maurits'e sundu. Bunun üzerine ikisi de bir müddet şekerlerini yiyip sustular.

"Benim güzel bir montum var," dedi Frits. "Ayrıca yasal ve inandırıcı bir şekilde kendi malım diyemeyeceğim bir montla çarşıda yürümem riskli olur. Maurits Duivenis giyim mağazasından kendim satın alıp parasını ödedim diyemem. Nasıl bir şey? Nereden aldın? Çok merak ediyorum."

"Sahibinin izni olmadan ödünç aldım," dedi Maurits. "Çok eski püskü, lekelerle dolu bir yağmurluğum vardı. Weststraat'ta bir kafede takas ettim. Güzel, siyah bir gabardin. Askıda benim eski paçavramı bulan sahibi için büyük bir şanssızlık tabii." Kıkırtılı bir gülme tuttu.

"Ama bisiklet işine gelince," dedi Frits, "Seni tekrar uyarmak durumundayım. Çok fazla risk söz konusu. Hemen bir yıl atarlar içeri."

"Açık açık söyle," diye sordu Maurits, "benim hakkımda ne düşünüyorsun?" "Maceralarını daima ilgiyle takip etmeye devam edeceğim," dedi Frits. "Hayatta mesafe kat etmeni ümit etmeye devam edeceğim. Ancak mesele şu ki hiçbir şeyi kendine saklayamıyorsun. Sabahları birlikte okula yürürken bile her şeyi anlatırdın. O dolabı gizli tuttum. Ve bisiklet bodrumundaki yangını da. Ve el arabasını da. Bana

söylemende bir sakınca yok ama başkaları ne yapar bilemezsin." "Ama başkalarına pek bir şey söylemiyorum ki zaten," dedi Maurits.

Frits'lerin evine yakın bir yerde ellerini havaya kaldırarak vedalaştılar. Frits koridor kapısını kapatıp sürgüledi, sobayı doldurup pencerenin yanına oturdu. Su içmek için mutfağa gidip geldi, tekrar oturdu, dışarı bakıp su içmek için tekrar kalktı. "Güneş ışığının feri kalmadı," diye düşündü. Saat ikiydi.

Bir sigara sardı, çakmağını bulamayınca kibritle yakıp kalın, cam kül tablasında ateş yaktı. Duman iyice çoğalana ve alevler el uzunluğuna gelene dek kibrit, kâğıt yumağı ve yere düşmüş lale yaprakları ekledi. Hızlı bir hareketle ısınmış kül tablasını sobanın üzerine koydu, yakıt bitene dek bekledi ve kül tablasının üzerine bir kitap koyarak dumanı durdurdu. "Hepsi bu kadar," dedi ve pencereyi açtı. Duman duvarı yalayarak hızla yukarı çıktı; buhar ve kül şeritlerinin arkasından baktı. Pencereyi kapattıktan sonra yatak odasına girip kitaplığının önünde durdu. "Bugün buradaki her şeyi yeniden düzenlemek için harika bir fırsat aslında," diye düşündü. Dörde çeyrek kalaya dek titreyerek yatağının üzerinde oturup tek tek kitapları karıştırdı.

Acıktı, kendine mutfakta ekmek hazırladı ve stok konserve kutularını inceledi. Bir somon kutusunu açtı, içeriğini bir yemek kaşığıyla yiyip çöp tenekesindeki çöpün altına itti. Sonra tabaktaki kuru fasulyenin yarısını yedi, bakkal kâğıdına sarılı peynirden üç dilim alıp yavaş yavaş çiğnedi. Sonra bir şişe sütü dikip altı büyük yudum içti. "Yine de doğru dürüst bir yemek yedim diyemem," diye düşündü, teneke kutudan yağ parçası aldı, tavada eritip ekmek batırdı,

sonra da ısıdan dolayı dişlerinin arasından hava çekerek büyük lokmalarla yedi.

Ardından sobanın başına geçip düşündü. "Bir Noel ağacı görmek istiyorum," diye düşündü, "Viktor'larda vardır, eminim." Birkaç saat oturduktan sonra radyoyu açtı. Orta dalgada hoşuna giden müzik bulamadı, uzun dalga ise parazitliydi ama kısa dalgada marşlar çalan bir Polonya istasyonu buldu. Hava kararırken divanda ters oturuyordu. "Bunu unuttum işte," diye düşündü, mutfağa yumurta haşlamaya gitti, iyice yıkadığı derin tavayı tekrar yerine astı ve yedikten sonra kabukları sobaya attı. "Saat yediden önce Viktor'ların evinde olmam zor," dedi yüksek sesle.

Koridora girdi, ışığı yaktı, aynada yüzüne yakından baktı ve burnunun yanındaki siyah yağ sivilceleriyle küçük bir çıbanı sıktı. "Gözenekler geniş ve iri," diye düşündü, "Kıllar sert ancak çok seyrekler. Bıyık bırakmamamın sebebi de bu."

Odaya döndüğünde radyoda bir kadın konuşuyordu. Frekansları taradı, sonunda sadece kısa dalgadan uzun dalgaya gidip geldi, bir tokat atıp radyoyu kapattı. Saçını taradı, dişlerini fırçalayıp dışarı çıktı. Saat yediye çeyrek vardı.

Irmak boyunca ilerlerken Louis Spanjaard'ın evinin yanından geçti, köprüyü geçip köprü girişinde bulunan ve kulemsi uzantıları olan büyük bir evin zilini çaldı. Konuşma borusundan bir kadın sesi geldi ve elektrikli bir mekanizma tıklayıp kapı açıldı. Renkli camlı pencerelerle çevrili üç geniş merdiveni çıktı ve yukarıda yanakları kızarmış, siyah, kıvırcık saçlı ve gözlüklü bir çocuk tarafından karşılandı. Üzerinde kadife bir ceket vardı ve ellerini ovuşturuyordu. "Nasılsınız, Kumandan Frits?" diye sordu. "İçeri geç. Burası aşırı soğuk."

Kitaplıklarla dolu bir odaya girdiler. Yerde ağır bir halı vardı. Bir göbekli soba yanıyordu. "Daha aydınlık olmasını mı isterdin?" "Hayır," dedi Frits, "elektriğe yazık." Şömine rafının üzerinde beyaz abajurlu bir okuma lambası yanıyordu.

"Nasılsın?" diye sordu genç erkek, "Evde durumlar nasıl?"

"Çok kötü," dedi Frits neşeli bir tonla, "Çok kötü, Viktor. Doğruya doğru eğriye eğri diyelim. Durumlar kötüyse 'Kötü' diyelim."

"Anladım," dedi Viktor, "Kötü yani. Peki, annen baban nasıllar?" "Zekice bir soru," diye cevapladı Frits, "Bu, hava fırtınalıyken 'Hava şu an ne durumda?' sorusu gibi bir soru oldu. Yok hayır, sulu bir benzetme oldu. Her halükârda sefil."

Viktor'un kalın bir demir çubukla karıştırdığı sobaya yakın oturuyorlardı. "Evet, dinliyorum," dedi. "Sinirimi bozuyor," dedi Frits. "Kendilerini asmalarını veya birbirlerini döverek öldürmelerini bekliyorum. Veya evin yanmasını. Tanrı aşkına, ev yansın bari. Neden bir türlü yanmıyor peki? Ama umutsuzluğa kapılmayalım. Bekleyen derviş muradına ermiş."

"Evet evet," dedi Viktor yere bakarak.

"Başa gelen çekilir," dedi Frits, merasimli bir tonla, "Hayatta her şey gelir insanın başına; derece derece, yavaş yavaş, ama gelir. Tatlı olarak her akşam yulaf lapası. Annem şeker kavanozunu masaya koyar. İçinde küçük bir kaşıkla. Düz bir tabak lapa için, diyelim ki üç kaşık lazım. Ama dinle ne oluyor. Dinliyor musun?" "Tabii ki," dedi Viktor, "Can kulağı ile."

"Dikkatle dinle," dedi Frits ayağa kalkarak, "Herkes aynı kaşıkla kavanozdan şeker alıyor. Peki babam ne yapıyor? Şekeri kendi tatlı kaşığıyla alıyor. Henüz kullanılmamış ve temiz, kabul, ama görünce uyuz oluyorum, çıldırıyorum! Pat diye yere yapıştırmak istiyorum. Siz Kurtarıcıma sığınıyorum; anlıyor musun? Anlamıyor musun yoksa?" Tekrar yerine oturdu. "Doğruyu söyle."

"Tamamıyla anlıyorum," dedi Viktor, "Zor. Doğruyu söylemem gerekirse, bana tanıdık geliyor. Anne baban çok sevimli insanlar. İyi yürekliliklerinden tanıdığım birçoklarından kat kat daha iyiler. Bana öyle geliyor ki–"

"Hepsini göreceğiz," dedi Frits, "Olağanüstü, şeytani bir gösteri. Kışkırtabilmeyi, körükleyebilmeyi çok isterdim. Bağırsakları çıkarma dersleri. Eğer o noktaya gelecekse hemen olsun bitsin. Yoğun musun?"

"Yok canım," dedi Viktor, Frits'e bir kutu tütün uzatarak. "Benimkinden sar. Ben istemiyorum." "Yine de içimden," dedi Frits, sandalyesini yakına sürütüp öne doğru eğilerek, "bir gün eve geldiğimde derisi soyulmuş bir sığır gövdesi gibi babamı kapı aralığında asılı olarak görmeyi arzuluyorum. Sürmeli kapının arasında. Jimnastik halkaları için kolayca kancalar vidalanabilir. Bize ihsan eyle ya Rabbim. Bu nasıl bir dünya?"

"Kravatını ne yapıyor? Nasıl takıyor?" diye sordu Viktor. "Kravatını mı? Boyun bağını mı demek istiyorsun?" "Evet, nasıl takıyor?" "Bütün gün evde olduğunda," dedi Frits, "kravat takmıyor, yok, bütün gün kravatsız dolaşıyor. Ne söylemeye çalışıyorsun?" Viktor alevlere bakıyordu. "Evet, bazen kravat taktığı oluyor ama o zaman da yarım saat aynanın önünde çekiştirip düzeltip duruyor. Ne anlama geliyor peki?"

"Eğer bir kişi kravat takmıyorsa," dedi Viktor, "Uzun süre kravat seçimi yapamıyor veya kravatını sürekli çekiştirip duruyorsa durumunun pek iyi olduğu söylenemez."

"Bu teşhisi ilk kez duydum," dedi Frits, "Birinci sınıf. Ama birinin durumunun pek iyi olmadığı bilgim dahilindeydi. Yeni bir bakış açısı değil benim için. Okulun nasıl gidiyor?"

"Bu ay sınava gireceğim," dedi Viktor. "Anlamıyorum," dedi Frits, "Nasıl oldu da böyle saçma bir bölüm seçtin; klasik diller. Neden hukuk veya tıp seçmedin? Nasıl dayanabiliyorsun?"

"Sanırım bunu hiçbir zaman kabullenmeyeceksin," dedi Viktor gülümseyerek. "Avukat olup," dedi Frits, "ilk savunmanı yaptığında çok mutlu olacağım. Adım gibi biliyorum, bir gün hukuka döneceksin, yaz bir kenara. Er veya geç döneceksin."

"Viktor, çay içer misin?" diye seslendi bir kadın. Sahanlığı geçip açık renkli duvar kâğıdıyla kaplı büyük bir odaya girdiler. Sandalyeler beyaz ahşaptandı ve gri yünle kaplıydı. Kapının yanındaki köşede siyah bir piyano duruyordu; karşı köşede ise içinde öne arkaya sallanan bir çocuğun bulunduğu çocuk kafesi vardı. "Lidia'nın, Herman'ın sıhhatleri yerindedir umarım," dedi Frits büyük gözlü genç bir kadınla uzun, zayıf bir erkeğin ellerini sıkarak.

Alçak bir masanın etrafında oturuyor, küçük mavi kâselerden çay içiyorlardı. Kadın çocuğu kafesinden aldı. "Joost bu işte," dedi kadın, "Evet, Joost sensin!" Oturup çocuğu kucağına koydu. "Kafası fazla büyük," diye düşündü Frits. İnce, bir çelenge benzeyen kafatasından sarkan saçları başının tepesinde kellik olduğu izlenimini veriyordu. Boyun

derisi kırışıktı. Yüzü eğri ve yaşlı görünüyordu. Çocuk, bir sarkaç gibi sağa sola sallanıyordu.

"Merhaba Joost!" diye seslendi Frits birkaç kez. "Yirmi ay," diye düşündü. "Adıyla çağrılınca tepki vermiyor henüz." Lidia onu yere, ayaklarının üzerine koydu ama çocuk karnının üzerine düşüp emeklemeye başladı. Pencereye yaklaşınca divanın üzerindeki kilimi kaldırmaya çalıştı. "Oturmak mı istiyorsun?" diye sorup çocuğu divanın üzerine oturttu. Çocuk ses çıkarmadan oturuyor, yerinde sallanarak bakışlarını pencere pervazındaki bir saksı begonyadan ayırmıyordu. "Ne güzel oturuyormuş benim yavrum!" dedi Lidia. Çocuk öne düştü, cama doğru emekledi ve kırmızı çiçeği yakaladı; çiçek hemen kırılıverdi.

"Oha," diye bağırdı Frits. "Hey!" diye bağırdı Lidia ve ona doğru yürüdü.

Çocuk çiçeği elinden düşürüp ağlamaya başladı. Lidia onu kucağına aldıktan sonra dahi bağırmaya devam etti. Frits çiçeği yerden alıp kısa sapı suya değecek şekilde içinde laleler bulunan bir vazonun içine, lale saplarının arasına yerleştirdi. "Yatağa gideceksin, Joost," dedi Lidia ve kollarında çocukla odayı terk etti.

"Öbür odaya geçelim," dedi Viktor. "Herman sessiz bugün," dedi Frits, Viktor'un odasına döndüklerinde. "Işığı açık bırakmışsın."

"Evet, hep açık bırakırım bitişik odaya gittiğimde," dedi Viktor, "çünkü karanlıkta fişle prizi bulmak bir iş."

"Herman'ın çocuğunun sallanma hastalığını çok ilginç buluyorum," dedi Frits, "Olağanüstü düzenli bir şekilde sallanıp duruyor. Gece uyurken de mi sallanıp duruyor acaba? Bir teyzemiz var –aslında teyzemiz değil ama öyle

diyoruz– ve onun beyaz bir köpeği var, o da aynı şeyden mustarip. Rahatsızlığını henüz atlatmadan suya düşmüş ve titremesi bir daha hiç geçmemiş. Ön patileri sürekli titriyor, yürürken patilerini yere basamıyor." Ellerini yere koyup köpeğin yürüyüşünü gösterdi. "Yalnızca uyuduğunda titreme azalıyor ve nihayet tamamen sakinleşiyor."

"Büyümeden kaynaklanan bir şey," dedi Viktor, "Zamanla düzelir."

"Ümit edelim öyle olsun," dedi Frits, Viktor'un kutusundan bir sigara daha sararak, "Ama her an her şey olabilir. Küçük bir yapı hatası, eksik bir vida, bütün mekanizma duruverir. Allah'ın işine akıl sır ermez." "Ümit edelim olmasın," dedi Viktor, "Yoksa çok kötü olur."

"Daha önce hiç gördün mü öyle birini?" diye sordu Frits. "Geri zekâlı, kocaman kafataslı ve aptal aptal bakan gözleri kastetmiyorum; neşeli delileri kastediyorum. Muhteşem şeyler. Çarşıda dolaşan yüksek şapkalı adamı bilmiyor musun?" "Hayır," dedi Viktor.

"Kendi tarzında şarkı söyler," diye devam etti Frits. "Şey, doğruyu söylemek gerekirse, çok fazla ses çıktığı söylenemez. İnsanlar ona para verirler ama o para için söylemez. Pencereden attıkları paraları toplamaz. Tam bir seyirlik. Akıl hastası olduğunu bilmiyordum. Çocuklar çok alay ediyorlar onunla. Birinde Alkmaarsestraat'tan geçerken çocukların ona patates fırlattıklarını görmüştüm. Yanından geçerken bana demişti ki: Bayım, ben meşhur bir şarkıcıyım ancak bunlar sizi tahtalı köyü boylamadan takdir etmezler. Kulağa hoş gelmişti ama belki de bir kitaptan ezberlemiş veya başkalarından duymuştu. Yazık olurdu."

"Veya Tessel'deki o salak," diye devam etti, "Bana hatırlat, birazdan anlatacağım. Bizim semtte altı, yedi yıl kadar önce uzun, geniş yapılı bir adam vardı, sürekli möö diye bağırırdı. Çocuklar onu taklit ederler ancak uzaktan takip ederlerdi, çünkü biraz ürkütücüydü. Gözünde canlandırabiliyor musun, kanal boyu yürürken görmüştüm ve açık bir pencerenin yanına gelmişti. Bir hizmetçi kız tam toz bezini silkelemek için kollarını dışarı sarkıtmak üzereydi ki adamın kafası pencere aralığına belirmiş ve yüksek sesle 'Möö,' diye böğürmüştü. Hayatımda o kız kadar ödü kopan hiç kimse görmemiştim." Gülüyor ve öksürüyordu. "Nasıl düşmüş bu duruma biliyor musun? Adam kemancıymış ve tuhaf, değişik hareketlerde bulunmaya başlamışmış. İyi bir kemancıymış. Ama kendisinin dünyaca meşhur biri olduğunu düşünüyormuş. Öyle değilmiş. Bir gün, Amerika'dan bir turne daveti aldığını düşünmüş. Karısını da yanına alıp gemiyle yola çıkmışlar. Gemide kadın çaresizlikten denize atlayıp boğulmuş. Adam da tamamen kontrolden çıkmış, aklını yitirmiş olarak geri dönmüş."

"Buraya taşınmadan önce," dedi Viktor, "Haarlem'de büyüdüğümü biliyorsun. Orada bir tanıdığımızın henüz aklını tamamen yitirmemiş bir oğulları vardı. Ama yavaş ve tuhaf biriydi; iki metre altı santim boyunda. Kaçık biri olmasına rağmen bir matematik dehasıydı. Her şeyi hesap eder, en olanaksız sayıları çarpar, bölerdi. Ofiste muhasebe bölümünde otururdu. Bazen sıkıldıkları olurmuş ve bir gün birbirimizi kaldırabilir miyiz diye denemeye kalkmışlar. O çocuk, şefini –küçük, kel bir adam– kaldırmaya kalkmış ve onu bir çocuk gibi tek kolunun üzerine almış." Ateşi karıştırıyordu. "Tessel hakkında ne anlatacaktın?" diye sordu.

"Evet," dedi Frits, "Tessel'de kamp yapıyordum, yıllar önce. Oude Schild'deydi sanırım, kâğıt yiyen bir adam vardı." Viktor kısa bir kahkaha attı. "Adam kâğıt yerdi. Ağzında sürekli ıslak bir kâğıt topağı bulunurdu. Yolda yeni bir kâğıt parçası bulduğunda ağzındaki topağı çıkarır, parmağıyla içine bir delik açar ve yeni kâğıt parçasını içine soktuktan sonra topağı tekrar ağzına tıkardı. Deniz servisi[1] satardı. Hayır, o başka biriydi sanırım. Yoksa o muydu?"

"Deniz servisi nedir?" diye sordu Viktor. "İçinde erkek veya kadın hava tahmincisi bulunan bir gözlemevi gibi bir şey, ama bunda erkek veya kadın yerine küçük bir ağaç var. Ne bileyim, hayatımda hiç öyle bir şey satın almadım. Havanın nasıl olacağını kendin de anlarsın zaten. Ama hatırlıyorum da, ona –başka bir üşütük de olabilir– hava durumunu sorardık hep. Derdik ki, Leen hava nasıl olacak? O da derdi ki: Hava sıcak olursa üşümeyeceksin. Sonra dırdır ederdik ve derdi ki: Neden bir deniz servisi almıyorsunuz? O zaman sürekli bilebilirsiniz havanın nasıl olacağını. Çok tuhaf, boğuk bir sesi vardı." Bir an sustu ve tırnaklarıyla dişlerini tıkladı. "Ee, başka hikâye yok mu?" diye sordu Viktor.

"Öyle aptalca şeyler anlatıyorlar ki," diye sürdürdü Frits. "Bir doktordan duymuştum; akıl hastanesinde bir deliye sormuşlar: Buradan çıkınca ne yapacaksın? Demiş ki: Tiyatroya yazılabilirim, çünkü oyunculuğa yeteneğim olmuştur hep. Belki de bir gazeteye girerim, uzun yıllar gazeteci

1 *Sertularia cupressina*: Şekliyle servi ağacını andıran bir çeşit deniz bitkisi. Tessel'li Jan van der Wal yirminci yüzyılın başında ilk "deniz servisi"ni –bilinmeyen, gizemli bir sıvıyla dolu şişede bir dal– üretmiştir. Hava basıncında bir düşüş meydana geldiğinde –alternatif barometre olarak kullanılan– biblodaki bitkinin üzerinde kabarcıklar oluşur, yüksek basınçta ise kaybolurmuş. (ç.n.)

olarak çalıştım. Ancak eski mesleğime de dönebilirim; ben bir çaydanlığım."

"Tanrım," dedi Viktor, gülmekten nefesi kesilmiş bir şekilde, "Yine döktürüyorsun." "Çok mu konuştum?" diye sordu Frits. Yazı masasında duran küçük saat dokuza çeyrek kalayı gösteriyordu. "Saatin geri kalmış, biliyor muydun?" diye sordu Frits. "Saat dokuz." "Evet, biliyorum," dedi Viktor. "Neden evde tek bir Noel ağacı yok?" diye sordu Frits. "Önce bir Noel ağacı almayı düşündüm," diye cevapladı Viktor, "ancak o zaman mum ve diğer ıvır zıvırları da alman gerekiyor. Evde, Haarlem'de bir ağaç var; dün ve evvelki gün oradaydım. Herman ve Lidia da düşündüler ama çocukları çok küçük, anlamaz diye almadılar; ayrıca her şey hemen bulunmuyor. Almamaya karar verdiler."

"Bizim evde hiç ağaç olmazdı," dedi Frits, "Sadece biz çok küçükken vardı, sonra hiç olmadı. Saçma bulurlardı. Ama saçma değil. Bir ağaç, evde bir ağaç. Çok özel, farklı bir şey. Sonra mumlar. Günlük hayatımızda hiç görmediğimiz bir şey, sadece bodrum katında veya elektrik kesilince kullanırız ama bir bakıyorsun ağacın dallarının üzerinde yanıyorlar. Düşünsene. Yanıyorlar–"

"Frits, Frits," dedi Viktor, Frits'in yüzünü inceleyip hemen ekledi: "Hayır, devam et. Yerden göğe kadar haklısın. Ne demek istediğini çok iyi anlıyorum."

"Kahretsin," dedi Frits, "Yine laf kalabalığı yaptığımı düşünüyorsun. Peki. Belki de öyledir." İç geçirdi. "O ne?" dedi, "Yukarıdan mı geliyor?" Biri sürekli sertçe bir yere vuruyordu. "Joost," dedi Viktor, "Uyandı. Azıcık uyur hep, sonra da bütün gece uyanık kalır. Başıyla karyolanın parmaklıklarına

vuruyor. Birkaç yüz kere, bir müddet bekliyor, sonra yeniden başlıyor."

"Geç saate kadar çalışan marangozların sesi gibi," dedi Frits. "Sözlerimi bir kenara yaz, çocuk deli. Zırdeli, işin gerçeği bu. Aziz Vitus dansı, umacı sendromu, duygusal kıt akıllılık."

"Bir sandviç yapalım mı?" diye sordu Viktor. Vurma sesleri devam ediyordu. "Peki," dedi Frits, "Az önce bir şey söyleyeceğini düşündüm. Rageman ile alakalı bir şey söyledin sanırım." "Hagelman," dedi Viktor. "Hagelman işte," dedi Frits, "O kim?" "Onu tanımıyorsun," dedi Viktor. "Hikâye yine Haarlem'de geçiyor. Adam aklını yitiriyor. Doktora gidiyor. Orada her şeyi anlatması isteniyor. Bir böceğin, tuhaf bir böceğin içine girmiş olduğunu anlatıyor." "İş arkadaşı diyelim o zaman," dedi Frits.

"Onu takip etmeye başlıyor," diye devam etti Viktor. "Değişik yollar ve yan yollardan geçiyorlar. Ve birden, diye anlatıyor doktora, ormanın tam ortasında oturan küçük bir şeytancık görüyor. Yerden alıp okşuyor ve ekliyor: Sen tatlı, küçük bir şeytancıksın. Sonra, doktor bey, aradığım şeyi bulduğumu anladım, diyor. Evet diyor doktor, fakat bulduğunu söyleyen başka insanlarla da konuştum, onlar da uzun bir süre istirahate çekilmek zorunda kaldılar. Sizin de istirahate ihtiyacınız var. Perşembe günü –evet, sanırım perşembe günüydü– saat bir buçukta tekrar gelin." "Harika," dedi Frits. "Tepemizdeki de ne tapırtı yahu."

"Hayır, hayır," diye devam etti Viktor, "Henüz bitmedi. Perşembe günü saat on ikide tekrar doktora gidiyor. Asistan, doktor yok diyor. Ne, diyor Hagelman bey, randevu saati ve doktor yok öyle mi? Randevu saatinde! Tabii ki diyor asistan

ama sizi saat bir buçukta bekliyorduk. Her halükârda, o kargaşada Hagelman bey bir buçuğun çok geç olacağını iddia ediyor. Peki diyor hemşire, o zaman saat birde gelin. Ah, elbette diyor Hagelman, elbette! Saat bir, orta yol. Size orta yolda uğrayacağım. Yine mosmor olana dek konuşuyor ama doktor adamın anlattıklarından hiçbir şey anlamıyor. Birkaç gün sonra karısı arıyor: Doktor bey, eşim hiç iyi değil, bir şey olmasından korkuyorum. Doktor geliyor ve adamı –gecenin ortasıydı– yatak odalarında çocuklarının üzerine bir kova su dökerken görüyor. Vaftiz olmaları gerekiyormuş. Çocuklar –üç çocuk– eğlenceli buluyorlarmış. Bu arada, hava sıcakmış."

Tepelerindeki tıkırtı kesilmişti.

"O an," diye devam etti, "Doktor işin çığırından çıktığını anlıyor ancak onu bir akıl hastanesine almak kolay olmuyor. Adam hâlâ birçok şeyin farkında. Ama bir arkadaşı varmış, onun söylediği her şeyi kabul ediyormuş. Doktor, en iyisi bu gerçekten, sayın Perel'i –arkadaşı– arayacağım, sağlığınız için en iyisinin bu olduğunu o da söyleyecek, göreceksiniz demiş. Ne, demiş Hagelman, Perel'le tel hakkında mı konuşacaksınız? Olmaz, olamaz. Her neyse, sonunda başarmışlar. Şimdi evinde, durumu biraz daha iyiye gidiyormuş."

"Viktor, Frits, bizimle bir fincan kahve içmek ister misiniz?" diye seslenişini duydular Lidia'nın. "Peki," dedi Frits. Lidia ve Herman'ın odasında gramofon çalıyordu. "Son derece güzel bir tango," dedi Viktor. "Çok iyi dinle; birazdan 'bugün hava çok güzel diyecek.'" Dördü birden dinlediler, ta ki müzik bir an durup şarkıcı peş peşe birkaç İspanyolca kelime söyleyene dek. "Haklısın. Duydum," dedi Frits gülerek. Kapı zili çaldı.

"Kim olabilir?" diye sordu Herman. Koridora girdi. Konuşma borusundan seslenişini ve kapıyı açışını duydular.

Kısa bir süre sonra Herman önünde koyu kırmızı mantolu, siyah saçlı bir kız ve kalın, mavi kışlık montlu küçük, cılız bir genç erkekle içeri girdi. "İyi akşamlar," dedi cılız erkek güçlükle soluyarak. Masaya şallar, bir çanta ve eldivenler bıraktılar. "Niçin geldiğimi söyleyeyim hemen," dedi genç erkek, oradaki kişilerden hiçbirinin gözüne bakmadan, "Geceyi burada geçirebilir miyiz?" Bir sessizlik oldu. Herkes yere bakıyordu. "Maalesef imkânsız," dedi Herman. "Misafirlerim var, uyuyorlar. Ve Frits van Egters de var, onu tanıyorsun değil mi?" –"Memnun oldum," dedi Frits; "Memnun oldum," dedi misafir– "O da burada yatacak, yani gerçekten yer kalmadı." Lidia topuğunu Frits'in ayağına bastırdı.

"İstersen kameriyede on beş dakika kalabilirsin, Piet," dedi Viktor, "Öyle değil mi, Herman? Biz de sesini biraz açarız."

"Anladım," dedi genç erkek, "Talihsiz bir durum. "Hadi gel, Irene." Titreyen elleriyle küçük giysileri çabucak topladı. Ve selamlaşmadan gittiler. "Neyse kurtulduk," dedi Herman, bir dakika kadar herkes sustuktan sonra. "Çok şükür gittiler."

"Benim de kalkma vaktim geldi," dedi Frits. "Sandviçlerimizi de yemedik daha," dedi Viktor alçak sesle. "Kalsın," dedi Frits, "Hiç önemli değil. Saat onu on geçiyor." "Hayır," dedi Viktor, hole gelince, "bir şeyler atıştıralım." Odasında peynirli sandviç hazırladı. Frits paltosuyla volta atarak iki sandviç yedi. "Neler okuyorsun?" diye sordu, yazı masasından gri keten ciltli bir kitapçığı alarak. "Kesin okumalısın," diye cevapladı Viktor, "Eminim çok keyif alacaksın."

"Küçük Nevrotik, İyi Yaşam İçin El Kitabı," diye okudu Frits, "Ödünç alabilirsin," dedi Viktor. Frits kitabı kapatıp paltosunun cebine soktu, derin bir nefes alıp vedalaştı.

Dışarıda, üzerinde güzel buz kristalleri bulunan kaldırım taşlarını inceledi. Hava nemliydi, rüzgâr kuzeyden hafif esiyordu.

"Sıfır derece," diye düşündü, "Olabilir."

Eve geldiğinde çıt çıkarmadan içeri girdi. Portmantoda anne babasının paltoları ve başlıkları asılıydı. Oturma odası karanlıktı. "Kumrular yuvalarına döndüler," diye fısıldadı. Mutfakta sıcak bir yemeğin izlerine rastladı; içinde birkaç kızartılmış patates kalmış bir tava ve bir tencere dolusu yulaf lapası. Et tenceresindeki sos henüz ılıktı. Sosa bir dilim ekmek batırıp dört lokmada yedi. Sonra yatağa gitti.

Hemen uykuya daldı ve sabah saat altıda uyandı. "Rüya görmedim," diye düşündü. "İş günü." Su döktükten sonra hemen uykuya daldı. Yine Lidia ve Herman'ın odasındaydı. Lidia sol bacağını bir sandalyenin kol dayanağının üzerine uzatmış, uyluğu ortaya çıkmıştı. Uyluğuna bakarken Lidia'nın derisi giderek daha çok donuklaşıyor ve pütürleşiyordu ve her yerinden mavi damarlar fırlamıştı.

Lidia Frits'in bakışlarını fark etmiş ama yerinden kalkmamıştı. "Karşıya baksana," dedi Lidia. Gözlerini kıstı ve birden öğle olmuştu dışarıda. Irmağın sadece birkaç metre genişliğinde olduğunu gördü. Karşıda, büyük bir evin ikinci katında, mavi gömlekli ve gri spor pantolonlu bir genç pencere pervazında amuda kalkmıştı. Pencere kanatları yerlerinden çıkartılmışlardı.

Genç erkek sürekli dışarı savruluyor, her seferinde son anda pervazı yakalıyor, kendini içeri çekiyor ve tekrar başlıyordu. Aşağıdaki yolda bir kız durmuş onu izliyordu; yüksek sesle ona Frits'in anlayamadığı bir şeyler söyleyip duruyordu.

"Her gün aynı şeyi yapıyor," dedi gelip Frits'in yanında duran Lidia, "Neden sinirimize dokunduğunu anlıyor musun?" "Evet, anlıyorum," dedi Frits, "Berbat bir görüntü."

Uyandı, saatin yediye beş kala olduğunu görüp tekrar uykuya daldı.

VI

Cuma öğleyin ofiste yoğun buluttan dolayı saat üçü çeyrek geçe ışıkları yakmak zorunda kalmışlardı. Frits, çalışma masasındaki kâğıt topaklarını toplamış, sigara küllerini üfleyip sandalyesinin arkalığına yaslanmıştı. "Şimdi cumartesi olsaydı," diye düşündü, "Böyle bir havada havamda olurdum."

"İlkokulda," dedi kendi kendine, "bazen cumartesi sabahları, zil çalmadan bir saat önce, hava o kadar kararırdı ki dört lambanın, o elektrik ampullerinin yakılması gerekirdi. Cumartesi günleri, okul bitimine bir saat kala. Neden çok severdim bunu?" "Veya tatile ayrılmadan önceki son okul günü," diye düşündü, "zil çalmadan hemen önce sağanak başladığında veya fırtına koptuğunda. Bundan büyük mutluluk olamazdı. Neden? Garip."

Bir mektup kâğıdının köşesini ısırdı, çiğneyip tomarı yere tükürdü. "Düşününce," diye mırıldandı, "Akşam ne yapacağım? Tabii ki, sinemaya gideceğiz; yüzyılımızın eğlencesi. Lantaarn'da, son akşam seansı için iki bilet. Viktor'u da alacağız. Aslında hayatı bu kadar zorlaştırmaya gerek yok," diye düşündü. "Modern bilim ne güne duruyor?"

Dört buçuğa on kala çantasını topladı, montunu sandalyenin arkalığına asıp beş dakika bekledi. Sonra her şeyi düzenli bir şekilde masasına yerleştirdi, montunu giyip yavaş yavaş dışarı çıktı. Koridorda daha hızlı yürüyordu, ama adımlarını sıklaştırmadan; holde bir düğmeye basarak asansörü çağırdı ve alt kata indi. Binayı terk ederken bir şarkı mırıldanmaya başladı. Neredeyse hiç rüzgâr yoktu. Biletleri almak için bisikletiyle sinemaya uğradı, sonra doğuya doğru varyanttan eve giderken köprü başındaki iki kuleli evin zilini çaldı.

"Kim var orada?" diye sordu bir erkek sesi konuşma borusundan. "Viktor, ihtiyar lafebesi," dedi Frits, "Hemen aşağı in. Hemen. Benim, Frits." "Evde mi bir bakayım, sanırım değil," diye cevapladı ses. Kısa bir an sonra başka bir ses, "Kumandan Frits, size kapıyı açıyorum. Yukarı çıkın." "Hayır, sen aşağı in," diye seslendi Frits kafese, "saat geç olmadan. Acelem var." Kapı açıldı ve Viktor merdivenden aşağı indi.

"Lantaarn'dan saat dokuza çeyrek kalaya bilet aldım," dedi Frits, "Pahalıydı, çok paraydı. Geleceksin, değil mi?" Viktor ceketinin yakasını kaldırdı. "Şey," dedi, "ben–" "Ayağına tırnak batmış yaşlı bir kadın gibi duruyorsun orada," dedi Frits, "soğuk kapmamak için kapıya gelmekten korkan yaşlı bir kadın gibi."

"Akşam yapacak çok işim var," dedi Viktor, "sanırım gelemeyeceğim. Doğrusunu söylemek gerekirse, yemekten sonra yarım saatliğine sana uğramayı düşünüyordum." "Hadi," dedi Frits, "Bilet aldım ama, yüksek bir miktar ödedim; ziyan olmasın."

"Bileti elden çıkarırsın," dedi Viktor. "Çok naziksin ama vaktim yok. Evde bazı işleri halletmem gerekecek. Ama

yemekten sonra kısa da olsa sana uğramayı düşünmüştüm. Fakat emin değilim."

Vedalaştılar ve Viktor içeri girdi. "Darmadağın bir akşam olacak," dedi Frits, "Orası kesin, orası net. Buna şüphe yok." Hızla eve gitti, bisikletini sandık odasına koydu ve paltosunu çıkarmadan içeri girdi.

Babası sabahlığıyla sobanın yanında oturuyordu. Önüne, sandalyesinin kolçağına, üzerinde kâğıt ve kitapların düzgünce yerleştirilmiş olduğu yeşil bir dolap tahtası koymuştu. Yazıyordu. Sabahlığını deri bir kemerle bel hizasından bağlamıştı. Yukarı bakınca babasının alın ve yanaklarının kremlenmiş bölgelerindeki kırmızı lekeleri fark etmişti Frits.

"Bakıyorum da," dedi, "abayı sermişsin. Eğer tekrar plaja gidecek olursan, yüzünü havluyla kapatmayı unutma. Güneş yakabilir." "Ne dedin?" diye sordu babası. "Yüzünü nerede yaktığını sordum," dedi Frits. "Ne?" diye sordu babası. "Acıyan yerler, nasıl oluştular?" diye sordu Frits kendi yüzünü işaret ederek. "Ha," dedi babası, "sabah yüz bezi kullandım, o kadar sert olduklarını bilmiyordum." "Bence," dedi Frits, "yüzbinlerce aile gibi sen de bulaşık süngerini kullandın."

Radyonun başına oturdu, elini uzattı ama geri çekmedi. Koridora montunu asmaya gitti. "Annem yok mu?" diye sordu, tekrar içeri girdiğinde. "Birkaç şey almaya çıktı," diye cevapladı babası. Saat beşi on geçeyi gösteriyordu. "Hava durumundan bir şey anladın mı sen?" diye sordu Frits, gökyüzüne bakarak. "Bana sorarsan kar yağacak," dedi babası.

Frits mutfağa gidip içinde et bulunan tencereyi ateşin üzerine koydu. Sonra merdiven kapısını sürgüleyip mutfak dolabını karıştırdı. "Yok," diye mırıldandı, "İşe yarar bir malzeme yok." Pencere pervazına yaslanıp bahçelere

baktı. "Aals'ların aptal köpeği," dedi, bir bardağı suyla doldurup usulca pencereyi açtı ve alt komşuların bahçe kapısının önünde duran iri, kahverengi köpeğin üzerine döktü. Hayvan yerinden fırladı, silkindi ve havlamaya başladı. Pencereyi kapattı.

Birden merdiven kapısında bir takırtı duydu. Gazı kapattı, tencereyi ocağın arkasına koyup kapıyı açmaya gitti. "Ne zaman şu kapıyı sürgüleme manyaklığına son vereceksin?" dedi mutfakta boşalttığı ağır bir alışveriş çantasıyla içeri giren annesi.

Frits oturma odasındaki divana oturdu. Annesi ondan birkaç dakika sonra içeri girdi, sobanın içine bakıp, "Gazeteye bakmayı unuttum. Sen gidip bir baksana," dedi. "Henüz gelmedi," dedi Frits. "Geldi," dedi, "çoktan." "Gerek yok," dedi Frits, "imkânsız." "Tamam tamam," dedi annesi, "hareket etmekten acizsin." "Ne oldu yine?" diye sordu babası. "Hiçbir şey," diye cevapladı annesi.

Frits merdiveni indi, posta kutusundan gazeteyi alıp yukarı çıkardı. "Tam ben vardığımda kutuya düştü," dedi. "Saat artık ileri gitmiyor anlaşılan." Babası elini uzatıp, "Getir buraya," dedi. "Sen kendi işine bak," dedi annesi ve gazeteyi Frits'in elinden kaptı. Masanın yanına oturdu, büfeden gözlüğünü almak için kalktı, tekrar usul usul oturup gazeteyi açtı.

Frits masaya yaslanmış annesinin sayfaları tutan kırmızı parmaklarını inceliyordu. "Bir kadın gibi okuyorsun," dedi, "Gözlerin hareket etmiyor, sadece başın gidip geliyor. Rezil bir şey, çünkü sütunlar çok ince." "Ne dedin?" diye sordu babası. "Bildiğim bir ismi okuduğumu sandım," dedi Frits gazeteye bakarak, "ama sanırım yanılmışım." Divana

oturdu, kalın perdeleri açıp parmaklarını kemirerek dışarıya bakmaya başladı.

"O ani karanlık ve yağmurlar neden neşelendirici bir his veriyordu?" diye düşündü. "Nedenini bulmam lazım." "Dördüncü sınıfta, yaz tatili başladığında," dedi kendi kendine, "eve gidiyorduk ve bana boş bir tebeşir kutusu vermişlerdi. Koridorda yağmurun dinmesini bekliyordum, çünkü mont almamıştım yanıma. Ve her defasında kutuyu kokluyordum. Tahta, yaş ağaç, çam sakızı ve tebeşir kokuyordu. Buraya kadar netti; olgular bunlardı. Ancak olayları birbirine bağlayan şey neydi?"

"Hatırladım," diye düşündü birden, "Çok basit. Tatil günlerine geçişi daha net ortaya çıkarmak için okulun son saatlerinin sıkıcı olması gerekiyordu."

Annesi masayı hazırlamış, yemeği içeri taşıyordu. Çiğ kuzu gevreği, patates, soslu kızartılmış patates, kuru fasulye ve tatlı olarak irmik lapası yiyorlardı. Sessizce yemeğe başladılar. "Çabuk," diye düşündü Frits, "bir şeyler söyle." "Hava tuhaf değil mi?" diye sordu annesine. "Berbat, görüldüğü gibi," diye cevapladı. "Yine de eskisi gibi soğuk değil, o nemli soğuklar geçti en azından. Kesinlikle daha az sıcak. Mutfağın ısısı fena değil. Normalde saat dörtte, beşte ateşten almış olsaydım sos çoktan koyulaşmış olurdu. Ama şimdi hâlâ ılık."

Babası marulla patatesi çatalının sırtıyla bastırarak karıştırdı, oluşan karışıma da soğan ekledi. "Yüce Tanrım, gör biz ölümlülerin amel ve imtihanlarını," dedi Frits içinden, çatalı yavaş yavaş bastıran ele bakarak. Yüzünün ısındığını hissediyordu. "Büyük bir özenle hazırlanmış bir yemeği karıştırmak, yemeği yapan kişiye karşı büyük bir saygısızlık,

baba," dedi Frits, annesine bakarak. Gözlerini yere indirdi. "Ne?" diye sordu babası usulca, gülümseyerek. "Anlamadım." "Hayır," dedi Frits, annesi ona bakarken, "başka bir şeydi." "Çatı katına yeni bir anahtar yaptırdığımı söylemiş miydim?" dedi annesi. Yerinden kalktı, büfeye yürüdü ve çay kavanozundan çıkardığı yeni eğelenmiş anahtarı gösterdi. "Çok güzel," dedi Frits. "Eskilerini teslim etmek zorundaydım," dedi annesi, "kaybolmadıklarını göstermek için. Bir gulden tuttu." "Pahalı değil," dedi Frits.

Lapaya başladıklarında annesi şeker kavanozunu masaya koyup bekledi. Babası kaşığıyla şeker alıp yorgun bir hareketle tabağının üzerine silkeledi. Frits ayağında, ellerinde ve başının arkasında bir kaşıntının depreştiğini hissetti. "Adam neden gömlek giymiyor?" diye düşündü. "Kravat takmayışını anlıyorum. Ama neden gömlek giymiyor? Anlayan varsa açıklasın lütfen." V yakalı yeleğinin bir kısmının mavi, kolsuz tulumunun altından dışarı çıktığını daha iyi görebilmek için öne eğildi; en üst düğmesi görünüyordu. Boynunun gırtlak altında kalan kısmında uzunca bir çukur vardı.

"Bu akşam Lantaarn'a, ikinci akşam seansına gideceğim," dedi yemek sona erdikten sonra. "Gösterimde ne var?" diye sordu annesi. "*İkinci Yüz*," diye cevapladı, "Hakkında iyi şeyler duydum. Dudağında yemek kalmış." Annesi ağzını silip masayı toplamaya başladı. "İlk seansa yetişebilirmişim," diye düşündü Frits. "Şimdi iki saat vakit öldüreceğim. Ancak çaresizliğe gerek yok."

Sobanın yanına oturdu. Babası pencere yanındaki köşede durmuş dışarı bakıyordu. Sobanın önünde, yerde patates kabukları vardı. "Kurulamak için beni çağıracak mı bakalım," diye düşündü. Annesinin öten çaydanlığın altındaki ateşi

kapatışını, suyu tekneye döküşünü ve lavabonun yanındaki bulaşık damlalığını tezgâha koyuşunu duydu. İlk eşyaları sabunlu sudan çıkarışını ve damlalığa koyuşunu duyunca biraz öne eğildi. "Az kaldı," diye düşündü, "Muhtemelen kendisi kurulayacak." Babası volta atmaya başladı.

"Frits, kurulamama yardımcı olabilir misin?" diye seslendi annesi. Kalktı, birbirine kenetlemiş dişlerinin arasından ciğerlerine hava çekti ve odadan çıkarken kitaplığın yanında, kapıya yakın yerde duran babasına çarptı. "Zil mi çalıyor?" diye sordu babası. "Hayır," dedi Frits. Mutfakta çabucak tabakları, bardakları ve fincan tabaklarını kuruladı. "Bugün fazla bulaşık yok," dedi annesi.

Tekrar sobanın başına geçtiğinde ellerini kokladı. "Kemale ermemiş mahluklarız," diye geçirdi içinden. "Yıkamam lazımdı." "Parmaklarımın ve kurulama bezinin kokusu bir şey değil. Bir insanın nefesi çok daha iğrenç. Bayat nefesin, akciğerlerde dolaştıktan sonra dışarı atılan atmosferin kokusu. Güzel söyledim." Serçeparmağıyla dişlerinin arkasını kurcaladı. "Bir de," diye düşündü, "Sirkede kaynatılmış küflü eski montların kokusu var. Kesinlikle. Sonra çok fazla pişmiş yumurta yemiş birinin nefesi. Ama en fenası bütün gün oruç tutmuş birinin kokusu. Suda çürümüş ağaç kabuğu veya bozuk süt gibi kokar. Gerçekten de. Yediyi beş geçiyor."

Koridora girdi, ışığı yakıp aynaya baktı. "Beni kellikten koru ya Rabbim," dedi saçlarını arkaya doğru bastırıp saç köklerinin sınırını dikkatle inceleyerek. "Korkunç bir eziyet." Susup dinledi. "Başı yaşlı, parlak ve iğrenç gösteriyor," diye düşündü, "Gerçek bu. Ama en kötüsü kel kafa derisinin çatlamış veya yumrularla dolu olması." "Ama," dedi yüksek sesle, ağzının hareketlerini aynada takip ederek,

"Sivilceler daha da kötü. Sivilceler; nedir sivilce? İyi, net bir tanım getirelim. Boşuna mı dirsek çürüttük?"

Yan odaya girip gaz sobasını yaktı. "Sivilce," dedi volta atarak, "genelde boyunda, yanakta veya çenede görülen, belirgin bir biçimsizlik yaratan etli, yüzeysel bir büyümedir. Güzel, çok güzel."

Oturup bir kurşunkalemle burnunu kurcalamaya başladı. "Şimdi türlerine geçelim," dedi. "İki tür sivilce vardır. İlki, sayın dinleyiciler, alçak, düz bir tepe gibi belirir, deriyle kıllı, gri veya kahverengi kontrast oluşturur. Diğeri ise, bunu not almanızı tavsiye ederim hanımefendi ve beyefendiler, ince bir sapla bağlı bulunduğu vücuttan beslenen bir besi doku, kabak veya salatalık gibidir." Yazı masasının arkasından ayağa kalkıp, "Herkes anladı mı?" diye sordu.

"Hangisi daha kötü?" diye düşündü. "Geğirme mi? Veya ağız ekmek doluyken konuşup ıslak kırıntıların her tarafa püskürtülmesi mi?" "Dersimi tamamlamış bulunuyorum," dedi yüksek sesle, "Baylar ve bayanlar, size keyifli bir akşam dileğiyle."

Sobanın gazını kesti, ışığı kapatıp yavaş yavaş koridorda yürüdü. Oturma odasına girdiğinde radyo çalıyordu. "Kahretsin," dedi, "madem açıyorsun, en azından ayarını doğru yap. İki istasyonun arasında. Cızırtıyı duymuyor musunuz?" "Kulakları pislikle dolu, ikisinin de," diye mırıldandı alçak sesle ve ayarını düzeltti. Bir kovboy şarkısı sona erdi. "Laren'dan Jan ve Deventer'den yine Jan adında dinleyicilerimiz var," dedi spiker, "Bugün ikisinin de doğum günü. Pollie ve Buning ailesi, Laren'li Jan'ın doğum gününü, Deventer'li Jan'ın doğum gününü ise bütün ailesi kutluyor. 'Karlı Yol'u değil ama 'Neden Olmasın' tangosunu dinlemeyi

istediğinizi düşünüyorum, öyle değil mi Deventer'li Jan? Zira yeni eve dönmüş ve iyice iyileşmiş bulunuyorsunuz."

"Saat neredeyse sekize gelmiş bile," diye düşündü Frits. "Viktor geçerken uğrar." "İlanı okudun mu, Frits," diye sordu annesi, "Evert'in çocuğunun öldüğünü bildiren ilanı?" "Hayır," dedi Frits, "Hastaneye götürülmüştü, değil mi? Kaç yaşındaydı?" "Dört aylıktı," dedi annesi, "Dehşet verici, değil mi?" "Valla," dedi Frits, "bilmiyorum. Belki de salak olacaktı. Kimseye bir faydası olmayacaktı. Böylece çürük yumurtalar temizlenmiş oldu." "Hastasın sen," dedi annesi. "Olgular aleyhimde görünüyor," dedi Frits, "ama hakkımda yanılıyorsun." "Yine ne oldu?" diye sordu babası. "Ne olsun, Evert'in çocuğunun ölmüş olmasının iyi bir şey olduğunu söylüyor," dedi annesi. "Hayır," dedi Frits, "öyle demedim." "Dinleme onu, saçmalıyor," dedi babası.

"Sizin istekleriniz programımızın son parçası olarak 'Büyükbabanın Saati'ni Tulleman'ın icrasıyla dinleyeceksiniz," dedi spiker; "Rotterdam radyo rölesi personeli ve Hilversum'dan Bay ve Bayan Blijding için çalıyoruz." Frits sol yanağını ısırarak melodiye tempo tutuyordu. "Her şeyi iyice düşünmem lazım," diye düşündü, "İyice düşünmem lazım."

Koridora girdi, merdiven kapısının önünde durup birden montunu giydi. "Louis'e uğrayıp benimle gelmeye ikna etmeliyim," diye düşündü, "Vakitli gitmeliyim." Gürültü çıkarmadan evi terk etti. Irmağın kıyısından Louis'in odasında yanan ışığı gördü. Zili çaldı. "Eğer çabuk olursan," diye seslendi yukarıya kapı açıldığında, "benimle Lantaarn'a gelebilirsin." Sahanlıkta ışık yandı ve mavi gömleğiyle Louis'i gördü. "İmkânı yok," diye seslendi Louis, "Misafirim var.

Viktor geldi." "Tabii ki," dedi Frits kendi kendine, "tahmin etmeliydim." "Birine kakalamaya çalışayım o zaman," diye seslenip kapıyı kapattı. "Gün kof geçti, akşam da tamamen boş geçecek," diye mırıldandı. "Tek bir şansım kaldı. Jaap'a uğrayayım."

Ağır adımlarla yoluna devam edip antrepolu kanalı dolandı. Yetmiş bir numaralı kapının önünde Jaap'ı Joosje'yle birlikte çocuk arabasını kaldırıma indirirken gördü.

"Lantaarn'da dokuzu çeyrek geçe seansı için fazladan bir biletim var," dedi selamlaştıktan sonra, "Ama sanırım başka planların var." "Doğru," dedi Jaap, "Anne babama gidiyoruz. Aynı tarafa gidiyoruz sayılır. Birlikte yürümek ister misin?"

Çocuk arabası granit kaldırım taşlarının üzerinde sallana sallana gidiyordu. "Bir bilet mi?" diye sordu Jaap. "Diğeri kimdi?" "Tanımıyorsun," diye cevapladı Frits, "Hastalandı." "Elden çıkarabilecek misin peki?" diye sordu Jaap.

"Tabii," dedi Frits. "Ama yanına kim oturur bilemezsin. Bir bakmışsın yanına dudaktan okuyan biri oturmuş."

"O da ne?" diye sordu Joosje, "Ne dedin?" "Sıradan bir dudaktan okuyan," diye cevapladı Frits. "Sanırım ne demek istediğini anladım," dedi Jaap. "İki grup vardır," dedi Frits, "birçok şeyde olduğu gibi. Sürekli gülen ve yanında oturanlara açıklamalarda bulunan dışadönük olanlar. Çok fenadır onlar." "Evet," dedi Jaap kıkırdayarak. "Ancak ikinci grup daha da beterdir," diye sürdürdü Frits. "Görüntü altındaki metni yüksek sesle okuyan kişiler. Aman Tanrım, iğrençtirler. Eğer yanına böyle biri oturmuşsa yandın. Onları durdurabileceğini aklından bile geçirme. Hiçbir şey söyleme; niyetleri kötü olduğundan değil, söylemek istediğini

anlamazlar o yüzden. Yüksek sesle önünde ve arkandaki insanlara, 'Sürekli okuması lazım, yoksa unutur,' diyebilirsin ama fayda etmez. Kapalı oldukları gibi su mermeri gibi serttirler de. Işıkları yaktırana kadar bağırabilirsin ama bütün salonu karşında bulursun. Aklının ucundan bile geçirme."

"Ya," dedi Joosje, "O kadar mı rahatsız ediyorlar seni? Ben hiç rahatsız olmam." "Ben olurum," dedi Frits. Jaap ve Joosje sağa saptılar. "Yarın görüşürüz," dedi Frits, uzun, dar bir sokağı takip edip çabucak sinemaya yetişti. Tam o an, kapıcı büyük bir "Bilet yok" tabelası koyuyordu kaldırıma. Frits bekleyenlerle dolu fuayeye geçti. Biletlerini çıkarıp etrafına bakınırken biri hafifçe omzuna vurdu. "Allah'ın işine akıl ermez," diye düşündü, "Maurits." "En olmadık yerlerde karşılaşıyoruz," dedi. "Bir bilete ihtiyacım var," dedi Maurits, "sen bulabilir misin?" "Bende bir tane var," dedi Frits, "Yanıma başka birini tercih ederdim ama senden daha da kötüsü olabilirdi. Bir elli beş." "Tanrı beni korusun," dedi Maurits, "Çok paran var galiba." Ödeyip makbuz kısımlı bileti aldı. "Hem paranı alacaksın hem de birinci sınıf refakatin olacak," dedi Maurits, "Bundan iyisi olamaz."

"Sevgilin gelmek istemedi mi Frits?" diye sordu yerlerine götürüldüklerinde. "Bu tür filmlere bakamaz," dedi Frits. "Vay anasına," dedi Maurits, "yani bir kız arkadaşın var?" "Hiç olmamasındansa sinemaya gitmek istemeyen bir kız arkadaşının olması daha iyi," diye cevapladı Frits. "Senin yok; olacağını da zannetmiyorum. Çok iticisin. Çok kötü bir kader olmalı."

"Allah kahretsin," dedi Maurits, "Nasıl görünüyorum? Görünümüm nasıl?" "Pek cinsel ilişkiye davetkâr bir görünümün olduğunu söyleyemem," dedi Frits, "ama daha

kötü durumda olanlarını tanıyorum." Perdede renkli reklamlar belirdi. "Senin kadınını hiç görmedim," dedi Maurits.

"Bütün mesele şu ki," dedi Frits, "karşı cinsle nasıl arkadaşlık edeceğini bilmiyorsun." "Kızı cinsel ilişkiden sonra var gücünle tekmeleyerek yataktan atıp iki gün topal, en azından sakat yürümesine sebep olman akıllıca bir iş değildi." Maurits güldü.

"Tıpkı o Fransız doktor gibi konuşuyorsun," dedi, "Fransız filmindeki, -- yılından, adını unuttum şimdi. Ama söylediklerimi çok net hatırlıyorsun. Herkese yayıyor musun yoksa?" "Konuya bağlı," dedi Frits.

Haberler başlamıştı. Işıklar tekrar yandığında Maurits "Sahi nasıl görünüyorum, doğruyu söyle?" dedi. "Nasıl görüneceksin," dedi Frits, "Normal görünüyorsun, herkes gibi sıradan. Ayrıca, kadınlar dış görünüşe önem vermezler ki."

Işıklar yavaş yavaş söndü ve ana film başladı. "Asıl şey bu," diye düşündü Frits beş dakika geçtikten sonra.

Film bittikten sonra yavaş yavaş sokakta yürüdüler. "Kalan son boş koltuk, beyefendi," dedi Frits İngilizce, parmağını havaya kaldırarak. "İnanılmaz iyiydi." "Sen de sola sapacaksın, değil mi?" diye sordu Maurits, "Birlikte gidebiliriz." "Senden kurtulmak imkânsız," dedi Frits, "orasını anladım." Maurits sustu. "Az önce aklıma ne geldi, biliyor musun?" diye sürdürdü Frits, "O stereoskopik filmden hiçbir şey anlayamayacağın. Sadece birbirine karışmış renkleri görebildiğin." "Ne kadar ileri götürebilirim bir bakalım," diye düşündü. "Çok kötü bir şey olmalı," dedi, "tek göze sahip olmak."

"Yeni gelecek stereoskopik filmleri gözlüksüz seyretmek mümkün olacakmış," dedi Maurits. "Elbette," dedi Frits, "Ancak derinliği görmek iki gözle mümkün. Olayları olduğu

gibi söylemek gerekir diye düşünüyorum. Alıngan olduğun bir konuya mı temas ettim yoksa? Bana içini dökebilirsin, ruhunu bayat bir yumurta gibi ışığa tutmaya hazırım. Doktora anlat bakalım. Ruhun en derin hislerini." Köprüyü geçiyorlardı. "Tek göze sahipsen sadistsin demektir. İstersen bu konuda bir şeyler anlat."

"Beni aptal yerine koyup koymadığını bir türlü çözemiyorum," dedi Maurits, "Yoktan sorun çıkarıyorsun ama aslında bir şey öğrenmek istiyorsun. Ve ben de aptal aptal konuşuyorum."

"Sayın dinleyiciler, şu an mikrofonla," dedi Frits bir karga gibi ciyaklayarak, "sayın Maurits Duivenis'in, meşhur boşboğazın çalışma odasında bulunuyoruz. Sayın Duivenis, size birkaç soru sorabilir miyiz acaba?" "Bu sizi kızdırıyor mu?" diye sordu doğal bir sesle. Kanal boyunca öğütülmüş tuğlalı yürüyüş yolunu takip ettiler. Buzda oluşmuş siyah gölcüklere ördekler toplanmışlardı. "Kurbanın olarak kimi seçerdin?" diye sordu Frits. "Yaş, cinsiyet, zulmün türüyle; lütfen, anlatın."

"Ormanda küçük erkek çocuklarını boğmak isterdim," dedi Maurits usulca, "Bu kadar basit." "Çok sıkıcı," dedi Frits, "Pek orijinal değil. Ayrıca sapıkça." Bir kahkaha attı. "Psikiyatra uğrayan adamın hikâyesini biliyor musun? Görüşme saatinde geliyor ve diyor ki: Doktor, ben bir ata âşık oldum. Kısrak mı, aygır mı, diye soruyor doktor. Doktor bey, benim anormal biri olduğumu mu düşünüyorsunuz, diyor." Maurits gülmedi.

"Hadi ama," dedi Frits, "Biraz suskunsun bu akşam. Yanan bir sigarayla vücudunu dağlamaya ne dersin? Hoşuna gider mi?" "Bunu da nereden çıkardın?" diye sordu

Maurits. "Hatırlamana yardımcı oluyorum, o kadar," dedi Frits, "Tercihli adayın kim olurdu?"

"Az sonra sizin evinize varmış olacağız," dedi Maurits, "bir kafeye uğrayamaz mıyız?" "Benim için çok geç olur," dedi Frits. Birkaç saniye sustular. "Yoksa bıçağı mı tercih edersin?" diye sordu Frits. "Evet," dedi Maurits kısık bir tonla, "her yaranın üzerinde az miktarda kan görmem lazım. Biraz dolanalım." Frits'in oturduğu kanala varmadan iki sokak önce sağa saptılar, sonra bir kez sola, ardından sağa sapıp bir kasabın üzerindeki kaldırıma tırmandılar. "Moruklar uyuyor," dedi Maurits, "ses çıkarma." Ön kapıyı açıp Frits'in önünden karanlık merdiveni yürüdü. Üçüncü katın sahanlığında, "Kömürlü leğene dikkat et. Sağdan yürü," dedi. Bir kilidi kurcalarken birden öne doğru tökezleyerek odaya girdi. "Kahretsin," diye fısıldadı, "durmuş anahtarla oyalanıyorum, oysa kapı açık." Frits'i zifiri karanlık bir odaya yönlendirdi, kapıyı kapatıp ışığı yaktı. "Şimdi sakın burası insan kokuyor deme," dedi. "Çok abes olur."

Koyu renk duvar kâğıtlı küçük, dikdörtgen bir odadaydılar. Bir katlanan yatak, iki sandalye ve çapraz köşede bir yazı masası duruyordu. Duvarda şiirlerin basılı metinleri ve kâğıt hamurundan yapılmış bir maske asılıydı. "Otur," dedi Maurits. Bir an sustular. "Sahi, bu oturumun anlamı nedir?" diye düşündü Frits. Maurits elektrikli fişleri birbirine taktı, pembe keten abajurlu bir okuma lambasını yakıp tavan lambasını kapattı. "Mont hâlâ duruyor mu?" diye sordu Frits. "Paraya dönüştürüldü," diye cevapladı Maurits. "Maalesef sana sigara ikram edemeyeceğim." "İşeyebilir miyim?" diye sordu Frits. "Yüksek sesle konuşma," dedi Maurits, "Hayır, koridora çıkamazsın. Çok ses yapar."

Sandalyesini yazı masasının arkasından usulca odanın ortasına, Frits'in sandalyesinin karşısına çekti. Kısık sesle konuşuyorlardı. "Oturumu çok fazla uzatmayalım," dedi Frits. "Saat on ikiye geliyor."

"Knip isimli çocuğu tanıyor musun?" diye sordu Maurits. Frits başıyla onayladı. "Uzun tırnakları ve fazla uzun saçı olan. Onu tongaya bastırmak isterdim."

"Onun kişiliğine nasıl bir itirazın olabilir ki?" diye sordu Frits. "Okulda sıradan, zararsız bir hiçti. Sık görür müsün?" "Bazen ders notlarımı ödünç aldığı olur," dedi Maurits, "buraya yakın oturuyor, Boomstraat'ta." "Biliyorum. Ama sana nasıl bir zararı oldu ki?" diye sordu Frits. "Hiçbir şey moruk, hiçbir şey," diye cevapladı Maurits, "Bir itirazın mı var?" Kıkırdadı. "Sinirime dokunuyor."

"Olayın ayrıntılarına girmemiz gerekiyor," dedi Frits, "ve arzu edilen eylemleri netlikle, akıl yoluyla tanımlamalıyız. Farz et: Hapse atıldı. Ne yaparsın? Ben doktorum."

"Çıplak halde masaya bağlardım," dedi Maurits, her iki dudağını dişlerinin arasına kıstırarak. "Sırtüstü mü yüzüstü mü?" diye sordu Frits, "Söylemelisiniz, sizin iyiliğiniz için." "Tabii ki, şey, tabii ki sırtüstü," dedi Maurits yavaşça, dikkatle Frits'e bakarak. "Doğru mu?"

"Mükemmel," dedi Frits, ellerini ovuşturarak. "Burası bayağı soğuk. Devam et. Elinde bıçak var. Ağzını tıkar mısın, tıkamaz mısın, söyle. Demek istediğim; farz et ki bodrum katındasınız ve kimsenin bir şey duyması mümkün değil." "Bırakalım bağırsın," dedi Maurits, "Evet, bırakalım bağırsın." Düşünceli bir poza daldı.

"Pekâlâ," dedi Frits, "Sonra?"

"Kısa bir bıçak olmalı, bir marangoz bıçağı gibi," dedi Maurits; "uzun saplı ve çok kısa ancak çok keskin... şey..." "Bıçak ağzı," dedi Frits. "Evet, yarım santim uzunluk yeterli. Önce ucunu deriye bastıracaksın, hafif iteceksin ve sonra, fazla derine girmeden, kerteceksin."

"Çok enteresan," dedi Frits. "Neyi keseceksin ve nasıl? Derisini bırakıp tahrip mi edecek, yoksa fazla derin ve fazla uzun olmayan güzel, normal çizikler mi atacaksın?" "O kadar," diye cevapladı Maurits, yere bakarak. "Neresini keseceksin?" "Kollarını, bacaklarını ve yüzünü." "Pekâlâ," dedi Frits, "Belli vücut bölgelerini kesme yok mu?" Maurits sandalyesini öne doğru itti. "Ne demek istiyorsun," diye sordu, yüzünü Frits'in yüzüne yaklaştırarak. Güçlükle soluyordu. "Çok ileri gittim," diye düşündü Frits. Gergin bir şekilde Maurits'in öne eğilmiş vücuduna baktı. "Nefesin neredeyse nahoş değil," dedi. "Kokuyor mu?" diye sordu Maurits. "Portakal kabuğu yemeyi dene," dedi Frits, "çaresi bu."

Evin bir yerinde saat biri çaldı. "Henüz bitmedi," dedi Frits. "Farz et, kimse bir şey fark etmeyecek. Onu nasıl öldürürdün? Boğarak mı? Yoksa döverek mi öldürürdün? Onu öldüreceksin, öyle değil mi?" "Herhalde," dedi Maurits, sağ elinin parmaklarının neredeyse tamamını ağzının içine alarak. "Önce döveceğim. Birkaç saat süreyle. Arada bir kendine gelecek. Sonra da boğacağım. Ellerimle."

Yerinden fırladı, Frits'in yanına yaklaşıp kısa bir an onun üzerine eğildi. "Evet," diye düşündü, "çok ileri gittim." Kımıldamadı. "Üç yaşlarındaydım," dedi kendi kendine, "Korktuğumda ellerimle yüzümü kapatır ve bağırırdım, ben yokum diye. Annem anlatır hep. Oturmaya devam etmeliyim. Korktuğumu belli etmemeliyim."

"Ne düşünüyorsun?" diye sordu tekrar yerine geçen Maurits. "Ben normal biri miyim?"

"Hastalara durumlarını bildirmek her zaman tehlikelidir," dedi Frits, "Birine hızlı ilerleyen vereme yakalanmışsınız demek doğru değildir. Hoşça kal!" Maurits'in yüzünde bir gülümseme belirdi. "Ruhun ıstırap içinde," diye devam etti Frits, "Ama deli değilsin. Masum, sağlıklı bir sadistsin. Marktweg'deki adamınkinden çok farklı. Paçavralı bir değnek."

"O kim?" diye sordu Maurits. "Adamın turşu tezgâhı var," dedi Frits. "Epileptik. Zamanı geldiğinde kendi dilini ısırıp parçalayacak. Paçavralar sarılı bir tahta değneği var. Bir nöbetin geldiğini hissettiğinde, "Ah! Of! Vah!" der. Sonra değneği dişlerinin arasına alıp sırtüstü düşer." Gülmekten kısık sesle konuşuyordu. Maurits kıkırdamasına eşlik etti. "Bir dakika!" diye bağırdı Frits, "Şu değneği bir verir misin? Size birazdan yardımcı olacağım, hanımefendi."

"Gitmem lazım," dedi. Maurits onu kapıya kadar geçirdi ve Frits aşağı inene dek oda ve merdiven kapılarını açık bıraktı.

"Gökyüzü açık ve yükselmiş," diye düşündü, dışarı çıktığında. Yıldızlar keskin, mavi ışık saçıyorlardı. Ayaklarını yere vurup bir ağaca karşı işedikten sonra hızla eve yürüdü.

Montunu askıya astı ve atkısını cebine sokmak isterken cebinde büyük ve sert bir şey hissetti. "Viktor'un kitabı," diye mırıldanıp çıkardı. Yatak odasına girdi, kendini sırtüstü yatağının üzerine atıp kitabın sayfalarını çevirmeye başladı.

"İçimizdeki hayvanlar âlemi" diye yazılıydı yüz onuncu sayfadaki başlıkta. "Bir kadın tanıyorum, diyor doktor Janet" diye okudu, "Kendi dışında duyduğu kelimeler içinde tekrarlanıyormuş. Yankılanıyormuş. Taklit ediliyormuş. Sanki içinde

bir maymun yaşıyormuş gibi. Sesi, gözlerinin gördüğü şeylerin isimlerini içten, iradesi dışında ve çileden çıkarırcasına tekrarlayan bir başkasını tanıyorum. Bu bir taş. Bu bir ağaç. Bu bir at boku. Babasıyla gezmeye çıkmış ve sürekli gözlemlerini bildiren küçük bir çocuk gibi. Baba, taş. Baba, ağaç."

Sayfaları çevirmeye devam etti. "Janet: Beyefendiler kesinlikle," diye okudu, "kedisi ölen Oem hanımefendi vakasını hatırlarlar. Kendilerine hanımefendinin iyileşme sürecinin tamamlanmış olduğunu memnuniyetle bildiririm. Kendisine özel olarak uyguladığım bir tedavi sayesinde. Oem hanımefendiye yeni bir kedi hediye ettim."

İç geçirdi, kitabı yazı masasına fırlatıp yavaş yavaş volta atmaya başladı. Sonra aynayı duvardan alıp yatağa oturdu ve aynadaki resme baktı. "Frits van Egters," dedi, "daha iyi görünebilirdin." Yazı masasına geçip dişlerini incelemeye başladı, üst çenesindeki iki çelik kronu yokladı ve "Beyaz altın," diye ekledi. Bunun üzerine Viktor'un kitabının iki yüz altmış ikinci sayfasını açıp okudu: "Geceleri uzun, karanlık bir koridorda bir mumlukla, yanan bir mumla yürüyen bir adamın hikâyesi vardır. Korku içinde, ışığının sönmesinin ne kadar korkunç olacağını düşünür ve ışığın gerçekten kayboluşunu göreceği korkusuyla üflemeye başlar ve mumu söndürür."

Kitabı kapatıp uzun bir süre elinde kitapla oturdu. Nihayet kitaplığın üzerine koydu, soyundu, aynayı yere koyup su yüzeyinde olduğu gibi çıplak vücudunu inceledi. "Ben bir koniyim veya bir huni, nasıl istersen," dedi. Bunun üzerine yatağına girdi.

Düşüncelerini sakinleştirene dek en az yarım saat geçmişti. Yatak hareket etmeye başladı. "Sinir bozucu bir şey,"

diye düşündü. "Kes o iğrenç şakayı," dedi, "yoksa indiririm tokadı, yalan söylemiyorum, yaparım." Ancak çok geçmeden büyük bir hızla su birikintileriyle dolu çamurlu bir yolda giden bir arabada olduğunun farkına vardı. "Gün ortasında uyumamam lazım," diye düşündü. Birden şoförün kendisi olduğunun ve arabada başka kimsenin bulunmadığının farkına vardı. "Uyuyarak ne kadar sürdüm?" diye düşündü, gergin gergin direksiyonu tutarak. Araba tehlikeli bir şekilde savruluyordu. Hızı düşürmeye çalışıyor ancak sadece hızı artıran pedallar bulabiliyordu.

"Şimdilik iyi gidiyor," diye düşündü, "Ama yol bitecek." Bir virajı gürültüyle aldıktan sonra araç aniden bir çukura yuvarlanıp ters devrildi ancak içinden yara almadan çıkmayı başardı. Önündeki yolda iki büyük otobüs yan yatmıştı. Her yerden yaralıların sesleri geliyordu. Yaklaştığında otobüslerden birinin altında insanların sıkışıp kaldıklarını gördü; bağırsakları vücutlarının değişik bölgelerinden dışarı fırlamışlardı. Gözleri o kadar dışarı fırlamışlardı ki yüzlerinin önüne gelmişlerdi. Midesi döndü.

"Kaç ölü var?" diye sordu mavi takımlı bir şoföre. "Ölü yok," diye cevapladı şoför, "sadece iki ağır yaralı var; onları güzelce bir temizlememiz gerek, o zaman durumlarını daha iyi anlamış olacağız." "Peki ya onlar?" diye sordu Frits, sıkışmış bedenleri işaret ederek, "Onlara neden bakan yok?" "Gerçekten gerekiyor mu?" diye sordu adam gülümseyerek. Birden kaybolmuştu adam.

Yaralılardan ikisi yolun kenarındaki suda yüzüyorlardı. Üzerlerindeki pisliklerden arındıktan sonra bir şeylerinin olmadığı anlaşılmıştı. "Şimdi onları çıkarın altından," dedi Frits ama kimse dinlemedi. Saatlerce olay yerinde bulunan

değişik kişileri yardımın gerekliliğine ikna etmeye çalıştı. Ortalık kararmaya başlamıştı. Sonunda yardım etmeyi isteyen on beş kişiyi toplamayı başardı. "Gücüm kalmadı," diye düşündü. Neredeyse eğilemiyordu. Bir grup arabayı kaldırırken diğerleri yaralıları altından çekiyorlardı. Bağırsak ve gözler yavaş yavaş tekrar yerlerine girmeye başlamışlardı. "Seyahate çıkmak için uygun bir hava değil," dedi mavi takımlı şoför.

Uyandı; saat dörttü. "Bütün düşüncelerimden kurtulmam lazım," diye düşündü, birkaç derin nefes alarak vücudunu rahatlattı ve tekrar uykuya daldı.

VII

Cumartesi öğleyin saat iki buçukta eve döndüğünde soba yanmıyordu. Masada bir mektup vardı: "Sevgili Frits, Babanın nerede olduğunu bilmiyorum. Ben Annetje'deyim. Akşam saat on bir gibi eve döneceğim. Bezelye çorbası var, bir parça et de alabilirsin. Patatesleri soğanla kızart. Şimdilik hoşça kal. Annen."

"Mükemmel," dedi, "Tatlı huzur." Birkaç dakika durup evdeki sessizliği dinledi. Güneş, bulutlara bir delik açmıştı; soluk güneş ışığı evlerin üzerinden sobanın önündeki halıya düşmüştü. "Bu öğle vakti belki diğerlerinden daha kötüdür," diye düşündü. "Akşama dört saatim var."

Arka odaya girip yüksek, antika bir dolabın çekmecelerini araştırmaya başladı. En üst çekmecede, kitapların arasında düzensiz, yivli bir çam kütüğü buldu. "Joop getirdi," diye düşündü, "Kemirerek yeraltında tüneller kazan bir hayvan." Dikkatlice inceledi, kokladı, başının arka kısmına tıklayıp tekrar yerine koydu. Aramaya devam edip bir abaküs buldu ve bir çift aşırı küçük, kahverengi çocuk ayakkabısını elinin üzerine yan yana koydu.

"Soğuk," diye düşündü, eşyaları tekrar yerlerine fırlattı ve çekmeceyi kapattı. Bir sonraki çekmecede eski mektuplar vardı. Açık yeşil renkli bir kartpostalda kendi elyazısını tanıdı. "Sevgili annem," diye yazılıydı kurşunkalemle yazılmış notta, "Sağ salim geldim. Kurak bir hava var. Öğleyin hep birlikte plaja gideceğiz. Burada ördek tuzağı kuran bir adam var. Dik oturabilen ve ağzında pipo, başında kep olan bir köpeği var. Çok komik. Orta kumulun tepesine çıktığında önünde ve arkanda denizi görebiliyorsun. Çadır bezinin altına koyacak ot topladık. Yazacak başka bir şey bulamıyorum. Hoşça kal! Frits."

Üzerinde tarih yazılıydı: On beş Temmuz, yılı yazılmamıştı. "Doğu Vlieland," yazılıydı posta damgasında. "Bin dokuz yüz otuz altı yılındaydı," diye düşündü, kartpostalı kırıştırmaya başladı, fikrini değiştirdi ve kartpostalı tekrar mektupların arasına itti. Kırmızı bir şeritle bağlanmış yuvarlanmış bir kâğıdı açtı. "Aziz Nikola Bayramı için Frits'in istek listesi," diye yazılıydı büyük, sakar harflerle. Altında liste vardı: "Sapan"; "Havada vızıldayan, yükselen bir şey"; "Gerçek bir testere (oyuncak testere değil)"; "Çeşit çeşit şekerler" ve "Frans'ın kitabına benzeyen bir kitap, siyah ayılar üzerine"

"Havada vızıldayan," diye düşündü. "Evet, biliyorum." "Bir çeşit oyuncak," dedi içinden, "iki parmak ve başparmakla çevirerek havalandırılabilen dört teneke levhalı bir pervanecik. İyi tanımladım."

Sayfayı ince bir sopa yapana dek yuvarladı, bükmek için iki elini hazır tuttu ancak şeridini bağladıktan sonra tekrar yerine koyup çekmeceyi sert bir vuruşla kapattı. Ön odaya girdiğinde yerdeki güneş ışığı kaybolmuştu. Kâğıt kullanmadan, çıraya gaz dökerek sobayı yaktı ve ısının yükselişini

kontrol etmek için sürekli sobaya dokundu. Sonra bir sigara yakıp sandalye arkalığını bacaklarının arasına alarak sandalyeye ters oturdu.

"Gece vaktiydi," dedi, "Zifiri karanlık bir geceydi." "Radyoyu açabilirim tabii," diye düşündü, "Ancak bu akıllıca bir iş midir bilinmez." Radyoyu açtı.

"Şimdi Schumann'ın ikinci romansını dinleyeceksiniz," dedi spiker. Frits bekleyip sigaranın dumanının parmaklarının arasından yükselmesine izin verdi. "Dinle, dinle," diye düşündü müzik başladığında. Sigarayı cep piposunun üzerine bıraktı, baş ve işaretparmaklarıyla burun kemiğini sıkıp sonuna kadar açık ağzıyla usul usul nefes aldı. "Böyle," diye fısıldadı.

Parça sona erince radyoyu kapattı. On dakika sessiz oturduktan sonra kalktı. "Gece uyuklamamak için," diye düşündü, "şimdi biraz kestirmem lazım." Odasındaki yatağa uzandı, yarı kalkık halde ceketini çıkarıp başında atan kanın sesini dinledi. "Kalkmam lazım," diye düşündü, "dolaptan bir battaniye almalıyım. Ama bir türlü yatağımda doğrulamıyorum. Buna gücüm yetmiyor." Dışarıdan oynayan çocukların sesi geliyordu kulaklarına. "Yedi yaşındayken," diye düşündü, "sıradan bir makasla parkta çimleri keser ve bir kâğıt torbada saklardım. Bir hasta gibi yatıyorum burada." Yavaş yavaş uykuya daldı.

Okul öğrencileri "Küfeler tıka basa, dolu beyaz pırasa" şarkısını söylüyorlardı. Sonra çocukların kale yapıp çukur kazdıkları bakımsız bir araziden geçti. Güneşli, sıcak bir gündü.

Bir kum dubasının demir alındığı bir kanala geldi. İşçiler dubayı römorköre bağlıyorlardı. Kıyıda duruyordu ve

ambarı yarıya kadar doldurmuş olan kumda bir mezar oluşturulduğunu gördü; tıpkı yükseltilmiş bir suteresi ve turp tarhı gibi. Üzerinde bazılarının kabuğu soyulmamış çubuklardan bir haç vardı ama isim yoktu.

Buhar altında kalan römorkör yavaş yavaş hareketlendi ve duba uzaklaşmaya başladı. Bağırdı ama kimse onu duymadı. Mezar haçlı gemi giderek uzaklaştı. Ağlamaya başladı.

Saat beş buçukta uyandığında yastığı gözyaşlarından ıslanmıştı. Kalktı, mutfağa gidip kendine yiyecek bir şeyler hazırladı.

Çatalla tenceredeki soğuk, donmuş bezelye çorbasını yedi, tavadaki soğan ısınana kadar bekledi, birkaç kaşık alıp dört ekmek diliminin üzerine dağıtıp üfleyerek yedi. Yarım şişe sütü puding pudrasıyla karıştırdı ancak çok fazla şeker ekleyince tadı yüzünü buruşturmasına neden oldu. "Eti unuttum," diye düşünüp tencereye baktı. "Yağ tabakasını kırmak zaman alacak," dedi içinden, "ve eritmeye sabrım yok. Erimesini bekleyemem."

Gazı kapattıktan sonra babası geldi. Frits, babasının paltosunu asışını, derin nefes alıp verişini, oturma odasına geçişini, sonra dönüp mutfağa gelişini duydu.

"Annen evde mi?" diye sordu, kapı aralığında durarak. "Haarlem'e gitti sanırım," dedi Frits. "Yiyecek bir şeyler var mı?" "Masayı hazırlayabiliriz," diye cevapladı Frits. Oturma odasındaki masanın yarısını hazırladı, kalan yemekleri tabaklara koyup sosu ısıttı.

"Önce sen al," dedi babası, ikisi de oturduktan sonra. Frits soğanın ve kızartılmış patatesin bir kısmını aldı. Babası kalan yemekleri tabağına koydu, yemeye başladı ancak birden Frits'in porsiyonunu görüp kendininkinin yarısını bıçak

ve çatalla Frits'inkine aktardı. Frits konuşmuyordu. Yemeklerini bitirdikten sonra bir şey söylemeden yerlerinde oturdular. Etten hiç almamışlardı. "Git, git," diye düşündü Frits.

"Acelem var," dedi, "Gitmem lazım. Tencere ve tabakları suya koyar mısın? Yoksa kurur."

Koyu mavi takımını giyip yüzüne soğuk su serpti. Usulca oturma odasının kapısından baktı; babası, eli başının altında öne eğilmişti. Koridora çıktı, montunu giyip merdiven kapısının kolunu tutarak, "Ben gidiyorum! Akşama görüşürüz," diye seslendi. Odadan anlaşılmaz bir cevap geldi. Hızla merdiveni indi ve yavaş adımlarla köşeyi döndü.

On beş dakika içinde Jaap Elderer'in evine vardı. Jaap henüz masada oturuyordu. "Puding ister misin?" diye sordu Joosje. "Nefis bir kâse puding, Frits'çik?" dedi Jaap. "Hayır, teşekkürler," dedi Frits, "Yeni yemek yedim. Biraz erken mi geldim yoksa? Burası oldukça soğuk."

"Sobanın sönmesini bekliyoruz," dedi Jaap. "Tutumlu olma tedbiri. Ama kapının kapalı kalması lazım." Kalkıp büyük bir gürültüyle açık duran koridor kapısını kapattı. "Yavrum," dedi Joosje'ye, "ama öyle ama böyle, içeri girdikten sonra kapıyı kapatır mısın lütfen? Cereyan, evdeki rüzgârdır," diye tekrar etti, ve Frits'e döndü: "Öyle değil mi?"

"Evet," diye cevapladı Frits, "Cereyan, evdeki rüzgârdır. Haklısın. Ancak tanımı tersine çeviremezsin. Kötüye alamettir. Yani: Evdeki rüzgâr, cereyan değildir henüz.

"Buna inanmıyorum," dedi Jaap, boş tabağı öteye itti. "Yine kılı kırk yarıyorsun. Evdeki rüzgâr cereyandan başka ne olabilir ki?" "Farz et ki," dedi Frits, "Bir odanın kapı ve pencereleri iyice kapanmış durumda. Ancak bir havalandırma açık. Buradan, arada bir masadaki kâğıtları

havalandıran kuvvetli bir rüzgâr giriyor içeri. Kuvvetli bir rüzgâr. Ama cereyan değil. Veya açık bir pencereden. Rüzgâr içeri giriyor ancak buna cereyan diyemeyiz. Ama yine de eve rüzgâr doluyor." "Haklısın," dedi Jaap, "Kabul etmek zorundayım. Cereyan nedir biliyor musun? Cereyan, evde dolaşan rüzgârdır. Bir sigara yak." "Ha şöyle," dedi Frits. "Saat kaçta çıkıyoruz?" "Yarım saat sonra," diye cevapladı Jaap.

"Dışarısı kaygan mı?" diye sordu Joosje. "Kaygan mı?" dedi Frits, "Neden kaygan olsun ki? Kaygan olması için önce yağmur yağmış olması gerekir ve yağmur yağmış değil." "Önce yağacak, sonra donacak," dedi Jaap, "O zaman aşırı kaygan olur yollar. Cömertçe kum ve ince kül serpiniz lütfen. Hepinizin desteğini bekliyoruz." Hıçkırarak, başını yana yatırarak gülmeye başladı. "İnsanlar birbirine yardım etmeli, öyle değil mi bayım?" diye sordu ellerini ovuşturarak. "Bir tanıdığım var, Esperanto biliyor."

Zil çaldı; kısa bir süre sonra Viktor çıktı yukarı. Başında paten şapkası vardı. "Hoş geldin, baron," dedi Frits. Çıktılar. "Hansje'yi yalnız mı bırakıyorsunuz?" diye sordu Frits, merdiveni inerlerken. "Evet, tabii ki," dedi Jaap. "Çocuk için en iyisi; olabildiğince çok sevgi, olabildiğince az bakım." "Ya yangın çıkarsa," diye sordu Frits. "Elimizde olmayan bir şey," dedi Jaap. "Ateş gelmeden boğulur. Büyütecek bir şey değil. Fazla dert etmeye gerek yok. Yeter ki bolca duman olsun. O kalın, yeşilimsi dumandan."

"Dört suç ortağı," dedi Frits, dışarıda yürürlerken, "Yazın yine Kastrikum'a gitme planı yapalım mı? Ama tekrar ev tutmayalım; kamp yapalım."

"Soğuktan donarsın," dedi Viktor. "Çok eğlencelidir kamp yapmak," dedi Frits, "Ben çok kamp yaptım. Jaap, sen de öyle düşünmüyor musun?"

"Eğlencelidir tabii," dedi Jaap, "ama o da kadar abartılacak bir şey değil."

Irmak boyunca şehir merkezine doğru yürüdüler, birkaç kalabalık kavşaktan geçtiler, büyük bir meydana gelip bir kafenin yanındaki merdiveni çıktılar. Jaap iki kez beyaz renkli bir kapı zilini çaldı. Geniş, cam kapı açıldı. "İlk gelen bizler miyiz?" diye seslendi yukarıya. "Hayır, ilk değilsiniz," diye seslendi yukarıdan kısa boylu, şişman bir adam. Işığa karşı sadece vücut hatları seçilebiliyordu.

"Al," dedi Frits Jaap'a, yukarı çıkarlarken, "On iki florinim var. Bir kuruş fazlasını harcamam. Kasa sende, değil mi?" Jaap banknotu katlayıp cebine koydu.

Bir masanın üzerindeki kitaba isimlerini yazdıkları geniş, boş bir fuayeye geldiler. "O beyefendi kim?" diye sordu kapıyı açan adam Frits'i işaret ederek. "Sayın van Egters," dedi Jaap, "misafirim."

Bunun üzerine büyük bir bölümü dans pistine ayrılmış daha geniş bir mekâna girdiler. Boş, beyaz duvarlar tuhaf resimlerle doluydu. Kimse yoktu; köşede, tezgâh vitrininde sandviç satılan bir vestiyer vardı. Bir kız montlarını aldı. Salona döndüler, sola dönüp bir bara girdiler. Bir masanın etrafında üç erkek oturuyordu. Köşede, beyaz saçlı bir kadın yazı yazıyordu.

Selamlaşıp bir masa aradılar. "İyi akşamlar, Arnold," dedi Jaap. "Sayın Elde," diye cevapladı bir şişeyi ışığa karşı tutan barmen. Dolgun, parlak bir yüzü ve dalgalı, beyaz saçları vardı. Jaap dört şeri ısmarladı.

"Söylüyorum, bir sistem var bunun arkasında," dedi gözlüğü burnunun ucuna düşmüş üç erkekten biri. Kel kafasını okşadı. "Bütün gün, ellerinde listeler ve sayfalar dolusu rakamlarla orada oturmuş hesap yapıyorlar. Ve işe yarıyor, işin tuhaf yanı da bu." Diğer iki adam güldüler. Frits pür dikkat dinliyordu. "Hayır, doğruyu söylüyorum," diye sürdürdü konuşmacı. "Eğer altı kez peş peşe kırmızı gelmişse, bir sonrakinin siyah olma ihtimali oldukça yükselmiştir. Şunu bilmen lazım; öğleye kadar not alıp duruyorlar. Oynamıyorlar, sadece not alıyorlar. Oynamamak, büyük bir disiplin gerektirir. O zaman –diyelim ki– o zaman on sekiz numaranın neredeyse hiç çıkmadığını görüyorlar. Öğleleri on sekize yatırıyorlar. Ve kazanıyorlar."

"Saçma," dedi diğer iki adamdan biri; ince, kıvırcık saçlı olan. "Eğer siyah arka arkaya on kez çıkmışsa, tekrar siyah çıkma şansı aynıdır. O çark daha önce hangi sayıları çevirdiğini nasıl bilsin ki?"

"Kahretsin," dedi diğeri, "bence de. Ama yakından izleyip not almak gerekiyor. Hesap yapıp duruyorlar. Sersemleşene dek." Hanımefendi yazmayı bıraktı, gözlüğünü çıkarıp konuşmacıya baktı.

"O kadın," diye fısıldadı Jaap alçak sesle Frits'e, "Geçimini yazmaktan kazanıyor." "Büyük başarı," dedi Frits.

"Monaco'daydım," dedi adamlardan üçüncüsü. Küçük boncuk gözleri, şiş bir yüzü vardı; kalın, yeşil paltosunu çıkarmamıştı. "İçeri girer girmez vestiyer fişinin numarasına oynayan bir adam. Bir süre hep aynı rakama oynardı." "Ee?" diye sordu hanımefendi. "Kazanırdı."

"Tanrım," dedi tezgâhın üzerine eğilerek dinleyen barmen, "ben olsam ne yapacağımı bilirdim. Sürekli montumu

verir, fişimi alır ve kazanırdım. Ve her onuncu kez bloğu dolanır parayı bankaya yatırırdım." Hepsi güldüler.

"İsteyen herkes girebiliyor mu?" diye sordu ince, kıvırcık saçlı olanı. "Evet, üzerin biraz temizse tabii," dedi yeşil ceketli adam. "Senin girmen zor olabilirdi ama seni misafir olarak bildirebilirdim." Sustu ardından yeniden konuşmaya başladı: "Birinde süveterimi ters giymiştim, yani kravatsız. İzin vermemişlerdi; hemen bir adam bitmişti yanımda. Sonra tuvalette çıkarıp doğru giymiştim. Ancak kravatım yoktu tabii. Ama bir şey demediler, önemli değildi. Öncekinden daha tuhaf duruyordu ama umurlarında değildi."

"Üç tek, bir de şeri," diye seslendi Jaap. Siparişler geldiğinde Frits ve Viktor'a kadehlerini kaldırmalarını söyleyip, "Ad fundum,"[1] dedi. Jaap ve Frits kadehlerini bir dikişte boşalttılar ancak Viktor'u öksürük nöbeti tutmuştu. Joosje konuşmadan küçük yudumlarla şerisini içiyordu. "Çok konuşmuyorsun," dedi Frits. Salonda göz gezdirdi. Barmen büyük bir göbekli sobayı dolduruyordu. "Aslında," dedi Frits Jaap'a, "Aşırı sade bir salon. Duvarları kâğıtla kaplayabilirlerdi en azından." "Sigara dumanından sararıverirdi," dedi Viktor. "Sorun mu?" dedi Frits, "Üzerine yapıştırıverirsin olur biter." Jaap herkese sigara sundu. "Babam," dedi, "on dört yıl boyunca iki çeşit duvar kâğıdı olan bir odada çalıştı." "Ne?" diye sordu Viktor. "Evet," dedi Jaap; "Babası, yani benim büyükbabam demiş ki: Daha hoş bir kâğıt yapıştıralım duvara. Pahalıya mal olmasın diye kendisi yapmak istemiş. Kâğıt almış, tutkalını hazırlamış ve bir pazar günü öğleden sonra başlamış yapıştırmaya. Ancak odanın yarısını yaptıktan sonra o kadar yorulmuş ki her şeyi bir süreliğine kaldırmış.

1 (Lat.) Sonuna kadar, bir dikişte, fondip. (ç.n.)

Haftaya devam demiş. Ancak devamını hiç getirememiş. On dört yıl sonra taşınana kadar malzemeler öylece kalmış." "Bir içecek daha alalım mı?" diye sordu. "Ben istemem," dedi Viktor. Frits ve Jaap ayağa kalkıp barda birer içecek aldılar, bir kerede dikip tekrar sandalyelerine döndüler. Fuayeden sesler gelmeye başladı. Kısa bir süre sonra tıknaz, gür saçlı bir adam, yanında yeşil, kadife elbiseli zayıf bir bayanla salona girdi. "Bak bak, Dirk," dedi Jaap, "Buraya gel." İki misafir masalarına gelmişlerdi. "Burası sessiz," dedi adam. "Bilseydim bir saat geç gelirdim. Bir içkiye ihtiyacım var." "İki kahve!" diye seslendi ve kıkırdayarak gülmeye başladı. "Kes şunu artık," dedi kadın, "hiç de hoş değil." "Marie," dedi adam, "bana karşı gelme." Önlerine kahve kondu. "Az önce," dedi adam bir sigara yakarak, "idama mahkûm olmuş bir adam hakkında bir hikâye duydum. Boynunu vuracaklarmış, başını idam kütüğüne koymuş. Öne eğilmiş," –başını masaya, ellerinin arasına koyarak gösterdi– "ve cellat ne demiş biliyor musun? Çek o ellerini; parmaklarından olacaksın!" Birkaç kez masayı tıkladı. "Evet, çok haklısınız beyefendi," diye seslendi barmen. "Oo," dedi adam, "çok uyanıklar burada." "Hayır, biraz bekleyin," diye seslendi barmene.

Merdivende bir gürültü koptu. Peş peşe bir düzine misafir içeri girdi. Dans salonunda bir pikaptan müzik sesi yükseldi.

"Saat kaç," diye sordu Viktor. "Benimkisi sekiz buçuğu gösteriyor," dedi Frits. İçeri girenler masalarına geçtiler. "Marie, bak Uil," dedi tıknaz adam fuayeye girerek. Kadın onu takip etti.

"Bir kadeh daha alıyoruz," dedi Jaap. Barda Frits'le çabucak birer tek attılar. "Bir de Viktor için," dedi Jaap; masaya

usulca üçüncü bir kadeh koydu. Viktor yüzünü buruşturarak içti. "Tadını kaçırma ama," dedi Frits. "Asık surat istemiyoruz. Dikkat et yoksa bizimle kamp yapmaya gelemezsin." "Frits plan yapmakta geç kaldı sayılmaz," dedi Viktor; "Yazın yurtdışına gidemez miyiz?" "Hiç yurtdışına çıkmadım," dedi Frits, "tek bir kez, yedi yaşındayken Alman sınırını böğürtlen toplamak için geçmem hariç."

"Kuzenlerimi, Dolf ve Abe'yi tanırsın değil mi?" diye sordu Jaap. "Yük bisikletiyle seni gezdirenler mi?" dedi Frits. "İkisinden biri o pisliği sınıfımıza fırlatmıştı, onlar mı?"

"Evet," dedi Jaap. "Onlar da her yıl kamp yaparlardı; trekking derlerdi. Ofiste çalışırlardı. Haarlem'de otururlardı. Hâlâ orada oturuyorlar. Cumartesi öğleyin yola çıkarlar ve yemek vakti bizde olurlardı. Hep aynısı olurdu; bari yemeğe kalsaydınız. Hoş, yemeğe kalırlardı. Akşam olurdu; kalalım bari. Hoş, kalırlardı. Pazar sabahı çıkardıkları eşyalarını tekrar toplarlardı; muz, yumurta, piknik tüpü, aklına ne gelirse. Sonra her şey tamam olurdu ama her seferinde mutlaka lastiklerden biri patlardı. Bisikleti tekrar yukarı taşırlar ve lastiğini balkonda yapıştırırlardı. Annem kendi hallerine bırakırdı onları. Saat on ikiye doğru işlerini bitirmiş olurlardı; hadi o zaman, birer sandviç yiyip öyle gidin bari. Muzlar, ekmek, yumurtalar ve piknik tüpü –en üstte olurdu tabii– tekrar çıkarılırdı. Ve saat bir buçuğa doğru nihayet yola çıkarlardı. Önce Blaricum'a giderlerdi. Orada büyükanneleri –çok tatlı bir insan– otururdu. İkindiye doğru –zira yolda uyumuş olurlardı– varırlar ve yemeğe kalırlardı. Ne yapalım biliyor musun derlerdi, yola çıkmak için çok geç. Cicianne derlerdi, biz çadırımızı şuraya kuralım. Söylemeyi unuttum, evin arkasında küçük bir orman vardı. Büyükanne –öleli birkaç yıl

oldu– bir çadırda kalmalarına gönlü elvermezdi tabii. Hayır, olur mu, onun içinde üşür hastalanırsınız derdi. Büyükanne yere yatak serer ve kuzenler evde yatarlardı. Sabah çok erken kalkmazlardı. Sonra durum değerlendirmesi yaparlardı. Büyük haritalarla. Orası senin burası benim. Bir yolculuk programı çıkarırlardı. Ardenler'e." "Ardenler'e," diye tekrarladı gülmekten katılarak. "Ancak her şeyi çıkarmışlardı, çadır da dahil. Sanırım hava kötüleşecek derdi büyükanne. Dolayısıyla o gün haritalarını birkaç kez daha incelerler ve havaya bakarlardı: Bekleyelim görelim. Ertesi gün yağmur yağardı. Hafif çiseleyen bir yağmur, ancak onları evde tutmaya yeterdi. Evde otururlardı. Büyükanneleri torunlarının yanında olmasından hoşlanırdı. Onlara bakar, bütün gün sohbet ederlerdi. Ne hava kötü olduğunda ne de iyi olduğunda çıkarlardı çünkü hava her halükârda kötüleşebilirdi."

Bir an bekleyip sigara yaktı. "Alabilirsin," dedi paketi masaya koyarak. "Sonra?" diye sordu Frits. "Sonra," diye devam etti Jaap, "Altı gün –altı gün tatilleri olurdu– çok çabuk geçerdi. Her yıl aynısı olurdu. Çocukların sıkıldıklarını veya kötü bir tatil geçirdiklerini düşünme sakın. Hiç değil. Hadi bakalım, gidip tazeleyelim."

"Dört tek," dedi barmene. "İkimiz birden ad fundum," dedi Frits'e. İkişer kadehi peş peşe diktiler. "Sanırım Viktor pek havasında değil bu akşam," dedi Frits, "Joosje ise biraz sessiz gibi." "Joosje," dedi Jaap, "her şeyin farkında. Viktor ciddi bir çocuk. Aşırı ciddi. Ama çok severim kendisini."

"İşemem lazım," dedi Frits. "O zaman birlikte gidelim," dedi Jaap. Fuaye ve dans salonundan geçip lavaboya gittiler. "Misafirler gelmeye başladı," dedi Frits masalarına yürürlerken. Vestiyerin önünde onlarca misafir bekliyordu.

Salonda dans edilmeye başlanmıştı bile. "İğrenç bir tadı var," dedi, "ama bir kez mideye indikten sonra çok lezzetli."

"Evet Viktor," dedi Frits, yerlerine geçtikten sonra, "pek havanda değil misin bu akşam? Sayın Jaap ciddi bir kişi olduğunu söylüyor." "Benim keyfim yerinde," diye cevapladı Viktor.

"Bizimle bir kadeh daha alırsın değil mi?" diye sordu Jaap. Viktor, iki arkadaşının peşinden bara yürüdü. Kalabalıktan dolayı biraz beklemek zorunda kaldılar.

"Sen okuyorsun," dedi Frits tekrar yerlerine geçtikten sonra, "Ama bilim nedir? Hiçbir şey." Viktor gülümsedi. "Düşün," dedi Frits, –"Sizin ilginizi pek çekmeyecek bir konuya temas ettiğimden dolayı af buyurunuz hanımefendi," dedi Joosje'ye– "Düşün, bütün o bilgi, basit bir kum tanesini üretmeye bile yetmiyor." Parmak uçlarında bir kum tanesini ovuyormuş gibi yaptı. "Bunu yapamıyorlar."

"Son derece haklısınız," dedi Jaap. "Şu masa kahverengi örneğin. Ama sen de kahverengi görüyor musun onu? Benim kahverengi dediğim renge sen de kahverengi diyorsun. Ancak senin kahverengi gördüğün şeyi benim mavi görmem mümkün. Çöz çözebilirsen." Gülmeye başladı, ellerine tükürüyormuş gibi yapıp Viktor'un göğsüne hafif bir yumruk attı. "Öyle değil mi?" diye sordu. "Tek başına tatile çıkan adamın hikâyesini biliyor musun?"

Salon dolmaya başlamıştı. "Adam, kaldığı oteldeki bir kızla düşüp kalkmaya başlıyor. Gece kızla yatağa gidiyor. Kapı çalıyor. Kapının altından bir telgraf itiyorlar. Okuyor: Eşiniz çok hasta, hemen dönmeniz isteniyor. Tekrar katlıyor, telgraf pulunu tükürükle tekrar düzgünce yerine yapıştırıp yatağının üzerindeki rafa koyuyor. Yatağa girip, 'Yarın çok

şaşıracağım!' diyor." Viktor kahkahalarla güldü, Frits ve Joosje gülümsediler.

"Şu hayatta ne çok dert var," dedi Frits, "Orası kesin."

"İçkisiz kaldık, öyle değil mi?" diye sordu Jaap. Viktor ve Joosje için birer şeri getirip Frits'le birlikte tekrar bara gitti. Kadehlerini bir solukta içip birlikte lavaboya gittiler. Kol kola geri döndüklerinde Joosje, "Bir daha uzatmayın, çünkü sandalyeleri boş tutmak neredeyse imkânsız hale gelmeye başladı. Sürekli sorup duruyorlar," dedi.

Frits masaya eğildi, Viktor'a bakıp sordu: "Çok unutur musun?" "Duruma göre, Frits," diye cevapladı Viktor. "Konuşmamız lazım," diye ekledi Frits, "Benim konuşmam lazım. Hadi bir şeylerden konuşalım." "Bir itirazım yok," dedi Viktor. "Hakkında ne derlerse desinler," diye sürdürdü Frits, "sen dürüst bir insansın." "Abartmayalım," dedi Viktor.

Jaap kolunu Joosje'nin beline dolamıştı. Alçak sesle konuşuyorlardı. "Abartalım veya abartmayalım," dedi Frits, "ama gerçeği olduğu gibi söyleyelim. Sen unutabilir misin, Viktor? Benim o tuhaf, o çok tuhaf meselemi hatırlıyor musun? Kesin hatırlıyorsundur, hatırlamıyor musun yoksa?" "Evet," dedi Viktor, "Hatırlıyorum." "Güzel," dedi Frits, "Ama yine de tamamen unuttun. Unuttun, değil mi? Hatırlamıyorsun. İstesen bile hatırlayamazsın." "Kesinlikle," dedi Viktor.

"Güzel," diye devam etti Frits, masaya bakarak. "Seni alıkoymuyorum ya?" "Kesinlikle," dedi Viktor. "Daha önce anlatmış olabilirim," dedi Frits, parmak uçlarını birbirine bastırarak. "Kırk beş yılının Mart veya Şubat ayıymış. Bana sorarsan Şubat ayıydı. O zamanlar haftada bir kez yaşlı bir adam bize yemeğe gelirdi. Her cumartesi sanırım. Birkaç

kere gelmiş, sonra gelmemeye başlamıştı. Çarşamba günü ölmüş olduğunu duymuştuk. Bir tanıdığı evine uğramış. Adam kapıyı açmış ve odasında oturuyorlarmış. Sonra göğsünde bir ağrı çıkmış ve birden ölüvermiş." "Evet, duydum," dedi Viktor. "Bayan Schaapskooi," diye devam etti Frits, "yalnız yaşayan bir kadını besleyip besleyemeyeceğini sormuş anneme. Peki demiş annem. Haftada üç kez. Çok cılız bir kadınmış. Bastonla yürürmüş. O zamanlar buğday yerdik. Birkaç gün suda bekletip haşlardık; çok lezzetli olurdu. Büyük bir porsiyon yedikten sonra divana uzanmış. Biraz başım dönüyor demiş ve sonra ayrılmış. Evinin merdiveninde bayılmış. Hemen ateşi yükselmiş. Komşuları bir çay kaşığıyla ağzına su damlatmışlar. Dişlerinin arasından. Sabah tamamen kendinden geçmiş, birkaç saat sonra da ölmüş. Dolaplar dolusu kullanılmamış yatak çarşafı bulmuşlar. Ayrıca para ve menkul kıymetler."

"Ya," dedi onların konuşmasını dinleyen Jaap. "Size yemeğe gelen kişiler?"

"Sonra on altı yaşında bir genci beslememiz istenmişti. Evet demişti annem, ama her gün gelirse. Esmer, uzun boylu bir çocuktu. Çok zayıftı. Konuşmaktan korkardı. İlk gün masamıza oturduğunda babam, Wim –adı Wim'di– dedi, senden önce iki kişi, yaşlı bir adam ve yaşlı bir kadın masamıza misafir oldu. Evet efendim dedi çocuk. İkisi de öldüler dedi babam, ve mesele şudur ki senin de onlar gibi ölmemen lazım. Çocuğun suratı kıpkırmızı olmuştu; evet, evet, tabii ki. Nereye bakacağını bilememişti. Yemekten sonra pencerenin yanından kalkmamıştı. Annem mutfakta bana o çocuk neden oradan kalkmıyor diye sormuştu. İyi yetiştirilmiş bir çocuk demiştim. Çünkü birileri ona yemek yedikten sonra

hemen kaçılmayacağını öğretmiş. Annem çocuğa dönüp Wim, istersen gidebilirsin demişti. Hoşça kalın hanımefendi, hoşça kalın hanımefendi demiş ve ayrılmıştı. Ertesi gün erkek kardeşi gelmiş ve Wim hasta demişti. Bu üçüncü demişti annem. Kardeşi yemeğe kalmıştı; böylece yemek ziyan olmayacaktı. Ancak ertesi gün Wim tekrar iyileşmişti. Savaş sonuna kadar bize yemeğe gelmişti. Gıda paketleri atıldığında yedi kişilik bir aile olduklarından fazladan bir paket vermişlerdi. Bir süre sonra, bir yaz günü Wim bahçelerinden marul getirmişti bize, çünkü bir hobi bahçeleri vardı. Ve abimin sobası çatladığında Wim'in babası –demirciydi– sobaya bir kaporta kaynak yapmıştı. Çok kalın, çok sağlam. Bedavaya; tek kuruş istememişti. Çıkarsız yardım mı? Sıkıyor muyum seni?"

"Hayır," dedi Viktor, "Kesinlikle. Devam et. Dinliyorum."

"Anlayacağın," dedi Frits, "Bana kalmış olsaydı bize yemeğe gelmelerine izin vermezdim. Sen delisin derdim anneme sürekli. Bir şey kalmayacak. Yapma. Ben öyleydim. Öyleyim. Aşağılık biriyim değil mi?" Viktor dudaklarını büküp başını usulca salladı. Jaap yerinden kalkmış, masadan birkaç adım ötede uzun boylu, zayıf bir adamla konuşuyordu.

"Savaş bittikten sonra," diye devam etti Frits, "onlarca kilo buğday, kilolarca fasulye ve bezelye kalmıştı. Ama korkuydu önemli olan. En kötüsü korkuydu."

"Pek neşeli değilsin bu akşam," dedi Viktor. Frits kol saatine baktı. "Birazdan tam dokuz buçuk olacak," dedi. "Yarım dakikalık kısa bir aradan sonra programımız devam edecek."

Jaap geri döndü. "Birer içki daha alalım," dedi. "Sonra işemeye gidelim," dedi Frits. İçtiler, su döktüler ve kısa bir

süre sonra dans salonunda ayakta beklediler. Burada da bütün masalar doluydu. Pikap bir fokstrot çalıyordu. Dans pistinde birçok misafir ayakta sohbet ettiğinden dans edenler başkalarına çarpmadan ilerleyemiyorlardı.

"Her şey," dedi Frits, "tamamen farklı da gelişebilirdi, biliyorsun değil mi?" "Bunu henüz araştırmadım," dedi Jaap. Porselen pisuarların önünde şarkı mırıldanıyorlardı. Masalarına dönüp sandalyelerine oturduktan sonra Frits, "Çin'de testereyle keserken ana hareket bizde olduğu gibi itmek değil çekmektir. Ve vidaları sola çevirirler."

"Tuhaf şeyler var şu dünyada," dedi Jaap. "Gel buraya otur," diye seslendi az önce ayaküstü sohbet ettiği uzun boylu adama. Adam oturacak sandalye aradı, yan masanın etrafında bir an boş bırakılan bir sandalyeyi alıp yanlarına oturdu.

"Herbert Witlijn," dedi Jaap. "El sıkışmaya gerek yok. Anlat bakalım, nasıl gidiyor?" Otuz yaşını birkaç yıl geçmiş olan adamın üzerinde gri gömlekle kahverengi, kareli bir takım vardı. Yüzü sarıydı ve köşeleri nemden veya yorgunluktan iltihap olmuş izlenimi veren gözleri siyahtı. Siyah saçlarına briyantin sürmüş ve saçını ortadan ayırmıştı. Jaap'ın sorusunu cevapsız bırakarak iki parmağıyla masaya hafifçe vuruyordu.

"Sade yaşamanın," diye sordu Frits, "iyi bir şey olduğuna inanır mısınız?" "Çok zor sorular soruyorsun," dedi Jaap, "Yapma bunu."

"Özür dilerim," dedi Frits. "Burada bulunan hiç kimseyi rahatsız etmek istemem." Elini Jaap'a uzatıp başını önündeki masaya yatırdı. "O başın çok fazla yer kaplıyor," dedi Viktor.

"Sayın Lijnman," dedi Frits zayıf adama, "et yemenin, günah olmasa da sağlıksız bir besin olarak tavsiye edilmemesi gerektiğine inanır mısınız?" "Bundan emin değilim," diye cevapladı adam, "ama üzerinde düşüneceğim." Frits adamın, bir dişi eksik olan ağzındaki aralığa dikkatlice baktı.

"Üzerinde düşünmek," dedi hafifçe masayı tıklayarak, "Üzerinde düşünmek. Herkes aynısını söylüyor. Ama böyle bir yere varamayız ki."

"Neden bahsediyor?" diye sordu Joosje. "Et yemek öldürmez," dedi Viktor. "Sizin görüşünüzü biliyorum," diye devam etti Frits, Viktor'un elini sıkarak. "Saygıyla karşılanması gereken bir görüş ama buna rağmen – kabul edilemez. Çünkü ne diyorsun? Diyorsun ki: Et yemek istemiyorlar mı? Peki. Vejetaryenler için buharda pişirilmiş uskumru hazırlanacaktır." Yanaklarını şişirerek nefesini boşalttı.

"Gerçekten de," dedi Jaap, "besinlerimiz sağlıklı değil. Genelde değil. Pek dikkat etmiyoruz ne yediğimize. Ancak saygıdeğer doktor van Egters bu konuda haklı mıdır bilmiyoruz."

"Misafirimizin fikrini almak istiyorum," dedi Frits. "Sayın Lijnman" –elini hitap ettiği kişinin bileğine koydu– "besinler hakkında ne düşünüyorsunuz?" "Bir şey söylese bari," dedi Joosje alçak sesle. "Bakın," dedi adam, "uzun yıllar önce gazete bürosunda belli bir yaş grubuna ait gençler için bir yarışma düzenlemiştik. Birçok ödül vardı. Cumartesi akşamdan çeyrek sayfa ilan edildi. Görevleri serbest bir kompozisyon yazmaktı. En iyi kompozisyonu yazan genç gazeteci olarak yetiştirilecekti."

"Lafı dolandırıyorsunuz," dedi Frits, "ama sakıncası yok. Önemli olan söylemek istediğiniz."

"Groningen'li bir genç vardı veya Drenthe'li," diye devam etti adam, "Yarışmayı kazandı ve Amsterdam'a gazetede çalışmaya geldi. Bir odada kalıyor ve çarşıda, kafeteryalarda yiyordu. Dokuz ay kadar çalıştıktan sonra birden hastalandı. Birkaç hafta iyileştikten sonra tekrar hasta oldu ve altı gün kadar sonra da ölüverdi. Doktor kafeterya yemeklerinin, sürekli aynı, iyi pişirilmemiş yemeklerin onu öldürdüğünü söyledi."

"Olağanüstü bir şey anlattınız," dedi Frits dalgın dalgın. "Ben doktor değilim ama ölüm nedeninin tuz olduğunu söyleyebilirim. Tuz, böbrekleri mahveden bir şeydir. Etrafımızda birçok olay gelişiyor ancak neredeyse farkına varmıyoruz hiç. Ya sağırız ya körüz." Alnını kaşıdı. "Eve gitme vakti gelmedi mi?" diye sordu Joosje sessizce Viktor'a. "Birazdan," dedi Viktor.

"Bir içki daha alalım," dedi Jaap. Frits'le kol kola bara gittiler. "Çok kalabalık yine," dedi Frits, Jaap'la kadehlerini bitirdikten sonra. Uzun boylu adam için bir içki getirip usulca masaya koydu. Frits, birden bütün misafirlerin yüksek sesle birbirlerine bağırdıkları algısına kapıldı. "Biraz az gürültü yapmaları çok mu zor gerçekten?" Birkaç adım atmaya çalıştı ancak yönünü tamamen kaybetti ve kapıya yakın bir yerde, ışıldayan bir slot makinesinin yanındaki duvara dayandı. Gözlerine batan sigara dumanının arasından misafirleri ayırt etmeye çalışıyordu. Biri elini omzuna koyup usulca konuştu: "Aldırma delikanlı, burada herkes aynı hissediyor kendini." Frits hafifçe döner dönmez kırış kırış yüzlü bir adamı karşısında buldu. "Çok teşekkür ederim," deyip yabancı kişinin elini sıktı. Sonra masaya geri döndü.

"Biz hep dost kalalım," dedi öne eğilip başını sol elinin üzerine yaslayarak, "Öyle değil mi, Jaap? Viktor? Her ikiniz de eşit şekilde kalbimin birer parçasısınız." "Siz beyefendi," diye devam etti uzun boylu adama, "sizi tanımıyorum, dolayısıyla benden herhangi bir taahhüt bekleme durumunda değilsiniz. Ancak sizi uzaklaştırma çabası içinde olduğumu düşünmenizden daha kötüsü olamaz benim için. Bilakis." Ona elini uzattı.

"Beyefendi düşünür, Herbert," dedi Jaap, "Ben de düşünürüm. Fakat sayın van Egters'in mesleği bu." Başını Joosje'nin göğsüne yasladı. Viktor tavana bakıyordu.

"Farkındayım, Viktor," dedi Frits, "Çok sıkıldığını biliyorum. Düzgün davranışlı birisin. Bunu takdir ederim. Şu anda havamdayım." "Şaka bir yana," dedi Joosje ve Jaap'a dönerek, "çoğu kişinin ölmüş olan, hayatta olmayan kişileri çok az düşündükleri doğru değil midir? Tanrı her şeyi görür."

Uzun boylu adam orada bulunanların arasında tanıdık birini görmüş, yerinden kalkıp uzaklaşmıştı.

"Saatin kaç, Frits'çiğim?" diye sordu Jaap. "Onu çeyrek geçiyor," diye cevapladı Frits. "Buna rağmen her şeyin başlangıcı ve sonu Tanrı'dır. Et yemek günahtır."

"Şu et meselesi zihnine bayağı yer etmiş görünüyor," dedi Viktor. Yanmış bir kibrit çöpüyle tırnaklarını temizlemekle meşguldü.

"Yalnız o olsa," dedi Frits. "Yalnız onunla kalsa iyi. Bol miktarda yiyorlar. Tanrı şahidim. Gece vakti bile taze beyaz ekmek yiyorlar." "Kimler?" diye sordu Joosje. "İnsanlar. Vatandaşlarımız," diye cevapladı Frits, arkaya yaslanarak. "Gece geç vakit kahve içiyorlar. Herkes biliyor ki bu vücudun sonu demektir. Ve ruha hasar verir."

"Ruha hasar verir," dedi Jaap; yerinde doğruldu. "Yanlış anlama," diye devam etti Frits. "Amacım ders vermek değil. Ama görüyorum. Ve gözleri açık olan, etrafına bakan herkes görmeli."

"Herkes aynı netlikle göremiyor," dedi Jaap. "Bizim için üzerinde durmak gereken bir şey, bir başkası için erişilmez bir bilgelik tapınağı olabiliyor. Kuzenim Uuk'u örnek alalım. Onu tanıyorsun, değil mi?" "Tabii," dedi Frits, "Hoş, namuslu bir çocuk. Eleştirilemeyecek kadar mükemmel. Senin bütün tanıdıkların böyle. Sade, çalışkan insanlar. Sözlerimde katiyen bir ima yok, yanlış anlaşılmasın." "Elbette," dedi Jaap, masadaki külü silip konuşmasını sürdürdü: "O Uuk katiyen aptal biri değil. Ancak yine de geçenlerde on beş florinlik bir bakır yüzüğü kakaladı biri ona." "Gerçekten mi?" diye sordu Frits. "Kim peki?" dedi Viktor. "Denizci olduğunu ve gemisinin bir buçuk saat sonra demir alacağını," dedi Jaap, "ve yanına altın almasının yasak olduğunu söyleyen biri."

"Önce gülüyorsun," dedi Frits, "ama çok çirkin bir şey. Bir insan başka bir insanı aldatıyor. Yaradan'ın gözlerinin önünde."

"Uuk tuhaf bir çocuk. Kesinlikle aptal değil," diye devam etti Jaap, "Ama bazı şeylerin farkında değil. Yolda yürürken biri bir pencereyi tıklıyor. Hemen içeri giriyor. Pencereyi tıklayan bir orospu tabii ama Uuk fare kovalamak veya dolabın yerini değiştirmek için çağırdıklarını zannediyor. Bir yaşıma daha girdim!"

"Ortalığı batırdık," dedi Frits, masa yüzeyini işaret ederek. "Çok görgüsüzüz." "Biraz dans edenleri seyredelim," dedi Jaap, "Belki onlardan bir şeyler öğrenebiliriz."

Yerlerinden kalkıp kendilerine ite kaka yol açmaya çalıştılar. Viktor önden yürüyordu; onu sırasıyla Jaap, Joosje ve Frits takip ediyordu. Zar zor salonun köşesine kadar yürüyüp duvara dayalı uzun bir banka oturdular.

"Böyle partilere katılmak için çok yaşlandık," dedi Frits. "Batı medeniyetinin inkırazı. Yine genç olmak harika bir şey."

"Birer içki daha alalım mı?" diye sordu Jaap. "Almasak daha iyi olur," dedi Frits, "biraz beklesek." "O zaman bir sigara yakalım," dedi Jaap herkese birer sigara sunarak.

Bir hanımefendi, onlara yakın duran bir kuyruklu piyanonun başına geçti. Pikap durdu; dans eden çiftler bekliyorlardı. "Hadi bakalım," diye bağırdı birileri. "Eski bir kovboy şarkısı, 'Beni Hapsetme','" dedi Jaap, piyanist başlar başlamaz. Başı ve boynuyla su içen bir kuşun hareketlerini taklit etti. "Küçükken," dedi Frits, "piyano müziğine tahammül edemezdim. İnsan hassas bir varlıktır." Jaap Joosje'ye yaslanmaya ve artık hareket etmemeye başlamıştı.

"Dinle," dedi Frits, kolunu Viktor'un beline dolayarak. "Çok mu ciddiyim?" "Arada bir ciddi olmak fena olmaz," diye cevapladı Viktor. "Bilimin kayda değer bir katkı sunduğunu düşünüyor musun?" diye sordu Frits. Viktor sustu.

Piyanist, yeni bir melodiye geçti. "Bunu biliyorum," dedi Frits, "'Beş Dakikanı İstiyorum' parçası. Pek hoş bir nağmedir." Öne doğru eğilip yumruklarıyla dizkapaklarına vurarak tempo tutmaya başladı. "Herkesin bir hikâyesi var," dedi, "ancak çok azının hikâyesi kayda değer."

"Boomgaard'ı tanır mısın?" diye sordu Viktor. "Felsefe hakkında çok şey bilir." "Boomgaard mı? Hayır," dedi Frits, "tanıdık gelmedi. Maalesef tanımıyorum." "Emin misin?"

diye sordu Viktor. "Okutman, aynı zamanda eğitmen. Klasik diller eğitmeni. Berendsgymnasium'da ders veriyor. Altı yıldır aşağı yukarı. Sen de orada okumadın mı?"

"Benim lise yıllarımdan önceydi o zaman," dedi Frits. "Tam olarak kaç yaşındasın sen?" diye sordu Viktor. "Onu tanıman lazım."

"Yirmi üç yaşındayım," dedi Frits. İşaretparmağını kaldırdı. "Ama unutma," dedi. "Okulu dördüncü sınıftayken terk ettim. Ama çok aptal olduğum için değil."

"Özür dilerim," dedi Viktor. "Tam tersi," diye devam etti Frits. "Ancak gerçekten kaçmaktan daha kötüsü yoktur. İyi dinle. Ne demek istediğimi anlayacaksın. Eğer anlamadığın bir şey olursa sorabilirsin. Tartışmak serbest. Biletlerinizi bilinen satış noktalarından veya kapıdan alabilirsiniz." Viktor'u belinden tuttu, arkasındaki duvara yaslanıp sağ koluyla işaret etti.

"Senin için önem taşımayabilir," dedi, "Belki de benimle ne alakası var diyebilirsin. Belki benim akıbetim senin umurunda değildir. Ama unutma; Tanrı her şeyi görür ve bilir. Sema, O'nun avcunun içindedir." "Peki, dinliyorum," dedi Viktor.

"Dinleyip dinlememen umurumda değil," dedi Frits, "Her ne kadar beni derinden üzecek olsa da. Berendsgymnasium'a girmiştim. İlk yıl bütün karnelerimde Latinceden on almıştım. Bu bir gerçektir. Kaynakları incelenebilir." Başını kaldırıp nefesini gürültüyle havaya üfledi. "Sonra, sayın doktor Poort," dedi, "ikinci sınıfa başladım. İyi gidiyordu. Hiç de fena gitmiyordu. Yaz tatiline ayrılmadan birkaç gün önce yatağa düştüm. Sınıfı geçemeyeceğim korkusuyla. Herkes delirdiğimi düşünüyordu. Belki de haklılardı. Sınıfı geçtim,

tek bir zayıfla, cebirden. Sıkıyorsam söyle, sana sıkıntı vermek istemem." Viktor'un elini sıktı. "Olur mu öyle şey," dedi Viktor, "devam et, çok enteresan bir hikâye." "İlgini çekiyor mu?" diye sordu Frits. "Harika. İlgi duymak bir insanın, garip dünya vatandaşlarının belki de en iyi özelliklerinden biridir." Düşünceli bir şekilde başını salladı.

Jaap Joosje'ye yaslanmış, yarı açık gözleriyle dans edenlere bakıyordu. "Sonra üçüncü sınıfa geçtim," dedi Frits. "Tıpkı çocuk tekerlemesindeki gibi. Basit ve buna rağmen veya belki de bundan dolayı duygulandırıcıydı. Seni alıkoymuyorum ya?" "Kesinlikle, devam et," dedi Viktor.

"Üçüncü sınıfta, söylediğim gibi," diye devam etti Frits. "Fransızca ve matematikten –her iki dalında da– zayıflar almaya başladım. Ve sınıfı geçemedim." Viktor'a baktı. Viktor sustu. "Bütünleme sınavına kaldım. Tatil döneminde bir tanıdık bana yardımcı oldu. Ama sınav iptal edildi. Tuhaf, kahpe felek. Tanrının varlığına inanır mısın?" "Hayır," dedi Viktor, "bunu daha önce de anlattım." "Tamam öyleyse," dedi Frits, önemsemez bir tavırla, "bu, karşılıklı anlayışa bir engel demek değildir." Dans eden biri ayağına bastı. "Sakarlık, ama kötü niyetten değildir belki de," dedi. "Sınava girmedin mi?" diye sordu Viktor.

"Sınava girmedim," dedi Frits. "Sınava birkaç gün kala müdür savaş tehdidi gibi olumsuz koşulların sakin çalışmayı imkânsız kılacağını ileri sürdü. Güzel ifade ettim. Buraya kadar anlaşıldı, değil mi?" "Kesinlikle," dedi Viktor, "Çok kısa ve anlaşılır anlatıyorsun."

"Bu demekti ki," diye devam etti Frits, "bütünleme sınavına kalan herkes sınava girmeden bir üst sınıfa alınacaktı. Ben de. Böylece dördüncü sınıfa geçtim." "İlerleme

kaydediyoruz," dedi Viktor. "Jaap uyudu uyuyacak." "Bırak uyusun," dedi Frits. "Dördüncü sınıfa gelmiştik. Sene sonunda İngilizce, matematik ve kimyadan zayıf almıştım." Parmaklarıyla saydı. "Kimyadan beş, idare eder."

"Dinle birader," dedi üzerinde durarak, "Şimdi iyi dinle. Matematik ve İngilizceden bütünlemeye kaldım. Ve ikisine de girdim. Bilirsin seni çok takdir ederim, Viktor; sana karşı bir zaafım vardır. O yüzden anlatıyorum bütün bunları; anlayacağını bildiğim için. O yaz tek bir ders çalışmadım." "Hiç mi?" diye sordu Viktor, "Nasıl yani?" "Hiç," dedi Frits. "Dikkat et, kötü veya rezil olandan değil, gülünç olandan bahsetmek en zor şeydir. Bir yerlerde okumuştum." Geğirdi, hafif öne eğilip konuşmasına devam etti: "Bütünlemeye gittim. Anlıyor musun? Anlayabiliyor musun?" "Anlaması kolay değil," dedi Viktor.

"Hayalinde canlandır," dedi Frits üzerine basarak, "Kesin ve net bir şekilde çuvallayacağının bilinciyle sınava katılan birinin neler hissettiklerini hayal edebiliyor musun?" Ağzını açtı, usulca dişlerini altdudağına bastırıp gözlerini kapattı. "Neler anlatıyorum?" dedi. "Seni alıkoyuyorum. Seni sıkıyorum. Seni rahatsız ediyorum. Gerçek bu. Ama beni dinledin. Bunu takdir ediyorum." Viktor'un elini eline aldı. "Ne akşam," dedi. "Unutulmaz bir akşam."

"Anlatmadığım tek bir şey kaldı," diye devam etti. "Yeni ders yılı başladıktan sonra okul müdüründen bir mektup geldi; Frits van Egters'in –oğlunuz Frits van Egters'in– okuldan ayrılmak istediği doğru muydu? Bunu yazılı olarak teyit edebilir miydi kendisi? Okuldan ayrılmıştım ancak henüz okula resmi olarak bildirilmemişti. Konuşmamı tamamlamış bulunuyorum. İlginizden dolayı teşekkür ederim." Derin bir

nefes alıp dudaklarını birbirine bastırdı. "Güzel bir dans, İngiliz valsi, öyle değil mi?" dedi, dans edenleri seyrederek. "Sakin, medeni, heybetli."

"Hadi bakalım Jaap, yatağında değilsin," dedi Viktor ve elini Frits'in arkasından uzatarak Jaap'ı dürttü. Jaap sandalyesinde doğruldu, parmaklarını şakırdatıp, "Son tur. Birer içki daha alıyoruz," dedi. Dördü birden bara yürüyüp birer içki daha aldılar. Pikaptan çıkan müzik bütün akşamkinden daha sesli gelmişti Frits'e. Tezgâhın önünde birkaç kişi dans hareketleri yapıyorlardı.

"Nedir biliyor musun?" dedi yerinde duramayan Frits, "İçki içtiğimde kanatlarımı çırpıyorum ama havalanamıyorum. Havalanamıyorum."

"Midem bulandı," dedi Jaap, "Oturmam lazım." Banktaki yerleri hâlâ boş duran dans salonuna geri gittiler. Jaap yarı uzanık bir şekilde banka çöktü. "İyi değil," dedi Frits Viktor'a, Jaap'ı işaret ederek. "Çocuk rahatsız. Ama kendi suçu. Çok fazla içiliyor ve sonucuna katlanılıyor. Ama bir de suçsuz yere yaşanılan acılar var. Yalnız Tanrı her şeyi görür ve bilir." Viktor'u kolundan yakalayıp, "Tek gözü olan biri gözünü kırptığında gece olur. Bunu düşündün mü hiç?" dedi. Jaap kalkıp lavaboya yürüdü. "Birlikte gidiyoruz," dedi Frits. Jaap'ı takip edip su döktü. Jaap lavabonun üzerinde birkaç kez öğürüp kustu. "Çıkar kurtul," dedi Frits. "Sen git," dedi Jaap. "Gitme vakti geldi," dedi Viktor Frits geri döndüğünde. "Jaap çıkarıyor," dedi Frits.

"Para kimdeydi?" diye sordu Joosje. "Jaap'ta," dedi Frits. "Bekle." Lavaboya geldiğinde Jaap'ı hafif aralanmış küçük, tozlu bir pencerenin önünde ciğerlerine taze hava çekerken gördü. "Gidiyoruz," dedi, "Sen öder misin?" "Al parayı,"

dedi Jaap boğuk bir sesle ve pantolon cebinden bir deste kâğıt para çıkardı. Frits kasaya gidip, "Sayın Elderer'in hesabını ödeyecektim." "Yirmi sekiz florin lütfen," dedi barmen elindeki not defterini inceleyen garsona. Kâğıt paralar ancak yirmi beş florin elli sent tutmuştu. "Siz şunu alın," dedi Frits, parayı tezgâha koyarak. "Yirmi sekiz florin dediniz." "Bahşişsiz," dedi garson. "Tabii anladım," dedi Frits, "Hemen geliyorum. Şunu alın."

Dans salonuna geri yürüdü. Kolunun üzerinde montlarla Viktor ayakta bekliyordu. "Onu kolumuzda taşıyacağız," dedi Joosje'nin desteğiyle lavabodan dönen Jaap'ı işaret ederek. Montunu giymesine yardımcı oldular. Üzerlerini giydikten sonra Viktor ve Joosje, Jaap'ı aralarına aldılar. Böylece merdiveni indiler. Frits peşlerinden ayrılmadan merdiveni indi.

"Tramvaya," dedi Viktor, dışarı çıktıklarında. "Son tramvaya kolayca yetişebiliriz." "Numaraları hatırlatır mısın?" diye sordu Frits. Meydanı geçip bir köşede beklemeye başladılar.

"Güzel bir akşam," dedi Frits. "Sen de dünyanın sefilliğini sorgular mısın? Pazar günleri kabristanları dolaşır mısın? Çoğu insan düşünmez bunları."

"Sekiz numara geliyor," dedi Viktor. "Seninki." "Umarım hepiniz sağ salim evlerinize ulaşırsınız. İyi dileklerim üzerlerinizde olsun," diye bağırdı Frits ve tramvaya bindi. Gülümseyerek ve sendeleyerek tramvayın ön kısmına doğru yürüdü. Tramvay her sallandığında yerden havalanıp tekrar yavaşça ayaklarının üzerine inişinin hazzını yaşıyordu. Ön balkona çıktı. "Sakin olur musunuz?" dedi Frits, "Yığılmanın bir anlamı yok." Cüzdanını çıkardı, ağır ağır içeriğini

inceledi, bir florinlik bir banknot çıkarıp tramvay şoförüne uzattı. "Bu ne?" diye sordu adama. "Bir florin," dedi adam. "Ben okuyamadım," dedi Frits, "Bu sizin." Adam parayı alıp para kesesine koydu. "Bunu da hallettik," dedi Frits, vagon kapısına çarparak. "Acil bir istekte bulunacağım. Aracımız Danisplein'e geldiğinde bana haber veren büyük bir iyilikte bulunmuş olur." Islık çalmaya çalıştı ancak ses çıkarmakta başarılı olamadı.

"Burası," dedi yeşil şapkalı bir hanımefendi. "Çok teşekkür ederim," dedi Frits, "Çok iyisiniz." İnerken bir adam elini uzattı.

Tramvay yolunu geçip üç kişilik bir polis memuru ekibine doğru yürüdü. "İyi akşamlar beyler," dedi, "Umarım iyisinizdir. İşin aslı şu ki ben bir şey kullandım ancak sınırın içinde kalarak, dolayısıyla cezai işlemde bulunamayacaksınız. Bir şey kullandım ama sınırı geçmedim. Çok hoş." "Yoluna devam et," dedi memurlardan biri, "çabuk evine git." "Akıllı bir nasihat," dedi Frits, "Kalpten teşekkürler." Bir telefon hücresine yürüyüp su dökmeye yeltendi. "Bunu yapamazsın," dedi aynı polis memuru, "ileride su dökme yeri var." Onu itti. "Tabii ki," dedi Frits. "Haklısınız. Çok yanlış bir şey yapıyorum. Dilerim samimi özürlerimi kabul buyurursunuz." Bunun üzerine geniş bir sokağa girdi, bir an bir vitrine dayandı, bir bayanla kol kola yoldan geçen ve diğer eliyle bir bisikleti direksiyonundan tutan bir adama seslendi.

"Sizi rahatsız etmeme müsaade edin lütfen," dedi, "Schilderskade ne tarafta, biliyor musunuz? Beni doğru yöne yollayın, doğru yönü bulayım yeterli. Doğru yönü bileyim, gerisi kolay. Biraz fazla kaçırmışım. Çok yanlış ama yapacak bir şey yok."

"Bizimle birlikte yürü," dedi adam. Onu aralarına alıp yürümeye devam ettiler. Frits her iki yüzü inceledi. "Bir yanlışlık mı var?" diye sordu, "Yoksa siz benim saygıdeğer komşularım mısınız?" "Aynen öyle," dedi adam. "O zaman siz yarıya kadar kapalı perdeli hanımefendi oluyorsunuz," dedi Frits. "Evet," dedi kadın. "İsminiz neydi peki?" diye sordu Frits. "Visser," dedi adam. "Sade bir isim," dedi Frits vurgulu bir tonla, "Dürüst bir isim. Birbirimizi her gün görüyoruz ancak kardeş olacağımız yere birbirimizin farkında bile değiliz. Biraz inançlı birisiniz, öyle değil mi? Çok fazla içtim, günah işledim. Çok kötü. Ben kötü bir insanım. Ama Tanrı her şeyi görür ve bilir."

"O zaman yapmayın," dedi komşu. Frits'in evine geldiler. Adam bir maymuncukla kapıyı açtı. "Çok teşekkür ederim. İyi, dürüst insanlarsınız," dedi Frits. "Hemen yatağına git," dedi kadın peşinden.

"İyi akşamlar, iyi akşamlar," dedi. Anne babası masa başında okuyorlardı. İçeri girdi, montunu divanın üzerine fırlattı ve masa kenarını tutarak dengesini korumaya çalıştı. "İyi akşamlar, sevgili babacığım," dedi. "İyi akşamlar, sevgili anneciğim. İyi akşamlar, sevgili anne babam." Masayı bırakıp bir sandalyeye çöktü. "O halde–" dedi, işaretparmağını alnına bastırarak.

Babası şaşkın bir gülümsemeyle ona baktı. "Tanrı aşkına, ne kadar içtin?" diye sordu annesi, "Neredeydin?" Annesi yerinden kalktı. "Parasını kaybetti mi bir bakar mısın?" dedi.

"Biliyorum," dedi Frits. "Çok fazla içtim. Tanrı her şeyi görür. Sadece beni görmez, hepimizi görür. Kıyamet günü yaklaşıyor. Yedi, sekiz kadehten fazla içmedim, katiyen." Babası yanına geldi, iç cebinden cüzdanını çıkarıp içine baktı.

"Hayır," dedi, "Otuz iki florin var içinde." Cüzdanı kitaplığın üzerine bıraktı.

"Ekmek arası peynir ister misin?" diye sordu annesi. "Hayır," dedi, "Hiçbir şey yememeliyim. Vücudumu arındırmam lazım. İsa Mesih, gör askerlerini. Ol dedi oldu. Siz anne babama çok haksızlık ediyorum. Sizi çok üzüyor ve size haksızlık ediyorum. İğrenç. Ama Tanrı hepimizi görüyor. Ben yatağa gidiyorum. Uyuyacağım." Ama yerinden kalkamadı. Sesi bir mırıltıya dönüştü ve başı öne düştü.

Annesi ayakkabılarını çıkarmaya başladı. Babasıyla birlikte onu soydular ve annesi onu yatağına götürdü. Dimdik oturup konuşmaya devam etti: "Çok az kişi takdir ediyor sizin iyiliğinizi. Ben görüyorum. Eğer görmüyormuş gibi yapıyorsam bilerek yapıyorum demektir. Ama görmediğimi düşünüyorsan anne–" "Evet kuzum," dedi annesi. "Ama görmediğimi düşünüyorsan," diye tekrarladı Frits, "o zaman unutmayın ki Tanrı sizi de görüyor. Sizi görüyor. Hakkaniyetinizi görüyor." "Kollarını arkaya doğru uzat," dedi annesi. "Bu da nereden çıktı şimdi?" diye sordu. "Pijamanın üstünü giymen lazım," diye cevapladı. "Tabii, her şeyin en iyisini, en doğrusunu bilirsin sen," dedi ve kollarını kol deliklerine soktu.

"Kusmam lazım," dedi birden. Kapı aralığında onları izleyen babası koşarak uzaklaşıp bir kovayla geri döndü. "Git," dedi Frits. "İğrenç." Dört kez kustu, balgam tükürdü ve soluyarak sırtüstü yatağa bıraktı kendini. Anne babasının yüzleri ileri geri çekilip arada bir tavana doğru yükseldiler. Öksürdü, yorganı başının üzerine çekti ve dokunduğu her noktası ıslak olan karanlık bir mekânda döndüğünü hissetti. Hareketleri azalmaya başladı ve artık gerinebiliyordu. Sonra derinlere gömüldü.

VIII

Pazar sabahı saat dokuz buçukta kupkuru bir ağızla uyandı. İlkin, bir önceki gün öğleyin yatağında dinlendiğini hatırladı, sonra da uyandığı günün pazar günü olduğuna karar verdi. Ancak bundan sonra gecenin seyrini hatırlayabildi. Dirseğinin desteğiyle yerinde doğruldu. Ancak çiğneme hareketleri yaptıktan sonra ağzının hafif ıslandığını hissetti. Başında bir sıvının baskı yaptığı hissine kapıldı; baskı, boyun bölgesine kadar yayılmıştı. Susamıştı.

"En iyisi," diye düşündü, "hemen kalkmak, yüzümü yıkamak, dişlerimi fırçalamak ve ağzımı suyla temizlemek. Sonra dışarı çıkıp ciğerlerime taze hava solumak. Hiçbir şey yememek ve azar azar su içmek." Bunun üzerine tekrar uykuya daldı. Saat dokuz buçuğu birkaç dakika geçerken tekrar uyandı. "Ne kadar düşünceli bir hareket, kol saatini asmak," diye düşündü. Sadece başını kaldırdı ama boynunda ve gözlerinin arkasında oluşan ağrı yüzünden hemen yeniden indirmek zorunda kaldı. "Giysiler düzensizce yerleştirilmiş," diye düşündü. Işığın parlaklığı ve gökyüzünün renginden dışarıdaki havayı tahmin etmeye çalıştı ama bir

sonuca varamadı. Sırtüstü yatarak dizlerini kaldırdı ve yorganı elleriyle yukarı iterek oluşturduğu zayıf ışıkta soyduğu göğsünü ve karnını inceledi.

Sonra yatağından indi, klozete gitti ve mutfakta musluğun ağzından su içti. "İnanılmaz, ne pis bir koku," dedi, tekrar yatak odasına girdiğinde. "Ancak çıktıktan sonra farkına varıyor insan." Pencereyi hafif aralayıp tekrar yatağına girdi. "Her şey iradeye bağlı," diye düşündü. "İrade yoksa, her şey bitmiş demektir."

Gözleri duvara dikili halde saat on bire kadar yatağında kaldı. "Pencere açıkken kalkmak o kadar kolay değil," dedi yüksek sesle. Gözlerini yarı kısarak yorganı üzerinden atıp hızlı hızlı mutfağa yürüdü. Gürültüyle lavaboya tükürüp yıkanmaya başladı. "Vücut ciddi hasar aldı," diye mırıldandı, yuvarlak tıraş aynasına bakarak.

Annesi içeri girdi, tezgâha iki fincan ve iki tabak koydu ve, "Beyefendileri kalkabildiler mi?" diye sordu. "Evet," dedi Frits. Annesi oturma odasına geçti. Yıkandıktan sonra da kendine gelememişti. Tıraş olurken iki yerini kesti; burnunun altında ve çenesinin solunda bir yeri. "Kesmek de denilmez," diye düşündü, "derinin üst tabakasının alınması diyebiliriz. Kazındı diyelim." Yüzünü yıkayıp kuruladıktan sonra kesiklere kan taşı bastırdı. Kanın tekrar gelip gelmeyeceğini beklerken bahçelerin üzerinden çatıları seyretti.

"Hiçbir kiremit, renk bakımından bir diğerine eşit değildir," diye düşündü, "Keskin bir bakışa sahibimdir. Yağmur yağmış olsaydı nasıl olurdu acaba?"

Üzerini giymeye başladı ancak ayakkabı ve çoraplarını bulamadı. Usul usul oturma odasına girdi, sobanın başına oturup annesine sordu: "Anne, ayakkabılarımı gördün mü?

Çoraplarımı da göremiyorum." "Odandalar," diye cevapladı. "Sanmıyorum," dedi mırıldanarak ve tekrar yatak odasına girip bakındı. "Yoklar," dedi oturma odasına dönerek. Babası koridordan içeri girdi. "Günaydın," dedi Frits. "Günaydın oğlum," diye cevapladı babası ve divana oturup yanında getirdiği yığından bir kitap çıkarıp açtı. "Oradalar," dedi annesi. "Ben göremiyorum," dedi Frits. "O zaman gidip bir bakayım," dedi annesi Frits'in yatak odasına yürüyerek. Annesinin paldır küldür yürüyüşünü duydu. "Kim bilir?" diye mırıldandı içinden.

"Al bakalım," dedi içeri girerken. Önce çorapları, sonra da biri sol ayağının üzerine gelen ayakkabıları fırlattı Frits'e. "Kahretsin," dedi, "Başka birinin ayağına fırlat," "Yine ne oldu?" diye sordu babası. "Yok bir şey," dedi Frits. "Önemsiz bir şey." Gülümsedi.

"Dolapta sandviç var senin için," dedi annesi. "Teşekkür ederim," dedi Frits. Annesi radyoyu açtı. "Tarım, bahçecilik, hayvancılık, kötü müzik, gevezelik olmasın da ne olursa olsun," dedi Frits. "Strausz'un valsleri ve örnekleyen eserler de olmasın. Sadece en iyisi seslendirilsin. Hiç olmadı, yanlış bir zevk dinletin, fakat yenilikçi olsun." "Baş ağrısı yapıyor," diye düşündü.

"Bu evde bir tek sen yaşamıyorsun," dedi annesi. "Arada bir başkalarını da düşünsen fena olmaz." Radyo ısınmış, ses çıkarmaya başlamıştı. "Tek başıma kaldım, hep seni düşünüyorum," diye söylüyordu bir tenor. Babası radyonun sesini kıstı ama tamamen kısmadı. Şarkı söylendiği duyulabiliyordu ama sözleri ayırt edilemiyordu. "Radyo boğulacak," diye düşündü Frits, yaklaştı ve istasyonlarda gezindi. Sonunda radyoyu kapattı.

"Anlat bakalım," dedi annesi, "Beyefendi dün eğlendi mi bari?" Frits cevap vermedi. "Jaap'la birlikte gittiniz, değil mi?" diye sordu. "O da mı sarhoştu?" "Sarhoşmuş," diye cevapladı, "Çok konuşmasan olmaz mı? Sarhoşmuş. Taşralı, cahil insanlarsınız. Sarhoşluk hakkında nasıl bir düşünceye sahipsiniz siz, Tanrı aşkına?"

"Sakın," dedi annesi, "bana sarhoş değildim demeye kalkma. Baban ve ben seni yatağına taşımak zorunda kaldık." Frits bir an gözlerini kapattı. "Ne fark eder?" dedi. "Çok şey fark eder," dedi babası vurgulu bir tonla. "İradene sahip olamıyorsun demektir."

"Biraz üşüdüm," dedi Frits ve öksürdü. "Kokan ne?" diye düşündü; ellerini, süveterini, montunun kolunu ve atkısını kokladı. Her şey ekşi, iğrenç kokuyordu. "Benden mi kaynaklanıyor?" diye düşündü, kalkıp kalın perdeleri koklamaya başladı.

"Sakın," dedi annesi, "sakın burnunu perdeye silme! İyice kafayı yedin sen. Mendil diye bir şey var."

"Burnumu mendile silmek," dedi, "çok daha kolaydır tabii. Bir mendilim olduğu sürece perdelerin için kaygılanmana gerek yok." "Ne demezsin," dedi, "Sandalyelerin halinden belli zaten."

"O başka bir şey," dedi Frits. "Sert maddelerin parmakla çıkarılmaları gerekir. Mendille çıkmaz. Ve sandalye altı en uygun yerdir. Ayrıca nereye gidersen git, oturma yüzeyinin altını yokladığında hep kurumuş sümük taneleri dökülür yere." "Susar mısın?" dedi annesi.

Kısa çekişlerle burnundan soludu. "Burun boşluğunda bulunan kusmuktan başka bir şey değil," diye düşündü. "Yanında taşıyabileceğin koku." Soba iyi yanmasına rağmen

sürekli titriyordu Frits. Gözlerinin arkasında hafif, baskı yapan bir ağrı hissediyordu. Büyük koltuğu tuttu, ön tarafını pencereye doğru çevirerek koltuğa çöktü. "Her şey çok sıkıcı," diye düşündü.

Yavaş yavaş, sürekli bölünen, dinlendirmeyen hafif bir uykuya daldı. Saat bir oldu. "Haber bülteni hangi dalgadaydı?" diye sordu annesi. "Haber bülteni yok," diye cevapladı. Annesi aradı ama Hollandaca bir istasyon bulamadı ve radyoyu kapattı. Sessizlik çöktü. Annesi masada bozuk para sayıyor, boylu boyunca divana uzanmış olan babası ise hareket etmiyordu.

Frits kaslarını tamamen gevşetti, başını yana düşürdü ve gözlerini parlak ışıktan korumak için yarı kapalı hale getirdi. Sonunda uykuya daldı. Rüya görmedi ancak tekdüze, yükselip alçalan sesler duydu. Uyandıktan sonra beş dakika boyunca hareketsiz oturdu. Sonra başını yana çevirdi ve saatin neredeyse ikiyi gösterdiğini gördü. Kalkıp yavaş yavaş volta atmaya başladı.

"Neden biraz çıkmıyorsun?" diye sordu annesi. "Babam uyuyor mu?" diye sordu. Babasının kapalı gözlerle sırtüstü yattığını gördü. Karnında duran kitap nefes alış verişiyle yükselip alçalıyordu. "Ama birine uğramak istiyorum," dedi Frits. "Maksatsız dolaşmaya niyetim yok." "Joop ve İna'ya git o zaman," dedi annesi. "Ama unutma, Overwater'daki evlerinde değiller. İna'nın annesindeler." "Hiç kömürleri kalmadı mı?" diye sordu. "Hayır," diye cevapladı annesi, "pazar günleri hep orada olduklarından, cumartesi akşamlarını da orada geçiriyorlar artık. Böylece sobayı bir kez yakmamış oluyorlar."

"O zaman öyle yapıyoruz," dedi, montunu giyip çıktı. Sağa sapıp ırmak boyunca yürüdü, güneydeki istasyonu geçti

ve doğu yönünde uzanan bir setin üzerinden yürüdü. Sağ tarafında şehir sona erdi. Ufuk çizgisindeki otlakların üzerine sis çökmüştü. "İyi fark ettin," dedi kendi kendine. "Yer yer sis, günün ilerleyen saatlerinde savrulan bulut kümeleri. Kayda değer bir yağış olmayacak. Isı sıfır, sıfırın biraz üzerinde seyredecek. Rüzgâr batıdan esecek. Bunu nasıl yapıyorlar?"

Alçak evlerin bulunduğu yeni bir semte geldi. Meraya açılan kısa bir sokağın sonuna yakın bir yerde ikinci kattaki bir apartmanın zilini çaldı. "Merhaba, Frits ben," diye yukarı seslendi kapı açıldığında. "Moruğun sesi," diye düşündü. Beyaz saçlı bir adam merdivenin başında duruyordu. "Ha, Frits," dedi. "Sen ve ben varız tek." "Kaçmak ayıp olur," diye düşündü. "Bu demektir ki," dedi Frits, merdiveni çıkarken, "sizin öğle uykunuzu böldüm ben." Adama elini uzattı. "Nasılsınız iyi misiniz, sayın Adelaar?" diye sordu. "İyiyim, iyiyim," dedi adam kalın bir sesle. "İçeri gir."

Frits'in önden girmesini bekledi. Aydınlık, modern döşemeli bir oturma odasına girdiler. Pencerelerden bir hobi bahçesi kompleksi görünüyordu. "Buraya oturabilir miyim?" diye sordu Frits, masanın etrafındaki sandalyeyi çekerek. "Tabii tabii, otur otur," dedi adam. Kendisi sobanın karşısında, piyanonun yanında duran bir koltuğa oturdu. Frits şömine rafında önü koyu kırmızı bezle kaplı bir hoparlör gördü. Hoparlörden hafif bir uğultu geliyordu. Adamın elinde, üzerine kontrol düğmesi monte edilmiş bakalit bir kutu vardı. Kutuya, biri hoparlöre, diğeri radyo santralinin prizine giden iki kablo bağlıydı. "Sesini onunla ayarlıyor," diye düşündü Frits. "Yerinden kalkmadan."

"Aile evde değil mi?" diye sordu. "Yok," dedi adam, açık tarafı yeri gösteren bir kitabı masaya koyarak. "Üçü birlikte

Saraydan Kız Kaçırma'ya gittiler." "Peki, siz gitmek istemediniz mi?" diye sordu Frits. "Hayır," dedi adam, "herkesin zevki farklı." "Muhteşem bir konser," dedi Frits. Adamın kafasını inceledi. Bir deri bir kemikti ancak kalın bir çenesi vardı. Kafasının sadece ön ve yan kısımlarında büyüyen saçı, seyrek teller halinde çıplak kafa derisinin üzerine yayılmıştı. "Kepkel olacak," diye düşündü. "Birkaç seneye kalmaz." Montunun cebinden tütün kutusunu çıkarıp, "Size bir sigara sarabilir miyim, Adelaar Bey?" diye sordu. "Hayır hayır," diye cevapladı adam, "benimkileri kullan." Açık bir paketi masaya attı. "İngiliz şigarası," diye düşündü Frits. Bir tanesini yaktı.

"Geçen pazar da çıkmışlardı," dedi Adelaar, "Şekspir oyununa gitmişlerdi, neydi–" "*On İkinci Gece*," dedi Frits. "Yeni Tiyatro Topluluğu sergiliyor. Harika bir oyun." "Sen izledin mi?" diye sordu Adelaar. "Hayır," diye cevapladı Frits, "hiç vaktim olmadı son günlerde." "Ya," dedi adam. "Ama birçok kişiyle görüştüm," dedi Frits, "zevki olan kişiler. Özel bir oyun sergilemiş olmalılar, orası kesin. Perdeleri kapatmadan sahne değiştiriyorlarmış. Yeni bir dekor çekilirken eski kostümler giymiş çıraklar sahneye çıkıyormuş. Bu arada izleyicilerin dikkatini başka yere çekmek için bir kadın dansçı sahnenin ön tarafında, sahne ışıklarının altında, Rönesans müziği eşliğinde dans ediyormuş. Çok akıllıca yapılmış bir şey olmalı. Görmeye değer."

"Evet, haklısın," dedi Adelaar, "olağanüstü şeyler sergileniyor." "Kel olmak ille de felaket anlamına gelmez," diye düşündü Frits, "ama başın böyle mavi bir deriyle kaplıysa korkunç bir görüntüden başka bir şey olamaz."

"Sağlık durumunuz nasıl? Sormamda bir sakıncası yoksa tabii?" diye sordu, "Biraz kendinize gelebildiniz mi?"

"Yavaş yavaş, yavaş yavaş," dedi adam. Bunu öyle kalın bir sesle söylemişti ki Frits ancak son üç kelimesini anlayabilmişti. "Dışarısı nasıl?" "Hava durumu mu?" diye sordu Frits. "Soğuk sayılmaz. Soğuk diyemem. Hava biraz nemli ama fazla rüzgâr yok. Çıkıp dolaşmanızı tavsiye ederim, tam dolaşma havası. Tatil günleri çıkmıyor musunuz?" "Yok," dedi Adelaar, "pek çıkmam." Başını öne uzattı, dikkatlice hoparlörde ilginç bir şey duyurulup duyurulmadığını dinledi ve, "Sabah arka bahçelere yabani tavşan girdi," dedi. "Yabani tavşan mı?" diye sordu Frits. "Evet," dedi Adelaar, "sabah iki kez gördüm, pencereye yaklaştığımda, iki kez."

"Nereden gelmiş olabilir?" diye sordu Frits. "Yabani tavşan mıydı gerçekten? Yuvasından kaçmış bir ev tavşanı olamaz mı?" "Hayır, Frits," dedi Adelaar, "yabani tavşanı bilirim. Ev tavşanı sekerek yürür ama yürümeye yakın bir sekmedir bu. Ama yabani tavşan büyük kavisler çizerek zıplar. Daha uzun ve ince yapılıdır aynı zamanda." "Çok hoş," dedi Frits. "Kimilerini eğlendirmek hiç de zor değil," diye düşündü. Sustular. Odada göz gezdirdi. Yüksek, antika bir dolabın üzerinde ışıldayan bakır kilitli büyük, eski bir İncil duruyordu. Piyanonun üzerindeki duvarda bir sonbahar orman yolunun renkli baskısı asılıydı. "Sekiz dakika oldu geleli," diye düşündü. "Yeterince hürmetkâr davrandım."

Birden Adelaar öne doğru eğildi, dikkatle dinledi ve kucağındaki düğmeyi çevirdi. "Şimdi sırada W.J. den Tuin'in film haberleri var," dedi spiker. Adelaar aceleyle koltuğuna yerleşti, masadaki birkaç kitabı düzeltti ve konuşmacı başlar başlamaz kollarını kavuşturdu.

Frits dışarı bakıyordu. "Şunlar bahçeler," diye düşündü, "Şunlar otlaklar. Şu sis, buhar. Ve burası insanların oturduğu

bir ev." Ses cırlayıp duruyordu. "Işık bugün mat camdan giriyor sanki," diye düşündü. Radyo spikeri konuştuğu sürece ikisi de ses çıkarmadılar. Frits, bir kulağı hoparlöre çevrili dinliyor ifadesi takınmıştı ancak kelimelerin nüfuz etmesine izin vermiyordu. Konuşma bittikten sonra, "Bunu da öğrenmiş olduk," dedi Adelaar. "Desteksiz attığı izlenimine kapıldım," dedi Frits. "Hayır," dedi Adelaar, "konudan anlıyor." "Sık sık film izlemeye gidiyor musunuz?" diye sordu Frits. "Hayır," diye cevapladı Adelaar, "hayır." Hoparlörü tekrar kıstı. Çalan piyano parçasının sadece güçlü akorları duyulabiliyordu.

"Bir sigara daha yakmayacak mısın?" diye sordu, "Ben o pis şeyi içmiyorum." "Bazıları nasıl pipo içebiliyorlar anlamıyorum," dedi Frits, paketten bir sigara yakarak. "Ağzımı yakıyor." Yeniden sessizlik oldu. "Tavşan ve yabani tavşanlar arasındaki farkı nereden biliyorsunuz?" diye sordu Frits. "Çok mu vakit geçirdiniz ormanda?" "Yabani tavşanlar ormanda görülmez pek," diye cevapladı Adelaar. "Şey ben..." dedi Frits. "Bataklıktaki vahşi bölgede bulunduk çok," dedi adam, anlaşılmaz bir hırıltıyla. Frits'e bakmadan, yavaş yavaş konuşuyordu. "Evet," dedi, "semender yakalamaya giderdik. Ama her yerden çıkarlardı. Tam teşkilat bir teraryumum vardı, havuzuyla birlikte. Çok kızmıştım bir daha bulamayınca."

"Ben kalkayım," dedi Frits. "Öğle yürüyüşüne çıkmıştım." Kalkıp, oturmaya devam eden Adelaar'ın elini sıktı. "Ben çıkarım," dedi. Masada duran kitabın başlığını okudu: *Yol Kenarındaki Ev.*

İçeri girdiği ön odadan geçip büyük, ayaklı bir saatin barometresine baktı. Camını tıkladığında, "Kırık," diye seslendi Adelaar. İbresi fırtınayı gösteriyordu. "Aklını kaçırmış," dedi Frits ve merdiveni indi.

"Ayaklar için fazla yorucu olmasa biraz dolaşırdık," diye düşündü, kapıyı çektikten sonra. Aynı yoldan geri yürüdü. "Hem yüksek var hem alçak kucağında," dedi kendi kendine. "Hiçbir şey bunun kadar korkunç değil ama o daha da iğrenç."

Birkaç damla yağmur dökülünce daha hızlı yürümeye başladı ancak sağanak hemen geçti. Eve geldiğinde annesini koltukta kestirirken gördü. Annesine bakıp dudaklarını sessizce hareket ettirerek, "Bugün çok kötü hissediyorum kendimi," dedi içinden. "Ama bir an durup etrafımızdaki insanlara bakalım. Bazı insanlar henüz hayatlarının başında ağır cezalandırılıyorlar; kadın olarak doğuyorlar. Frits van Egters, filozof. Sayfa seksen iki." "Gerçekten, burnumdaki koku dayanılmaz hale geldi artık," diye düşündü. Bir titreme hissetti.

Kapı zili çaldı. Kapıyı açtıktan sonra Joop ve İna yukarı çıktılar. "Tiyatrodan mı geliyorsunuz?" diye sordu. "Elbette," dedi Joop. "İyi miydi?" "Vasat," diye cevapladı Joop, "Vasatın altında." "Öğleyin yaşlı Adelaar'a uğradım," dedi Frits. "Sizi orada bulmayı düşünmüştüm ama yanılmışım. Ailecek çıkmışsınız. Sadece antika herif evdeydi. İyi bir adam. Kanatları kırılmış bir ruh. Hem yüksek var hem alçak kucağında." "Ne?" diye sordu Joop. "Biliyorsun işte," diye cevapladı Frits, "radyonun düğmesi var kucağında. Açıp kapatıyor sesini. Her türlü bilgelik, her türlü konuşma, eterdeki her şeyi evine getirebiliyor. Ne kolaylık." "Baban pazarları hiç çıkmaz mı, İna?" diye sordu annesi. "Hayır çıkmaz," diye cevapladı İna. "Bütün filmleri biliyor," dedi Joop. "Hepsini biliyor ama yıllardır tek bir filme gitmemiş." "Babam nerede?" diye sordu.

"Baban mı? Dolaşmaya çıktı," diye cevapladı annesi. "Joop," diye sordu Frits, "Saçlarına ne oldu? Hiç bu kadar incelmiş görmemiştim. Kelliğin apaçık ortaya çıkmaya başladı artık." "Yıkadım," diye cevapladı Joop. "Yanlış," dedi Frits. "Yıkamak saç köklerini tahrip etmek demektir. Yazık, dökülme şimdi hızlanacak." Koridor kapısının açılışını duydu. "Geldi," dedi annesi, "İçecek bir sigaran var mı?" diye sordu Joop. Frits sigara sarmaya başladı.

Babası içeri girdiğinde, "Hava soğuktu değil mi, söylediğim gibi?" dedi annesi. "Biliyordum. Yüzün kızarmış. Seninle gitmediğime sevindim. Eminim başıma ağrı girecekti." Babası önce Joop'a, sonra İna'ya elini uzattı. Sobanın yanına bir sandalye koydu, oturdu, ceket cebinden piposunu çıkarıp tekrar kalktı. "Tütün arıyor," diye düşündü Frits ve kısık gözlerinin arasından bakıp babasının ceplerini yoklayışını gördü. Sonra masaya doğru yürüdü ve Frits'in tütün kutusuna uzattı elini. "Hey!" diye bağırdı Frits ve kutuyu kendine doğru çekti. "Ne?" diye sordu babası. "Ha, buyur buyur," dedi Frits hemen ve kutuyu geri babasına doğru itti. "Peki, öyle olsun, almam," dedi babası. "Ne derdin var senin? İğrençsin." Kutuya dokunmadan tekrar yerine oturdu. "Acınası bir durum," dedi, kızgın bir yüz ifadesiyle, "normal insanlar gibi bir şeyleri paylaşamıyoruz bile." "O değil," dedi Frits. "İsteyen herkes tütünümden sigara sarabilir. Fakat biri pipo çıkarırsa ben de olay çıkarırım. İki-üç defa pipo doldurunca tütün bitiveriyor." "Olsun, ne olacak?" diye sordu babası. Yüzündeki kızgın ifade hâlâ gitmemişti. "Bir şey olmayacak," diye cevapladı Frits, "ama istemiyorum. Pipoya sigara tütünü konmaz. Sigara tütününden herkese sigara sarabilirim, istediği kadar,

ama biri pipoyla geldiğinde tütün ziyan ediliyor hissine kapılıyorum. Ofiste de aynısı oluyor. Tütünümden ne zaman isterlerse sigara sarabilirler ama pipoyla geldiklerinde hayır derim." "Bence normal değil," dedi babası. "Birçok kötü alışkanlığı olan birisiyim," dedi Frits. "Bunlardan biri cimrilik, alış artık. Bazı insanlar erdemli, diğerleri değil. En iyisi çoğu insanla muhatap olmamak lazım." Babası yüzündeki ifadeyi yumuşatmadan odayı terk etti.

"Neden babanın tütününden piposunu doldurmasına izin vermiyorsun?" diye sordu annesi. "Ne fark eder ki?" Frits cevap vermedi. Yatak odasına yürüdü, pencerenin önünde durup perde aralığından dışarıyı seyretti. "Beni dışarıdan kimse göremiyor," diye düşündü, "burada bir ispiyoncu gibi duruyorum." Annesi yemeğe çağırana dek öyle bekledi. Çorbayla başladılar. "İğrenç," diye düşündü, "anne babam höpürdeterek içiyorlar. Binlerce kez duyabilirdim; neden ancak şimdi fark edebildim? En kötü cinsinden bir höpürdetme." "Anne, höpürdeterek içme," dedi. "Rahatsız mı oluyorsun?" diye sordu annesi.

"Ee, yeni bir şey var mı?" diye sordu babası Joop'a. "Hayır, yok," diye cevapladı Joop. "Hayır, yok," dedi Frits içinden, "Hayır, bir şey yok." Bir suskunluk çöktü.

Çorbadan sonra annesi patates, sos, et ve acı marul salatası koydu masaya. Frits iki lokma alıp hızla yedi. "Kriz sona erdi," diye düşündü, "Zehir, sistemi terk ediyor." Babasıyla aynı anda tatlıya hazırdılar. "Eminim," diye düşündü, "Çatalını tekrar kaplara daldıracak. Bak, bak." Babasının servis tabağından üç kez peş peşe patates aldığını görünce dişlerini birbirine bastırdı. "Temiz değil," diye düşündü, "bütün kurallara aykırı. Ama çaresiziz."

Annesi, çay bardaklarına konulmuş beş küçük çikolata pudingi getirdi. Tek tek fincan tabaklarına boşalttı. "Oldu," dedi. Herkese servis edilmeden babası kendi pudingini yemeye başladı. "Ben kaçayım," diye düşündü Frits; "Uyduracak bir şey bulunur."

Annesi masayı toplarken tütün kutusunu masaya bırakıp, "Baba, piponu doldurmak ister misin?" diye sordu. Babası cevap vermedi. "Buyurunuz," dedi. "Ne yazık ki gitmem gerekiyor." "Nereye gidiyorsun peki?" diye sordu annesi. "Valla," dedi, "bakacağız." "Yani nereye gideceğini henüz bilmiyorsun?" diye sordu, "Ve gitmek zorunda olduğunu söylüyorsun." "Biri, diğerini yadsımaz," dedi Frits. "Bir yere gitmek zorunda olmadan gitmesi gerekebilir bir insanın. Bir yerden gitmek zorunda kaldığın durumlarda örneğin." "Kal, güzelce çay içelim," dedi annesi.

Babası sobanın başına geçmiş ellerini ısıtıyordu. Joop ve İna divanda yan yana oturuyorlardı.

"Joop," dedi Frits, "Çok geçmeden kel kalacağını anlatmama gerek yok, değil mi? Ama o noktaya vardığında ne yapacağını düşündün mü? Kelleşmenin tepeden başlama şansı az değil. Yani tamamen kel bir bölgenin oluşması şansı var. Önden inceldiği sürece bir sorun yok. Ancak kelleşme başladığında ne yapacağını biliyor musun?"

"Hayır," dedi Joop gülümseyerek. "Kelleşmeyi önlemek için değişik yöntemler öneriyorlar," dedi Frits, "Ancak bu şarlatanlık ve bilim adeta güçsüz. Ancak boşluğu gizlemenin çareleri var. Bunu bir kitaptan almadım; sen de bulabilirdin ama etrafına bakmıyorsun."

"Ben bir şey görmüyorum, peki," dedi Joop. "Bak," diye sürdürdü Frits, "kel bölge çok fazla büyüyecek olursa,

tararken iyice uzatacağın bölgelerdeki saçlarınla kapatabilirsin. Yukarı, ortaya doğru tarayabilirsin." "Saç tokası olmaz mı?" diye sordu Joop. "İğrenç," dedi İna. "Hayır, herhangi bir kremle iyice yapıştır yeter," diye ekledi Frits. "Kabul, saç stili çağdaş Batı Avrupa modasına uymuyor ama kelliği tamamen gizliyor."

Annesi çaydanlıktaki çayı karıştırdı. Frits babasına baktı. Bir kitaba dalmıştı. "Ön taraftan giderek daha hızlı kelleşen," dedi Frits, "ve sadece kafalarının arka bölgesinde saçı kalan kişiler de vardır. Bunlar arkadaki saçlarını uzatıyorlar. Berbere gittiklerinde sadece yanlarından biraz aldırıyorlar ancak boyunlarındaki kılları tıraş ettirmiyorlar; böylece boyunlarında bir cangıl oluşuyor. Saçın nerede olduğu değil, ne kadar olduğu önemli onlar için." Çayını bitirip iki elini çenesini altına koydu.

"Spanjaard'ı gidip görsem fena olmaz," dedi kendi kendine. "Haftalardır uğramadım onlara. Evde kimse yoksa da Jaap ve Walter yakındalar." Montunu giymeye çıktı, başını kapının aralığından gösterip, "İyi akşamlar," dedi. "Çok geç dönme," diye seslendi annesi. Mutfakta birkaç büyük yudum su içip çıktı.

Dışarıda arada bir hafif rüzgâr tarafından savrulan tek tük yağmur damlasının düştüğü bir hava vardı. "Epey karanlık," diye düşündü. "Şiddetli yağmur gelebilir. Ama hava serin. Kendimi çok daha iyi hissediyorum."

Geniş anacaddeleri takip etti ve bir meydana çıkmadan sağa sapıp iyi ışıklandırılmamış bir sokağa girdi; sol tarafındaki evlerin ön cephelerini tek tek inceleyerek yavaş yavaş ilerlemeye başladı, ta ki ikinci kattaki pencerelerinden göz kamaştırıcı ışık gelen bir eve varıncaya dek. Ev, bir

antrepoyla penceresinde "Sigorta" yazılı uzun, beyaz tabelası bulunan bir ofisin arasına sıkışmıştı. "İkisinin arasında," dedi Frits sessizce, "Burası." İpli zili çekti. "Kim var orada?" diye seslendi bir kadın sesi. "Van Egters, Frits," dedi. "Kim var orada?" diye tekrarladı aynı ses. "Benim, Frits," dedi. "Hangi Frits?" "Frits van Egters," dedi, "Louis'in, Frans'ın ve Bep'in arkadaşı. Eski tanıdıklardan." "Ha, öyle söylesene," dedi giderek duyulmaz olan ses. Kapı açıldı.

"Kesinlikle şüpheci olmaya eğilimin var, Bep," dedi, dar, dik merdiveni çıkarken. "Geldim mi?" diye sordu yüksek sesle, ikinci katın sahanlığına varınca. "Hayır, bir kat daha," dedi yukarıdan gelen ses. Çıkmaya devam etti ve bir kapının açık durduğu bir sahanlığa vardı. "Evet, devam et," dedi bir ses ve eşiğe ulaştığında iri yapılı genç bir kadın karşıladı Frits'i. Bol bir elbise giymiş ve kumral saçlarını topuz yapmıştı. Yüzünde ve dörtte üçü çıplak kolunda taze bir renk vardı. "Sadece dişlerine yazık," diye düşündü Frits, "daha derli toplu olabilirlerdi. Ancak kesinlikle tatlı bir kız." Elini sıkıp, "Bakıyorum da," dedi, "biraz korkak gibisin. Korkaklık mı? Hafif nörotik bozukluk mu yoksa?"

Evin ön cephesinden arka cephesine kadar uzanan ve her iki tarafında da pencereleri bulunan bir odaya girdiler. Eski, ahşap zemin hasırla kaplıydı. Beyaz bir masanın etrafı hasır koltuklarla çevriliydi ve satensi bir sıvıyla sıvanmış duvara, çerçevesiz, paspartulu değişik fotoğraflar asılmıştı. Tavanda, buzlu camdan bir levhanın arkasında bulunan güçlü bir lamba aydınlatıyordu odayı.

"Korkak mı? Evet, korkak," dedi kız kıkırdayarak. "Sadece korkak, o kadar. Gece saat birde zil çaldı." "Ha," dedi Frits. "Otur," dedi kız. Frits hasır koltuklardan birine çöktü.

"Zil çaldı demek," dedi, "Kimdi?" "Bilmiyorum," diye cevapladı. "Ben yerimden kımıldamaya cesaret edemedim." "Ama pencereden bakabilirdin?" dedi Frits. "Yok, yok," dedi. "Tekrar çaldılar mı peki?" "Hayır," diye cevapladı, "bir daha çalmadılar."

"Dinle, Bep," diye sordu, "bu evde yalnız mı yaşıyorsun? Alt katta ne var?" "Şey," dedi, "alt kat çalışma odası, üst kat ise çatı odası." "Ya yandaki evler? Geceleri kim oturur orada?" "Yan tarafta mı? Kimse. Yan taraf antrepo" –Frits'in geldiği yönü işaret etmişti– "Orada biri yaşamıyor. Öbür tarafı ise" –döndü– "Ofis. Sadece gündüzleri insanlar oluyor." "Yani sen yapayalnızsın?" diye sordu Frits. "Alt katta kimse yok, üst katta kimse yok. Ne sağında biri var, ne solunda. Ve gece. Vay vay vay. Aman Tanrım. Karanlık olmadan elektrik sayacında yeterince para olup olmadığını kontrol ediyor musun? Florin biter veya sigorta atarsa ne yapacaksın? Bütün daire karanlık. İmdat, imdat." Dudaklarını yuvarlaklaştırıp, "Aman Tanrım," dedi usulca.

"Kurabiyelerden istediğin kadar alabilirsin," deyip bir kutu koydu Bep masaya. "Ben böyle tek başıma bir evde oturamazdım," diye devam etti Frits. "Uuu. Akşam, gece, sesler, belirsiz gürültüler." "Keser misin?" dedi Bep. "Tabii ki," dedi Frits, "Gergin bir yapın var. Ancak garip, açıklanamaz sesler duyuyorsun. Haklı mıyım?" "Haklısın," dedi Bep. Yüzündeki gülme kaybolmamıştı ama ses çıkarmıyordu. "Dün akşam mutfaktayken," dedi, "oturma odasında birinin sesini duydum, bundan eminim. Sandalyeye oturan birinin."

"Bak, gördün mü?" dedi Frits ses tonunu alçaltarak, "İlerleme kaydetmeye başladık. Mutfaktayız ve biri oturma odasına giriyor. Hasır koltuğa oturuyor. Çok iyi ayırt

edebiliyorsun; oturuşunun sesi geliyor önce, sonra bütün ağırlığının koltuğa bırakılışının çatırtısı geliyor. Yavaş yavaş, büyük bir korku içinde koridordan geçiyorsun, odaya doğru–" "Evet, aynen," dedi Bep, "evet." "Çok dikkatlice, titreyerek bakıyorsun kapı aralığından," dedi Frits, "ama odada kimse yok. Haklı mıyım?" "Evet," dedi Bep.

"Ve çatı katında da sık sık ayak sesleri duyuyorsun, öyle değil mi?" "Sürekli," dedi var gücüyle başıyla onaylayarak, "sürekli." "Ve evde yalnız olduğunda gidip bakmaya cesaret edemiyorsun," dedi. "Aman Tanrım. Nedir Tanrı bilir." "Hayır, hayır," dedi Bep.

"Yine de tehlikelidir yalnız yaşamak," diye devam etti Frits. "Yatağında yatarken öldürülebilirsin. Şu an evde kimsenin olmadığını düşünüyorsun. Ancak bundan emin olabilir misin? Birinin bir yere gizlenmediğini nasıl bilebilirsin? Gece burada yalnız kalabilmeni çok cesurca buluyorum. Senden iki tane olsa bile güvende değilsin. Haarlem'deki yaşlı çiftin hikâyesini düşün." "Eminim soracaktır: Hangi hikâyeyi?" diye düşündü.

"Haarlem'deki çift mi?" diye sordu Bep, "Neydi hikâye?" "Ne demek istiyorsun?" diye sordu Frits. "Yaşlı insanlardan bahsediyordun, birlikte yaşayan; bir şey olmuştu onlara," dedi Bep.

"Ha," dedi Frits. "Olağandışı bir şey değil. Tuvalet penceresinden bir hırsız giriyor evlerine. Yaşlı kadın onu görüyor. Ona paranın yerini söyleyene dek hırsız bir keskiyle en az yirmi kere kadının kafasına vuruyor. Paranın yanına geldiklerinde kadının kocası da geliyor. Karşı koymaya çalışıyor. Ama adam yetmiş yedi yaşında. Hırsız, adam yere düşene dek keskiyi ona saplıyor. Adam orada ölüyor. Sonra hırsız

parayı alıp gidiyor. Kadın alarm veriyor ancak geç kalıyor. Faili yakalayıp yakalamadıklarını bilmiyorum. Yalnız – ha, şey, bunu anlatmasam daha iyi olur."

"Evet, anlat," dedi Bep. "Neredeyse tütünümü unutacaktım," dedi Frits, montunun cebinden tütün kutusunu çıkarıp iki sigara sardı. "Kalın olanı senin," dedi, "Görgü kurallarını elden bırakmamalı." Vücudunda bir dizi ani ürperti meydana geldi ve sol gözkapağının titrediğini hissetti. "Etkisinin uzun süre kalması çok sıkıcı," diye düşündü.

Bep derin çekişlerle sigarasını içiyor ve sigaranın dumanını bulutçuklar halinde, yavaş yavaş üflüyordu. "Tuhaf," dedi, Bep'in bacaklarına bakarak. "Aralıkta bile çıplak olması. Koyu renk, kanlı et." "Neydi peki?" diye sordu. "Anlat hadi."

"Kandı," diye devam etti Frits. "Yaşlı adam ölmüştü, artık yaşamıyordu. Ve kadını hastaneye götürüyorlar. Zira yirmi keski darbesi ve saplanması kolaylaştırmıyor durumunu tabii. Ancak fail, kanlar içinde olmuş olmalıydı. Kent merkezinde sekiz yüz metre boyunca kan izi takip edebiliyorlar. Failden akmış olmalıydı. Korkunç şeyler. Yemin ederim, aynen böyle olmuş."

"Böyle olmamış olsa bile," dedi Bep, "böyle uydurmuş olurdun. Yapmadan edemiyorsun."

"Yüzümü şeytan görsün," dedi Frits, "Benim için her defasında bir keyif. Savaştan kalma bir bomba bir çocuğu öldürdü haberleri örneğin. Muhteşem. Savaşın gecikmiş bir acısı. Hep keyiflidir. Çok hoş bir başlangıcı vardır, o haberlerin." "Breda'da yaşayan," dedi monoton bir tonla, "çiftçi Karels'in yedi yaşındaki oğlu çarşamba günü öğleden sonra bir çekiçle küçük model bir uçaksavar bombasını demonte

etmeye çalışıyordu." Hafifçe ellerini çırptı. "Sen iyice deşarj olana dek bekleyeyim bari," dedi Bep.

"Sonu hep aynı biter," diye devam etti, "Şöyle: Artık sol elini hiç kullanamayacak. Veya: Çocuk hastaneye yetiştirilirken öldü. Veya: Gözlerinden birini hayata yumdu. İyi söylenmiş sözler, öyle değil mi? Gözlerinden birini hayata yumdu. Bir şair işbaşında." Dilini şaklattı. "Şu da güzel: Birkaç metre mesafeden seyreden altı yaşındaki arkadaşının karnı ve kollarına şarapnel parçaları saplandı. Evet. Korkunç şeyler. Daha çok küçükler. Çok dokunaklı."

"Kahve ister misin?" diye sordu Bep. "Ateşe süt koydum." "Kahve için erken," dedi Frits, "Ama fena olmaz. Lütfen." Oturma odasından çiçekli perdeyle ayrılan küçük bir yan odaya girdi. Çok geçmeden iki fincan kahveyle geri döndü. "Kenarındaki artıkları temizledin mi?" diye sordu Frits. Bep cevap vermedi.

"Bacağın nasıl oldu?" diye sordu Frits, Bep oturduktan sonra. "Hâlâ kaşınıyor mu?" "Son günlerde neredeyse hiç," diye cevapladı. "Göster bakalım," dedi Frits.

Sağ bacağını öne uzatıp iç tarafını yukarı doğru çevirdi. Ayak bileğinden diz kapağına yakın bölgeye kadar kahverengi ve koyu kırmızı lekeli bir iz yürüyordu.

"İstikrarlı bir şekilde ilerliyor," dedi Frits. "Cerahat çıkmıyor mu?" "Hayır, tabii ki çıkmıyor," dedi Bep. "Bu, bir şeyi ispat etmez," diye ekledi Frits, "Cerahat içselleşmiş artık. Kemik zarı hasar görünce ağrı başlar. O zamana kadar biraz vaktin var en azından." "Çok fenasın," dedi Bep. Elbisesinin eteğini tekrar aşağı indirdi. "Tabii ki, nasıl istersen, uyarılarımı ciddiye almayabilirsin," dedi. Fakat gün gelecek sandalyeye düşeceksin," –sandalyesinde sağa sola

sallandı– "kapı kapı dolaşacaksın, tıpkı bize her yıl uğrayan adam gibi. Hatırlıyorsun değil mi? Bacağı olmayan veya neredeyse bacaksız olan. Hayır, topaldılar. Bir ayağından diğer ayağına çevirdiği sandalyesiyle ev ev dolaşıp kurşunkalem satardı. Her yıl uğrayan adamım ben. Sizin semte uğramaz mıydı hiç?" "Hayır," dedi Bep.

"Çok şey kaçırmışsın," diye devam etti Frits. "Bir uzman doktora uğruyor musun? Ne yapıyor, ne söylüyor? Soğuk su masajı mı yapıyor?" "Yok canım," diye cevapladı, "Gri merhemden veriyor. Kaşıntı daha da artıyor. Patlaması lazımmış." "Böyle kuruyacağına inanıyor musun?" diye sordu Frits. "Hayır," diye cevapladı Bep, "Bilmiyorum. Sürekli diyor ki: Ha. Evet evet. Kaç kez sordum: Doktor Bey, tam olarak nedir? Sonra diyor ki: Bir isim koymak lazım, evet. Egzama türü."

"Konuşmasını iyi bilirler," dedi Frits. "Ta ki seni şarlatanlara muhtaç edene dek. Sadece parana değil, sinirlerine de mal oluyor. Ama bazen faydası var. Neden iyi bir şifacıya gitmiyorsun? Veya şifalı bir ele?" Eliyle uylukkemiğine vurdu. "Coué[1] yöntemi. Kendimi iyi hissediyorum. Hâlâ iyi hissediyorum. Daha iyi hissediyorum. Az öncekine göre daha iyi hissediyorum." "Faydası olacak mı merak ediyorum," diye düşündü.

"Pazartesi öyle birine uğradım," dedi Bep gülümseyerek. "Tam isabet," diye düşündü Frits, "Tam da tahmin ettiğim gibi. On ikiden vurdum. Ceketimin iliğine bir çiçek lütfen." "Yani gerçekten de gittin?" dedi, "Neredeydi? Çok sıra bekledin mi?"

1 Emile Coué: Fransız psikolog ve eczacı; psikoterapide kendi kendini telkin etme yönteminin bulucusu. (ç.n.)

"Vlierstraat'taydı," dedi Bep. "Zaber'di adı. İki kişi gittik. Çok tuhaf insanlar vardı bekleme odasında. Hikâyeleri duysan gülmekten kırılırdın." "Kiminle gittin?" diye sordu Frits. "Lies'le birlikte," diye cevapladı. "İçeri girdim, birlikte içeri girdik." Alnına düşen bir perçemi arkaya itti. "Adam sordu: İkiniz de mi tedavi için geldiniz? Hayır dedim, sadece ben. Gözlerinin içine bakmamı söyledi. Gülmekten alamıyordum kendimi. Bacağınızda bir rahatsızlığınız var. Gösterebilir misiniz? Baktı ve tekrar gözlerinin içine bakmamı söyledi. Çok korktuğunuz bir şey var dedi. Neden korkuyorsunuz? Hiçbir şey bilmiyorum dedim. Sonra bir dizi sorular sordu ve dedi ki: Tüberküloz olmasından korkuyorsunuz." "Tabii ki," dedi Frits, "en muhtemeli de budur zaten." "Hiçbir fikrim yoktu," dedi Bep. "Bana güveniyor musunuz diye sordu. Kendimizi gülmekten alamıyorduk. Eğer gerekiyorsa evet dedim." "Çok güzel," dedi Frits, "sonra bacağını okşamaya başladı."

"Hayır," dedi Bep, "Ellerini üzerine tuttu ama dokunmadı." "Tam bir centilmen," dedi Frits. Bep bacağını tekrar öne uzattı ve avuç içleri birbirine bakacak şekilde elleriyle yukarıdan aşağıya okşuyormuş gibi yaptı. "Sürekli," dedi "ellerini çırptı, sanki ıslaklarmış gibi. Duymalıydın. Kemikleri harika çıtırdıyordu. Sanki ellerini bir dolaba vuruyormuş gibi." "Siz de gülüyordunuz," dedi Frits. "Gülmekten kırılıyorduk," diye devam etti Bep, "en az on dakika devam etti. Akşama canı çıkıyor olmalı adamın." "Faydası oldu mu?" diye sordu Frits. "Bilmiyorum," diye cevapladı, "Fakat çıkarken kaşıntının kaybolduğunu fark ettim."

"Yaşasın," dedi Frits, "Sonra ödeme yaptın. Ne kadar istedi?" "İki buçuk florin. Önce çok kibar bir şekilde ödeyip

ödeyemeyeceğimi sordu." "Hadi bakalım," dedi Frits, "On papele bütün dertlerinizden kurtulursunuz. Bir uçtan sıkmaya başlıyor ve öbür uçtan verem dışarı fırlıyor. Çekilin yoldan! Bilimin zaferi. Ona gitmeye devam edecek misin?"

"Neden olmasın?" dedi Bep. "Anneme uğradım. Dedi ki: Faydası olursa devam et. Benim için hava hoş; o ödedikçe bir sorun yok." Elini bacağına bastırıp tekrar kendine doğru çekti.

"Batıl inanç böyle doğuyor," dedi Frits. "Dordrecht'te çok meşhur bir üroskopist vardı. Teyzem anlatmıştı; gerçek bir hikâye. Çok zengin olmuş. Rotterdam'dan bir genç orospuymuş. Bir arabası, seyisi ve bekleme odasında müşterilerine yerlerini gösteren üniformalı bir uşağı varmış. Kavanoz içindeki idrarı alevin üzerinde tutup nasıl bir hastalığının olduğunu söylermiş. Her müşteriye aynı otları verirmiş; bunu ancak sonra fark edebilmişler. Bir gün, bir çiftçi gelmiş. Dubbeldam'dan sanırım. Yaşlı annesine ait şişe dolusu idrar getirmiş yanında. Kadın demiş ki: İyileşiyor, birkaç güne kalmaz kendine gelir. Evet, aynen böyle demiş kadın." "O iğrenç hikâyelerinden biri," dedi Bep.

"Hayır, anlatayım," diye devam etti Frits. "İşte, demiş ki: Çok yakında iyileşecek. Ancak bir hafta içinde yaşlı anne ölmüş. Çiftçi ne yapmış biliyor musun? Bir şişeyi domuz idrarıyla doldurup şehre gitmiş. İçeri girmiş; kadın hiçbir şeyin farkında değilmiş. Şişeyi alevin üzerine tutup 'Harika, sağlığı iyiye doğru gidiyor,' demiş. Bunun üzerine çiftçi görmeye değer büyük bir yaygara koparmış. Gazeteler de haber yapmaya başlamışlar. Bunun üzerine şehirden kaçmak zorunda kalmış kadın ve evinin camlarını kırmışlar. Harika." "Çok kötü hissediyorum kendimi," diye düşündü. "Çok geç yatmazsam yarın dinç kalkarım."

"*Yeşil Meralar*'ı seyrettin mi?" diye sordu Bep. "Şu zenci filmi, değil mi?" diye sordu. "Hayır, seyretmedim." "İyi olup olmadığını biliyor musun?" diye sordu. "Evet," diye cevapladı, "hakkında çok iyi yorumlar duydum." "Yarın akşam gideceğim," dedi Bep. "Hangi sinemada peki?" diye sordu Frits, "Şu an gösterimde değil biliyordum?" "Hayır," dedi Bep, "Lantaarn'da özel bir gece seansında. Saat on bir buçukta. Serbest Kürsü'den önce." "Öyle mi?" dedi Frits, "Ben de gitmek isterim. Fiyatı ne kadar?" "Bir florin," dedi Bep. "Bilet kalmış mıdır?" diye sordu Frits. "Biletleri almaya gitmem lazım," diye cevapladı Bep, "o zaman –evet, iki eder– tamam, ben alırım. Yarın akşam uğra. O zaman hepimiz burada oluruz."

"Kimler?" diye sordu Frits. "Eduard, Louis, Jaap ve Joosje," diye cevapladı. "İyiymiş," dedi Frits, "parasını hemen vereyim mi?" "Hayır," dedi, "sonra ödersin." Bir müddet sustular. "Biraz işim var," dedi Bep. "Yarın bitmesi gereken birkaç baskım var." "Peki," dedi Frits yerinden kalkarak, "Zaten ben de kalkacaktım." Kitaplığa doğru yürüyüp en üst rafta duvara karşı duran bir oyuncak tavşanı eline aldı. Kaba yünden yapılmış açık kahverengi, beyaz karınlı bir tavşandı. Kolunun üzerine aldı, göğsüne dayayıp, "Çok tatlı, değil mi? Tatlı tavşan. Çok tatlı. Her seferinde gözlerim nemlenir onu gördüğümde." "Hoşuna gidiyor mu?" diye sordu Bep. "Ödünç alabilirsin. Götürmek ister misin?" "Birkaç hafta bende misafir kalabilir mi?" diye sordu Frits, hayvanı okşayarak. "Seve seve." Frits, hayvanı masaya koyup montunun düğmelerini iliklediği.

"Annenin yeterince kahve ve çayı var mı?" diye sordu Bep. "Emin değilim," diye cevapladı Frits. "Biliyorsun,

tutumlu bir aileyiz." "Ne oluyor?" diye düşündü Frits. Bep kalktı, çiçekli perdenin arkasındaki odaya girdi ve tekrar döndüğünde yanında getirdiği bir paket çay ve bir torba çekilmemiş kahveyi masaya bıraktı. "Giderken götür," dedi. "Ne demek oluyor bu?" diye sordu, "Annemden bir şey mi ödünç aldın?" "Hayır," diye cevapladı.

"Bir şey anladıysam Arap olayım," diye düşündü, paketleri ceplerine soktu, tavşanı montunun içine, koltuk altına sokup dışarı çıktı. Yağmur yağıyordu. "Daha dokuza çeyrek var," diye düşündü, saatine bakarak.

Eve geldiğinde ses çıkarmadan koridor kapısını açtı, girdikten sonra usulca kapatıp bekledi. "Ne istiyorsun o zaman?" dediğini duydu annesinin oturma odasında. "Ne istediğini bir bilsen. Ama bir şey istemiyorsun. Ne istediğini bilmiyorsun. Sana çıkıştığımı söylüyorsun. Ben tek bir laf etmiyorum ki. Sabah sordum: Saçını o tırnak fırçasıyla mı tarıyorsun diye. Soramaz mıyım? Bir sakıncası mı var demek zorunda mıydın? Beni öldürecek gibi baktın. Tehdit edilmiş gibi hissediyorsun kendini. Seni tehdit mi ediyorum?"

Bir müddet sessizlik oldu. Frits kapıyı tekrar açtı, çıt çıkarmadan arka arka yürüyerek sahanlığa girdi, kapıyı dikkatlice kapatıp büyük bir gürültüyle yeniden açtı. Sonra sertçe çarpıp mırıldanarak içeri girdi. Annesi sobanın yanındaki alçak koltukta oturuyordu; babası masa başındaydı. Frits içeri girip selam verdiğinde ikisi de sustular. "İyi değil," diye düşündü, "Hiç iyi değil. Çabuk çabuk."

"İlk kez ne zaman film seyrettin, baba?" diye sordu. "Ne?" diye sordu babası. "İlk kez," dedi Frits yüksek sesle, "ne zaman film seyrettiğini hatırlıyor musun?" "Evet evet," dedi babası, derin bir nefes vererek, "Kermesteydi, oğlum.

Canlı tablo derlerdi o zamanlar." "Film değildi ki o," dedi annesi, "O zamanlar film yoktu ki." "Nereden biliyorsun?" diye sordu babası, yüzüne kızgınlığını ifade eden bir buruşukluk yerleştirerek. "Tek kelimesine bile inanmıyorum," dedi. "İnanma o zaman, ne yapalım?" dedi babası.

"Gerçekten hareket ediyor muydu, slayt gösterimi gibi bir şey miydi yoksa?" diye sordu Frits. "Değildi," diye cevapladı babası, "Filmdi. Biraz beceriksizce yapılmıştı ama filmdi. Ayrıca çok sallanıyordu." Yüzündeki kızgın ifade kaybolmuştu. "Kaçakçıları kovalayan polis memurları. Ve ateş ediyorlardı: Pat!" Sağ eliyle silahın tetiğini çekişini taklit etti. "Çok hoşuma gitmişti. Bende büyük bir etki bırakmıştı." "Sessiz filmdi, değil mi?" dedi Frits. "Evet, sessiz filmdi," dedi babası. "Bir soru daha bulabilir miyim?" diye düşündü Frits. "Hayır, bulamıyorum." "Biraz erken yatmak istiyorum," dedi, "çünkü yarın uykumu almış olarak kalkmak istiyorum." Kapalı gözleriyle yavaş yavaş yürüyerek odayı terk etti. İki paketi mutfak dolabına bıraktı. Tavşanı yatak odasına götürdü; kitaplığının üzerine koydu.

Umursamaz bir hareketle giysilerini yatağının önündeki sandalyenin üzerine fırlattı. "Katlamaya, asmaya vaktim yok şimdi," diye mırıldandı. Yatağına uzandığında, "Dişlerimi fırçalamadım. Tekrar kalkmam lazım," diye düşündü. Birkaç kez yerinde doğrulmaya çalıştı ancak yatağından çıkamadı. "Yirmiye kadar sayıyorum," diye düşündü. Yirmi dörde gelince yatağından fırlayıp mutfağa gitti. Dişini fırçaladıktan sonra külotunu indirdi ve tıraş aynasını dizlerinin arasına sıkıştırarak kasığını, boş eliyle de uyluğunu kenara iterek anüsünü inceledi. "Çok iğrenç," diye mırıldandı. "Bir fotoğraf karesinde aşağıdan gösterilmiş olsa insan vücudunun bir parçası olduğuna kimse inanmazdı. Ah, ah."

Aynayı yerine asıp tekrar yatağına yattı ancak hemen dalamadı uykuya. "Erken yatağa gidersen olacağı bu," diye düşündü. "Faydası yok, çünkü uyku gelmiyor. Sinirden deliye döndürüyor. Ayrıca bir battaniyeye daha ihtiyacım var. Tekrar kalkıp dolaptan bir battaniye daha almam lazım." Sağa sola yaylandı, arada bir duvarı yumrukladı ve ancak üç çeyrek saat geçtikten sonra uykuya dalabildi.

Bir kanoda oturuyor, büyük, sakin bir gölde kürek çekiyordu. Gökyüzü bulutluydu. Rüzgâr yoktu, bu yüzden de siyah su yüzeyi dümdüzdü. "Su yükseliyor," diye düşündü. Kanoya giderek daha çok su dolmaya başladı. Eliyle suyun derinliğini ölçtü, sonra da kanonun dışındaki suya dokundu. "Hayra alamet değil," diye düşündü, "Kanonun içindeki su dışındaki sudan çok daha soğuk. Farklı bir su. Nereden geliyor olabilir?"

Elinden geldiğince hızlı kürek çekiyordu. "Rıhtımı göreyim yeter," dedi yüksek sesle. Kanodaki su yükseldi, bacak ve uyluklarına ulaştı. "Bittim," diye düşündü. Su yükselmeye devam etti, kano giderek batmaya ve hava kararmaya başladı. Giderek daha güç ilerliyordu, ne kadar hızlı kürek çekerse çeksin. Nihayet kano ağzına kadar suyla dolmuştu.

Kürek çekmeyi bıraktı, hareket etmeyi kesti ve beklemeye başladı. "Eğer hareket etmezsem yüzmeye devam edecek," diye düşündü. O an uzakta, tam karşısında, akşam karanlığında, ev kadar yüksek bir dalganın kendisine doğru geldiğini gördü. "Bir su duvarı," diye düşündü, "Fırtına dalgası."

Etrafındaki su kendisine doğru gelen dalganın çekişiyle dalgaya doğru sürükleniyordu; bunu, yanından giderek daha hızlı sürüklenen çöp yığınları, yapraklar ve otlardan anlıyordu. Uzaklardan aralıksız gök gürültüsü sesleri

duyuluyordu. "Akıntıya kapılmış değilim hâlâ," diye düşündü, "Denemem lazım." Kanosunu geri çevirip kürek çekmeye başladı ancak neredeyse hiç ilerleyemiyordu. Arkasına bakınca fırtına dalgasının yaklaşmış olduğunu gördü; püsküren suyun ince sisine bürünmüştü. Sıçrayan köpüklerin ve düşen su kütlesinin uğultuları, gök gürlemelerinden net bir şekilde ayırt edilebiliyordu.

Uyandı ancak net düşünmeyi bir türlü başaramadı. Henüz rüyanın içeriğini tamamen hatırlamadan tekrar uykuya daldı. Saat üçtü.

IX

Pazartesi öğleyin iş çıkışı bisikletini parktan alırken ön tekerinin patlak olduğunu gördü. Bir sokak lambasının yanında tekeri yavaş yavaş çevirdi ve bir çivinin iyice tekere saplanmış olduğunu keşfetti. Çiviyi çekti, kırmızı bir kurşunkalem bulana dek montunun cebini karıştırdı, tekerin ve jantın üzerine bir çizgi çekti. "Nasıl olacağını biliyorum," diye düşündü. "Odunluğa koyup bir şey yapmayacağım. Elim değmeyecek. Şimdilik yürüyerek gidip geleceğim."

İnce bir sis çökmüştü. Asfaltta yer yer küçük –sabah yağmış– yağmur birikintileri vardı. "Yağmura dönüşen sis," diye düşündü. "Neredeyse aşağı inecek kadar ağırlaşmış olan yağmur." Yolda yürürken arada bir ıslanan montunu yokladı.

"Yıl sonu yaklaşıyor," diye düşündü. "Ben çarşıda, siste, hava kararırken eve doğru yürüyorum. Yılın son günleri." Yan sokaklarda dikkatlice ön tekeri kaldırarak kaldırımların üzerinde yürümeye devam etti. "Yine de düşünebilmek için en iyi hava," diye mırıldanmaya devam etti. "Bu atmosferde insan gerçek değerinin farkına varıyor." Hafif hafif, yarı mırıldanarak şarkı söylemeye başladı. Evlerinin kapısının

önüne gelince düşündü: "Bu gecenin heba olması için herhangi geçerli bir sebep yok. Başarılı bir gece olacağı hissi var içimde. Nasıl geçeceği önceden belli olan bir gecenin başarısız olması imkânsız. Makulünden daha fazlasını beklemek yanlış olur, o kadar."

Oturma odasına girdiğinde, "Geciktin biraz," dedi annesi. Masaya oturmuş mektup yazıyordu. "Evet, biraz geciktim," dedi Frits. "Duygulandıran bir kaygı var havada," dedi kendi kendine. Annesinin başını tutuşunu ve kalemin çizgili kâğıtta ilerleyişini inceledi. "Makul olmak lazım," diye düşündü, "nihayetinde insanlar, Tanrı'nın evlatlarıdır." Tam mırıldanacaktı ki annesi araya girdi: "Şu berbat, ıslak soğuğu ne diyorsun? İnsanın iliklerine kadar işliyor. Sırılsıklam soğuktan daha kötüsü yok."

"İyi yanları da var," dedi Frits. "Don gitti. Kışın geri kalan kısmı bir daha don olmayabilir. Islak olur tabii ki, ama mont giydiğinde bir şey hissetmezsin." "Başımda şiddetli bir ağrıya neden olur hep," dedi annesi. Frits yatak odasına gitti, kitaplığın önünde durup oyuncak tavşanı eline aldı. "İyiliğin sembolü, kefaret hayvanı," diye mırıldandı, yüzünün yanına tutup aynaya baktı. "Çekici bir yüz değil," diye düşündü, "hasta bir ruha sahibim."

Birinin koridor kapısından girdiğini duyduğunda bir an dinledikten sonra ayak seslerinden ve paltosunu asarken nefes alışverişinden babasını tanıdı. "Benim dünyaya gelmeme sebep olan adam," diye düşündü. "Merhamet göstereyim." Tavşana vurup tozunu çıkarttı, tekrar yerine koyup oturma odasına gitti.

"Merhaba baba," dedi içeri girerken. "Merhaba yavrum," diye cevapladı babası. Sobanın başına oturmuş parmağıyla

dişlerinden birini yokluyordu. "Ne düşünürlerse düşünsünler," dedi Frits kendi kendine, "fakat hiçbir zaman aşırı olmamalı bir insan." Mutfağa gitti, bir kepçeden yavaş yavaş su içti ve pencereden dışarı baktı.

Aşağıda, bahçe çitiyle birbirinden ayrılmış bir şekilde alt komşuların kahverengi köpekleriyle yan komşuların beyaz keeshond'ları karşı karşıya duruyorlardı. "Görülmemiş bir fırsat," diye düşündü, bir kabı suyla doldurdu ancak tekrar lavaboya boşalttı. "Gerçekten keyif alacak mıyım?" diye sordu yüksek sesle. "Yapmayacağım."

Yan odaya yürüdü, gaz sobasını yaktı ve valfin alevler sönmeden ne kadar çevrilebileceğini kontrol etti. "Aptalca bir uğraş," diye düşündü. Annesi yemeğe çağırdı.

Mekanik bir hareketle kırmızılahanadan, pancardan ve yulaf ezmesinden aldı. Yedikten sonra babası piposunu çıkardı, ceplerini yokladı, tekrar cebine sokup kitaplıktan bir kutu puro aldı. Frits, babasının elindeki kutuyu görür görmez gözlerini masaya dikti ve, "Piponu benim tütünümden doldurmak istemez misin, baba?" diye sordu. "Hayır, gerek yok," diye cevapladı babası gülümseyerek. Frits'e küçük bir puro sundu.

Annesi masayı toplarken kimse konuşmadı. Masa boşalmaya yakın Frits bir gerginlik hissetmeye başladı. "Şimdi hem aklımı hem hislerimi kullanarak bir soru sormam lazım," diye düşündü. "Önce duyu organımı keskinleştirmek için birkaç kelime."

"Abadida didonkolo bolde netsowan intedus, baba" dedi, "İgatedo bewank dedestel." "Ne?" diye sordu babası, ona doğru eğilerek. "Baba?" diye sordu Frits, "Fabrikaya gittiğinde kaç yaşındaydın? Şimdi kanunen yasak olan

yaşın çok altındaydı, değil mi?" "En az yirmi dakikalık sohbet demektir," diye düşündü. "Yirmi dakika geçsin tekrar bakarız."

"Fabrikaya mı?" diye sordu babası. Alnının derisini çattı. "On iki yaşındaydım. Dokuma fabrikasındaydım." "O kadar genç mi başladın dokumacıların yanında çalışmaya?" diye sordu annesi. Masa örtüsünü katladı. "Önce fabrikanın başka bir biriminde çalıştığını sanıyordum." "Hayır, olur mu?" dedi babası, ağzını soğuk rüzgârdan dolayı büzüyormuş gibi. Yavaş yavaş çehresi yumuşamaya başladı. "Baba," diye sordu Frits, "saat kaçta başlardın, saat kaça kadar çalışırdın?" "Saat altı buçuktan," diye cevapladı babası, ellerini önündeki masaya bırakıp parmaklarını birbirine kenetleyerek, "yediye kadar." "Onda biri kadar zaman geçmedi," diye düşündü Frits. "Mola veriyor muydunuz?" diye sordu. "Evet," diye cevapladı babası, "Saat on ikiden bir buçuğa kadar."

"Ha, anladım," dedi Frits. "Kanepeyi de bir soralım," diye düşündü. "Hayal bile edemiyorum," dedi, "on iki yaşında bir çocuğun fabrikada çalışmasını, o korkunç makinelerin arasında. Bir çocuk kafayı yer orada, öyle değil mi? Biraz yüksekte duran şeylere ulaşamıyordun bile, öyle değil mi?" "Şimdi tabure hikâyesine gelecek."

"Benim için bir tabure koymuşlardı," dedi babası, elleriyle genişliğini ve yüksekliğini göstererek. "Evet." Önüne baktı, dudaklarını birbirine bastırdı, parmak uçlarını birbirine yerleştirip ekledi: "O taburenin üzerine çıktığımda her yere ulaşabiliyordum." Gözleri biraz daha açılıp kalın perdelere dikildiler.

"Evet," diye düşündü Frits, "eğlence başlıyor. Duyduk duymadık demeyin."

"İçeri girdiğinde," dedi babası, "bütün fabrika holü karanlık olurdu. Sadece birkaç gaz lambası yanardı. Saat altı buçukta yukarıdaki –yukarı kaldırdığı ellerini hareket ettirmeye başlamıştı– büyük şaftlar dönmeye başlardı. Önce yavaş yavaş dönerdi, sonra ışık yanardı, yavaş yavaş." "Tıpkı tiyatroda," dedi Frits, "perde kalktığında olduğu gibi. Sahne giderek aydınlanır ancak elektrik akımının giderek artırıldığının farkına varamazsın." "Çarklı," diye devam etti babası, "Çarklı upuzun şaft görünürdü sonra, fabrika uzunluğunda bir şaft dönmeye başlardı." –havada dönen bir el hareketi yaptı– "Ve sonra ışık yanar, sonra da başlardı."

"Uğultulu bir ses miydi, tıkırtılı bir ses mi?" diye sordu Frits. "Bütün sesler birbirini bastırıyordu, anladın mı?" Babası başıyla onayladı. "Sormak istediğim: Sadece vızıltı, uğultu mu, yoksa bütün makine parçalarının tamamının tıkırtı sesleri mi bastırıyordu her şeyi?" "Oldukça anlamsız bir soru oldu," diye düşündü. "İkisi de," diye cevapladı babası. "Sesini duyuramazsın. El kol işaretleriyle konuşabilirsin ancak." Şakağını sağ yumruğuna yaslayıp, serbest elinin parmaklarını saçlarının arasından geçirdi.

"Ne kadar çalıştın orada?" diye sordu Frits. "Babası cevap vermedi. "Baba," diye sordu tekrar, "ne kadar sürdü? Ne kadar zaman orada bulundun?" "Beş yıl," diye cevapladı babası, başparmağıyla dişini yoklayarak.

Frits yerinden kalktı, yatak odasına gidip yazı masasının önünde durdu. Yarıya kadar içilmiş purosunu söndürdü ve bir mürekkep kabının kalemliğinin içine dikti. "Ne çok geç ne de çok erken gitmeliyim," dedi kendi kendine. "İlk gelen benim, sıkıntıdan erken geldim ya da son anda geldim, çünkü beni sadece film ilgilendiriyor hissine kapılmamam

lazım. Hayır, akşamın ortasında, saat sekizle dokuz arasında orada olmalıyım. En uygun saat." Bir sigara sarıp yüksek sesle ekledi: "Bütün mallarımız elle paketlemiş, el sürülmemiştir." Tavşanı yerinden kaldırdı, burnundan öptü ve yatağının kenarına oturdu. "Sen benim tatlı, iyi tavşanımsın," dedi yüksek sesle, "Hepsi bu kadar. Sakın aldırma." Gözlerinin nemlenmeye başladığını hissetti, baş ve ortaparmağını hayvanın boynuna geçirdi ve uzun, sert kulaklarını ısırdı. "İğrenç," dedi, yün havları tükürüp tavşanı tekrar kitaplığın üzerine bıraktı. Biraz volta attıktan sonra tekrar aldı, gömleğinin iki düğmesini çözüp çıplak göğsüne yatırdı. Çalışma masasının önündeki sandalyeye oturdu, hayvanı tekrar çıkardı, bacaklarının arasına sıkıştırıp kulaklarını arkaya doğru okşadı. "Burası soğuk," dedi yüksek sesle, hayvanı bir dizi kitabın arkasına itti, ışığı kapatıp pencerenin önüne geçti. "Akşam oldu," diye mırıldandı.

Tekrar oturma odasına gitti. Yürürken mutfaktan anne babasının seslerini duydu. "Ne şans," diye düşündü, "Babam kurulamaya yardımcı oluyor."

İstasyonu değiştirmeden radyoyu açtı. Haberler okunuyordu. Spikerin sesi yükselmeden başka bir istasyona geçti ve bir gayda valsi çalan akordeoncuyu dinlemeye başladı. Annesi başını kapı aralığından uzatıp, "Saat tam olarak kaç, biliyor musun? Haber bülteni başladığında haber verebilir misin?" diye sordu. "Baban dinlemek istiyor." "Dikkat edeceğim," diye cevapladı. Annesi tekrar kayboldu. İlk istasyonu buldu, sesini kısık tuttu ve haber bülteni sona erip spor sonuçları sunulmaya başlayıncaya kadar bekledi. "Evet, haberler başladı anne," diye seslendi. "Haberler!" diye bağırdığını duydu annesinin mutfakta. Babası içeri girdi, hızla

radyoya doğru yürüyüp dinlemek için divana oturdu. "Hay aksi," dedi, "Bitmiş." "Yazık," dedi Frits, "Diğer istasyonu dinliyordum, çok uzun bekledim. Diğer istasyonda verirler hep. Çok uzun sürünce şimdiki istasyonu denedim ama çoktan başlamışlardı. Programın en iyi bölümünü kaçırdın. Çok yazık oldu." "Oley, oley, oley," dedi içinden. "Şimdi ne yapacağız?" diye düşündü, "Saat sekizi geçti. En iyisi çıkıp yavaş yavaş yürümek." Babası başı öne eğik bir şekilde mutfağa gitti. "Gidiyor," diye düşündü Frits. "Hayat kolay değil." Radyoyu kapattı.

Kısa bir süre sonra annesi bulaşıkla içeri girdi. "Bep Spanjaard'a gidiyorum," dedi Frits, "Oradan da Lantaarn'da gece sinemasına gideceğiz, saat on bir buçukta." "Saat kaçta eve döneceksin peki?" diye sordu annesi. "Saat iki gibi dönerim," diye cevapladı, "Sakın kapıyı sürgüleme." "Bu gidişle aklını yitireceksin," dedi. "Elbette," dedi Frits, "Bu yönde epey yol aldım sayılır. Sakın başkalarına söyleme ama." "Biri imdadıma yetişecek mi?" diye düşündü. Babası içeri girip, "Yine ne var? Bu gürültü patırtı da ne?" diye sordu. "Bir şey yok babacığım," dedi, "Mesele, bir şeyi açıklamak için yüksek sesle konuşma meselesi." "Nasıl bir filmmiş insanların gece gittikleri bu film bakalım?" diye sordu annesi. "*Yeşil Meralar*," diye cevapladı Frits kısık sesle. "Konusu ne?" diye sordu. Büfenin önünde duruyorlardı. Babası divanın üzerine uzanmıştı. "Konusunu bu akşam öğreneceğim," diye cevapladı Frits. "Keyfine bak," dedi annesi. "İleri, marş," diye mırıldandı Frits kendi kendine. "Koşar adım. Kaybol, kaybol." Kol uçlarını tutmadan giydiği için montunun içindeki ceketinin kolları dirsek kısmına kadar sıyrıldılar. "Hallederiz," dedi alçak sesle, "Önce çıkalım."

"Hoşça kal anne baba," diye seslendi oturma odasının kapı aralığından, "Size keyifli bir akşam dilerim. Beni görmeye gelenler olursa sayın van Egters'in çok geç döneceğini, çok uzun sürebileceğini söyleyin." Kapıyı usulca kapattı, merdiveni tırabzanlarına tutunarak üçer basamak birden indi.

"Sis tamamen dağılmamış," dedi dışarı çıktığında. Burnundaki sümüğü genzine çekerek, "Yeni balıkyağı almazsam kesin soğuk algınlığına yakalanacağım," diye düşündü. "Ama unutuyorum. Son balıkyağını bir hafta önce içtim. Sekiz gün sonra hissettirmeye başlıyor." Yolda ilerlerken ceketinin kollarını montunun içinde çevirerek aşağı indirmeye çalıştı.

Sokakta, Bep Spanjaard'ın evinin önünde, zili çalmadan önce bir dakika süreyle ışıklı pencereye baktı. Gülüş ve bağırış sesleri duydu ancak bir şey anlayamadı. Kapı, büyük bir güçle açılıp merdiven duvarına çarptı.

"Frits," diye seslendi biri. Merdivenin başında Jaap Elderer ve tanımadığı bir erkek duruyordu. "Elbette," diye bağırdı Jaap, "Tabii ki. Şimdi, 'Öğk, öğk, Frits geldi,' dersek hoş olmaz." "İyiyim, teşekkür ederim, sen nasılsın?" diye sordu yüksek sesle, Frits yukarı çıktığında. "Tanıştırayım, Eduard." Frits tanımadığı Eduard'ın elini sıktı. İri yapılı biriydi ve ağır, siyah çerçeveli bir gözlüğü vardı. Tozlu, siyah saçları arkaya ve kenarlara doğru kabarmıştı. Yüzü yuvarlaktı ve tek bir köşeli noktası bile yoktu. Gözleri küçüktü, burnu kısaydı ve ağzı uzun, ince dudaklıydı. "Böyle görünüme sahip biri papyon takmamalı," diye düşündü Frits. Eğri duran beyaz puanlı siyah boyun bağını inceledi. "İsim neydi?" diye sordu. "Eduard Hoogkamp," diye cevapladı genç erkek ruhsuz, fısıldayan bir sesle. "Mankafanın tekisin," diye geçirdi içinden Frits.

Üçü birlikte oturma odasına girdiler. Göbekli sobanın etrafında Bep ve Joosje oturuyorlardı. Karşılarında iki boş sandalye duruyordu. Jaap ve kendini Hoogkamp olarak takdim eden çocuk sandalyelere oturdular, ikisinin arasına, duvardan çektiği bir tabureye oturan Frits'e yer açtılar. "Yağ satarım, bal satarım," dedi. Cüzdanını çıkardı, içinden bir florinlik banknot alıp Bep'e uzattı. "Buyurun," dedi, "Yoksa daha mı fazlaydı?" "Burada giriş ücreti ödemene gerek yok," dedi Jaap, "Ancak yiyecek içecek zorunlu." Bep bir şey söylemeden bir florini aldı.

"İlk ne söylenecek?" diye düşündü Frits. "Tahmin etmek imkânsız ama yine de yeni bir şey söylenmeyecek. Herkes susuyordu. "Bep hiçbir şey söylemedi; Jaap da konuşmadı," diye düşündü. "Az önce, ben içeri girmeden biri bir şey söyledi ve onun üzerine düşünüyor olmalılar hâlâ. Nedeni bu."

"Evet sayın van Egters," dedi Jaap, "Dışarıda hava nasıl?" "Sisli, efendim," diye cevapladı Frits. "A-ha," dedi Jaap, bir zafer edasıyla etrafına bakarak, "Baharla birlikte her şeyin yeniden canlanması ne güzel. Küçük öksürükotunun çiçek açışını gördüm bile, şimdi sıra saraypatında, böylece bunu da geride bırakmış olacağız. Evet evet, hadi hadi, oy, oy, oy, bilge ve doğru sözler, komşu." "Aman Tanrım," diye düşündü Frits, "Henüz başlamadık bile." "Neden gerçek bir konu hakkında konuşmuyoruz?" dedi Frits. "Biri bir konu biliyorsa söylesin." "Çiçeklerden hoşlanmaz mısın?" diye sordu Jaap, başını yana yatırıp sırıtarak, "Senden hiç ama hiç beklemezdim; beni hayal kırıklığına uğrattın." "Kesin şunu artık," dedi Bep kıkırdayarak. Hoogkamp öksürdü. "Saat dokuzdan on bire kadar burada oturacağım," diye düşündü Frits.

"Çiçeklerin alamet-i harikası," diye devam etti Jaap, başını ileri geri hareket ettirerek, "yakından inceleyecek olsanız, stamen ve pistillerin büyüyüşüdür." Boynunu gerip bir metin okuyormuş gibi ekledi: "Çok güzel bir şey aslında. Sonra çalışan arılar geliyor ve–" Bep ve Frits'i kahkaha tuttu birden. "Evet evet," dedi Jaap, dudaklarını şapırdatarak.

"Kahvenin icabına bir bakalım," dedi Bep ve sobanın üzerinden aldığı yeşil emaye bir çaydanlıktan kahve koymaya başladı. "Ben almıyorum," dedi Frits. "Ben de almıyorum," dedi Hoogkamp. "Daha yeni atlattı hastalığını da ondan," dedi Jaap. "Yapacak tek şey var, o da herkese katılmak," diye düşündü Frits.

"Burası aşırı bayat," dedi Frits. "Joosje ve Bep kadınlar; arzu ederlerse susabilirler. Fakat siz sayın Hoogkamp, sizin gerçek hayattan alınmış bir hikâye anlatmanız gerekir." "Nihayet nasıl bir mankafa olduğunu öğreneceğiz şimdi," diye düşündü. "Şey, şu an aklıma bir şey gelmiyor," dedi Hoogkamp gülümseyerek. "Böyle olmayacak," diye düşündü Frits. "Kahve almamakta çok haklısınız," dedi, "Ben de almıyorum." "İşimiz Allah'a kaldı," diye düşündü, "Ne kötü. Şimdi devam." "Jaap, anlat bakalım," dedi, "saç dökülmesi ne durumda?" "Tanrım," dedi Joosje.

"Güzel büyüyor," dedi Jaap, parmaklarıyla saçlarını tarayarak. "Hayır, çıkmaz sokak," diye düşündü Frits. "Devam edelim yine de." "İki şey arasındaki farkı belirtmeliyim," dedi. "Kelliği üç ayrı kategoriye ayırmak isterim: saç büyümesini dolaylı olarak etkileyen hastalıktan dolayı meydana gelen kellik, tifo ateşi örneğin–" "Hatırlat, bahis hikâyesini anlatacağım birazdan," dedi Jaap. "Sonra," dedi Frits, "bir

saç hastalığı veya derialtı yağının neden olduğu kellik, son olarak da yaşlılığın beraberinde getirdiği kellik. Seninki ikinci kategoriye giriyor derim: Saç hastalığı."

"Bir tanıdığına, 'Sağlıklı değilsin, kesin kansızlık var sende,' diyen adamın fıkrasını biliyor musun?" diye sordu Jaap. "Adam diyor ki: Sende kesin kansızlık var. Yok canım, olur mu öyle şey diyor diğeri. Kesin diyor adam, bahse var mısın? Yirmi beş florine bahse giriyorlar ve diğeri muayene olmak için bir doktora gidiyor. Adam kapıda bekliyor. Bir süre sonra diğeri zıplaya oynaya dışarı çıkıyor," –kollarını uçmak istiyormuş gibi açıyor– "ve bağırıyor: Al işte, kazandım! Mide kanserine yakalanmışım!"

Bep ve Frits güldüler; Joosje'nin ağzına bir gülme ifadesi yerleşti, fakat Hoogkamps'ın yüzündeki ifade değişmedi. "Daha önce ne zaman duydum ben bunu?" diye sordu Frits içinden. "Başka bir hastalıktı o hikâyedeki. Uzun zaman olmadı. Aynı hikâye." "Bütün bunları anlatabilirsin," dedi, "dikkatimizi konudan başka yere çekmek için. Ama seninkisi saç hastalığı."

"Her yaşlı insan kel olacak diye bir kural yok," dedi Joosje. "Büyükbabamın gür saçları vardı, ölene dek." "Buna rağmen öldü," dedi Frits, "Yapacak bir şey yok." "Benim büyükbabam sağ," dedi Hoogkamp ağır ağır. "Çok saçı var hâlâ." "Saçları olsun olmasın," dedi Frits, "altmış yaşını geçen herkesin hayatına son verilmeli. Acı çektirmeden." "Hadi ama, kesin şunu," dedi Joosje.

"Evet, gerçekten," diye devam etti Frits, "Yersiz bir anlayış. Aptalca bir şey. Yaşlı insanlar bir felaket. Zorla yürümeye, altlarına yapmaya, şikâyet etmeye veya masayı batırmaya başlar başlamaz – postala gitsin! Ağır bir çubukla enseye

bir darbe ve hemen kireç çukuruna. Öyle değil mi, Bep?" "Yaşlı insanların hiç zararı olmadı bana," dedi Bep.

"Beğensen de beğenmesen de," diye devam etti Frits, "üzerimizde yükler. Sayın Hoogkamp, henüz altmış yaşın altında olsanız da eminim ana hatları belli bir fikir oluşturmuşsunuzdur; siz de o yaşlı ayak bağlarından hiç rahatsız olmadığınızı iddia edebilir misiniz?"

"Bizimle birlikte yaşayan yaşlı bir teyzemiz vardı," dedi Hoogkamp sakin bir tonla, sanki bir soruya cevap veriyormuş gibi değil de kendiliğinden söz almış gibi, "okurken emme sesleri çıkarırdı." Ani bir hareketle arkasındaki masadan bir gazete aldı, kucağına serip gözleriyle metni takip ederek dudaklarıyla kelimeleri telaffuz ederken emme sesleri çıkardı. "Ne dediniz?" diye sordu Joosje. "Evet," dedi Eduard yavaşça, "yüksek sesle okumaz, mırıldanırdı. Mırıldanmak da denmezdi aslında, bir çeşit–" Çenesini elinin içine alıp sustu.

"Peki, sen ne yapıyordun, Eduard?" diye sordu Jaap. "Ben mi?" dedi Eduard. "Hiçbir şey. Ölmesi bayağı bir angarya oldu. On yıldan fazla sürdü. Hiç acele etmedi."

"Sandığım gibi fena biri değilsin galiba," diye düşündü Frits. "Yok, yaşlı insanlar, ümitsiz vaka," dedi. "Dediğin gibi," diye ekledi Jaap. "Bugün büyükbabamı toprağa verdik. Evet, toprağa girdi." "O yaşlı, cimri büyükbaban mı?" diye sordu Frits. "Neden daha önce söylemedin? Ben cenazelere bayılırım. Yoksa kafayı mı buluyorsun benimle? Bugün cenazede miydin yani?"

"Şey," dedi Jaap, "kendi acıma fazla dikkat çekmek istemiyorum. Aile için acı bir kayıp. Üzerinde konuşamayacağım. Beni kendi halime bırakın." Yukarı doğru baktı, hızlı

hareketlerle başını salladı ve dudaklarını büzüp, "Zavallı, zavallı adam," dedi.

"Hayır, şaka yapıyorsun," dedi Frits. "Hastanede birkaç kez yanına uğradığın büyükbaban mı?" "Aynen," diye cevapladı. "Bugün izinliydin o zaman, değil mi?" "Tabii," dedi Jaap, "Birinci dereceden aile, yoksa birinci dereceden değil mi?" Tütün kesesini çıkarıp sigara sarmaya başladı.

"Güzel bir cenaze miydi?" diye sordu Frits. "Üçüncü kez olacak," dedi Joosje, "İki kez duydum." "Tabii ki," dedi Jaap, "seni anlıyorum canım, seni çok etkiliyor ama beni de düşün." Tekrar Frits'e dönerek: "Önce Voetstraat'a gittik. Tertipli bir cenaze evi. Giriyorsun ve önüne bir defter koyuyorlar, imza atman için. Güzel siyah tahta kaplamalı, sade ve süssüz bir yer." "İkinci sınıf bir cenaze miydi?" diye sordu Frits. "Hayır, üçüncü ama yine de çok güzeldi. Herkes gelene dek orada oturduk. Sonra uzun bir adam girdi içeri," –üst bedenini ileri geri sallayarak onun yürüyüşünü taklit etti, gözlerini tavana dikti– "ve dedi ki: Benim adım Horen, töreni ben yöneteceğim. Taziyelerimi kabul eder misiniz? Beni şapele kadar takip edebilir misiniz? Sonra koyun gibi tek sıra şapele yürüyorsunuz. Tabut duvardaki bir oyukta duruyor. Hep birlikte oturuyorsunuz, orgda lay lay lay bir şeyler çalıyorlar ve ellerin sırtında tabutun önünden geçiyorsun. Tabut açık; cam levhayla kaplı. Kısa bir an durup bir şeyler söylemen gerekiyor. Örneğin: Acı çekmiyor artık. Veya: Güzel bir ölü. Bunu her zaman söyleyebilirsin. Belki bu sefer uygun olmazdı, çünkü boynu başından daha şişti."

"Kaç yaşındaydı büyükbaban?" diye sordu Frits. "Mübarek yetmiş yedi yaşına gelmişti," diye cevapladı Jaap. "Bir krust vardı başında, şu kalınlıkta." Başparmak ve

işaretparmağı arasında yaklaşık iki santimlik bir mesafe gösterdi. "İğrenç bir şey, Jaap," dedi Hoogkamp. "Bir krust mu?" diye sordu Frits. "Ne demek?" "Şey," dedi Jaap, "Sürekli kan nakli yaptılar. Verilen kanı aynı hızla kaybediyordu, yoksa bir balon gibi patlayacaktı; ancak baş bölgesine yakın bir noktada pıhtılaşmıştı sanki. Neredeyse omuzlarının genişliğinde bir boynu vardı; kocaman bir guatr. Ve tepesinde balon gibi bir krust, sanki kafa derisinden geçip sertleşmiş gibiydi."

"Orgda ne çaldılar?" diye sordu Frits. "Emin değilim," dedi Jaap. "Bildiğin gibi müzik konusunda pek bilgili değilim. Müzik sona erdikten sonra adam tekrar geldi. Tabutun önüne bir perde çekti. Diğer taraftan çıkartıldı. Adam, kafileyi takip edecek arabaların isimlerini okudu. Dışarıda, şapkaları göbeklerinin önünde iki intizamlı sıra halinde görevliler bekliyordu. Ben son arabadaydım ve camdan arkaya baktım. Arabanın kapıları kapanır kapanmaz adamlar hep birlikte bir Fiat'a doğru koşup sekiz kişi arabaya bindiler. Araba anında fırladı. Bunu bilmeyen birisi Veldrust'a geldiğinde aynı adamları ellerinde şapkalarıyla tekrar görmüş olsaydı 'Tanrı'nın bir mucizesi,' diye düşünürdü mutlaka. Müthiş bir hızla cenaze kafilesini geçerek önden gitmişlerdi. Sonra yine şapele gidiyorsunuz, bu sefer mezarlığın şapeline. Tekrar bir org müziği çalıyor ve adam şöyle diyor: Yavaş... evet! Ve tabutu omuzlarına alıyorlar."

"Başka kimsenin bir şey söylememesi tuhaf," diye düşündü Frits. "Sanki ikimizden başka kimse yokmuş gibi burada." "Tabut, çukura motorlu bir tahta iskeleyle mi indirildi?" diye sordu. "Şöyle: Vızzz?" "Evet, harika değil mi?" dedi Jaap. "Eskiden nasıl yapıyorlardı? İple, değil mi?" "Evet," dedi Frits. "Asıl beceri, tabutu dümdüz çukura

indirmekti. Yanına veya dikine değil. Aile için çok nahoş bir durum. Aşağıda, çukurun dibine iki küçük direk konur, tabut indirilir ve ipler kolayca çekilebilirdi."

"Güzel bir an, değil mi, tabut aşağı inerken?" diye sordu Jaap. "Şimdi bir başkasının lafa girmesi lazım," diye düşündü Frits, "yoksa dayanamayacağım." "Ucuz cenazelerde," dedi, "devrilen tabutlar olmuştur. Yan yattıkları veya tepe üstü geldikleri de."

"Biliyor muydunuz?" diye sordu Hoogkamp birden, "Mezarları açılan bazı insanlar gömüldüklerinden çok farklı pozisyonlarda bulunuyorlar? Ölü diye bilinen insanlar?" "Gerçek mi?" diye sordu Jaap. "Evet, kesinlikle," diye devam etti Hoogkamp, "Yüzde bir oranında demiyorum ama oluyor." "Seni bir türlü çözemedim," diye düşündü Frits. Bir süredir hareket etmeden dinleyen Joosje ve Bep'e baktı. "Böyle bir şeyin günümüzde hâlâ olduğuna inanamıyorum." "Elektrik çarpması durumlarında olabiliyor," dedi Hoogkamp. "Öyle bir durumda fark edilebilir bir hayat işareti olmayabilir. Stetoskopla dahi. Fakat beş saat süreyle suni nefes verildiğinde bazen tekrar hayata dönebiliyorlar." "Anladım," dedi Jaap, "sadece dört saat verildiğinde ölmeden tabuta koyuyorlar. Çok eğlenceli bir şey olmalı, aşağıda uyanmak. Neredeyim ben? Kimse yok mu?"

"Eğlenceli bir akşam," dedi Bep. "Hep aynı hikâyeyi anlatır," dedi Joosje.

"Öldüklerinde," diye devam etti Hoogkamp, "kalplerine bir bıçak saplanmasını isteyen çok insan var. O kadar korkuyorlar. Tamamen ikiye katlanmış cesetler buluyorlarmış. Veya el ve dizlerinin üzerinde duran insanlar. Kapağı itmeye çalışan."

"Kaybedilmiş bir savaş," dedi Frits. "Nereye varacak bunun sonu?" diye düşündü, "Beklediğimden daha kötü." "Peki, onca yıldan sonra görebiliyorlar mı bunu?" diye sordu. "Kırk, elli yıl sonra?" "Yirmi yıl sonra," dedi Jaap. "Eğer kendi mezarınız değilse, satış sözleşmeli değilse, yirmi yıl sonra çıkartılıyorsunuz." "Yirmi yıl sonra olsa bile kemikler çoktan çürümüş olmuyor mu?" diye sordu Frits.

"Eğer toprak farklı bir özelliğe sahip değilse, evet," dedi Hoogkamp. "Fakat Friesland'daki o tuhaf mezarlıklar ve kriptlerde çürümüyorlar." "Mumyaya dönüşüyorlar," dedi Jaap. "Hayır, her zaman değil," diye devam etti Hoogkamp, "İki farklı durum söz konusu. Hava geçirmeyen kil mezarlar var. Orada cesede bir şey olmuyor. En fazla biraz fermantasyon oluyor, o kadar. Kriptlerde ise durum farklı. Ayrışım gazları kaçabiliyor tabii, fakat havada çürümeyi engelleyen bir havagazı varmış. Ölüler kuruyor ancak çürümüyormuş."

Sustular. "Tekrar mezarlığın şapeline dönmen gerekiyor mu?" diye sordu Frits Jaap'a. "Yoksa istediğin yere gitmekte serbest misin?" "Hayır," dedi Jaap, "Ölü evine gidiliyor. Orada kavgalar başlıyor işte." "Kavga mı vardı?" diye sordu Frits. "Hayır, kavga edecek durum yoktu," diye cevapladı Jaap. "Hayır, bu sefer kavga yoktu. Geçen yıl dayım öldüğünde de yoktu. Ancak kavgaya hazır haldeydiler. Bir şey olmuş olsaydı tabii. Bir dayımız vardı ve herkes bir şeyinin olduğunu düşünüyordu. Dolayısıyla evet dayı, güle güle dayı, tekrar bekleriz dayı. Öldüğünde cenaze masraflarını karşılayacak kadar parasının bulunduğu anlaşıldı. Ve birkaç pis, kullanılmış piposunun. Güle güle dayı."

"Çok eğlencelisiniz bu akşam," dedi Bep. "Ölüm sebebi neydi, büyükbabanın?" diye sordu Frits. "İç kanama.

Bağırsakları tamamen çürümüş," diye cevapladı Jaap. "Ve dayın?" "Dayım mı? Şeker."

"İleri," diye düşündü Frits, "Araya gir." "Çok enteresan bir hastalık," dedi. "Şekerden ölen insanlar iyice şişiyor ve su dolu oluyorlarmış. Öldüklerinde ise dokuları patlıyor ve su dışarı akıyormuş. İğrenç bir koku yayıyor olmalılar. Geçenlerde ölü bir kadını –şeker hastalığı– üçüncü kattan aşağı taşımışlar. Dar bir merdivenden. Ve tabut delikmiş. Kalasla pencereden indirdikleri de olurmuş ama çok tuhaf bir görüntü olmalı." "Kalas Taşımacılık," dedi Jaap, "Evden eve nakliyat."

"Kesin sunu artık," dedi Joosje. "Bir sigara yakmanın vakti geldi," dedi Jaap. Tütün kesesini çıkarıp sigara sarmaya başladı. "Sen ister misin?" diye sordu Frits'e. "Hayır," diye cevapladı Frits, "Bende var." Tütün kutusunu çıkardı. Jaap, Joosje ve Bep'e birer sigara uzattı, Frits de Hoogkamp'a bir sigara sardı.

"Kanser ve şeker hastalığını konuştuk," dedi Frits. "Fil hastalığı da güzel bir hastalık," dedi Jaap. "Kendi taşaklarının üzerine oturuyorsun, bir pufun üzerine oturuyormuş gibi. Seyirlik mucize." Frits tiz, cırlak bir kahkaha attı, boğazına sigara dumanı kaçırıp öksürdü. "Üzerinde durmadığımız veya en azından yüzeysel olarak değindiğimiz ne kaldı biliyor musunuz?" diye sordu, gülmelerine eşlik etmeyen Joosje ve Bep'e bakarak, "Hızlı ilerleyen verem." "Şimdi belki de biraz ileri gideceğim," diye düşündü. "Çok ileri gideceğim. Saat dokuz buçuğa geliyor neredeyse."

Jaap işmar etti, belli etmeden Hoogkamp'ı işaret edip başını salladı. Dudaklarıyla birkaç kelime telaffuz etti. "Hasta," kelimesini okuyabildi Frits. "Hasta," diye düşündü.

"Hasta. Bir şeyler yapmam, bir şeyler söylemem lazım. Silinmesi lazım." "Tehlikeli olanları değil, en nahoş olanları en zoru hasta yakınları için," diye sürdürdü. "Öyle değil mi? Ağız boşluğunda meydana gelen peynirimsi difteri akıntısı örneğin?" "Yeter artık," dedi Joosje, "Hiç de komik değilsiniz." "Bir de ne iğrenç biliyor musun?" dedi Jaap, ellerini ovuşturarak, "Genabbi." "Genabbi mi?" diye sordu Frits. "Bunu hiç duymadım desem inanır mısın?" "Bu hastalığa yakalananların," dedi Jaap, "gözleri durmadan açılıp kapanıyor ve küçük kan damlacıkları sıçrıyormuş gözlerinden." "Ha," dedi Frits gülerek, "O hastalık mı?"

Kapı zili çaldı. Bep açmaya gitti. Büyük bir hızla ve ağır zıplamalarla merdiveni çıkan birinin sesini duydular. Birden oda kapısı açıldı ve önden yürüyen Bep'i itekleyerek Louis Spanjaard içeri girdi. Paçaları ayak bileği hizasında çoraplarının içine sokulu, koyu mavi bir denizci süveteri giymişti. Büyük adımlarla odaya girdi, iki eliyle Jaap ve Frits'in omzuna öyle sert bir yumruk indirdi ki ikisinden de hafif bir inleme sesi çıktı. "Mutfakta bir sandalye daha olacak," dedi Bep. Louis çiçekli perdenin arkasında kaybolup sandalyenin arka ayaklarını yerde sürüyerek ahşap oturaklı bir sandalye getirdi.

"Odandan mı geliyorsun?" diye sordu Frits. "Tessel'deydim, iki gündür," dedi Louis. Jaap ve Frits'in arasına oturdu, bir boksör gibi her ikisine de birer yumruk attı. "Hey, Eduard," diye seslendi Hoogkamp'a. "Geriye yaslan," dedi Jaap, "Ve rahat ol biraz." "Tessel Adası'ndaydın yani. Peki, neler gördün? Kendi kelimelerinle anlat bakalım."

"Dün öğleyin biraz yüzdüm," dedi Louis. "Denizde mi?" diye sordu Frits, "Pek sıcak olamaz." "Artık hiçbir şeye

şaşırmamalı," dedi kendi kendine. "Mükemmeldi, gerçekten," dedi Louis. "Fakat giysilerimi giyemedim. Neredeyse zorla üzerine geçirip kumulların arkasına dek koşacaksın, ancak o zaman giymeyi deneyeceksin. Ama başaramadım. Çaresiz Vester'e gelene dek Duinweg'de koşmaya başladım. Ancak içeride giyinebildim." "Su nasıldı peki?" diye sordu Bep. "Oldukça soğuk," dedi Louis, "Ama imkân dahilinde. Yine harikaydı."

"Denizde mi yüzdün?" diye sordu Joosje. "Hayır, olur mu?" diye cevapladı Louis, "Aklı başında insan yapar mı bunu? Beni ne sandın? Halka Açık Yüzme Havuzu'ndaydık. İyi dinlemedin galiba." Bep, Louis'e kahve koydu.

"Ben de hoşlanırdım sanırım," dedi Frits, "Ama kalbin kaldıramazsa suda kalırsın. Demek istediğim soğuk mecal bırakmaz ve nefesin kesilirse veya kramp girerse gidicisin demektir. Çünkü plajda yardıma koşacak kimse yok tabii." "Yok olur mu?" dedi Louis, "Dalgakıranın üzerinde oyalanan adamlar vardı. Hayran hayran bakıyorlardı. Çok gözü pek buldular beni sanırım."

"Ama sana bir şey olmuş olsaydı hiçbiri senin yardımına koşmayacaktı," dedi Bep. "Boğulacaktın," dedi Frits, "dehşet verici bir şey. Korkunç bir ölüm olmalı." "Daha neler," dedi Jaap, "çan sesleri duyuyorsun. Ve kendiliğinden sahile sürükleniyorsun; sabır meselesi." "Bunu en son ne zaman söylemişti?" diye düşündü Frits, "Daha önce de söyledi bunu." "Tam olarak saat kaçta çıkıyoruz, Bep?" diye sordu. "Saat on bire doğru, ne zaman istersek," diye cevapladı Bep.

"Nereye gidiyorsunuz?" diye sordu Louis. "Sinemaya gidiyoruz," dedi Frits. "Lantaarn'da gece seansına." "Gösterimde ne var?" diye sordu Louis. "*Yeşil Meralar*," diye

cevapladı Frits, "Saat on bir buçukta. Biletleri aldık." "Biletler bitti mi dersin?" diye sordu Louis. "Evet, sanırım bitti," dedi Frits. "Bence de," dedi Bep. "Evet, öyle," dedi Jaap, "Deneyebilirsin tabii, ama fazla şansının olacağını sanmıyorum."

"Bak," dedi Frits, "Bizimle Lantaarn'a kadar gelebilirsin. Biletsiz. Sonra girişte vedalaşabilirsin. Sana, 'Hoşça kal!' deriz. Sen dışarıda beklersin. Belki yağmur yağar. Berbat." Öne doğru eğildi, yüzünü Louis'e iyice yaklaştırdı ve kısık sesle ekledi: "Çok kötü bir şey olmalı. Sinema veya tiyatroya bilet almış birine misafir olmak. Birlikte gitmek ve yalnız dışarıda kalakalmak. Öyle değil mi?" "Evet," dedi Louis.

Bep ve Joosje alçak sesle sohbet etmeye başladılar. Jaap başını kaşıdı; Hoogkamp öne doğru eğilip Frits'e baktı. "Şunu bilmelisin ki," diye devam etti, "ben küçükken tatile çıktığımızda çok sevinirdim. Tatile çıkmayan kişilere acırdım; perondaki taşıyıcılara, demiryolu geçitlerindeki bisikletlilere ve yayalara. Ben bir yere gidiyordum. Onlar kalıyorlardı." "Hm," dedi Louis. "Ne konuşuyorsunuz?" diye sordu Jaap. "Çocukluk günlerini konuşuyoruz," diye cevapladı Louis. "Beyefendi çocukluk günlerinden bahsediyor." "Sende de aynı şey olmamış mıydı, Jaap," diye sordu Frits, "Kafandan bir türlü atamadığın–" "Aynen," diye cevapladı Jaap, "ne demek istediğini çok iyi anlıyorum. Kendimi tamamen senin yerine koyabilirim. Bir çocuk ruhunda olup biten şeyler inanılmaz."

"Uyuz ettin," dedi Frits, "Lafımı kesmesen. Demek istediğim –öküzlük etme– yanlışlıkla istasyonda unutulacağım düşüncesi. Nerede olduğumu bilmeyen diğerleri arabaya binip gidiyorlar. Bu düşünceyi enli boylu, baştan sona düşünmek, her defasında–" Herkese dikkatli dikkatli baktı,

derin bir nefes alıp konuşmaya devam etti: "Demek istediğim, o düşünceye tutunmak. Hep birlikte kamp yapacaksınız, birkaç hafta. Yola çıkacağım gün hasta olacağım korkusu. Veya yanlış trene bineceğim. Bütün bunları düşünüp durmak. Bavulumu yitirebileceğimi. Kendine acımaya başlıyor insan ve neredeyse ağlamaklı oluyor. Sende de aynısı olur muydu hiç?" "Evet, anlıyorum," dedi Hoogkamp, "Sanırım ne demek istediğini anlıyorum." "Sen çeneni kapatsan iyi olur," diye düşündü Frits. "İstasyonda kendi başının etini yiyorsun," diye devam etti. Kalkmadan hemen önce trenden çıktım. İşemek için. Hemen bir düşünce musallat oldu: Tren kalkacak, tren kalkacak. Eğer yirmi saniye daha beklersem yetişemem. Ve aynı anda anne babanın kaygı içinde seni beklediklerine üzülüyorsun. Dönmek istiyorum ama dönemiyorum. Çişimi çoktan yapmış olsam da pisuarda beklemem gerekiyor. On saniye daha, sonra beş saniye. Ve son anda, tren harekete geçtikten sonra biniyorum." "Evet, evet," dedi Joosje. "Başkalarını neden ilgilendirsin ki?" diye düşündü Frits. "Annem kondüktörü çağırıyor," diye ekledi, "Ben tamamen şaşkın, kendimden geçmiş bir haldeyim. Neyin var, diye soruyorlar. Ben hâlâ titriyorum, arada soğuk bir ürperti geliyor. Evet, çok iyi hatırlıyorum. Sana tanıdık geliyor mu Jaap, anlıyor musun beni?"

"Şahsen hiç böyle bir şey yaşamadım," dedi Jaap, "Ama tasavvur edebiliyorum." "Sen böyle birisin işte, Louis," dedi Frits. "Bizimle birlikte geleceksin, gişe başında dil dökeceksin ancak bilet vermeyecekler. En sonunda herkes içeride olacak ve sen dışarıda kalacaksın." "Bu normal mi?" diye düşündü.

"Gençlik muhteşem bir şey," dedi Jaap. "Kim bilir kaç kez," –yüzünde bir zafer ifadesiyle etrafına bakındı– "kendi

kendime düşündüm. Düşündüm ki: Ah, tekrar genç olsaydım. Yaşasın! Gönlünce haşarılık etmek, gülüp oynamak isterdim tekrar. Nerede o günler; dediğin gibi. Bir daha da geri gelmeyecekler." "Çok fenasın," dedi Bep. "Herkes sırtüstü," diye bağırdı Jaap, "dümdüz bir aşağı bir yukarı! Uzun kulaçlar, sağlıklı çocuklar."

"Çıkmam lazım," diye düşündü Frits. "biraz hava almam, güç toplamam lazım." "Bep," diye sordu, "Violenstraat, şu tarafta mıydı?" Batıyı işaret etmişti. "Oraya bir mektup bırakmam lazım. Birazdan oradan geçmeyiz, değil mi?" "Geri zekâlı biri gibi davranıyorum," dedi kendi kendine, "Tam karşı istikamette olduğunu çok iyi biliyorum." "Hayır," diye cevapladı Bep, "Tam karşı taraf." "Peki," dedi Frits, "Ben hemen götüreyim, yoksa cebimde kalacak." Büfe dolabının üzerinde duran paltosunu giyip ekledi: "Saat on birden önce gitmezsiniz değil mi? İyi. Saat on bir olmadan dönmüş olurum."

Dışarıya çıktığında göğsünü yumrukladı, yere tükürdü ve burnuna bolca hava çekti. "Başımda ciddi bir hastalık var," diye düşündü, "Apse yayılıyor." "Ruhumuz sayısız iltihaplanmış noktayla dolu," diye mırıldandı. Sokağın sonunda durup etrafına baktı. "Daha yirmi beş dakika var," diye düşündü, "Yavaş yürüyeyim." Sağa saptı, merkez tren istasyonuna yürüdü, holde dolaştı, tekrar dışarı çıktı, liman rıhtımından geçerek binanın etrafını dolandı. Sis incelmişti ve hafif bir rüzgâr hissediliyordu.

"Düşünceler duruyor," dedi kendi kendine. "Tek umudumuz film. Başarısızlıkla sonuçlanırsa, bizi tarifsiz bir karamsarlık bekliyor." Aynı yolu geri yürüdü, yarı yolda adımlarını seyrekleştirdi ve tekrar küçük sokağa girdi.

Bep'in dış kapısı açıktı. "Başım hakkı için," dedi alçak sesle, "açık bırakmışım." Kapıyı arkasından sessizce kapattı, basamakların uçlarına basıp ses çıkarmamaya çalışarak sessizce yukarı çıktı, oda kapısının önünde durup dinledi. "Kapıyı dinliyorum," diye düşündü, "buraya kadar düştüm." Bir şey duymadı. "Onları ürkütebilirim," diye düşündü, "kükreyip uluyabilirim." Çenesini yokladı, alnını okşadı ve aynı sessizlikle merdiveni tekrar indi. "Yapmayacağım," dedi içinden, "ben olgun bir insanım." Aşağı inince kapıyı sessizce çekip zili çaldı. Bep açtı; mavi mantosunu giymişti. "Döndüm," diye seslenip gürültülü adımlarla merdiveni çıktı. İçeride herkes paltosunu giymişti. "Gidiyoruz," dedi Hoogkamp.

"Bep," diye sordu Frits, sahanlığa geldiklerinde, "yalnız olduğunda sesler duyuyordun, değil mi? Peki başkaları olduğunda da duyuyor musun aynı sesleri?" "Bugün duymadım," diye cevapladı Bep. "Hava uygun değil," dedi Jaap. "Hafif bir rüzgâr uğultusu lazım." Dudaklarını büzüp uğultu sesi çıkartı. "Tanrı aşkına, kapıyı aç," dedi tiz sesle ve merdiven tırabzanlarına vurdu. "Cuma geceki programda aynı saatte yeniden görüşmek üzere."

Dışarı çıktılar. "Bizimle birlikte geliyor musun, Louis?" diye sordu Frits. "Nasıl sinemaya giriyoruz, görmüş olursun." "Bir yere kadar aynı yönde gideceğiz," diye cevapladı Louis. Hep birlikte sağa saptıktan sonra Frits'in yanında yürümeye başladı. "Yanılmıyorsam," dedi Frits, "kellik tehdidi sizde de baş göstermeye başlamış." "Sis taneciklerinin," diye düşündü, "sadece seyrek, kısa kılları kalmış kafatasının ön kısmına düşüşünü tam olarak görebiliyorum."

Louis sustu. "Bu havanın," diye ekledi Frits, "sağlığına olumlu bir etkisi olması muhtemel değil. Nem, başta

baskıya ve kulaklarında uğultuya neden oluyor." "Ona fazla sataşmamalıyım," diye düşündü. Jaap ve Hoogkamp onlara yetişip yanlarında yürümeye başladılar. Biraz geride Bep ve Joosje yürüyorlardı. Frits arkasına baktı. "Çok güzel," dedi, "Kadınların belli bir mesafede kalmaları iyi. Mütevazı olmalılar çünkü mantıklı düşünme yetenekleri yok." "Eğer başka biri konuşmak istemiyorsa," diye düşündü, "benim sohbeti sürdürmem gerekiyor."

"Öyle mi dersin?" diye sordu Hoogkamp. Bir müddet kanal boyu yürümüşlerdi. Küçük bir yaya köprüsünden karşıya geçtiler. Demir korkuluklar su damlalarıyla kaplıydı. "Elbette," diye cevapladı Frits. "Farklı olmasını isterdim. Ama öyle. Bir kadının önüne bir harita koyun. Doğru veya ters tutun, farkına varmaz. Bir haber bülteninin içeriğini anlatabilen bir kadına rastladınız mı hiç? Veya nereden olursa olsun, doğru bir alıntı yaptığını? Eksik, acınası varlıklardır." Louis kıkırdadı. "Sana katılamayacağım," dedi Hoogkamp. "Mee, mee," dedi Frits içinden, "Cart kaba kâğıt." "Hazin bir manzara," diye düşündü. "Sokaklar ışıl ışıl." Sustular.

Sinemaya gelmeden önceki son köşe başında Louis diziyle çabucak üçünün de kıçlarını dürttü, selam verip sağa saptı. "Üç şey vardır," dedi Frits Jaap'a, "insanı çileden çıkaran. İlki: Gazete okuyan birinin gazetesine arkadan vurmak. İkincisi: Uçurum veya çatı kenarında duran birini birden tutup, 'Dikkat et!' demek. Üçüncüsü ise ayakta duran birinin diz arkasını dürtüp bacağının öne doğru bükülmesini sağlamak. Bunlardan nefret etmeyen insan yoktur. Bunun neden böyle olduğu konusunda henüz bir karara varılmış değil. Ancak araştırmalar devam ediyor." "Ama bu, bahsettiğin durumlara girmez ki?" dedi Jaap. "Kıçımıza atılan bir

tekmeydi," diye devam etti Frits, "ancak üçüncüsüne yakın bir hareketti. Neden bilmiyorum ama hiç hoşuma gitmeyen bir hareket." Sinemaya gelinceye kadar sustular.

Fuayede beklerken fotoğraf ve afişleri incelediler. Frits lavaboya gitti ve döndükten sonra mekânda volta atmaya başladı. "Herşeyin başarısızlıkla sonuçlanacağını şimdiden biliyorum," diye düşündü, "Ama geri dönüşü yok. Gece saat ikide, hayal kırıklığından kendimi yiyip bitirmiş, perişanlıktan çökmüş, uykusuzluktan bitap bir halde eve döneceğim. İyi uykular." Hoogkamp'a iyice yaklaşıp, "Seni tam olarak çözemedim," dedi. "Peki," diye düşündü, "Saçma duygusallığı bırakalım." "Bana mankafanın tekiymişsin gibi geliyor," dedi. Hoogkamp cevap vermedi. Beşi birlikte büyük bir fotoğraf vitrininin önünde duruyorlardı. "Bunu incitici olmak için söylemiyorum, yanlış anlama," diye ekledi Frits. "Samimiyet meselesi. Zekâ olarak sınırlı bir kapasiteye sahipsin, bunu fark ettim. Gizleyecek miyim?" Birden yorgun olduğunu hissetti. "Bu ne kin, bu ne sefalet?" diye düşündü. "Sana çok başarılar diliyorum," diye devam etti. "Şahsiyet sahibi olmayan bazı insanlar şaşırtıcı bir şekilde başarılı olabiliyorlar." Kimse bir şey söylemedi. Jaap'a dönüp alçak sesle ekledi: "Laf açılmışken, insan kendisini defnedebilir mi? Sormak istediğim: Harcayacak paranız yoksa veya masrafı gereksiz buluyorsanız, bir cesedi, örneğin bir el arabasının üzerinde mezarlığa götürebiliyor musun? Ve kendin mezar kazabiliyor musun?" "Sanırım yapabiliyorsun," diye cevapladı Jaap. "Sanırım gömme işlemi kanuna uygunsa ölüyü kendin nakledebiliyorsun. Tanıdıklardan biri çocuklarını bisikletlerinin arkasına koyup mezarlığa gittiler. Tabut taşıyıcı selelerinin üzerinde. Toprağı da kendileri kazdılar." "Çok iyi," dedi Frits. "Bak, salonun kapıları açıldı."

Yerleri salonun ortasındaydı. Frits'e, Jaap ve Hoogkamp'ın arasında yer verildi. Haber bülteni başladığında gözlerini kapadı. "Gözlerimi dinlendiriyorum," diye düşündü. "Ana film başladığında tazelenmiş olmalıyım." Ancak bir dakika geçtikten sonra tekrar açıp dünyadan haberleri dinlemeye başladı: İsviçre'de kayak yarışmaları, Toulouse'da büyük bir yangın, İtalyan Alpleri'nde uçak kazası, Southampton'da bir geminin denize indirilmesi ve Kuzey Amerika'da, Teksas eyaletinde bir tren kazası. "Çekim cayroskopik bir uçaktan alınmış," dedi Jaap'a, "Görüntü oynamıyor." "Kaliteli bir iş çıkarmışlar, bayım," diye cevapladı Jaap.

Hollanda haberlerinde Franeker'de yapılan buz pateni yarışlarından, IJssel Nehri'nin üzerinden geçen bir köprünün hizmete girişinden ve Apeldoorn'da dikilen bir savaş anıtının açılışından görüntüler vardı. Işıklar tekrar yandı ve perdede renkli reklamlar belirdi. "Aslında tek başımayım burada," diye düşündü. Işık huzmesindeki toz parçacıklarını inceledi. "Nasıl oluyor da," dedi kendi kendine, "evde perdeden dışarısını görebiliyorsun da tersini yapamıyorsun? Bunun nedeninin bilimsel olarak tespit edilmesi mümkün olmalı." Sağa kaçamak bir bakış atarak Jaap'ın yüzünü inceledi. "Jaap kim?" dedi içinden. "Her koşulda, Hoogkamp gibi bir marsıvan eşeğini evine alması aptalca bir hata."

Işıklar, ana film için tekrar söndü. Bir koro yavaş yavaş şarkıya girdi; perdede filme katkıda bulunanların isimleri belirdi. "En hoş bölümü," diye düşündü, "İsimler ve listeler. Başladı, gerçek anlamda henüz başlamamış olsa da." "Zenci ilahiler," diye yazıyordu koronun isminin arkasında. Hızlı bir ilahi söylemeye başlayan sesler giderek güçleniyordu.

Frits Amerikan ilahilerinin sözlerini takip edemiyordu ancak her cümlenin sonundaki "Ya Rab." Sözlerini anlıyordu. "Ya Rab," diye tekrarladı içinden. İsim listesi belirsizleşti ve film, zenci çocukların okuduğu, bir pazar okulu sınıfındaki sahneyle başladı. Hoca İncil'i açtı ve Yaratılış kitabından okumaya başladı.

Kamera sınıfta gezinmeye başladı; çocuklar –bazıları açık ağızla– dinliyorlardı. Hoca, siyah yüzündeki kalın burnunu belirgin biçimde hareket ettirerek konuşmasına başladı: "Gelmiş geçmiş en yaşlı insan Methuselah'dı. Dokuz yüz altmış dokuz yıl yaşadı. Ve öldü." "O zamanlar insanların hepsi mi o kadar çok yaşıyorlardı?" diye sordu ön sırada oturan bir kız. "Çok güçlü erkeklerdi," diye cevapladı hoca. "O zamanlar anneleriyle sık sık New Orleans'a giderler miydi?" "O zamanlar New Orleans yoktu ki," diye cevapladı hoca, parmağını havaya kaldırarak. "Hatta hiçbir şey yoktu o zamanlar. Dünyamız bile kurulmamıştı. Uzun bir hikâye. Biz başından başlayalım."

Kamera, çocukların yüzlerini çok yakından gösteriyordu; görüntü uzaklaştı, belirsizleşti ve kayboldu. Toplanmış, giderek yaklaşan bir bulut kümesi vardı. "Şükür," diye şarkı söylemeye başladı koro. Bulutlar yavaş yavaş dağıldılar ve havada süzülen büyük bir çimen alan göründü. Beyaz, uzun elbiseler içinde ve omuzlarında mukavva kanatlarıyla yüzlerce zenci sohbet ederek, yiyerek ve sigara içerek yürüyorlardı. Bir pamuk çuvalının üzerine oturuyormuş gibi bacaklarını ayırarak bulutun üzerine oturmuş bir erkek çocuk, yelkenliyle yanlarından geçti. Elini ağzının üzerinde kaldırıp indirerek "Ugh!" diye bağırdı ve ekledi: "Ben bir Kızılderili'yim."

"Evet," diye düşündü Frits, "bunu yapan adamın görme vergisi varmış. Hamd olsun." Kol ve bacaklarının titreyişini hissetti, öne doğru eğildi, ağzını açıp derin bir nefes aldı. Ancak sessiz bir nefesti; gözlerini dimdik perdeye dikmişti. "Gülmek için en ufak bir neden olmasa da insanlar gülüyorlar," diye düşündü ve parmak uçlarını ısırdı.

Filmin kırk beş dakikası geçtikten sonra gözlerinin nemlenmiş olduğunu hissetti. Yan taraflara, Jaap ve Hoogkamp'a baktı ancak onlar perdeye bakıyorlardı. "Çabuk gözyaşlarına boğulan insanlar genelde yüzeysel ve acımasız bir karaktere sahiptir," diye düşündü. "Aşağılık." Sümkürdü, yutkundu ve başını hafif sağa eğdi. "Yüz ifademden kimsenin bir şey anlamaması lazım," diye düşündü. Mendilini ovmadan gözlerine bastırdı ancak tekrar nemlendiklerini hissetti. "Yapacak bir şey yok," diye geçirdi içinden, "Fark etmez. Kabul edeyim."

Film, yüksek sesli, derin koro şarkısıyla sona erdiğinde çabucak montunun cebiyle yüzünü sildi, sıradan kurtulup kendini dışarı attı. "Kimseyle konuşmak istemiyorum," diye düşündü. "Barış. Bu gece barış olacak." Montunun yakasını açtı, koşarak köşeyi döndü ve normal adımlarla yürümeye devam etti. "Şükür," dedi alçak sesle.

Evde dikkatlice koridora girdi, paltosunu çıkarmadı ve mutfağa uğramadan yatak odasına geçti. "Diş fırçalamaya gerek yok," diye mırıldandı, "Barış gecesi." Kitaplıktan tavşanı aldı, çalışma masasının üzerine koydu, sol çekmeceyi açtı ve içinden sol köşede, önde duran beyaz mermer tavşanı çıkardı. "Geçen pazar günü de elimde tutmuştum," diye düşündü. Neden işkencelerle dolu bir hafızayla cezalandırılıyorum? Ama önemli değil. Gece muhteşem. *Yeşil Meralar*."

Filmin adını Amerikanca tekrar etti, gülümsedi, taş tavşanı diğerinin başının üzerine koydu ve alçak sesle ekledi: "Kardeşlerinizi hakir görmeyiniz. Tanrı'nın gözlerinin üzerinizde olduğunu biliniz ve onun inayetini unutmayınız." İki hayvanı burunları birbirine değecek ve tekrar uzaklaşacak şekilde oynattı. "Öpücük," dedi alçak sesle, "ve artık barışın." "Saat ikiyi on geçiyor," diye düşündü.

"Paltosunu çıkardı, yere fırlattı, ayakkabılarını çıkarıp paltosunun üzerinde yürüdü. "Önemi yok," dedi kendi kendine, "Kefaret gecesi geldi." Paltosunu yerden aldı, diğer giysileriyle birlikte sandalye kolunun üzerine asıp yatağına girdi. "Bu gece rüya görmeyeceğim," dedi yüksek sesle, "Huzurlu bir gece olacak." Hemen uykuya daldı. Saat dört buçukta uyandı, su dökmeye gitti, tekrar yatağına girdi ve yarım dakika uyanık kaldı. "Rüya görmüyorum artık," diye düşündü.

Zil çaldı. Yatağında doğruldu ve merdivende ayak sesleri duydu. "Çabuk," diye düşündü. "Kimse, gidip konuşayım. Yoksa anne babam uyanacaklar." Ses çıkarmadan koridora girdi, takırdatmadan ışığın düğmesini çevirdi ve koridor kapısını açtı. Koridorda koyu renkli giysileri olan iki adam bekliyordu. Önde duranın elinde mumlu bir fener vardı. "Egters'lerin evi burası mı?" diye sordu. Arkadakinin elinde uzun, açık kahverengi bir paket vardı. "Size getirdik," dedi, "bulundu."

Frits, kahverengi hediye kâğıdına sarılı uzun paketi aldı. Neredeyse kendisi kadar uzundu, ılıktı ve neredeyse fark edilmeyecek şekilde hareket ediyor gibiydi. Adamlar selam verip kayboldular. Kapının sürgüsünü çekti ve dinledi ancak merdivenden inişlerini duymadı. Korkmaya başladı.

Biri kapıya vurdu ve feneri taşıyan adamın sesi olduğunu düşündüğü ses yavaş yavaş, "Unutma; bu eve soktuğumuz hiçbir şey bir daha dışarı çıkamaz. İkaz edildiniz," dedi. Bunun üzerine hızla aşağı inen ayak sesleri duydu.

"Biliyorum" diye düşündü, "bu ölü adam." Paketi yere bırakmak istiyordu ancak belini bükemedi. "Şimdi bütün korkular birden bastırıyor," diye düşündü, "Korkunç bir ceza." Paket gevşemeye ve uçları aşağı eğilmeye başladı. Var gücüyle ellerini açmayı başardı. Paket yere düştü ancak kâğıdı parmaklarına yapıştı. Düşerken içindekiler dışarı çıktı. Gözlerini tavana dikti. "Hayır," dedi, "bakma." Ancak başının yavaş yavaş öne eğilmesine engel olamadı. Yerde, çok cılız bir vücuda sahip, yeşil üniformalı bir gencin bozulmamış bedeni duruyordu. Kafası, ağzı olduğu belli açıklığın içinde sümüksü bir maddenin damladığı, çamurlu bir kurukafadan ibaretti.

Burnu ve boğazında bir tıkanma hissiyle uyandı. Saati, altı buçuğu birkaç dakika geçeyi gösteriyordu. "Geri gelecek," diye mırıldandı. İçi geçiyormuş gibi hissettiği her seferinde vücudunu sarsarak ve dizkapaklarını birbirine vurarak uyanık kalmaya çalıştı.

X

Salı öğleyin saat ikide ofisten ayrıldı. İnce çisenti daha yeni sona ermişti. "Çok yanılmıyorsam yoğun bir sis yolda," dedi kendi kendine dışarı çıktığında. "Rüzgâr esmeye devam edecek ancak durur durmaz sis yoğunlaşmaya başlayacak." Bisiklet parkına yürüdü ancak girişe yaklaşınca durdu. "Bisiklet hâlâ evde," diye düşündü, "İnsanoğlunun aczi." Döndü ve eve doğru yürümeye başladı. Başı öne eğilmiş, elleri cebinde ağır adımlarla yürümeye başladı. "Bugün erken paydos ettik," diye düşündü, "İş saatleri cumartesi günü gibi. Ancak gerçekte salı günü. Yarın, pazar ancak çarşamba. Tekrar işe gittiğimizde pazartesi, ancak aynı zamanda perşembe. O zaman diyebiliriz ki: Yarın değil öbür gün, cumartesi. Bu da, basit şeyleri kısıtlı imkânlarla nasıl karmaşık hale getirebileceğimizi gösteriyor. Kötü bir hafta değil." Derin bir nefes aldı ve iç geçirdi. "Şimdi yağmur yağacak mı yağmayacak mı?" dedi kendi kendine. "Yağmurun olduğu ve yağmurun olmadığı bir durum var. Arasında bir şey yok. Yine de kesin olarak bilmediğin dakikalar var; elini havaya kaldırdığın ve emin olmadığın. Belirsizlik durumlarında

yağmur yağıyor ancak fark edilmiyor diyelim. Evet, iyi bir formülasyon."

Geçerken bir kitapçının vitrininde, iki ince telle kitapların üzerinde asılı duran, ucu yeri gösteren büyük model mürekkep kalemliğini inceledi. "Önemsiz şeyleri dikkate almamalıyız," diye düşündü, "O zaman her şey düşündüğümüz gibi kötü olmaz. Farz et ki yılbaşı gecesi cumartesiye denk geldi. Dağlara taşlara! Yine de mümkün. Yoksa olamaz mı? Evet, birkaç yılda bir olmak zorunda."

Kalabalık bir meydandan karşıya geçti ve sürekli başka kanallarla kesişen bir kanalı takip etti. Her seferinde küçük, dik bir köprüden geçti. "Yaya gittiğimde bu yolu tercih ederim," diye düşündü. "Muhteşem," dedi alçak sesle, kanalların yüzeyine bakarak, "Sanki sis, sudan buharlaşıyormuş gibi. Görüntü ve gerçek. Bugün öğleyin olağanüstü derin düşünüyoruz."

Üçüncü kanalı geçtikten sonra biri omzuna dokundu. "Vay, Maurits," dedi arkasına döndükten sonra. "Ne fark eder?" diye düşündü. "Yılbaşı gecesi." Kolunu uzattı. Diğeri hemen elini tutup sırıttı. Üzerine tam oturmuş uzun, koyu mavi bir mont ve açık kahverengi, yeni ayakkabılar giymişti. Saçı kısa kesilmişti. "Yine duygularını belli etmeyen bir ifade takınmışsın, van Egters," dedi, "ve yine muhteşem deyimler var hizmetinde. Benimle karşılaştığına sevindin, değil mi?" "Ne yapalım," dedi Frits, "seni tamamen görmezlikten gelmek imkânsız. En azından burjuva nezaketinin gereklerini yerine getirmiş oluyorum seninle karşılaştığımda."

"Tam olarak ne düşünüyorsun benimle karşılaştığında," diye sordu Maurits. "Ben o tarafa doğru gidiyorum," dedi Frits, dosdoğru önündeki yolu işaret ederek, "Geri dönmem.

Eğer konuşmak istiyorsan benimle birlikte yürümen lazım." Köprüyü indiler. "İçinden ne diyorsun beni gördüğünde?" diye sordu Maurits. "Her zaman önemli bulurum," diye cevapladı Frits. "Eylemlerini hoş görmediğimi biliyorsun ancak yaşam stilin ilgimi çekiyor. Günahkâr ve suçlu bir doğan var ancak seni ikaz etmeye devam etmem gerektiğini düşünüyorum." "Evet," dedi Maurits, "Fakat beni gördüğünde iğreniyor musun? Demek istediğim: İçinden ne geçiriyorsun? O iğrenç surat geliyor yine mi diyorsun?"

"Elin biraz nemliydi," dedi Frits, "İki çiftçinin hikâyesini biliyor musun?" "Hayır," dedi Maurits. "Bir çiftçi diğeriyle karşılaşıyor," dedi Frits, "Tokalaşıyorlar. Biri diyor ki: Başın mı ağrıyor, dostum? Elin o kadar terlemiş ki. Hayır diyor diğeri, az önce işedim de." Maurits kıkırdadı. "Çok iyi," dedi, "Ama bir kere olsun söylemeni isterim: Beni gördüğünde iğreniyor musun?"

"Suç işleme yeteneğini küçümsemediğimi anlamışsındır umarım," dedi Frits, "Nezaketimin altında biraz da korku yatmıyor değil. Senin hakkında çok şey biliyorum. Bozuk bir ruh hali içinde beni dar bir sokakta bıçaklama şansını sürekli hesaba katmam gerekiyor." Dikkatlice Maurits'in yüzünü inceledi. "Bakalım nasıl karşılayacak," dedi kendi kendine. "Bir dakika," diye düşündü, "siyah bez parçasını takmıyor artık. Pembe bir bez takmış. "Bu arada," diye sordu Frits, "diğer bezi attın mı? Bu bezin ten rengine uyduğunu düşünmüş olmalısın, öyle değil? Uzaktan içinde gözünün bulunduğunu, sadece gözkapağının kapalı olduğunu düşünmeleri için olmalı. Ama yanılmak mümkün değil, bir kilometre uzaktan görülebiliyor; sen bir Tepegöz'sün ve Tepegöz kalacaksın." Maurits'in suratındaki ifade donup

kalmıştı. "Kalbini kırıyor mu?" diye sürdürdü Frits, "Ruhunu yaralıyor mu, bunu söylemem?"

"Allah kahretsin," dedi Maurits yüzünü ekşiterek, "Tam da unutmuştum." Kanalın sonuna geldiler, soldaki geniş caddeye girdiler. "Hep bu yoldan mı gidiyorsun eve?" diye sordu Maurits. "Berbat bir kaderin var," dedi Frits, "Ama herkesin kaderi kendine. Her gün, senin çektiklerini ve başına gelecekleri düşündüğümde kendi kaderime şükrediyorum. O gözün henüz önemsiz bir şey ama otuzuna yaklaşınca delilik kapını çalacak. Güzel söylemişim. Ne nefis bir sis oluşuyor, öyle değil mi? Bu tür havaları çok güzel bulur musun?" "Ciddi mi söylüyorsun?" diye sordu Maurits, "Nasıl yani, otuz yaşıma geldiğimde?"

"Ha," dedi Frits, "Anlatayım. Hem de bedava, herhangi bir ücret talep etmeyeceğim. Yirmi yaşlarında ve kız bulamamışsan kendini kandırabilirsin: İstemiyorum, veya: Benden uzak dursunlar, veya: Çok sade bir hayat yaşıyorum. Ancak otuz yaşındaysan, bunun kesinlikle gözünden başka bir sebebi olmadığının farkına varırsın. İyileşmesi mümkün bir rahatsızlık veya kurtulabileceğin kötü bir alışkanlık değil. On yıl her kuruşunu biriktirsen dahi hiçbir şekilde geri getiremeyeceğin gözün söz konusu olan. Seni bekleyen kader bu. Metanetle taşı. Uyuşuk biri olsaydın, sorun olmasına gerek yoktu. Ancak sen olayların nedenlerini kavrayan keskin bir akla sahipsin ve bu yüzden gerçek bir cehenneme dönüşecek hayatın."

"Ne zaman ciddi olup ne zaman alay ettiğini çözebilmeyi çok isterdim," dedi Maurits. "Dinle," diye devam etti Frits, "Evine git ve üzerinde düşün. Asıl mesele ciddi olup olmadığım değil. Önce doğru olup olmadığını tespit etmeye çalış.

Ve korkarım ki, çok korkarım ki evet demek zorunda kalacaksın."

"Ama bu geçen söylediğinden çok farklı," dedi Maurits. "İyi hatırlamışsın," dedi Frits, "ancak o zaman iyi havamdaydım. Her şeyin, en felaket şeylerin bile iyi yanlarını göstermeye meyilliydim. Bugün kendimi doğruyu söylemeye zorunlu hissediyorum." "Ama o zaman birçok şey söylemiştin," dedi Maurits, "Nasıl görünmem, nasıl giyinmem gerektiğini–"

"Ve görüyorum tavsiyeme uymuşsun," dedi Frits, "Giyinip kuşanmışsın. Biraz faydası olur şimdilik ama otuzlu yaşlarına gelince fayda etmez artık. Montu vitrinden mi aldın? Çok yeni. Ve o ayakkabıları?" "Halka Açık Yüzme Havuzu'ndan," dedi Maurits sırıtarak. "Orada herkesin giysilerini emanete verdiğini sanıyordum," dedi Frits, "Ben fazla sormadan sen dürüstçe her şeyi anlatsana." Kalabalık bir kavşağı geçtiler.

"Şey," dedi Maurits, "Ben yüzme havuzuna gidiyorum. Biraz pahalı olduğundan fazla kalabalık olmuyor. Çoğu evinde, teknesinde egzersiz yapıyor." "Kalabalık bir avantaj olmalı senin mesleğinde," dedi Frits. "Hayır hayır," dedi Maurits, "Kesinlikle öyle değil. Aptalca bir düşünce." "Yüzüyor musun?" diye sordu Frits. "Hayır," diye cevapladı Maurits, "Ben sudan korkarım. Biraz etrafıma bakınıyorum. Dün değil evvelki gün oradaydım, o zaman kapalı yüzme havuzunun bulunmadığı şehir dışından çok insan geliyor–" "Tanrım," dedi Frits, "Eğer seni dinlememi istiyorsan daha çabuk konuya girmen gerekiyor."

"Hayır, bir sebebi var anlattıklarımın," diye devam etti Maurits. "Demek istediğim, dışarıdan gelenler genelde çok

düzgün giyinirler." "İnsan giysileri içinde çiftçiler," dedi Frits. "Evet," dedi Maurits kıkırdayarak. "O insanların arasında giysilerini askıya asmayı veya emanete vermeyi akıl edemeyen birçok kişi var; eşyalarını soyunma kabininde bırakıyorlar. İşin sırrı ilk soyunma kabininde vurgunu vurmak." "Nasıl ama?" diye sordu Frits. "Adamım, bu zor değil," diye cevapladı Maurits. "Soyunma kabinlerinin önünde durup etrafını kolaçan ediyorsun. Sanki atlama tahtasından atlamak büyük bir olaymış gibi. Halbuki bir saat beklesen bile, atlama tahtasından düşen olmaz. Sonra kim giriyor içeri, göz kulak oluyorsun. Eğer üzerinde düzgün giysiler varsa nereye gittiğine dikkat ediyorsun." "Evet," dedi Frits, "Demek ki bir sistemin var. Harika. Sistemsiz hiçbir şey başarıya ulaşmaz. Ama sistemin senin elinde olmasına dikkat etmelisin. Yoksa düşünmeden çalışırsın ve her şey ters gider. Yaşlı, bilge insanların nasihatlerini dinle."

"Nereye gittiğine bakacaksın," diye sürdürdü konuşmasını Maurits, "Hemen peşinden gideceksin, hangi kabine giriyor dikkat edeceksin. Kendin yandaki kabine gireceksin. Suya girmesini bekleyeceksin. Suda oynamaya başladığında hemen onun kabinine gireceksin." "Korkmadan ve tereddüt etmeden sanırım," dedi Frits. "Hava daha da kararacak," diye düşündü, "Yağmur geliyor."

"Yalnız girerken kendini bir an garip hissediyorsun," diye ekledi Maurits, "Fakat içeri girip eğilince –kapılar omzuna kadar olduğundan çok fazla eğilmene gerek yok– bir sürü vaktin oluyor. Rahatça seçiyorsun. Aslında hiçbir şeyden korkmana gerek yok. Adam suya daha yeni girdi ve bir süre de çıkmaz. Kimse görmüyor seni. Her ihtimale karşı kabinin arka kısmında kalıyorsun, böylece ayağını görmüyorlar

ama kapılar yere çok yakın zaten. Sanki bu iş için yapılmışlar gibi." Gülüp öksürdü.

"Kendini nasıl hissediyorsun peki?" diye sordu Frits. "Kafan zonkluyor mu? Adam havuzda yüzüyor, giysileriyle istediğimi yapabilirim duygusuna kapılıyor musun? Giysilerini yokluyor musun, havasını içine çekiyor musun?" "Şimdi dikkat," diye düşündü.

"Nereden biliyorsun?" diye sordu Maurits kızgın bir şekilde. "Doğru. Evet, kahretsin." Bir an yere baktı, dikkatlice Frits'e baktı ve sustu. "Koluna mı asıyorsun giysileri ya da eline mi alıp çıkıyorsun? Yoksa üzerine mi giyiyorsun?" diye sordu Frits. "O zaman kendi giysilerini orada bırakman gerekmiyor mu? Riskli değil mi?" "Elbette hayır," diye cevapladı Maurits, "Cebinde bir şey bırakmazsan sorun olmaz. Ama benim paltom yoktu. Takımımın altına kalın giysiler giymiştim. Bu yüzden o montu üzerime giydim ve ayakkabıları –güzel ayakkabılar değil mi?– giydim, kendi sade ayakkabılarımı da orada bıraktım." Kıkırdadı. "Ve içinde kırk altı florin bulunan bir cüzdan."

"Voliyi vurmuşsun," dedi Frits, Maurits'in montunun nemli yüzeyine dokunarak, "Ama ancak satmaya yarar. Güzel giysiler senin üzerinde iyi durmuyor." "Eve çok az kaldı," diye düşündü, "Söyleyecek birkaç uygun şey uydurmam lazım daha."

"Dış görünümüm hakkında gerçekten ne düşünüyorsun?" diye sordu Maurits. "Saçını biraz fazla kısa kestirmişsin," dedi Frits. Kafanın, köşelerinden kelleşmeye başladığı şimdi daha net görünüyor."

"Yok be adamım," dedi Maurits, başını okşayarak, "Tekrar büyüyor."

"Yanılıyorsun," dedi Frits. "Görünüşte öyle. Bir tür tonikle bakımını yapıyorsun. O bölgedeki saçlar katılaşıp kalınlaşıyor. Çökmüş gibi görünüyor. Ancak büyümekle hiçbir alakası yok. Hatta saç dökülmesini hızlandırıyor. Saçını tararken yığınla saç, dişlerin arasında kalıyor; yerlerinden sökülüyorlar. Tam kellik senin için dört, en fazla altı yıllık bir mesele. Ama gelecek yıl, demek istediğim, evet, gelecek yıl, kafanın ortası seyrekleşmeye başlayacak bile. Senin için tek bir çare kaldı ama sıra dışı bir çare; hatta seni kandırdığımı düşüneceksin." "Şimdi ne soracak?" diye düşündü, "Hangi kelimeleri seçecek? Şöyle mi diyecek: Ne söylemek istiyorsun? Veya: Ciddi misin? Veya: Söylediğini tekrar eder misin?"

"Nasıl bir çareymiş o?" diye sordu Maurits. "Anlatmak isterim," dedi Frits, "Ama seni kandırdığımı düşünüyorsan anlatmam. Ciddi olmamız lazım." "Evet, tabii ki," dedi Maurits, "Anlat."

"Havalar iyileşir iyileşmez –şimdi çok soğuk–," dedi Frits sözlerini vurgulayarak ve işaretparmağını kaldırarak, "Başını tıraş ettirmelisin veya kendin etmelisin. Başın tamamen yenileniyor." "Kahretsin, gerekli mi?" diye sordu Maurits, avuç içiyle başının arkasını okşayarak.

"Bilmiyor muydun?" diye devam etti Frits. "Saç telleri deri hizasına kadar kesildiklerinde kökleri iyi hava alabiliyorlar. İyi tıraş ederek –çünkü tıraş etmen gerekecek– uyarılıyorlar; deri serinliyor, bundan dolayı da kök çevrelerindeki kan dolaşımı tekrar canlanıyor. Saçları hızlı büyümemeye başlayan birçok kişi bunu uyguladı. Ve de önemli sonuçlar elde ettiler." Durup ekledi: "Sola sapmak lazım, eve gelmeme çok az kaldı."

"Bütün bunları, saçlarla ilgili şeyleri nereden biliyorsun?" diye sordu Maurits, "Beni yiyor musun yoksa? Tıraşlı kafayla dolaşmaya başlasam gülmekten kırılırsın. Nereden biliyorsun?" "Günlük bilgiler," diye cevapladı Frits, "Ama bilinmesi gereken şeyler, yoksa aciz bir insan durumuna düşersin. Hayal kırıklığıyla tespit ettim ki keskin zekâna rağmen bir şeyle karşılaştığında, 'Nasıl? Neden?' diye sormuyorsun hiç. Oysa görünüşte küçük gibi görünen meseleler aslında en önemli, en ilginç meselelerdir. Bir kadın neden fareden korkar biliyor musun?"

"Hepsi korkmaz," dedi Maurits. "Korkan kadınların neden korktukları demek istedim," diye devam etti Frits, "Neden biliyor musun?" "Hayır," dedi Maurits, "Neden olabilir; her yerde dolaşan pis bir hayvan olarak gördükleri için mi?" "Pis bir hayvan, tabii," dedi Frits, "Ama neden her şeyi ve herkesi ayağa kaldıracak kadar korkuyor?" "Bilmiyorum," dedi Maurits. "Kendileri açıklayamazlar," dedi Frits, "Fakat neden korkar bir kadın fareden? İyice düşün. Bilinçaltlarında yatan korku nedir?" "Kahretsin," dedi Maurits, "Şimdi anladım." Sırıttı. "Gerçekten öyle mi diyorsun?" diye sordu. "Gerçekten mi?" "Aynen," diye cevapladı Frits, "Bilimsel olarak kanıtlanmış durumda." "Örümcek ve kurbağalardan korkmalarının sebebi de aynı o zaman, öyle mi?" diye sordu Maurits. "Evet," diye cevapladı Frits, "Neden sandalyeye tırmandıklarını şimdi daha iyi anlıyorsun tabii." Maurits sırıttı. Bir an sustular.

"Dikkatimi çekti," dedi Frits, "Ne ayakkabıları ne de montu bana satma teklifinde bulundun. Bundan para sıkıntısı içinde olmadığın sonucunu çıkarabilir miyim?" "Evet," dedi Maurits, "Son günlerde daha iyi gidiyor. Geçenlerde bir

çanta ele geçirdim. Yeni ve içinde yüz seksen florinle birlikte. Fena değil, ha?" "Kendini günahkâr hissetmiyor musun?" diye sordu Frits. "Çantanın sahibi bütün akşam ağlamıştır." "Birazdan yağmur yağacak," diye düşündü, "Eve ıslanmadan yetişeceğim."

"Maurits, sana iyi şanslar," dedi elini sallayarak. "Görüşürüz." Hızla ondan ayrıldı. "Seninle tekrar görüşmem lazım," diye bağırdı Maurits arkasından. "En azından elini sıkmak zorunda kalmadım," diye düşündü Frits. "Ancak keyifli bir yılbaşı gecesi ve başarılı bir yeni yıl dileyebilirdim ona. İhmalkârlık." "Tamam Maurits, görüşürüz," diye seslendi.

Yağmur yağmaya başlamıştı. Adımlarını sıklaştırdı. "Hafif esintili yağmur," diye düşündü, evlerinin kapısının önüne geldiğinde. "Burası kuru; durup bir an düşüneyim." "Şimdi yukarı çıkacağım," dedi kendi kendine, "Peki. Merdiveni çık, içeri gir. Ne söyleyecekler? Farz edelim babam evde yalnız. Diyecek ki: Merhaba oğlum. Eğer annem evde yalnızsa diyecek ki: Geldin mi? İkisi de evdeyseler önce bir şey söylemeyecekler. Sonra annem herhangi bir soru soracak; kapının kapalı olup olmadığını, ayakkabılarımı silip silmediğimi, falan. Neden? Kim bilebilir?"

Sokak kapısını açtı, yavaşça geri iterek kapattı, ağır ağır merdiveni çıkıp koridoru geçti. Oturma odasına yaklaşınca durdu. "Askıdaki montlara bakabilirdim," diye düşündü. Şimdi elimde tek bir ipucu yok. İçeride kimler var?" Gözlerini kapadı. "İkisi de," dedi kendi kendine. "Kokluyorum, hissediyorum. Biliyorum. Anne babam olan kişiler içerideler. İleri."

Kapıyı açıp içeri girdi. Sobanın yanında babası rahat koltukta okuyordu. Annesi divana uzanmıştı. Arkasından kapıyı

yavaşça kapattı. "Öylesine bir şey söylemeliyim, sıradan bir şey," diye düşündü. "Bana kalmış bir şey." "Frits," diye sordu annesi uykulu bir sesle. Montunu sobanın yanındaki askılardan birine asar mısın, eğer ıslaksa? Yağmur yağıyor mu dışarıda?" "Evet," diye cevapladı, "Ama içeride yağmıyor." "Büfenin yanında," dedi annesi. "Evet," deyip askıyı yerden aldı, montunun omzunu askıya geçirdi ve sürmeli kapıların üzerindeki çıkıntıya astı. "Bak," diye düşündü, "ışığın nasıl içeri girdiğini seyret. Işık değil bu, natamam karanlık." "Bu akşam ne yapıyoruz anne?" diye sordu. "Kimler geliyor?" "Üçümüz baş başa eğleneceğiz," diye cevapladı. "Ne var?" diye sordu babası, "Zil mi çalıyor?" "Hayır," dedi Frits. Joop ve İna gelmiyorlar mı, anne?" diye sordu. "Bu akşam Adelaar ailesine misafirler," diye cevapladı. "Daha üçe çeyrek var," diye düşündü, "Her gün gibi bugün de dolacak." Radyonun yanına bir sandalye çekip cihazı açtı.

"–karar verilecek," dedi mat bir ses. "Spor sahalarındaki durumdan dolayı, pazar günkü maçların oynanıp oynanmayacağı belirsizliğini hâlâ koruyor. Ancak cumartesi öğleden sonra daha kesin bilgiye ulaşacağız; o zaman özellikle Enschede Gençler Birliği, Çevik Kuvvet, Hızlı Hücum ve Haarlem A Takımı'nın şanslarını sizin için yorumlayacağım. Cumartesi günü yeniden buluşmak üzere. Bizi dinlediğiniz için teşekkür ederiz." "Henk Appelman'ın Spor Yorumları'nı dinlediniz," dedi spiker. "Luchtmeesters grubu, bugün ikinci kez sizin için çalacak sayın dinleyiciler. John Firegroun'ın 'Mavi Mavi, Her Yerde Gözlerini Görüyorum' fokstrot parçasıyla başlayacaklar; Piet Matel'in aranjmanını, Arie Toleman seslendiriyor."

"Hilversum İki," diye mırıldandı Frits, ayar düğmesini sağa çevirerek. Bir valsin son ölçüleri çaldı. "Evet, şimdi de

bize Zeist'ten yazan bay ve bayan Frissendonk'un isteğine sıra gelmiştir," dedi spiker tempolu bir konuşma tarzıyla. "Johann Strauss'un 'Viyana Ormanları Masalları'nı istemişlerdir. Memnuniyetle, masallar bizde fazlasıyla mevcut. Plağı aynı zamanda sayın –" Frits radyoyu kapatıp sandalyesinden kalktı. "Gidip lastiği onaracağım," dedi kendi kendine. Mutfağa yürüdü, lavabonun kenarındaki bir dolabı açtı, büyük bir teneke kutuyu çıkarıp içeriğini inceledi. "Benzin," dedi alçak sesle, "Solüsyon, dört levye –yeter de artar bile– yamalar, evet, tamamdır." Kutuyu mutfak masasına koydu, koridora gidip sandık odasından bisikletini çıkardı.

"Frits," diye seslendi annesi. Bisikleti sandık odasının kapısında bırakarak oturma odasına gitti. "Bisikletini mi onaracaksın?" diye sordu. "Evet, vakti geldi," diye cevapladı. "Sakın," dedi, "bisikletini mutfağa sokayım deme." "Hayır, yatak odama giderim," dedi. "Olmaz," dedi, "Bisikletinle meşgul olacaksan çatı katına çık." "Kim taşıyacak tavana," dedi Frits. "Aşağıda istemiyorum bisikletini," dedi, "Yukarıda istediğin kadar yer var."

Koridora geçti, bisikleti tekrar sandık odasına koydu, yatak odasına girip yatağın üzerine uzandı. "Mutfaktaki aletleri yerine koymadım," diye düşündü. "Neden uzandım? Uyumak için değil. Düşünmem lazım. Uykuya ihtiyacımın olması yaşlı ve hasta biri olmamı gerektirir." "Gribe yakalanmış biri gibi yatıyorum," dedi kendi kendine. "Kış mevsimi, ışık gözü alıyor ve yağmur yağacak. Hatta şu an yağıyor." Uykuya daldı.

Beş çeyrek saat sonra uyandı. "Neden bitkin bir haldeymiş gibi yatıyorum burada?" diye düşündü. Planlarımı gözden geçirmem lazım. Yarın için bir program oluşturmam

lazım. Ben burada yatarken hava yavaş yavaş kararıyor." Kalktı, pencereye gidip dışarı baktı. "Bugün yılın son günü," diye düşündü, "Gece yarısına kadar bu yılın aralık ayı hâlâ. Gece yarısını geride bırakır bırakmaz ocak ayının ilk gününe gireceğiz. İkisinin arasında bir şey yok. Burası soğuk."

Kısa bir süre volta atıp, "Burada yatmaya devam edersem sersemleşeceğim," dedi kendi kendine. Yatağa oturdu, şakaklarını kaşıdı, iyice yatağına gömülüp tekrar uykuya daldı.

Dışarıda, açık alanda, dar bir yolda yürüyordu. Yağmur yağmaya başladı. Fabrika bacalı büyük bir binaya doğru koştu. "Hep böyle olur," diye düşündü, "Paltosuz dışarı çıktığında yağmur başlar." Ceketinin yakasını kaldırdı. Binanın ön tarafındaki sundurmaya ulaştığında sırılsıklam olmuştu. Titriyordu. Garaj kapısı gibi çifte bir kapı açıldı. Aralıkta sarı tulumlu bir adam belirdi. İnsan kafası yerine tilki kafası vardı adamın. "Hoş geldiniz," dedi, "Görünüşüme bakmayın. Başıma aldırmazsanız size çok minnettar olurum."

"Rica ederim ne demek," diye cevapladı Frits, "Ayrıca yüzünüz çoğu insanınkinden daha akıllı duruyor. Bana çekici geliyor." "Hiç çekici gelmiyor," diye düşündü.

"Islanmışsınız," dedi tilki kafa, "Şansınıza fırınları fayrap ettik. On beş dakika içinde üzeriniz kupkuru olur. Gelin benimle."

Hem değişik fırınlar hem de yerde büyük ateşlerin yandığı fabrika holüne girdiler. Ateşlere hava pompalanıyor, bundan dolayı beyaz bir renk alan alevler uğulduyorlardı. Yüksek bir ısı yayıyorlardı. Frits her ateşin önünde durup derisi ısıya dayanacak kadar yaklaştı. "Neredeyse yakacak," diye düşündü, "Ama ısınamıyorum." Bir dizi soğuk titreme geldi. "Çok doğru yapıyorsunuz," dedi tilki kafa, "belli bir

ateşin yanında durmanıza gerek yok, benimle yürüyün; bakarak bile kurur üzeriniz."

İçeri doğru ilerledikçe holün tavanı alçalıyordu. Yanından geçtikleri ateşler gözlerini giderek daha çok alıyor, Frits yüzünü sürekli ateşe karşı korumak zorunda kalıyordu. "Burada kimse çalışmıyor mu?" diye sordu, "Henüz kimseyle karşılaşmadık." Tilki kafa, içe işleyen gözlerle Frits'e baktı. "Burada kurulanabilirsiniz," dedi, "Ancak hiçbir şeye karışma hakkınız yok." "Affederseniz," dedi Frits. Nihayet holün loş bir köşesine geldiler, bir taş merdiveni inip bir bodruma girdiler. Ortada, alevleri iki metre yüksekliğinde olan dev bir ateş yanıyordu; ışığı, Frits'in gözlerini ağrıtıyordu. Ateşin yanında bir örs duruyordu.

Dar deri takımlı bir adam girdi içeri. O kadar uzundu ki eğilerek yürümek zorunda kalıyordu; eliyle tavanı yokluyordu. Omzunda, uzun saplı büyük bir çekiç taşıyordu. Örsün yanına gelip alevlerin parlak ışığına girince Frits adamın küçük, kısa kulaklı bir ayı kafasının olduğunu gördü. Yaratık, çekici havaya kaldırıp örsü dövmeye başladı. Giderek daha sert vuruyordu. Birden tavan yükselmeye başladı. Adam dik durabiliyordu artık; hafif Frits'ten tarafa dönüp sırıtınca birkaç köpekdişi göründü.

"Hiçbir şeyi dövmüyor," diye düşündü Frits, "Örsün üzeri boş. Neden boş?" "Boş kalmayacak," dedi birden tilki kafalı adam, gözlerini Frits'e dikerek.

Deri takımlı adam, tepesi giderek büyüyen çekici giderek daha yükseğe kaldırarak, her defasında bir öncekinden daha sert dövüyordu demiri. "Başım çatlayacak," diye düşündü Frits. Her dövüşte ağzını açıyordu. "Durun," diye bağırdı, "Bırakın gideyim."

"Size bir şey yapmayacağız," diye bağırdı tilki kafa. "Bizim demircimiz. Şimdi çekiçle vuruyor ama isterseniz onu zincirimle de oynatabilirim. Zinciri istemediğinde kırbaçla oynatıyorum. Burasını gürültülü buluyorsanız gidebilirsiniz." Ayı kafalı adam bir hırıltı çıkardı ve örse öyle sert vurdu ki Frits iki kulağında birden bir şeylerin yırtıldığını hissetti; kulak deliklerinden yanağına sıvı aktı. Gözleri öyle ağrımaya başladı ki kapamak zorunda kaldı. Ayaklarıyla yeri yoklayarak merdiveni bulmaya çalışıyordu. "Buraya beyefendi," diye seslendiğini duydu tilki kafalı adamın, "buraya." Ses gülmeye başladı ve ekledi: "Buraya beyefendi, sizi bekliyoruz." "Hayır," diye düşündü, "bu o örs. Beni bekliyor. Gidin! Kaçmam lazım! Bir tuzak bu. Bittim."

Tam yukarı çıkan merdivenin ilk basamağına koymak üzereydi ki ayağını, onu neredeyse sırtüstü yere serecek buz gibi bir rüzgâr yükseldi. Ayakta durmayı başardı ancak merdiveni çıkamadı. Örse vuruşlar kesildi. "Şimdi gelecekler," diye düşündü, "Yukarı çıkmam lazım." Hareket etmeye çalıştı ancak başaramadı.

Kalbi küt küt atarak uyandı, ürperdi ve yerinde doğruldu. "Üzerime bir şey örtmemişim," diye düşündü, "belki de soğuk algınlığına yakalandım. Kalkıp ışığı yaktı. Bir dakika süreyle siyah lekeler dans etti gözlerinin önünde. Kol saatine baktı: Beş buçuktu. "Bu soğuğa dayanamayacağım," diye düşündü, "İçeri gireceğim." Mutfağa girip su içti. Annesi yemek yapmakla meşguldü.

"Neredeydin bunca zaman?" diye sordu, "Kömür getirmen gerekiyor. Tamir takımını falan, her şeyi bırakıp gitmişsin. Nasıl olsa hizmetçi kadın toplar, değil mi? Dolaba kaldırdığım gibi pencereden dışarı da fırlatabilirdim,

biliyorsun. Bir dahaki sefer çöpe atarım." "Sobaya da olabilir," diye düşündü Frits. "Tididitidi dom dom," diye mırıldandı içinden.

Mutfak masasında duran teneke tamir takımı kutusunu kapatıp lavabonun yanındaki dolaba koydu. Tekrar oturma odasına gitti.

Babası pencerenin önünde bir sandalyeye oturmuş gazete okuyordu. "Frits," diye seslendi annesi mutfaktan. "Hayır," diye düşündü, "Sükûnet. Hiçbir şey duymuyorum." "Frits," diye seslendi annesi tekrar. "Annen mi çağırıyor?" diye sordu babası. "Hayır," diye cevapladı, "yanılıyorsun." "Ne dedin?" diye sordu babası. "Yok, kimse çağırmıyor," dedi Frits yüksek sesle. "İki kere," diye düşündü, "yeterli olmalı." Kulaklarını kabarttı. "Çok güzel," dedi kendi kendine, kısa bir süre bekledikten sonra, "artık çağırmıyor." Radyonun başına geçti.

"Önce bir programa göz atayım," diye düşündü, kalkıp pencerenin yanındaki küçük masanın üzerinde duran gazete yığınını karıştırdı. "Ne arıyorsun?" diye sordu babası. "Ha, bir şeye bakıyordum," diye cevapladı. Karıştırdıktan sonra gazeteleri tekrar üst üste yığdığından birkaçı yere düştü. "Kalsın," diye düşündü, "biraz sonra tekrar bakarım, emin olmak için. Çünkü aradığım gazete yok."

Duvardaki gazete rafına bakıyordu. Annesi içeri girdi. "Ne arıyorsun?" diye sordu, "Ortalığı altüst etme. O gazeteleri" –küçük masayı işaret etti– "sen karıştırdın yine, değil mi? Normal aramıyorsun, karıştırıyorsun." "Dünün gazetesini arıyorum," dedi, "radyo programına bakmak için."

"Dünün gazetesi orada değil," dedi annesi, "Her şeyin altını üstüne getirme." "Peki nerede, dünün gazetesi?" diye

sordu Frits. "Bunların arasında da değil," dedi, gazete rafını işaret ederek, "Daha öğleyin elimdeydi." "Bana ne faydası var bunun?" dedi kendi kendine. "Araman lazım," dedi annesi, "bu odada bir yerde. Yoksa sen atmış olmalısın veya başka biri."

Karıştırmak için raftan aldığı gazeteleri tekrar yerine sokup küçük masaya yürüdü. Yere düşen gazeteleri kaldırdı, yavaş yavaş bütün yığının arasına baktı ve pencereye doğru ilerledi. Kalın perdeleri hafif aralayıp dışarı göz gezdirdi. Üç kişi, bir sokak lambasının etrafında konuşuyordu. "Yılbaşı gecesi akşamı," diye mırıldandı, "eski yılı yeni yıla bağlayan gece." Perdeyi tekrar kapatıp döndü. Birden gözüne bir gazete ilişti; babasının okumakta olduğu gazete. Tarihine baktı: 30 Aralık Pazartesi. "Orada," dedi kendi kendine, "Babamın elinde."

"Evet, anne," dedi Frits, "masada değil. Eğer aramasını bilmediğimi düşünüyorsan kendin de arayabilirsin." "Bu evde aklı başında tek kişi yok mu?" dedi annesi. "Kör müsünüz?" "Nedir bu bağırış?" diye sordu babası. "Bir şey yok," diye cevapladı Frits, "gerçekten tek bir fikir ayrılığı bile yok. Centilmence bir tartışma. Birazdan sorularınızı alacağız."

Annesi önce rafı, sonra da küçük masadaki yığını karıştırdı. "Sanki altı küçük çocuklu bir evde yaşıyoruz," dedi annesi, "Hiç farkı yok." "Gördün mü, arasında yok işte," dedi Frits, annesi yığının tamamına baktıktan sonra. "Ben aramasını bilirim canım."

"Elinde hangi gazete var onun," diye sordu annesi, babasına doğru yürüyerek. Sayfalardan birini tuttu. "Tanrım," dedi. "Bazen aklınızın başında olup olmadığından şüpheleniyorum." "Bu gazeteyi mi arıyorsun?" diye sordu babası. "Müsaade ederseniz bir bakabilir miyim?" dedi Frits ve

gazeteyi aldı. Tekrar radyonun önüne geçti, elini uzatıp radyonun üzerine koydu. "Nereden başlayayım? Rehbere mi bakayım, radyoyu mu açayım?" diye düşündü.

"Frits, kömür almaya gider misin?" diye sordu annesi, "Her şey bitmiş; torbalar bile. Yukarıda birkaç tane daha kaldı ama onları saklamak istiyorum. Kasadan kürekle, önce onu bitirelim. Hemen gidebilir misin? Yoksa sönecek." "Hayır," diye cevapladı, "Ben karanlıktan korkarım, biliyorsun. Çok şey istiyorsun." "İşte kova, sobanın arkasında," dedi annesi. "Doldur, üzerine de birkaç kömür briketi koy. Gece sönmeye bırakacağım; yarın erken kalkmayız nasıl olsa."

"Anne," dedi Frits, "karanlıktan korktuğumu çok iyi biliyorsun. Şimdi çatı katına gitmemi istemen insafsızca." "Ne var?" diye sordu babası. "Ne olsun," dedi annesi, "kömür almaya gitmek istemiyor, çatıdan."

"Mesele o değil," dedi Frits yüksek sesle, "Seve seve kömür almaya giderim. Ama karanlıktan korkuyorum. Böö, böö. Kapının arkasından kim çıkar bilemeyiz. Doğru değil mi, baba?" "Tera tera tera," diye mırıldandı içinden, "Haydee. Moruk." "Kömür almaya gitmekten aciz," dedi annesi. "Sanki bütün gün kömür taşıyan ben değilim."

"Ama insan korkuyorsa?" dedi Frits. "Her türlü şey var tavan arasında. Çocukken de korkardım." "Ne ıstırap," diye düşündü, "pes etmemem lazım." "Numara yapmaktan ne anlıyorsun bilmiyorum," dedi babası. Yüzünü buruşturdu. "Kızdığında ne kadar pis suratlı oluyor babam, değil mi anne?" dedi Frits. "Ne?" diye sordu babası. "İnsanların görüşlerine saygı duymak lazım diyorum," diye bağırdı Frits. "Eğer biri korkuyorsa zorlamamak lazım. Çocuk eğitiminde bilinen bir hatadır."

Kömür kovasını aldı, havada salladı, masa yüzeyinin hemen üzerinden uçurup koridora yürüdü. "Bir kadının fareden korkmasının nedeni," diye düşündü, "Maurits'e anlattım. Ama bir filin de aynı sebepten dolayı korktuğunu eklemeyi unuttum. Hortumuna girmesinden korkar."

Merdiveni çıkıp ışıksız, dar bir koridordan tavan arasına yürüdü. "Eğer canavar burada ise," diye düşündü, "ve beni yakalarsa, ve boğarsa, tek bir çığlık atma fırsatı vermeden, işte o zaman kimse fark etmez." Kapıyı açıp içeri girdi. Pencerelerin belli belirsiz hatları görünüyordu; yerde duran hiçbir şeyi seçemiyordu. El yordamıyla yol bulmaya çalışıyordu. Eski bir bisiklet iskeletine çarptı, küfür etti ve baldırını ovmaya başladı. "Kömür ve briket," dedi kendi kendine, pencereye yaklaştı ve sessizliği dinlemeye başladı.

"Eğer burada," diye fısıldadı, "bozuk niyetli, elinde ince bir iple beni boğmak için bekleyen biri varsa, mahvoldum." Başını hafifçe çevirerek etrafına baktı, göğüs kafesini oksijenle doldurup sessizce bekledi. "Korkuyorum," diye düşündü, "Buna rağmen zevk alıyorum. Korkudan zevk alıyorum. Neden?" Yanında duran ve köşelerini seçebildiği büyük bir sandığın üzerine eğildi, açıp iyice kokladı. "Kokular kaybolmaz," dedi kendi kendine, "Aynı koku kalır."

"Böyle bir sandığın içinde," diye fısıldadı, "bir zamanlar iki çocuk, iki erkek kardeş oynarmış, bir gemide. Çok büyük bir sandıkmış, çok ağır, ağır kapaklı. Ve yüksekmiş, çok yüksekmiş. Beni duyuyor musunuz? Buraya kadar takip edebildiniz mi? Güzel. Oynuyorlarmış, sandığın içindelermiş ve kapak kapanıvermiş. Çıkamamışlar, kapağı kaldıramamışlar. Yarım saat sonra yoklukları fark edilmiş. Bir saat süreyle aramışlar. O an biri, iki çocuğu sandıkta oynarken gördüğünü

söylemiş. Gerisi malum. Boğulmuşlar. Evet millet, hayat güllük gülistanlık değil." "Korkuyorum," dedi içinden, "ama bunu yüksek sesle söylemeyeceğim. Duyarsa önüme fırlar."

Pencerenin yanındaki duvara yaslanarak oturdu, başını kaldırdığı dizlerinin arasına koydu, derin bir nefes alıp önündeki karanlığa baktı. "Şimdi üzerime atlayabilir," diye düşündü. "Korkuyorum, titriyorum ama aynı zamanda zevk alıyorum. Tıpkı o eski, kırmızı şekerlemeler gibi. Üst damağın parçalanana kadar emiyorsun ama hâlâ tatlı kalıyor." Kömür kovasını bacaklarının arasına sıkıştırıp dişlerini sıktı. İçinden ürpertiler yükseliyordu. Kalktı, ayak parmaklarının üzerinde kömür sandığına yürüdü ve kürekle kovayı doldurdu. Usulca yürüyerek tavan arasından çıktı, kapıyı kapatıp iki kere tökezlediği merdiveni koşarak indi.

"Buyurun," dedi kömür kovasını sobanın arkasına koyarken. "Onca zaman ne yaptın yukarıda?" diye sordu annesi. Sobanın başında oturuyordu. "Küreği bulamadım," diye cevapladı Frits. "Hep üzerinde bırakırım," dedi annesi, "Üzerindedir hep, aramana gerek yok ki." "İyi de üzerinde yoktu," dedi Frits. "Bütün zemini ayağımla yoklamak zorunda kaldım. Pencerenin önündeymiş." "O zaman sen koydun oraya," dedi annesi, sobanın yanından kovaya bakıp, "Briket getirmedin mi?" diye sordu. "Hayır," dedi Frits, "nerede olduklarını bilmiyorum; doğru talimat verseydin o zaman. Briket, briket getir. Yeterli değil. Kömürün üzerinde olurlar, bildiğim kadarıyla. Ama orada değildiler. Onları aramak için karanlıkta yerde sürünemem."

"Duvara dayalılar, sağ tarafta, mavi sandığın yanında ve arkasında yığılılar," dedi annesi. "Eğer briket olmazsa yarın sobayı yakamam."

"Yakarsın," dedi tekrar radyonun önüne oturan Frits, "sorun olmaz. Ben sobayı yaktığımda briketsiz çok kolay yapabiliyorum." "Bir depo dolusu odunun olursa tabii," dedi annesi. Kovayı alıp sallayarak kömür döktü sobaya. "Şimdi kapağı güm diye çarpacak," dedi Frits kendi kendine.

İşaretparmağıyla soba deliğinin kenarındaki parçacıkları içine süpürüp doldurma kapağını sertçe kapattı. "Of," dedi Frits fısıldayarak. "Yine de," dedi Frits, "kesinlikle sobayı yanlış yaktığını düşünüyorum. Çok beceriksizce yapıyorsun. Önce bir gazete alıyorsun. Yakıyorsun. Yandığında, ellerin yanmaya yakın sobaya yerleştiriyorsun. Kapak açık kalıyor. Sonra karton atıyorsun içine, sonra odun, delikten sürekli bir alev gürleyecek şekilde. Ve ancak briketleri üzerine attıktan sonra kapatıyorsun." Babası kalktı, dolaptan bir pantolon çekti ve tekrar pencerenin yanındaki sandalyeye oturdu.

"Sen nasıl yaparsın peki?" diye sordu annesi, ızgarayı ileri geri tıkırdatarak. "Ben önce her şeyi sobanın içinde üst üste yığıyorum," diye cevapladı Frits. "En alta kâğıt, üzerine karton, onun üzerine odun, onun üzerine daha kalın odun, ortadan kırılmış bir-iki briket ve az miktarda kömür, ince bir katman halinde. Rahatça üst üste yığabilirsin. Sobayı iyice kapatıp yığını alttan tutuşturuyorsun."

"Ben en az otuz yıldır soba yakıyorum," dedi annesi. "Demek ki en az otuz yıldır yanlış yapıyormuşsun," dedi Frits, "Çok daha kötü."

"Yine ne kavgası yapıyorsunuz?" diye sordu babası. Kitabı, kapalı şekilde kucağında duruyordu. Annesi masayı hazırlamaya başladı. "Yok canım," dedi Frits, "soba ateşine dair fiziksel bir diskur geçiyoruz." "Ne?" diye sordu babası. "Bir prensip üzerine konuşma," diye seslendi Frits. "Neden

hep çıkışarak konuşmanız gerekiyor anlamıyorum" dedi babası. "Kırışan bölgeleri iyice kızarıyor derisinin," diye düşündü Frits. Annesi yemeği getirdi. Masaya geçtiler.

Yemeğe çorbayla başladılar. Frits çatalını tabağının kenarına vurdu, çatalının dişlerini kulağının yanına getirerek mırıldanmaya başladı. "Sol," diye söyledi yüksek sesle. Kelimeyi iki kez tekrar edip babasına baktı. Babası kaşlarını kaldırdı. "Sen her şeye kadirsin ya Rabbim," diye düşündü Frits, "ikisi de höpürdeterek içiyorlar. İkisi de höpürdetiyor. Şimdilik sıcak olduğu mazeretini gösterebilirler. Ama birazdan höpürdetmeye devam edecekler; sırf daha kolay olduğu için. Gerçekten daha mı kolay?" Çatalını tekrar aldı, tabağına vurdu, kulağına tutup yüksek, kalın bir sesle "Sol!" demeye başladı.

"Bazen kendi aklımdan şüphe ediyorum," dedi babası. Ağzını büzdü, çenesinde yarım daire şeklinde kırışıklar oluştu.

"Kesinlikle," dedi Frits, "ben, ufak çapta bir sinir hastasıyım. Ufak çapta dürtülerle başlıyor. Ve bozuk para saymak veya hayır demekle sona eriyor." Sağ eliyle hızla para sayma hareketini taklit etmiş, kısa çevirişlerle başını ileri geri sallamıştı. Epey ilerleme kaydettim." "Gurur duyulacak bir şey olmasa gerek," dedi babası. "Yanılıyorsun," dedi Frits, "Aşırı rağbette." Çorbalarının kalan kısmını sessizce içtiler.

Annesi derin tabakları mutfağa götürdü. "Biraz yer açılmış oldu," dedi mutfaktan döndüğünde. "Daha çok yer," dedi Frits kendi kendine, "yer." Servis tabağından bir şeyler aldı. Patates, konserve bakla, elma püresi ve domuz eti. "Bence yine nefis olmuş, anne," dedi, "özellikle sosun." "Aşırı kullanma lütfen," dedi, "çünkü kâsedekinden başka

yok." "Bugün ziyafet var," dedi Frits. Tekrar patatesten ve elma püresinden aldı.

"Elma püresi soğuk olsaydı belki daha lezzetli olurdu," diye düşündü. Gözlerinin ucundan babasına baktı. "Etine uzun süre el sürmemesi kendi bileceği iş," dedi kendi kendine. "Benim için hava hoş. Bakıyorum da kemikli. Büyük değilmiş. Çatal bıçakla tek hamlede etten ayırmak mümkün. Ama, aman Tanrım, eliyle yiyeceğinden eminim." "Biraz daha istemez misin?" diye sordu annesi. Hızlı hızlı yemeye devam etti ancak babasını gözden kaçırmıyordu. Babası, eti dışında tabağındaki her şeyi bitirdikten sonra eti tutup baş ve işaretparmaklarıyla yağ tabakalı eti kemiğinden sıyırdı, tekrar tabağına koydu, kemiğini ağzına soktu, ses çıkararak emip avcunun içine aldı. "Acaba–" dedi, etrafına bakarak. "Bir tabak al gel," dedi annesi. Frits kalktı, büfeden sarı bir tabak aldı, babasına tuttu. "Çok güzel," dedi babası ve kemiği tabağa attı. "Her şeye kadir Allah'ım," dedi Frits kendi kendine. "Bunun sizin gözünüzden kaçmış olduğunu sanmıyorum. Parmaklarıyla ne yapacak şimdi? Söylemesi imkânsız."

Babası mendilini çıkardı. "Hah," dedi Frits kendi kendine. Babası ellerini sildi, bez parçasını tekrar top haline getirdi ancak cebine koymadı. "Şimdi ne yapacak?" diye düşündü Frits. Babası mendilini tekrar açtı, burnunu sildi, aynı dikkatle keten kumaşı inceledi ve mendili tekrar cebine soktu. "Herhangi bir anomali görülmemiştir," dedi Frits kendi kendine, ağzını sessizce oynatarak.

Tatlı olarak içine katmanlar halinde bisküvi, reçel ve çikolata parçacıkları karıştırılmış vanilyalı sarı puding yediler. "Soğuk hava etkisini kaybetti," dedi annesi, cam servis

tabağını şömine rafından alıp masaya koyarken. "Nefis," dedi Frits ilk kaşıkta, "Biraz daha soğutulsaymış daha güzel olurmuş. Henüz ılık. Bu şekilde tam tadını vermiyor. Ama yine de çok lezzetli."

"Dişlerim soğuğa gelemiyor," dedi annesi. "O zaman bir şeyler yapman lazım," dedi Frits, "Ne zaman dişçiye gideceksin? Babamın da gitmesi gerekiyor. Sürekli dişlerinden rahatsız."

"Ne oldu?" diye sordu babası. "Diyorum ki," dedi Frits yüksek sesle, "dişlerinizi ihmal ediyorsunuz. Mergel'e tekrar ne zaman gideceksin?" "Evet," dedi babası elini yüzüne götürerek. "Şimdi inci gibi beyaz dişlerini gösterecek," dedi Frits kendi kendine.

Babası ağzını açıp üst çenesindeki bir dizi dişi yokladı. "Burası," dedi. "Yemek artıkları tabloya dahil değil," diye düşündü Frits. "Farkına varmazsa parmağında bırakır. Ancak ağzına da alabilir veya parmağını pantolonuna da silebilir." "Dikkat," dedi kendi kendine, "Dikkat. Teyakkuz lütfen."

Babası elini çekti, ağzını kapattı, işaretparmağını inceleyip masa örtüsünün kenarına sildi. Sonra pudingini yemeye devam etti. "Bundan kötüsü olabilir mi?" diye düşündü Frits. "Evet, buldum," dedi kendi kendine, "İncikkemiği haşlanmıştı. Haşlama, suyunu çekmişti. Kemikleri kemirmiştim, yanında ekmekle. Bir ay önceydi. Dil ve kıllı bir altçene kemiği vardı. Hiçbir şey fark ettirmemiştim. Cesurca bir hareketti."

"En kötüsü ne, biliyor musun anne?" dedi yüksek sesle. "Louis anlattı. Doornspijk'te bir çiftlik evinde kalıyormuş. Gece susamış – dinliyor musun baba?" "Başını kaçırdım,"

dedi babası, "Louis'e ne olmuştu?" "Kötü bir şey anlatıyordum," dedi Frits, yüzü babasına dönük şekilde, "Louis anlattı. Doornspijk'te bir çiftlik evinde kalıyormuş. Gece susamış ve mutfağa gitmiş ama pompa kurumuş; su gelmiyormuş. Bazen olur, üzerine su eklenir. Etrafına bakmış." "Ne yapmış?" diye sordu babası. "Etrafına bakmış," diye tekrarladı Frits. "Bir bardak su duruyormuş. Bardaktan içmiş ve tam boşalmak üzereyken bir takma diş çarpmış dişine. Ne hikâye ama." "Yüzünü nasıl da ekşitiyor, harika," diye düşündü.

"Yemekten sonraya bırakabilirdin," dedi annesi. "Diş hikâyesi de bitti," diye düşündü Frits. "Başka neler var bakalım? Evet, fil."

"Bir fil neden fareden korkar biliyor musun anne?" diye sordu, "Biliyor musun?" "Hiçbir fikrim yok," diye cevapladı annesi. "Hortumuna girmesinden korkar," dedi Frits. "Ya," dedi annesi. "Ama annesi korktuğu için de korkar," dedi. "Aağhihihi," diye mırıldandı içinden, "Çok komik, çok eğlenceli."

Annesi tabakları üst üste koyup masayı topladı. "Yarım saat bile olsa," diye düşündü, "çıkmam lazım." "Anne," dedi, "uğramam gereken bir yer daha var. Saat sekizde dönerim." "Bir an önce gelirsin değil mi?" diye sordu annesi. "Güzel şeyler hazırladım. Başka bir şey daha var." "Öyle mi?" dedi Frits gülümseyerek, "Nedir?" "Gelince görürsün," dedi annesi. "Sürpriz mi?" diye sordu Frits. Başıyla onayladı annesi.

"Nereye gidiyorsun?" diye sordu annesi, Frits paltosunu askıdan aldıktan sonra. "Bir yere mi gidiyor?" diye sordu babası. "Uğramam gereken bir yer daha var," dedi Frits, "Yoksa unutulur." "Görüşürüz," diye seslenip çıktı.

Dışarı çıktığında yakasını kaldırdı. Yağış yoktu ve hava açıktı; doğudan hafif bir rüzgâr esiyordu. "Atkı takabilirdim," diye düşündü. "Hava değişmeye başladı bile. Sis dağıldı, yağışlar gidecek. Sonra hafif don görülecek, gündüzleri tekrar çözülecek." Nehir boyunca yürüdü ve Louis Spanjaard'ın evinin önünde durdu. "Yediye çeyrek kala bile değil," diye mırıldandı saatine bakarak. Geriye bir adım atıp revaktan yukarı baktı. "Işık yanıyor," dedi alçak sesle, "Evde olmalı. Şans bizden yana."

Zili çalar çalmaz kapı açıldı. "Oo," diye seslendi Louis yukarıdan, "Hoş geldin tabii ama birazdan çıkacağım. Eğer bu konuda hassasiyet gösterirsen en iyi şekilde ağırlanırsın." "Bana uyar," diye geri seslendi Frits. "Nasılsın?" diye sordu, yukarıda Louis'in elini sıkarken, "Söylemek zorundayım ki sen pek iyi görünmüyorsun." Louis'in üzerinde koyu mavi, yüksek yakalı kalın bir kazak vardı. Gri bir pantolon giymişti, kemerini geçirirken birkaç köprüyü atlamıştı; pantolon beli, iki yerde kemerin altına sarkmıştı. Çoraplarıyla dolaşıyordu. Odasına varana dek konuşmadılar. Yağ yakıcısı tıs tıs yanıyordu.

"Geçen pazar da buradaydım," dedi Frits kendi kendine. "Kaldığımız yerden devam." Pencerenin yanındaki sandalyeye oturdu. "Çiçek yok," diye düşündü ve işaretparmağıyla buğulanmış camı sildi. "Pek sağlıklı görünmüyorsun, Louis," dedi. Louis masasında parmaklarıyla bir kitaba hafifçe vuruyor ve susuyordu.

"Bu akşam evde değilsin demek?" diye sordu Frits, "Anne babana mı gideceksin?" "Evet," diye cevapladı Louis. "Burada kedi görmüyorum," dedi Frits. "Son zamanlarda odaya girmekten vazgeçtiler," dedi Louis. "Korkuyorlar

tabii," dedi Frits. "Sanırım öyle," dedi Louis yere bakarak. "Bir fil neden fareden korkar, biliyor musun?" diye sordu Frits. "Hayır," dedi Louis. "Hortumuna girmesinden korkar," dedi Frits. "Öyle mi?" dedi Louis. Sustular. "Şimdi ne anlatacağım?" diye düşündü Frits. "İçecek bir şeyin var mı?" "Vardır," diye cevapladı Louis. "Çok sıkıcı olursa hemen çıkarım. Saat on ikiye kadar kalmam sanırım."

"Dağlara taşlara!" dedi Frits, "Bugün havanda değilsin, farkındayım." Sağ işaretparmağıyla cama ayna görüntülü "Frits" harflerini yazdı. "Bak, Louis," dedi, "nasıl da çabuk yazabiliyorum. Normal yazıdan daha kolay benim için." "Evet," dedi Louis kaşlarını kaldırarak, "eskiden herkes sağdan sola yazardı. Sağ elle. Ta ki bir kişi kendi yazısını sildiğinin farkına varana dek. Sonra tersten yazmaya başladılar."

"O kadar çabuk değişmemiştir," dedi Frits. "İlk fark eden kişiyi ateşte kızartmışlardır tabii." "Tabii," dedi Louis, "Haklısın. İçecek sigaran var mı?" "Kahretsin, tütünümü unuttum," dedi Frits. "Böyle bir sessizlik daha olursa kötü bir durum ortaya çıkar," diye düşündü. "Bu akşam evdeyim," dedi, "anne babamla birlikteyiz." "Eğlence var desene," dedi Louis, "Tanrım." "Belli olmaz," diye devam etti Frits, "Belki sizin ev daha sıkıcı olur. Son gülen..." "Sizin gibi üç kişiden daha iyidir," dedi Louis. "İki kişiden biraz daha kötü."

"İçki de olacak, değil mi?" diye sordu Frits. "Sen kullanmıyorsun. Kaldıramıyorsun, öyle değil mi? Acınacak haldesin. Tıpkı kalbi sol tarafında olan çocuklar gibi. Veya midesi olmayan. Hanımefendi, çocuğunuz on iki yaşını doldurmadan ölür. Umut yok mudur, doktor bey? Hayır hanımefendi, maalesef, hayır. Ama sen on iki yaşını çoktan doldurdun. Süreni çoktan aştın. Demek içmiyorsun? Ayrıca ayık kafayla

fazla kaçırmış kişilerin arasında olmak çok gırgır olur."

"Elseboom'la ilgili çok güzel bir hikâye duydum," dedi Louis. Kıkırdayıp ellerini ovuşturdu. "Kimi kastettiğimi biliyorsun, değil mi? Ressamı." "Evet evet," dedi Frits. "Birinin evinde papaz uçuruyorlarmış, tam da soğukların olduğu haftada," diye devam etti Louis. "Ve kafası iyiymiş, Elseboom'um. Tuvaleti gelmiş. Tuvalete götürmüşler. Ancak ev o kadar soğukmuş ki orada bulunan herkes paltolarıyla oturuyormuş. Elseboom da." "Sen orada mıydın?" diye sordu Frits. "Hayır," diye cevapladı Louis, "Willi'den duydum." "Evet, devam et," dedi Frits. "Tuvaletteymiş," diye devam etti Louis, "pantolonunu indirmiş, o kadar algısı varmış, klozet kapağının üzerine oturmuş, ancak paltosunun üzerine. Dolayısıyla hepsini montuna boşaltmış. Ve uyuyakalmış. Ve öylece kalmış. O kadar soğukmuş ki –tuvalet evin kenarındaymış– dışkısı donup paltosuna yapışmış. Sıfırın altında on sekiz derece olan gece yaşanıyor bunlar."

"Kahretsin, harika," dedi Frits, ellerini birbirine vurarak. "Olağanüstü." "Onu, donup paltosuna yapışan dışkıyla bulmuşlar," diye devam etti Louis. "Sonra palto ve giysileriyle birlikte küvete koyup kovalarca su dökmüşler üzerine. O zaman kakalar çözülmüş ve suyun içinde lapalaşmış." Kıkırdadı ve elleriyle dağılan lapaları taklit etti. "Çok güzel, çok güzel," dedi Frits, "İğrenç, ama güzel."

"Gerçekten iğrenç bulduğun şeyler var mı?" diye sordu Louis. Sandalyesini çevirip ayaklarını yağ yakıcının kapağının üzerine koydu. "Hayır," dedi Frits, "insanın iştahını kaçıracak şeyleri kastediyorsun, değil mi? Hayır, bunun için çok çok iğrenç bir şey olmalı. Gerçekten iğrenç bulduğum, birinin bizim evde anlattığı hemşire hikâyesi. Hemşire,

anneleri hasta olan bir aileye bakıyormuş. Üç çocuk, üç erkek çocuk, her akşam soyunduktan sonra yatağa gitmeden önce ayak tırnaklarının arasındaki siyahlıkları yiyorlarmış."

"Nasıl?" diye sordu Louis, ayaklarıyla yerde tepinerek, "Öğk, öğk. Evet evet. Harika." Ayaklarını tekrar yağ yakıcının kapağının üzerine koydu. "Şimdi gerçekten anlatacak bir şeyim kalmadı," diye düşündü. "Geçen hafta pazar akşamı da buradaydım. Bu akşam kurtarılacak gibi görünmüyor." "Biliyor musun, Louis," diye sordu, "Saçın epey incelmeye başlamış? Bir şey kalmamış. Çok sürmez, tamamen kelleşirsin." "Öyle mi dersin?" diye sordu Louis donuk bir tonla. "Başında bir şeylerin kalıp kalmadığı pek umurunda değil sanki," dedi Frits. "Umursamıyor musun?"

"Şimdilik kelleşmeyeceğim," dedi Louis. "Köşeleri hızla dökülmeye başlamış," dedi Frits, "söylemek zorundayım. Ve doğuştan gür saçlı biri olmadığın için kelleşmenin yaklaştığını görebiliyorum. Fakat pek umursamıyorsan sorun yok. Çok mutlu olan kel insanlar var. Bunu tasavvur edebildiğimden değil, ben ölmeyi tercih ederdim ama mutlu olanlar da var." "Şey, inan bana, asla tamamen kelleşmeyeceğim," dedi Louis. "Evet, okşayacak," dedi Frits içinden, "şimdi." Louis yavaşça elini kaldırıp alnını ve kafatasının tepesini yokladı.

"Saçına ne sürüyorsun?" diye sordu Frits. "Hiçbir şey," diye cevapladı Louis. "Neden kaygan peki?" diye sordu Frits. "Su, suyla tarıyorum, o kadar," dedi Louis.

"Bak, gördün mü?" dedi Frits, "Suyla ıslatıyorsun ve zararı olmaz diye düşünüyorsun. Yaygın bir yanılgı. Normal, kılsız bir deride su kurur. Tıpkı elinde veya kolunda olduğu gibi. Ama başındaki durum çok farklı. Soğuk havada

mayoyla dolaşmak gibi bir şey. Kıllar arasındaki deri aşınıyor. Saç kökleri de dahil. Normalde uçup giden deri kiri gözenekleri tıkıyor." Louis bir şey demedi.

"Kelliğin sebebinin hâlâ bilinmediğini biliyor muydun?" diye sordu Frits. "Yaşlılık, derialtı yağı ve cilt hastalıkları, vitamin eksikliği, anormal tansiyon, aklına ne gelirse. Ancak henüz bir çare bulunamadı."

"Irsi olabilir mi?" diye sordu Louis. Bir kurşunkalemin ucunu çiğniyordu. "Sanmıyorum," diye cevapladı Frits, "Çünkü kel kafalı ailelerden de gür saçlı insanların çıktığı pek çok kez görülebiliyor. Hayır, bunu araştırdım. Geçerliliği olmayan bir tez. Kişisel bir şey." "Yaşlılıkla alakalı bir belirti midir peki?" diye sordu Louis, kurşunkalemle dişlerine tıklayarak.

"Neden olabilir, biliyor musun?" dedi Frits birden, "İnsanlar ileri yaşlarda da çocuk yapmaya başladılar. Evet, buldum. Otuz beş, kırk veya altmış yaşında –şaka değil– çocuk yapan insanlar var. Eğer anne baba kelliğe yakınsa yavaş saç büyüme özelliklerini çocuklarına aktarıyor. Bundan eminim. Bütün sorun burada. Yaşlı insanlar fütursuzca çocuk yapıyorlar. Yasaklamak lazım." "Hemen bir pamplet yaz," dedi Louis.

"Ciddi olalım lütfen," diye devam etti Frits, "Buna gerçekten inanıyorum. Yaşlı insanlar başımıza bir sürü dert açıyor. Var oluşumuzu zehirliyorlar. Tramvayda keskin bir koku yayıyorlar. Açılıp unutulmuş, konserve meyve dolu bir kavanoz gibiler. Altmış yaşına gelen herkes imha edilmeli." "Neden kırk yaşına gelenler değil?" diye sordu Louis. "Bana uyar," diye cevapladı Frits, "Ancak insancıl kalmak durumundayız. Kırk ila altmış arasında yaşam belirtisine rastlamak mümkün."

"Bir kafadan diğerine saç nakli mümkün değil, değil mi?" diye sordu Louis. "Onu da düşündüm," dedi Frits. "Ölü birinin kafa derisini kel birinin kafasına nakletmeyi. Böylece kandan mı yoksa deriden mi kaynaklanıyor öğrenilebilirdi. Kandan kaynaklanmasa gerek, çünkü vücudun diğer bölgelerinde orman gibi büyümeye devam ediyor. Sakal bile büyümeye devam ediyor." "Yavaş yavaş kalkma vakti geldi," diye düşündü.

"Güvenlik Müzesi'nde bir insanın kafa derisinin tamamı sergileniyor," dedi Louis, "Formaldehitte. Makineyle sıyrılmış." "Bir kazadan sonra tekrar takamıyorlar mı?" diye sordu Frits. "Bilmiyorum," diye cevapladı Louis, "Kirlenmiş veya büzülmüş bir halde makinenin içindeyse olacağını sanmıyorum."

"Şimdi sağlığın nasıl, sayın Spanjaard?" diye sordu Frits. Louis sustu. "Ne düşünüyorum biliyor musun?" dedi Frits, "Kafanda bir şey var senin. Büyüyen ve şişen bir şey. Kafatasına baskı yapıyor ve ağrıya sebep oluyor. Ta ki bir damar yırtılana dek, o zaman her şey bitmiş oluyor."

"Hayır," dedi Louis, "Sanmıyorum. Öyle bir şey olmuş olsaydı fotoğraflarda görürlerdi." "Yine de ameliyat olman en iyisi," dedi Frits. "Belki de bir girintinin içindedir, veya bir kemik yumrusunun arkasında. Açarlarsa en azından bulma şansına sahip olurlar. Bu tür konularda çok ustalar artık." "Eğer son şansım bu olsaydı olurdu," dedi Louis, "Ancak bunu söylemedikleri sürece beklemekten başka çaremiz yok."

"Birinde bir adamı tedavi etmişler," dedi Frits, "Adam bir geminin ambarına düşmüş. Sekiz metre derinmiş ambar. Kafatasının üzerine gelmiş. Kafatasının her yeri çatlamış. Ama ölmemiş. Oldukça sıra dışı bir durummuş tabii.

Hastanede ölmesini bekliyorlarmış. Bilinci geri gelmiyor ama ölmüyormuş da. Sonra bir profesör demiş ki: Bir de ben deneyeyim, böylesini hiç görmedim. Bütün kafatasını bir testereyle ayırmış, sağ ve sol beyinleri yerlerine yerleştirmiş, pislik ve kanı çıkartmış, kafatasını tekrar yerine yerleştirip yapıştırmış. Adam hâlâ yaşıyormuş. Ama her yıl tıp konferansına gelip kafatasını göstermek zorundaymış. Tren yolculuğu karşılanıyormuş. İnanılmaz, değil mi?" "Çok geyik bir hikâye," diye düşündü, "Çıkacağım." Louis, düşünceli bir ifadeye bürünmüş yüzünü yere dikmişti.

"Geçenlerde duyduğum manyak bir hikâyeyi de bilmek ister misin?" diye sordu Frits. "Kadınların da bulunduğu bir ortamda anlatsan daha iyi olur; sükse yaparsın. Etkileyici bir hikâye." "Peki, anlat," dedi Louis, "işime yarar." Başını kaldırıp parmaklarını şakırdattı. "Gerçekten yaşanmış bir hikâye veya doğrusunu söylemek gerekirse, gerçek olmadığı anlatılmadı bana. Yani olmuş olabilir. En azından sohbet ortamlarında kullanılabilecek bir hikâye. Bir baba küçük çocuğunu, bir buçuk yaşlarında, sürekli havaya fırlatıp tekrar yakalıyor. Ve ıskalıyor. Çocuk yerde yatıyor. Ölmüş halde. Ağzından damla damla kan sızıyor. Baba avazı çıktığı kadar bağırıyor." "Tabii," dedi Louis, "Büyük bir felaket baba için." "Anne duyuyor," diye devam etti Frits, "ve mutfaktan koşarak geliyor. Çocuğa bakıyorlar; büyük bir feryat. Birden kadın mutfakta banyo yaptırmakta olduğu birkaç aylık çocuğunu hatırlıyor. Koşarak mutfağa gidiyor; boğulmuş. Öylesine banyoya bırakıp gitmiş. Kadınlara anlatmalısın, gülmekten yıkılırsın."

"Bunu daha önce hiç anlatmadın bana, değil mi?" diye sordu Louis. "Hayır," diye cevapladı Frits, "Çocuklarını

başından kaldıran babanın hikâyesiyle karıştırdın. Hatta o hikâyeyi kendin anlattın. Gerçek olduğunu iddia etmiştin." "Evet evet," dedi Louis, "Ama bu da çok iyiydi. Harika hikâye."

"Yola koyulmam lazım," dedi Frits, "Saat sekize doğru evde olmaya söz verdim." Kalktı. "Seni geçireyim," dedi Louis. Yağ yakıcıyı kapattı, masasındaki sayfaları ve kitapları düzene koydu. "Haydi gidiyoruz," dedi Frits. Bir şey söylemeden merdiveni indiler. "Bir şey söylemek zorunda değil," diye düşündü Frits, dışarıda yürürlerken. "Neden palto yok üzerinde? Ama konuşmaya başlayan ben olmamalıyım. Düşüncelerimi düzene koyabilirim." Gözucuyla sürekli Louis'in yüzüne bakıyordu. "Bugün," dedi kendi kendine, "sıkıcıydı. Tam bir işkenceydi. Ancak bizi bekleyen sonu unutursak ne olur halimiz? Başımıza gelecekleri hatırlayalım, dünya kararmadan. Şükür." Ayağı her adımda kaldırım taşının ortasına gelecek şekilde yürüyordu.

"Gece yarısına kadar dayanacağım," diye mırıldandı. "O vakte kadar sabredeceğim. Çare yok." "Yine de bir şeyler söylemem lazım," diye düşündü, "Aklıma bir şey gelmiyor. Eve gidiyorum. Soğuk içime işlemeye başladı." "Kıştan hoşlanır mısın, Louis?" diye sordu. "Kesinlikle," diye cevapladı Louis, yüzünü ona çevirmeden, "yalnız yaza göre çok soğuk oluyor. Onun dışında bir itirazım yok."

"Bugün de boş geçti," diye düşündü Frits, "biliyorum." "Burada sağa ayrılıyorum," dedi, "Sen düz gideceksin, değil mi?" "Evet," dedi Louis, "Sana sabır diliyorum." Frits'i karnının yanından dürttü. "İyi dileklerim yoldaşın olsun," dedi Frits. "Senenin son akşamı olduğunu hatırlayalım." Gözlerinin nemlendiğini fark etti. "Yılbaşı gecesi," dedi

Louis, "Hatırlatman iyi oldu." Ayakta bekliyorlardı. "Belki bu akşam incittim seni sözlerimle," dedi Frits. "Hayır hayır, kesinlikle," dedi Louis, "Çok güzel, çok keyifliydi." Tokalaştılar. Louis arkasına bakmadan yoluna devam etti. Frits sağa saptı ancak birkaç adım attıktan sonra geri döndü, bir revakın altına geçti, başını dışarı sarkıtıp Louis'in arkasından baktı.

"İşte, görüldüğü gibi, karanlık bir revakta duruyorum," diye düşündü, "Bir ispiyoncu gibi. Bir ispiyoncudan başka ne olabilirim ki?" Louis'in karaltısı kaybolana dek bekleyip iç geçirdi. "Can çıkar, huy çıkmaz," dedi kendi kendine. "Karanlık odalardan ışıklı sokakları dikizlemek. Tam da öyle." Ağır ağır yürümeye başladı, evlerinin kapısının önüne geldiğinde anahtarını çıkarırken ayaklarıyla yerinde saymaya devam etti. "Yukarıya," diye düşündü, "Oyalanmadan. Düşünmeden." Sekerek alt antreye girdi, sertçe dış kapıyı kapatıp bir an bekledi. Sonra yavaş yavaş merdiveni çıkıp koridora girdi.

Evde kızartma kokusu vardı. Mutfaktan bir tencerede yağın sıçrayış sesleri geliyordu. "Kapat kapıyı," dedi annesi, içeri girdiğinde, "yoksa koku bütün odalara yayılır." "Lokma tatlısı mı yapıyorsun?" diye sordu. "Elmalı çörek," diye cevapladı annesi.

Mutfak masasında elma parçaları dolu derin bir kâseyle içinde hamur bulunan bir tabak duruyordu. Aralarında dört soyulmuş elma vardı. Tabaktan bir avuç dolusu elma parçası alıp hamura buladı ve tek tek siyah et tavasına attı. "Şimdi biçimsiz modeller oluşacak," dedi Frits, "çünkü elma parçaları farklı büyüklükteler. Birkaç elma soyup eşeleğini çıkarsaydın daha iyi olacaktı. Böylece ince halkalar halinde kesip çöreğe hoş bir görüntü verebilecektin."

"Çekirdeğini çıkaracak bir şeyim olsaydı," dedi annesi, "ama hiçbir yerde yok. Sen kaybetmiş olmalısın." "Hayır," dedi Frits, "olması lazım." Mutfak dolabının altındaki çekmecelerden birini çekti, bakmadan elleriyle içini yokladı ve bir elma oyacağı çıkardı. "Buyurun," deyip masaya bıraktı.

"Kullanamam ki," dedi annesi, "Kayarsa elimi sakatlarım. Daha önce de başıma geldi." "Çok kolay," dedi Frits. Elmalardan birini alıp eşeleğini çıkardı. "İşte böyle," dedi, tezgâhtan meyve bıçağını alıp elmadan üç dilim kesti. "İşte, halkaların," dedi.

"Evet," dedi, çatalla altı kızarmış topu tek tek düz bir tabağa attırarak, "Ama ne kadar hamurum kaldı bilmiyorum. Önce bir tabak daha bunlarla doldurayım. Yuvarlak olduklarından herkes hoşlanır."

"Nasıl istersen," dedi Frits. "Arasına elma koyduğun toplardan yapmak istiyorsun, kuru üzümle yaptığın gibi. Ama yapmışken tam yapacaksın. Şimdi her topun içinde büyük bir parça var. Pişmez. Ağzına aldığında önce yumuşak bir şey ısırırsın. Ancak parçanın ortası hâlâ serttir. Tıpkı tam pişmemiş elma püresi gibi. Çok küçük parçalar kesmeli ve topun içini iyice doldurmalısın. Küp küp mesela. Veya halka halka. Elma dilimlerinin çok ince olmaları gerekiyor. Ama bu şekilde parçalar sert kalacak." Pişmiş toplardan birini tabaktan aldı, açtı ve serbest elinin işaretparmağıyla sert kalmış bir elmayı çıkardı. "Kahretsin, çok sıcak," dedi, topu üfledi, ileri geri sallayıp elinden bıraktı. "Toplar mısın lütfen," dedi annesi, "Daha sabah sildim yerleri."

Kırıntı ve parçaları topladı, hepsini tek tek ağzına soktu, üfleme sesleri çıkardı, mutfağı terk edip yatak odasına girdi. Masa lambasının abajurunu yukarı çevirdi, odasında ağır ağır

volta attı ve kitaplıktan oyuncak tavşanı aldı. "Güzel tavşan, tatlı tavşan, senden hoşlanıyorum," dedi yüksek sesle. Onu başının üzerine koyup dengesini kaybetmemeye çalışarak aynanın karşısına geçti. "Başımın üzerine oturabilir," diye mırıldandı alçak sesle, dudaklarını belirgin bir şekilde hareket ettirerek, "benimle birlikte gidebilir." "Ne kadar felaket çıkarsa çıksın karşımıza," dedi kendi kendine, "birbirimizi asla bırakmayacağız. Istırap artıyor. Yine de bıçak kemiğe dayanmadı."

Hayvanı tekrar yerine koydu, yatağının üzerine oturdu, kitaplığın en alt raflarını kapatan perdeyi araladı ve gözlerini sabit bir noktaya dikerek oturdu. Birden başını öne doğru hareket ettirdi, elini uzatıp çevik bir hareketle kitaplardan birini çıkardı. Sert, açık mavi ciltliydi. "W.F.C. Timmerhout" dedi yüksek sesle, "*Fransa ve Antik Çağ*." Kitabın sayfalarını çevirmeye başladı, kapattı, tekrar açtı, ilk sayfalarını dikkatlice inceledi, sonra sayfaları çevirmeye devam etti ve kırk sekizinci sayfadan ölü, ezilmiş bir sivrisineği üfledi. Derin bir nefes aldı ve cildine bakarak kitabın ortasını aradı, iki sayfanın arasına tükürüp kitabı kapattı. "Gençlere, çocuklara zorla okutuyorlar hâlâ bunu," dedi kendi kendine. "Ben uydurmuyorum; gerçek bu." "Tanrı şahidimdir," dedi yüksek sesle. Cildi inceledi ve yavaş yavaş yerine koydu.

"Frits!" diye çağırdı annesi. "Tamam, sakin ol," dedi içinden. "Bir kere daha çağırsın, o zaman gideceğim." "Frits!" diye çağırdı tekrar. "Aslında bir kere daha çağırsa daha iyi olur," diye mırıldandı. "Frits, gelir misin?" diye çağırdığını duydu tekrar. "Kurabiye kutusuna dokunmadım," diye düşündü, "bundan neredeyse eminim." Kalktı, ışığı kapatıp yüksek sesle, "Bir dakika. Geliyorum," dedi. Göğsünü yumrukladı, karnını içine çekip mutfağa gitti.

"Bak," dedi annesi. Gaz ocağının önünde durmuş arkasındaki tezgâhı işaret ediyordu. "Şişeyi mi kastediyorsun?" diye sordu Frits. Tezgâhın üzerinde koyu kırmızı sıvı dolu bir şişe duruyordu. Şişenin boynunda turuncu bir kaşe vardı. Yaklaştı. "O ne?" diye sordu. "Bir şişe şarap aldım gece için," diye cevapladı, kızartma tavasından birkaç lokma tatlısı kepçeleyerek. "Harika," dedi Frits. Şişeyi boynundan tuttu. Sarı kenarlı mavi bir etiket vardı üzerinde. "Frenk üzümü-elma," diye okudu alçak sesle. "Frenk üzümü-elma," dedi içinden, "Frenk üzümü-elma. Tanrım sen yardımcımız ol. Gör halimizi. Yalnız sana sığınırız. Felaket."

"Anne," dedi Frits. "Evet, kuzum," diye cevapladı annesi. "Anne," dedi, "zararı yok, ama şarap değil." "Şarap değil mi?" diye sordu, Frits'e dönerek. "Adam dedi ki: Elma-frenk üzümü, yemiş şarabı. Şarap dedi adam." "Evet," diye düşündü Frits, "adam elma-frenk üzümü, şarap demiştir. Ayrıca Frenk üzümü-elma olmalı. Tanrım, gör halimizi. Duruma el koy."

"Hayır," dedi, "şarap değil. Üzerinde yazıyor. Frenk üzümü-elma. Taze toplanmış, birinci kalite frenk üzümü ve benekli elma suyundan imal edilmiştir. Meyve suyu. Dileriz şeker de ilave edilmiştir. Ancak şarapla bir alakası yok."

"Bakayım," dedi annesi Frits'in elinden şişeyi alarak. Etiketi dikkatlice inceledi, sonra gözlük çerçevesinin üzerinden bakıp şişeyi geri uzattı. "Bir şey göremiyorum," dedi, "gözlük camı buğulanmış. Biraz sonra içeride tekrar bakarım." "Bakmana gerek yok, şarap değil," dedi Frits.

"Bırak kapalı kalsın," dedi, "yarın değil öbür gün geri götürürüm." "Gerek yok," dedi Frits, "eminim tadı çok güzeldir. Ne kadar ödedin?" "Adam dedi ki: Elma-frenk üzü-

mü," dedi annesi, "şarap." "Ne kadar tuttu?" diye sordu Frits. "Kadın da aynısını söyledi," diye devam etti annesi, "kadına sordu ki: Şaraptan kaldı mı? Evet, dedi, şurada." "Ne kadar ödedin?" diye sordu Frits. "Üç florin on sent," diye cevapladı annesi, "yirmi beş senti depozito." "Eminim tadı çok güzeldir," dedi Frits, "önemli değil." "Şimdi ağlama vakti geldi," diye düşündü. Gözleri nemlendi.

"Anne," diye sordu, arkadan elini annesinin omzuna koyarak, "üzgün müsün? Birlikte ağlayalım mı? Birlikte derdimize yanalım mı?" Yüzünü kısa bir an annesinin koluna yasladı. "Kendi kendimize acıyalım mı?" diye sordu. Son iki kelimeyi telaffuz ederken sesi boğuk çıkmıştı. "Adam dedi ki–" dedi annesi. "Şimdi kaybolmam, kaçmam lazım buradan," diye düşündü. "Çok geç olmadan."

Hızla mutfaktan çıktı, çabuk ama sessiz bir şekilde kapıyı kapatıp yatak odasına girdi. Işığı yaktıktan sonra çalışma masasının önüne geçti. "Gökleri avcunun içinde düren Rabbim," dedi alçak sesle, "Senin her şeyi gördüğünü biliyorum." Sağ göz ucundan bir damla yaş aktı; neredeyse aynı anda sol gözünden de yaş geldi. Başını öne eğdi, masanın köşesinden bir kâğıt sayfası aldı, önüne koyup yüzünü kâğıdın üzerine getirdi. Nem, burnunun sırtında toplanıp ucuna doğru aktı. Kâğıda bir damla düştü. Oturdu, diliyle tadına baktı ve mendiliyle yüzünü sildi.

"Kutuda toplanmış acıların toplamı," dedi alçak sesle. Hıçkırık sesiyle sümüğünü burnuna çekip arkaya yaslandı. "Allah iyiliğini versin," diye mırıldandı, "Şarap. Şarap demişti adam." "En felaket yanı da bu," dedi içinden. "Ben küçükken olduğu gibi. Hâlâ hatırlıyorum. İkimize birer

köpek kafası, bir çeşit bisiklet klaksonu almıştı. Üzerinde kauçuk top bulunan küçük, demirden bir köpek kafası. Topunu sıktığında havlama sesine benzer bir ses çıkarıyordu. Biri yaldızlı, diğeri kırmızıydı. İkimize de birer tane. Ancak kırmızı kafa bozuktu. Bozuk olduğu ancak eve gelip paketinden çıkardığımızda ve denediğimizde ortaya çıkmıştı. İnsanın ölmek istediği anlardandı. Kura çektirmişti bize. Bozuk olan, sesi çıkmayan kafa, Joop'a düşmüştü. Ancak diğeriyle mutlu olamamıştım bir türlü." Frits, başını sallayıp kaşlarını çattı. "Eve geldiğinizde," diye fısıldadı, "bozuk ve değersiz olduğu anlaşılan pahalı bir şey satın almak. Bundan daha kötü bir eziyet, daha kötü bir şey olamaz. O kadar kötü bir şey ki hakkında konuşamazsın bile. Titriyorum. Sinir kesildim."

"Veya çiçek," diye düşündü. "Zamanı geçmiş pahalı çiçekler satın almak. Çiçeği hediye ettiğiniz kişi buketi salladığında çiçek yapraklarının uçuşması. İnsan yerin dibine geçiyor. Saat sekiz buçuk."

Oturma odasına gitti. Babası, divana uzanmış okuyordu. Radyoya yürüyüp açtı. Bir org, melodi çalıyordu; legato.

Annesi bir tabak dolusu lokma tatlısıyla içeri girdi. "Siz başlayın," dedi, "hemen çayı alıp geliyorum." "Hah," dedi babası ayağa kalkarak. Masaya geçti. Frits, babasının karşısına oturdu.

"Belki de yeterince şeker koymadım," dedi annesi, "olabilir. Hamura çok az şeker kattım." Bir şekerlik ve üç tatlı tabağı koydu masaya. Sonra tekrar mutfağa gitti.

"Çatal ve bıçakla yemek biraz abartılı olur," diye düşündü Frits. "Normal prosedür, tabağına bir kaşık şeker koymak

ve tatlıları alıp şekere bulamak. Sonra bekleyip görmek." Kirpiklerinin altından babasına baktı. Babası yığından bir tatlı alıp küçük bir lokma ısırdı, çiğnedi, yutup kalan parçaya baktı.

"Fark etmez," dedi Frits kendi kendine, "Olacak olan olur. Felaket bir durum söz konusu değil. Beklenen bir durum. Önceden bilmekte fayda var." Gülümsedi. "İştahın yok mu?" diye sordu babası. Frits hemen bir tatlı aldı. Babası şekerliğin kapağını kaldırdı, kaşığını çıkardı ve tatlısının ısırdığı kısmını şekere buladı. Sonra kaşığı tekrar içine attı.

Frits şekerliği aldı, sallayarak tabağına şeker döküp tatlısını şekere buladı. "Şekeri tabağına dökersen daha iyi olur baba," dedi, "Yoksa şekerliğin içinde kırıntılar oluşur." "Ne?" diye sordu babası ağır ağır. Gülümsedi. "Şekeri tabağına koyman daha iyi olur," dedi Frits yüksek sesle, "daha kolay olur. Aksi takdirde şekerlik kırıntılarla dolar. Çay içerken çok hoş olmaz."

"Evet," dedi babası. Tabağına şeker alıp avcunun altında kalan tatlıyı tabağında ileri geri yuvarladıktan sonra iki ısırıkta yedi. "Etti bir," diye düşündü Frits.

Org müziği kesildi. "Piet Karwiel, Franck'a ait birkaç varyasyonla org konserini tamamlamış bulunuyor," dedi spiker. "Sırada saat dokuza kadar aralıksız Hawaii Melodileri programı var." "Biraz fazla iğrenç, Hawaii mızmızlanması," dedi babası müzik başladığında, "Kapatalım gitsin." "Ben çok seviyorum," dedi Frits, "Tellerden çıkan iniltilere bayılıyorum." "Sesi biraz kısılabilir en azından," dedi babası, kalkıp sesini kıstı. "O kadar yanlış bir şey ki," dedi Frits, "Her yerde yapıyorlar. Radyoda bir şey çalıyor; başka işleri çıkıyor veya sohbet ediyorlar. Hemen kısıyorlar. Bence: Ya

dinleyeceksin, ya dinlemeyeceksin. Dinleyeceksen sesini iyice açacaksın. Konserde dinlediğin gibi." "Çok aptalca ve dağınıkça ifade ediyorum kendimi," diye düşündü. "Buna katılmıyor musun baba?" diye sordu.

"Ne dedin?" diye sordu babası. "Radyo, modern çağın en mucizevi aletlerinden biri diyorum," dedi Frits. Babası sustu.

Annesi elinde çaylarla içeri girdi. "Frits, bu akşam radyoda neler var, biliyor musun?" diye sordu annesi. Dün akşamki gazete nereye kayboldu?" diye sordu Frits. "Masada, gözünün önünde," dedi annesi, "evin altını üstüne getirmene gerek yok." Bardakları masaya dizip çayları koydu.

"Tadı nasıl?" diye sordu lokma tatlılarını işaret ederek. "Şu üsttekini, son koyduklarını fazla kızartmışsın," dedi Frits, "çünkü elmaları yumuşak. Halkalısını da yaptın mı?" "Hayır," dedi annesi, "hamur bitti. Radyoda başka bir şey yok mu?" Oturdu.

"Çok keyifli," dedi Frits, "Bitene kadar bekleyelim." Sustular. Frits gazetenin ikinci sayfasını açıp sol alt köşedeki radyo programlarını inceledi. "Yok," dedi, "Bir şey yok bu akşam." "Bir de ben bakayım," dedi. Gazeteyi annesine uzattı. "Neden küçük harflerle yazmaları gerekiyor anlamıyorum," dedi annesi, gazeteyi tekrar masaya koyarak. "Birazdan, diğer gözlüğümü taktıktan sonra okurum." Yine sessizlik oldu. Üçü de lokma tatlısından birer tane alıp yemeye devam ettiler.

Müzik kesildi. "Burası Hilversum Bir, Vara," dedi spiker. "Bugünkü programımızın sonuna geldik. Yayınımıza şimdilik son veriyor, yarın sabah saat yedide, Hilversum İki'de yeniden buluşmak üzere hoşça kalın diyoruz. Keyifli bir akşam dileğiyle – saat on ikide sizinle olmayacağım

için hepinize şimdiden mutlu yıllar diliyorum." Hoparlörden önce hafif bir tık sesi geldi, sonra hafifçe vınladı. "Burası Hilversum Bir, NCRV," dedi başka bir ses. "İyi akşamlar, sayın dinleyiciler. Lahey Yeni Protestan Cemaati Kilisesi'ne bağlanıyoruz. Töreni yöneten, saygıdeğer K.W. Twigsong."

Radyo cazırdadı. Bir an tek bir ses duyulmadı. Sonra bir kopuş sesi geldi ve birden dolu bir kilisede söylenen ilahi doldurdu odayı. "Ödüm patladı," dedi annesi. "Şuna bir son verelim," dedi babası. "Ben dinlemekten keyif alıyorum," dedi Frits, "insanı keyiflendiriyor, bence." Ellerini sandalyesinin desteklerine dayayıp yerinden kalkan babası tekrar oturdu.

"Korkunç bir hikâyeydi, Papendrecht'te olanlar," dedi Frits, "Zehirlenmiş lokma tatlısı hikâyesi." "Evet, nerede okumuştum?" dedi annesi, "İki kişi ölmüş. Dehşet verici." "Biri yaşlı biriymiş," dedi Frits, "Altmışına yakın bir kadın." Babası kitaplıktan iki kitap çıkardı, tekrar masaya geçti, sırasıyla kitapları açıp sayfalarını çevirmeye başladı.

"Neden olmuş peki?" diye sordu annesi. "Çok basit," diye cevapladı Frits. "Un iyi değilmiş. Fabrikada çuvallardan birini yanlış harmanlamışlar. Çok az miktarda hamur kabartıcı atılması gerekiyormuş. Ama çırağın biri tam tersini yapmış; bir çuval dolusu kabartıcıya birazcık un karıştırmış." "O kadar zehirli bir madde mi?" diye sordu annesi. "Yok, zehirli olduğundan değil," diye cevapladı Frits, "ama bundan ölen insanlar varmış. Kabartıcıdan fazla yiyen kadın, kiliseden çıktıktan sonra yere yığılıp ölmüş."

"Baba ne kadar eski bir gelenek acaba," diye sordu Frits, "lokma tatlısı yapma geleneği?" "Ne?" diye sordu babası. "İnsanlar kaç yıldır lokma tatlısı yapıyorlardır?" diye sordu. "Evet," dedi babası.

İlahi kesildi. Kilise mekânından öksürük ve ayak sürüme sesleri duyuluyordu. "Dua edelim," dedi kof bir ses birden. "Çabuk," dedi Frits. Radyoya fırlayıp düğmesini çevirdi. Tekrar yerine oturdu.

"İşin sırrı, bir konuyu açıp devam ettirebilmek," dedi kendi kendine. Lokma tatlısı bittiğinde annesi tabağı alıp mutfağa gitti.

"Sizin evde de lokma tatlısı yapılır mıydı, baba?" diye sordu. "Lokma tatlısı kalmadı mı?" diye sordu babası. "Eskiden sizin evde de lokma tatlısı yapılır mıydı diye sordum, yılbaşı gecesi?"

"Elbette," diye cevapladı babası, "büyük, derin bir tencerede. Evet." Sağ elini, sırtı yukarıya çevrili şekilde öne uzattı ve işaretparmağıyla bileğinin ortasında bir florin büyüklüğünde soluk bir lekeyi işaret etti. "Yanık izi hikâyesi geliyor," dedi Frits içinden. "Daha önce hiç duymadığım bir hikâye tabii." "Annem kızartırdı," dedi babası. "Tıs tıs ses çıkaran bir şey atardı tencereye." Bakışlarını ize dikerek: "Sıçrardı; o zaman elime gelmişti."

Annesi, lokma tatlısı dolu yeni bir tabakla içeri girdi. Tabağı iki eliyle, sol koltuğunun altında da meyve suyu şişesini taşıyordu.

"Oo," dedi babası, şişeye bakarak, "Nedir acaba? Şarap mı yoksa?" "Sözde şarap," dedi annesi. "Şarap mı?" diye sordu babası. "Elma ve orman meyvesi suyu," diye cevapladı Frits yüksek sesle, "Ferahlatıcı, ekşimsi bir içecek. Tatlı bir şey yedikten sonra çok lezzetli." "Ne tür kadehlere koyayım?" diye sordu annesi, "Küçük şarap kadehlerine mi?" "Hardal kavanozlarına koy," dedi Frits, "Doğru boyut."

Masanın köşesine bıraktığı lokma tatlılı tabağı ortaya kaydırdı, büfeden üç hardal kavanozu getirdi ve şişenin jelatinini yırttı. "Frits al, tirbuşon," dedi annesi. Frits şişeyi bacaklarının arasına sıkıştırdı, burgusunu mantara saplayıp çevirdi ve mantarını çekmeye çalıştı. Babası öne doğru eğilmiş onu izliyordu. "Oldukça aşağıdaymış," dedi. "Kahretsin," diye düşündü Frits, iki kez kuvvetlice çektikten sonra, "çıkması lazım." Tekrar var gücüyle çekti, mantarı yerinden oynatmaya çalışarak. Birden mantar fırladı. "Hoppala," dedi annesi. Sandalyesi sarsıntıyla arkaya fırladı ve pantolonuna şişeden bir yudum şarap döküldü. "Pantolonuma," dedi. Babası kalktı, dirseklerini masaya dayayarak, "hemen temizle. Hemen bir şeyler yapmazsan şarap lekesi çok zor çıkar." "Hoppala," diye düşündü Frits, "hoppala." "Şarap değil," dedi yüksek sesle. "Şarap değil mi?" diye sordu babası. "Şarap değil mi? Ne peki?"

"Dükkândaydım," dedi annesi, "ve sordum ki–" "Meyve suyu," dedi Frits, yüzünü babasına çevirerek. "Orman meyvesi ve elma suyu. Ferahlatıcı, ekşi bir içecek." Mendiliyle pantolonundaki lekeyi sildi. "Hoppala," dedi kendi kendine, "hoppala." "Tanrım," dedi babası.

Annesi bardakları doldurdu ve kendisininkinin tadına baktı. "Ekşi," dedi, ağzını büzerek, "Aşırı ekşi." "Ne?" diye sordu babası. "Annem biraz soğuk bulmuş," diye cevapladı Frits, "ama soğuk daha güzel." Tadına baktı. "Çok güzel," dedi. "Şeker var içinde. Ancak ferahlatıcı, ekşi, tadını bozmayacak kadar. Tam kıvamında." Babası bardağını bitirip sustu. Bir lokma tatlısı aldı, ağzına tıkıştırıp divana uzandı. Annesi küçük masadan örgü işini alıp sobanın başına geçti. Üçü de susuyorlardı.

"Saat ona geliyor," dedi Frits kendi kendine. "Birazdan bu saati de geride bırakacağız. Sonra saat on bire kadar başımızı dik tutacağız. Ondan sonra bitti sayılır." Sağ yumruğunu masanın üzerindeki sol yumruğunun üzerine koyup alnını yasladı. Beş dakika sonra başını doğrulttu. "İlerlemeyen bir konuşma tehlikeli," diye düşündü. "Bir soru tamamen anlamsız olsa da hiç yoktan daha iyidir." "Baba," dedi yüksek sesle, "baba." Babası yerinde doğruldu. "Mutsuz olmak bir felaket değil," diye düşündü Frits, "ancak kendi dışında suçlayacak bir şeyin olmadığını bilmek cesaret kırıcı olmalı. Mezar açılıyor, zaman uğulduyor ve imdada gelen yok. Zavallı adam. Çok yazık. Acınası adam."

"Evet," dedi babası. "Baba," diye sordu Frits, "normal lokma tatlısı mıydı, eskiden evinizde yaptığınız, yoksa farklı tarifi olan bir tatlı mıydı, Twente usulüne göre yapılan?" "Şimdi dikkat etmen gerekiyor," dedi kendi kendine. "Tamamen aptalca bir soruya ciddi ciddi cevap verecek. Her şeyi sorabilirim. Soruyorum da." "Hayır, normal lokma tatlıları," diye cevapladı babası. Ağzını açık tutup alnını çattı. "Bir şey daha söylemek istiyor," diye düşündü Frits, "ancak bir türlü hatırlayamıyor. Dilinin ucuna geliyor ancak tekrar kayboluyor ve yeniden düşünmek zorunda kalıyor. Zor bir iş. Hiç de kolay değil." Babası ağzını kapatıp tekrar uzandı.

"Konuşmazsam," diye düşündü Frits, "önemli bir şey olmaz belki. Konuşmayacağım. Bakalım nasıl olacak." Sessizlikte saatin tıklayışını duyuyordu. Annesinin örgü milleri tıkırdıyordu. "Kitaplar ve çocuk şiirlerinde bir saatin tik tak diye ses çıkardığı söylenir," diye düşündü, "ancak doğru değil. Tik tak değil bir kere, çünkü iki farklı ses." Dikkatle dinledi. "Taka taka taka taka demek daha doğru," dedi kendi

kendine, "ancak çok iyi duyamıyorum hâlâ. Sabırla beklemem lazım; bir mil tamamen bitene, tıkırtı bir an kesilene dek."

Annesi tam milleri değiştirirken ağzını açtı, gözlerini hafif kapattı, nefesini tutarak dinledi. "Bir kelime değil," dedi kendi kendine. "İyi dinlediğinde, çok hafif bir şekilde tepe tepe tepe tepe sesini duyuyorsun. Tam olarak değil ama en çok buna benziyor." "Saat on, ilk mil taşı," diye düşündü, "Sonra on bire doğru ilerliyor saatler. Burayı geçtikten sonra en kötüsünü geride bıraktık sayılır."

Kalktı, ses çıkarmadan yatak odasına gitti, aynayı duvardan alıp çalışma masasının üzerine, duvara karşı koydu. Sonra oyuncak tavşanı tuttu, aynanın yanına koyup masaya geçti. "Dinle tavşan," dedi alçak sesle. "Bu gece, beni dikkatlice dinlemeni istiyorum. Şu an şaka veya çokbilmişlik kaldıracak durumda değilim. Yani yarım yamalak dinleyip 'Ne halin varsa gör,' deme sakın." Masayı, hayvanın başıyla onaylamasını sağlayacak şekilde salladı. "Onayladığını ima ediyorsun," dedi, "ancak güvenilir değilsin." Hayvanı kaldırdı, tavana değmeyecek şekilde havaya fırlatıp tekrar yakaladı. Sonra pantolonunun kemerini ve uçkurunu çözüp hayvanı karnına dayadı, pantolonunu tekrar ilikleyip kemerini sıkılaştırdı. Yalnızca hayvanın kafası dışarı sarkıyordu.

Derin bir nefes aldı, nefesini tuttu ve karnını kemerine doğru itti. Şimdi sıkıştın değil mi, tatlı hayvancık?" diye sordu. "Yapacak bir şey yok."

Aynayı tam karşısına kaydırdı, öne doğru eğildi, masa lambasının abajurunu ışık doğrudan yüzüne gelecek şekilde kaldırıp indirdi ve aynadaki görüntüsüne baktı. "Kaba, pis gözeneklerle dolu bir cilt," diye mırıldandı, "Yorgun, eskimiş bir yüz. Aşınmış köşeleri pul pul kalkan bir ağız.

Gözlerinin altında siyah torbalar. Alnı ve yanaklarında yağ katmanı, parlayan ter." "Evet, sen sabırlı ol bakalım," dedi, tavşanın başına birkaç kez vurarak, "Oradan kurtulamazsın. Boşuna deneme. Senin için özel bir ceza düşündüm. Yirmi üç kırbaç. Eğer bağırırsan on kırbaç daha. Yoksa batırırım iğneyi popona, boynuna." Sağ eliyle tavşanın kulaklarından tuttu: "Sonra kulaklarını çekeceğim. Islak çamaşır gibi kan sızana dek sıkacağım." Tavşanın kulaklarını bıraktı. "Sonra sıcak, demir bir levhanın üzerinde dans edeceksin. Çok ağır bir ceza, biliyorum ama senin yaptığın da o derece utanç verici ki ancak bu şekilde cezalandırılabilir." Dişlerini tavşanın kulaklarından birine geçirdi. Kaçamazsın," diye fısıldadı, "çünkü boynunda tavana bağlanmış bir zincir var. Levhayı, kızarana dek ısıtacağım." Tavşanın kulağını bıraktı, başını okşadı ve sesini yükselterek ekledi: "Ağlama. Henüz oraya gelmedik. Saat on buçukta. Yarım saatin kaldı."

Tekrar aynaya baktı. "Ve saçlarım, tavşan," diye mırıldandı, "onları incelemedim daha." Saçlarını başına bastırdı, yakından alnının üzerindeki saç çizgisini inceledi. "Hayır, tavşan," dedi, "saçlar iyi büyüyorlar hâlâ. Saçlar büyür. Hâlâ çok sağlam kökleri var, hiçbir sorun yok. Yüce Tanrım merhamet ederse saçımın büyümesini uzun süre garantiler."

"Tidi tididi. Tidi tidi," diye şarkı söylüyordu, yarı mırıldanarak. "Başına hiçbir şey sürmezsen," dedi kendi kendine, "ne yağ, ne yapıştırıcı, ne boya, ne peroksit, ne pudra, ne koku; o zaman diğerlerine göre daha avantajlısın. Bilgisizler, kellik için kolay elde edilir birer kurbandırlar. Tanrı rıza göstersin ve büyümeye devam etsin." Saçlarını aralayıp arasındaki deriyi inceledi. "Sağlıklı bir deri," diye mırıldandı, "Ancak önümüzdeki yıl masaj yapmam gerekiyor, yoksa

sertleşir ve gerilir. Yumuşak bir kafa derisi, saçın büyümeye devam etmesini sağlar."

"Soğuk, bacağımdan yükselmeye başladı," diye düşündü, "dizkapaklarıma kadar geldi. Ölen bir insanda olduğu gibi. Ancak düşünmeyi teşvik ediyor." Yerinden kalkmadan, ampulü hafif sola çevirerek ışığı kapattı ve başını masaya yatırdı. "Biraz düşünmem gerekiyor," dedi kendi kendine, "ve bunun için sessizlik lazım." "Tavşan," dedi yüksek sesle, "eğer biri gelirse benim burada olmadığımı söyle. Daha yeni çıktığımı. Ya da banyoda olduğumu." Çenesini oynattı. "Çatırdıyor," dedi kendi kendine. "Sanki eklem çatırdıyormuş gibi, ancak çatırdayan masa."

Uyukladı, tekrar uyandı, yerinde doğruldu, başını önündeki masaya yasladı ve kımıldamadan bekledi. "Karanlık bir odada," diye düşündü, "karanlıktayım. Etrafımda olan her şeyi görebiliyorum ancak ben görünmezim." Sürekli uyukladı ancak tam uyuyacakken irkintiyle uyandı. "Her yerim ağrıyor," diye düşündü, "Başım, kocaman bir apse." Lambayı tekrar açtı.

"Frits!" diye çağırdı annesi. "Evet," dedi kendi kendine, "hadi bir kez daha." "Frits!" diye çağırdı tekrar. "İkinci kez çağırdı," diye düşündü, "Ancak duymadım. Farz et iyi işitmiyorum," "Frits, neredesin?" diye çağırdı annesi. Babasının kalın sesle bir şeyler dediğini duydu. "Bu üçüncü," dedi kendi kendine, "ama dördüncü kez çağırdığında duyacağım." Bekledi. İçeride anne babasının yüksek sesle konuştuklarını duydu. "Frits!" diye çağırdı annesi yarım dakika geçtikten sonra. "Tamam, geliyorum," diye geri bağırarak sandalyesinden kalktı. Tavşanı kemerinin altından çekti, başından öpüp kitaplığın üzerine bıraktı.

"Neredeydin, Allah aşkına?" diye sordu annesi oturma odasına girdiğinde. Sobanın başındaki sandalyede oturuyordu hâlâ. Babası, divanın üzerinde yan yatmış, bir başka sandalyenin oturma yüzeyine koymuş olduğu büyük bir kitabı okuyordu. "Baban az önce diyordu," dedi annesi, "çıkmıştır diye. Ama ben dedim ki: Duyardım çıkışını. Neredeydin? Birkaç kez çağırdım. Yarım saat oldu."

"Hiçbir yerde," dedi Frits. "Yan odadaydım, bir şeye bakıyordum." "On biri çeyrek geçeyi geçti bile," dedi annesi. "On biri çeyrek mi geçiyor?" diye sordu. "On biri çeyrek geçiyor ha?" Kol saatine baktı. On bir buçuğa sekiz kalayı gösteriyordu. "Vay anasını," dedi, "bir kitaba bakmaya gitmiştim. Uyuyakalmışım, dalıp gitmişim."

"On biri geçmiş," diye düşündü birden. "Onu geçmiş, on biri geçmiş. Çoktan geçmiş. Şarkılar söyleyin, melekler. Neredeyse on bir buçuk. Harika. Muhteşem." "Aynı duygu," dedi kendi kendine. "Sayın Vogel hasta. Son ders iptal." Radyoyu açtı. "Hayat çok basit aslında," diye düşündü. Ağır bir piyano müziği çalıyordu. Tonlar giderek zayıfladı ve kayboldu. "Çevirme hemen," dedi annesi. "Hayır," dedi Frits, "ses kayboldu. Programın kendisinden."

"Bugünün akşamında, gece çökmeden," dedi ağır, sakin, tok bir ses, "Bir kez daha çıkmak istiyoruz karşısına–" Frits istasyonları aramaya devam etti. "–neşeli yılbaşı gecesi melodileri programımızın son parçasına geldi sıra," dedi bir spiker. "'Parlak Çocuk' parçasıyla Sallanan Bülbüller karşınızda." "Gerçekten başka bir şey yok mu?" diye sordu babası müzik başladıktan sonra. "Burası Brüksel," dedi Frits, "Hilversum Bir'i deneyebiliriz." Çevirmeye devam etti. "İşte," dedi Frits. Kof bir mekândan ayak sürüme sesleri geliyordu. "Yine bir

kilise olmalı," dedi annesi. Yavaşça bir org müziği başladı. Birkaç ölçüden sonra koro devreye girdi. "Dinleyin, dinleyin," dedi Frits içinden, "saatler, günler, aylar, yıllar." "Dinleyin," dedi, "saatler, günler, aylar, yıllar." "Saatler, günler, aylar, yıllar," diye tekrar etti içinden, "saatler, günler, aylar, yıllar." Sesini biraz açtı. "Biraz kısabilir misin?" diye sordu babası. "Hayır," diye cevapladı Frits, "yüksek sesle dinlenmesi gerekiyor. Biraz böyle kalsın." Kalbi küt küt atıyordu. "Saatler, günler, aylar, yıllar," dedi içinden. "Beklenen akşam. Beklenen gece. Yılbaşı gecesi. Yirmi sekiz dakika sonra gece yarısı olacak. Düşüncelerimi toparlamam lazım. Saat on iki olduğunda düşüncelerimi toparlamış olmam gerekiyor." Babasına baktı. "Hayatın yükünün altında ezilen ve kendilerini terk edilmiş hisseden insanlardan yardımını esirgeme," diye düşündü. "Moruk."

İlahi sona erdi. Kısa bir parçadan sonra org da kesildi. "Cemaat," dedi tiz bir ses. Frits istasyonu değiştirdi ancak yeni bir istasyon aramadı. Hoparlör ağır ağır uğulduyordu.

"Şimdi söylemem lazım," dedi içinden, "söylemem lazım. Nasıl? Kısa bir süre kaldı. Söylemem lazım. Henüz geç değil."

"Baba," dedi yüksek sesle, "Baba." "Evet, oğlum," dedi babası. Sayfalarının arasına bir kurşunkalem koyup kitabı kapattı. "Dinliyor," diye düşündü Frits, "ama ben ne söyleyeceğimi henüz bilmiyorum. Bilmiyorum." Kafası zonkluyordu. "Eğer hemen konuşmazsam, korkunç bir şey olacak."

"Baba," dedi. Babası yerinde doğruldu. "Frits bir şey diyor sana," dedi annesi. "Evet, duyuyorum herhalde," dedi babası. Yüzünü bir an kastı ve kasmasıyla burnunun alnına ulaştığı noktada küçük kırışıklar oluştu. "Artık geri dönemem," diye düşündü Frits. Oda, gözlerinin önünde ileri geri

sallandı, bir an karardı, sonra tekrar sakinleşti. "Neydi, ne demiştim?" diye düşündü.

"Baba," dedi, "sadece insanlar şarkı söyleyebiliyor. İlginç. Şarkı söylemek sadece insanlara mahsus bir şey." "Mahvoldum, her şey berbat oldu," diye düşündü, "söylemeye cesaret edemedim. Başka bir şey söyledim. Ne söyledim?" Başının ısındığını hissetti. "Tamamen farklı bir şey," diye düşündü, "ve saçma bir şey. Aptalca sözler. Laf kalabalığı. Anlamsız sözler. Hiç alakası olmayan boş laflar. Saçma; kuşlar da şarkı söyler. Tam olarak ne dedim?"

"Kuşlar da şarkı söyler ya?" dedi annem. "İmdat," diye düşündü, "mahvoldum." "Evet," dedi babası, "kuşlar çok güzel şarkı söyler, hep öyle düşünmüşümdür." "Demek istediğim," dedi Frits, "demek, demek istediğim, baba, anlamadın mı ne demek istediğimi?" Lamba gözünün önünde küçülmeye başladı, uzaklara yelken açıp tekrar geri döndü. "Neler oluyor?" diye düşündü, "Neler söyledim?" "Hayır," dedi babası, "sadece insanların şarkı söylediği doğru değil." Kollarını göğsünün üzerinde kavuşturdu. "Belki, eğer konuşmaya devam edersem," dedi Frits içinden, "dikkatleri başka bir yöne çekebilirim." "Yakalayıp kafeste tuttukları kuşlardan bahsediyorsun," dedi, "ötmeleri için. Kanaryayı anlıyorum, tropik bir kuş nihayetinde, buralarda dışarıda yaşayamaz. Ayrıca çoğu kanarya esaret altında dünyaya gelmiştir. Tek bildikleri budur." "Ne dedim şimdi?" diye düşündü, "Neler zırvaladım?" "Pamukçuk ve karatavuk avladıkları da oluyor ama," diye devam etti. "Ve doğal ortamda yaşayan ne kadar kuş varsa; onları da avlayıp kafeslere koyuyorlar." "Safsatadan başka bir şey değil," diye düşündü. "İçinden çıkılacak gibi değil." Kulaklarının içindeki

damarlar atıyordu. "Oturmam lazım," diye düşündü. "Sandalye." Masanın etrafındaki sandalyelerden birini kendine doğru çekip oturdu. "Farkına varmamış olabilirler mi?" diye düşündü.

"Evet," dedi annesi, "dışarıda, taşrada sıkça görürsün. Karatavuk veya tarlakuşu, evin duvarına asılı bir kafeste. Bunun neresi güzel? Anlamıyorum." "Tatlı, iyi kalpli insan," dedi Frits içinden, "Şarap. Elma-frenk üzümü. Frenk üzümü-elma aslında." "Tamamen anlamsız şeyler söylemeye başladım," diye düşündü, "Başını unutmuş olabilirler mi?" Kafasındaki atış biraz azalmaya başladı.

Babası bacaklarını kaydırıp divanın kenarında oturdu. "Ben küçükken," dedi, "babam bir grup arkadaşıyla, yaz geldiğinde, ispinoz avına çıkardı. Tam bir şölendi." Çenesini kaşıdı, yellendi ve ekledi: "Cumartesi akşamı gider, pazar sabahı en geç saat dokuz gibi dönerlerdi. Bir sürü ispinozla. Satarlardı ispinozları."

"İmdadıma yetiştiler," dedi Frits kendi kendine, "anlamsız bir başlangıç üzerine konuşma devam ediyor." "İspinozların gözlerini kör ettikleri doğru mu?" diye sordu annesi. "Doğru mu?" "Evet evet," diye cevapladı babası, "gözlerini kör ederlerdi, böylece daha güzel öterlerdi; öyle iddia ederlerdi." Dudaklarını açtı, dişlerini kenetleyip ekledi: "Babamı yaparken gördüğümü hatırlıyorum. Korlaşmış bir örgü şişiyle gözlerini dağlardı. Çenesini eline alıp Frits'e baktı. "Baba," diye düşündü Frits, "Baba." "Lokma tatlısı bitti mi?" diye sordu. Boş tabağı işaret etti. "Baban, bitirelim dedi," dedi annesi. "Frits hemen dönmez. Ben derdim ki: Bitirmeyelim. Yok, bitirelim. Babanın karnındalar. Sandviç ister misin?" "Yok canım," dedi Frits. "Ne dedin?" diye

sordu babası annesine. "Dedim ki," diye bağırdı, "bütün lokma tatlılarını, onunkileri de tıkındığını söyledim." "Evet," dedi babası. "O lokma tatlıları," dedi birden, yüzünü Frits'e çevirerek, "senin lokma tatlılarını da yedim sanırım. Değil mi?" "Yok, sorun değil," dedi Frits, "yarına kalırlarsa katılaşırlar. Daha fazla istemiyorum."

"Biraz daha şarap alır mısın?" diye sordu annesi. "Meyve suyu," dedi Frits içinden. "Frenk üzümü-elma." "Evet, isterim," diye cevapladı. "Yarısı kalacak," dedi koyarken annesi. "Puding için kullanılabilir," dedi Frits, "irmik pudingine iyi bir sos olabilir."

"Radyoyu unutmazsın, değil mi?" diye sordu annesi. "Çok az kaldı." Kol saatine baktı. "Dört dakika," diye cevapladı, "Üç, üç dakika. Üç dakikadan biraz fazla." Sandalyesini radyoya yaklaştırıp istasyon aramaya başladı. "–Polis Memuru'nun Tatil Günü'nü dinliyoruz," dedi bir ses. "Sonra yarım dakika kadar bir süremiz kalacak. Ardından saniyelerin tıklayışını duyacaksınız, on ikiye on saniye kala biz spikerlerin çok iyi bildiği, saati bildiren sesi işiteceksiniz; kısa, net bir tik tak."

"Tuhaf bir bitiş parçası, değil mi?" diye sordu Frits, plak çalmaya başladığında. "Kadehleri doldurmaya başla," dedi babası. Annesi kadehleri doldurdu. Biraz dışına kaçırdı. "Elma-frenk üzümü," diye düşündü Frits. "Elma-frenk üzümü." Müzik kesildi. Saniyeler çalıyordu. "Tik tak," diye çaldı birden. "Başlıyor," dedi Frits. Ürperdi.

"Yedi, sekiz, dokuz," diye saydı içinden. Uvertürün ağır tonları duyuldu. Sonra iki saniye sessizlik oldu. Çanlar çalmaya, dışarıdan siren sesleri gelmeye başladı. "Mutlu yıllar, canım," dedi annesi, babasının elini tutarak. "Mutlu yıllar," dedi babası. Öpüştüler. "Mutlu yıllar, anne," dedi Frits, anne

babası birbirlerini bıraktıktan sonra. Annesi Frits'i kolundan çekip yanağına ve boynuna birer öpücük kondurdu. "Mutlu yıllar," dedi annesi. Annesini ağız köşesinden öptü. Annesini bırakmadan elini babasına uzattı. "Mutlu yıllar, baba," dedi. "Mutlu yıllar, oğlum," dedi babası sıkıca tokalaşıp Frits'in kolunu kuvvetlice sallayarak.

Frits elini kurtarır kurtarmaz kadehini aldı. Anne babası da aynısını yaptılar. Kadehlerini yaklaştırdılar, hafifçe tokuşturup içtiler. "Elma-frenk üzümü," diye düşündü Frits. "Bitti." Anne babası oturdular. Radyo marş müziği çalmaya başladı.

"Ben biraz sokağa çıkacağım," dedi. "Biraz hava almam lazım." Montunu çekip koşar adımlarla merdiveni indi. Evlerinin önüne geldiğinde bir an durdu. "Önce işemem lazım," diye mırıldandı, duvara doğru yürüyüp atık su borusuna karşı işedi. Giderek daha çok siren ve düdük sesi karışıyordu gürültüye. Fermuarını kapatırken yukarı baktı. Gökyüzünün tam ortasında, yıldızların parlak göründüğü bir delik oluşmuştu bulutların arasında. Güneyde yeşil bir havaifişek yükseliyordu; tırmandı, hızı kesildi, alçalmaya başladı ve yarıya gelince söndü. "Uçan güneşler," diye düşündü, "dört sent." Havaifişeğe bakmak için yolda duranlar yürümeye devam ettiler.

Irmağa varıncaya dek kanal boyunca yürüdü, sola saptı ve arada bir sekerek rıhtım boyunca hızla yürüdü. Rüzgâr yok gibiydi; su yüzeyinde hafif dalgacıklar vardı. İki çocuk, arkasına bir iple üç büyük teneke kutu bağladıkları bisikletleriyle hızla Frits'in yanından geçtiler. Arada bir kutulardan biri havaya yükseliyordu. "Çok güzel," dedi Frits kendi kendine. Karşı kıyıdan, sıra evlerin hemen arkasından, peş peşe

üç kırmızı havaifişek yükseldi. "Kırmızı değil," diye düşündü, "yumuşak mor. Küçükken çikolata kuleciklerinin sarılı olduğu gümüş varaklar gibi." Havaifişekler zirveye geldiklerinde beyaz renkli yıldızlar halinde dağılıyorlar ve birkaç dakika içinde sönüyorlardı.

"Yürümeye devam edelim," dedi kendi kendine, "Mutlu yıllar dileyip gelelim."

Karşı kıyıda, bir kapalı mavnanın üzerinde üç karartı ayırt etti. "Oldukça aydınlık," diye düşündü, "Sokak lambalarından mı, yoksa ay mı var bir yerlerde? Bir bulutun arkasında olmalı. Göremiyorum." Mavnadaki karartılar bir şeyin üzerine eğildiler. Birden karartıların aralarından, güverte hizasında bir alevin yükseldiğini gördü. Alev ışığı önce beyazdı, giderek parladı ve sonunda koyu yeşil bir renk aldı. Alev büyüdü, biçim değiştirdi ve bir top şekline büründü. Alevin etrafında duranların yüzleri net görünmeye başladı. "Bengal ateşi," diye düşündü. "Yüzlerinde yosun büyüyormuş gibi. Duvar taşları bile görünüyor."

Işık yarım dakika sürdü, en parlak halini aldı ve yavaş yavaş, titreyerek söndü. Siren ve düdük sesleri tek tek kesildiler. Etrafına baktı. Birkaç adım yanında iki küçük çocuk duruyordu. Siyah yağmurluklar vardı üzerlerinde. Biri diğerinden bir baş daha uzundu.

Onlara birkaç adım yaklaştı. Hemen yana zıpladılar. "Korkuyorlar," diye düşündü. "Benden korkuyorlar; sekiz yaşlarındalar." Boğazını temizleyip, "Merhaba gençlik, bu saatte sokakta olmanıza bir şey demiyor mu anne babanız?" diye sordu. "Hayır, efendim," diye cevapladı uzun olanı, "Yılbaşı gecesi olduğu için." "Tabii," diye düşündü, "cevap veriyorlar, çünkü en saçma sorulara bile cevap vermek

lazım." "Yine de çok tehlikeli, çocuklar," dedi, "çünkü çocuk hırsızları geziyor sokaklarda." "Çocuk hırsızları diye bir şey yok ki," dedi küçük çocuk, "ve biz iki kişiyiz. Bu değnekle kafasına vururum." Montunun altından kalın bir dal çıkardı.

"Soğuk ateş olduğunu söylüyor," dedi uzun boylu çocuk, önce diğerini sonra karşı kıyıyı işaret ederek, "Böyle bir şey yok, değil mi efendim?" "Soğuk ateş diye bir şey yok," dedi Frits, "Öyle bir şey yok." "Gördün mü?" dedi uzun boylu çocuk kısa boylu çocuğa. Birden koşarak uzaklaştılar. "Gençler arasında yaygın bir yanılgı," dedi Frits kendi kendine. "Soğuk ateş inancı. Havaifişek ve kıvılcımların soğuk olduğunu düşünüyorlar." Suya yaklaşıp tahkimat duvarının üzerinden yürümeye başladı. "Louis'in suya girdiği yer burada olmalı," diye düşündü. "En az on sekiz yıl oldu. Önüne bakmamıştı. Babası birden arkasında suyun sıçrayışını duymuştu."

Taş korkuluklu köprüyü geçip ağır ağır yürümeye başladı. "Önce Jaap'ın yeni yılını kutlayalım," diye düşündü. Karşıya geçtikten sonra suya yakın yürümeye devam etti, yarım daire çizerek hızla antrepoların bulunduğu bir kanal sokağına girdi, yetmiş numaralı eve kadar koşmaya devam etti, zıplayarak kaldırıma çıkıp zili çaldı. "On bir dakika," dedi yüksek sesle. "Hoş bir şeyler söyleyeyim. Alman polisi!" "Bir," diye düşündü yarım dakika bekledikten sonra. Tekrar çaldı, kaldırımdan atlayıp yavaş yavaş geri yürüdü. "Tabii ya," dedi kendi kendine, "Jaap'ın anne babasındalar. Çocuğu götürdüler. Çok iyi ettiler. Veya evde bıraktılar; yangın çıkmayacağını ümit ederek."

"Bu akşam pek bir şey olmadı," diye düşündü, "Çok az gürültü oldu. Londra'da herkes sokağa çıkar. Moskova'da

top atışları yapılır ve kentin her yerinde büyük havaifişek gösterileri olur."

Irmak kıyısından aynı yolu geri yürüdü ve küçük kuleleri olan evin zilini çaldı. "Viktor evdedir en azından," dedi kendi kendine, "yatağa gitmemiştir henüz." "Kim o?" diye seslendi bir kadın sesi konuşma borusundan. "Frits," diye cevap verdi yüksek sesle, "Viktor evde mi?" "Beklememe gerek yok," diye düşündü, "evde değil. Yoksa kendisi açardı kapıyı." "Viktor evine gitti, Haarlem'e," diye cevapladı ses. "Peki," dedi Frits yüksek sesle, "Frits van Egters'in selamlarını söyle. Kim olduğumu biliyor. Yeni yılını kutlamaya ayrıca geleceğim. Hoşça kal Lidia."

Yavaş yavaş köprüyü geçti. "Son bir şansım kaldı," diye düşündü, "Louis. Yaklaşık bir saat olmuştur evine döneli. Dakikalarca Louis'in evinin önünde bekledi. "Henüz çalmayacağım," dedi kendi kendine. Burası buz gibi ancak sıfırın altına yarım dereceden daha fazla inmiş değildir. Her şey soğuyor. Sokaklar, ağaçlar ve duvarların soğuması gerekiyor önce. Yirmi dört saat daha ısılarını korurlar. Şimdi çalıyorum. Yüce Tanrım, gör sıkıntımı. Bu son kapı."

Zilin düğmesini beş saniye basılı tutup bekledi. "Kimse," dedi. "Kimse." Tekrar çaldı, geri adım attı ve revakın önünde bekledi. "Evde değil, geri zekâlı," diye mırıldandı. "Kalakaldım." Eve yürümeye başladı.

"Derinlerden seslendim," dedi içinden, "ama sesimi duyan olmadı. Frenk üzümü-elma. Şimdi eve gidiyorum. Ebedi, tek Tanrımız; anne babama gidiyorum. Gör onları." Gözleri nemlendi.

"Ebedi, tek Tanrımız," dedi alçak sesle, "nazarını ayırma onlardan. Gör ihtiyaçlarını. Gözlerini kaçırma onlardan ya

Rabbim." "Dinle," dedi, "babam duvar gibi sağır. Çok az işitiyor, onu zikretmeye değmez. Şaka olsun diye bir top at kulağının yanında. Kapıya mı vuruldu diye soracaktır. İçerken höpürdetiyor. Tatlı kaşığıyla şeker koyuyor tabağına. Eti parmaklarının arasına alıyor. Kimse ihtiyaç duymadığı halde yelleniyor. Dişlerinin arkasında yemek artıkları var. Florini nereye atacağını bilmiyor. Yumurtasını soyduğunda kabuğunu nereye bırakacağını bilmiyor. İngilizce yeni bir haber var mı diye soruyor. Tabağındaki yemeği karıştırıyor. Ebedi Tanrım, biliyorum, hiçbiri gözlerinden kaçmadı."

Yanından, kol kola girmiş, kâh hızlı koşan kâh hız kesen altı kız geçti. "Piposunu boşaltırken döküyor," diye fısıldadı, kızlar geçtikten sonra. "Pulları yerine koymuyor. Bilerek değil ama yanlış yere koyuyor. Sonuçta kayboluyor pullar. Parmaklarını giysilerine siliyor. Radyoyu kapatıyor. Çatalla oynadığımda benim deli olduğumu düşünüyor. Ve çatalını tabaklara batırdıkça yemeğini döküyor. Sağlığa elverişsiz. Ve çoğu zaman kravat takmıyor. Ama iyiliği âlâ." Durup su yüzeyine dikti gözlerini. "Anneme bak," dedi alçak sesle. "Güzel güzel evde oturmamı söylüyor. Beyaz süveterimi giymemi. Yanlış elma parçalarıyla lokma tatlısı kızartıyor. Sırası geldiğinde size anlatırım tarifesini. Soba yakarken evi dumana boğuyor. Ve çatı katının anahtarlarını yaktı. Her şeye gücü yeten, ebedi Tanrım, şarap aldığını sanıyor ancak meyve suyu alıyor. Tatlı, iyi kalpli insan. Frenk üzümü-elma. Okurken başı ileri geri hareket ediyor. Benim annem. Sonsuz iyiliğini gör ya Rabbim." Montunun koluyla sağ göz köşesindeki gözyaşını silip yürümeye devam etti.

"Bin yıl senin için bir gün gibi," diye devam etti, "ve gece nöbeti gibi kısa. Gör anne babamın günlerini. Yaşlılık

yaklaşıyor, hastalıklar enselerine yapıştı, umut kalmadı. Ölüm yaklaşıyor ve mezar çağırıyor. Doğrusunu söylemek gerekirse mezar değil, çünkü bir urnaya koyacaklar küllerini; her hafta primini ödüyoruz." Başını salladı.

"Gör onları," diye fısıldadı. "Onlar için umut kalmadı. Issız yaşıyorlar. Gittikleri her yerden elleri boş dönüyorlar. Bedenleri çürümüşlüğün elinde birer av. Başında saçı var henüz, orman gibi. Hayır, kel değil. Ama olacak bir gün."

Evlerinin kapısına gelmişti. "Barış," diye düşündü, "Artık her şey bitti. Barış geldi. Ulvî bir neşe yükseliyor." Başı öne eğik bir şekilde içeri girdi, sessizce merdiveni çıktı ve yavaş yavaş koridoru geçti. Oturma odasında babası üzerinde donuyla sobanın başında duruyordu. "İyi akşamlar," dedi Frits. "Sen misin, oğlum?" diye cevapladı babası. "İnsan nasıl böyle kocaman bir göbek büyütebiliyor?" diye düşündü Frits. "Hamile bir uşak." "Kadir-i mutlak Tanrım," dedi kendi kendine, "Gör bunu. Atlet ve dondan oluşan tek parça iç çamaşırına ne deniyordu? Tulum sanırım." Giysiyi dikkatlice inceledi. Arka tarafında, alt bel kısmında, iyice açılmış olan uzun, dikey bir yarık vardı. "Poposunu görebiliyorum," diye düşündü. "Pislik kapağı açık." "Kadir-i mutlak Tanrım," dedi kendi kendine, "Gör: Poposu görünüyor. Gör bu adamı. Benim babam. Her türlü beladan koru onu. Himayene al. Yol göster ona. Kulun o."

"Frits, döndün mü?" diye sordu annesi arka odadan. İçeri girdi. Yatakta yatıyordu. "Dışarısı nasıldı?" diye sordu. "Pek bir şey yoktu," diye cevapladı, "Birkaç havaifişek."

Babası oturma odasından gelip yatağa girdi. Yatağın yanındaki bir sandalyenin üzerinde duran okuma lambasını kapattı. "Çok fazla dolanma," dedi annesi. "Hemen yatağa

gidiyorum," dedi Frits. "İyi geceler." "Kabloya takılıp düşme." Bacaklarını iyice kaldırarak odadan çıktı, oturma odasındaki ışığı kapattı ve dişlerini fırçalamaya mutfağa gitti. Birden durdu, fırçayı ağzında bırakıp kollarını açtı. Uzun adımlarla koridordaki aynaya yürüyüp önünde durdu. Fırçayı ağzından çıkardı.

"Yaşıyorum," diye fısıldadı, "Nefes alıyorum. Ve hareket ediyorum. Nefes alıyorum, hareket ediyorum, demek ki yaşıyorum. Daha ne olabilir ki? Felaketler, acılar, korkunç olaylar çıkabilir karşıma. Ama yaşıyorum. Hapse atılmış olabilir veya dehşet verici hastalıklara maruz kalabilirim. Ancak nefes almaya devam ediyorum ve hareket ediyorum. Ve yaşıyorum." Geri mutfağa yürüdü, fırçalamayı tamamlayıp odasına girdi.

"Tavşan," dedi, kolunun üzerine alarak tavşanı, "davaya büyük katkılarından dolayı cezan geri çekildi." Hayvanı çalışma masasının üzerine bıraktı, perdeleri kapatıp soyunmaya başladı. Soyunduktan sonra göğsünü yumruklayıp vücudunu yokladı. Boynunun, karnının, baldırının ve uyluğunun derisini sıktı. "Her şey sona erdi," diye fısıldadı, "Geçti. Yıl yok artık. Tavşan, ben hayattayım. Nefes alıyorum ve hareket ediyorum, demek ki yaşıyorum. Anlaşıldım mı? Hangi çetin sınavla karşılaşırsam karşılaşayım, yaşıyorum."

Nefes alarak göğsünü iyice şişirdi ve yatağına girdi. "Görüldü," diye mırıldandı, "Ve dikkatten kaçmadı." Boylu boyunca uzandı ve derin bir uykuya daldı.

Amsterdam, 18 Mayıs 1947, Pazar

23 yaşındaki Frits van Egters hayatı saçma ve anlaşılması güç bulan bir hayalperest. Kendisini deli eden ailesiyle yaşıyor. Sürekli ölüme ve felaketlere dair rüyalar görüyor. Peluş tavşanıyla konuşuyor. Aralık ayının son demlerinde geçmek bilmeyen dakikalara, saatlere, günlere anlam katmaya çalışıyor.

Gerard Reve yazdıklarıyla ülkesinde pek çok kez tartışmalara yol açan bir yazar. Günlük hayatın sıradan zaferlerini, yaralarını ve bıktırıcı anlarını zifir gibi bir komediyle büyüleyici hale getiren *Akşamlar* ise savaş sonrası Hollanda edebiyatına önderlik etmiş, Reve'nin sinik mizahıyla harmanlanmış zekâ dolu, derin güzelliklere gebe bir roman.

"Hem kahramanı, hem yazarıyla bu roman bir güç gösterisi: Beckett'in *Godot'yu Beklerken* kitabıyla aynı seviyede." – *The Guardian*

Çeviren: Erhan Gürer

KIRMIZIKEDİ
kirmizikedi.com
/kirmizikedikitap
/krmzkedikitap
/kirmizikediyayinevi

ISBN 978-605-298-256-3

₺24